Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

KW 235
46

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Constat – 1 St.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

APHTHONII PROGYMNA-SMATA,

Partim à Rodolpho Agricola, partim à Iohanne Maria Catanæo, Latinitate donata.

Cum ſcholiis R. Lorichii.

Noviſſima editio, ſuperioribus emendatior, & concinnior.

Adjecto INDICE *utiliſſimo.*

Koninklijke Bibliotheek 's Hage

Amſterodami,

Apud Ludovicum & Danielem Elzevirios.

cIↃ IↃC LV.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

APHTHONII DECLAMATORIS Præexercitamenta.

FABULA, QUÆ GRÆCE ΜΥΘΟΣ.

FAbula traxit à Poëtis originem, qua Rhetores etiam communiter utuntur, quod admonitionibus ſit idonea, & erudiendis imperitioribus apta. Eſt autem Fabula, ſermo falſus, veritatem effingens. *Fabulæ origo.* *Quid ſit.*

Varias ſortitur appellationes. Nam modò Sybaritica, modò Cilix, modò Cypria dicitur, receptis pro Inventorum varietate nominibus. Obtinuit tamen, ac evicit, ut potiùs Æſopica vocaretur, quòd Æſopus omnium optimè fabulas conſcripſerit. *Ejus nomina.*

Sunt autem fabularum aliæ rationales, aliæ morales, aliæ mixtæ. Rationales ſunt, quibus fingimus hominem aliquid facere. Morales, quæ ratione carentium morem imitantur. Mixtæ, in quibus utrunque, rationale, & irrationale, junguntur. Quodſi admonitionem, cujus cauſa fabula inventa eſt, præpoſueris, προμύθιον, id eſt, ut ita dixerim, Præfabulationem: Si verò poſtpoſueris, ἐπιμύθιον, hoc eſt, Adfabulationem, appellabis.

EXEMPLVM FABVLÆ Formicarum & Cicadarum juniores ad laborem adhortantis.

Flagrans æſtatis erat fervor, cum Cicadæ continuis indulgebant cantilenis, lætoque inter arbuſta ſtrepebant carmine; At Formicæ laboribus intentæ, victum quærebant, colligebantque fructus, quibus hyberno tempore veſcerentur. Ingruente igitur hyeme, partis Formicæ nutriebantur: Sed inertibus Cicadis oblectans illa voluptas ceſſit in inopiam atque famem. Sic, qui laborem in juventa ſubterfugiunt, in ſenecta tabeſcunt egeſtate.

SCHOLIA.

Quintilianus, optimus eloquentiæ magiſter, præcipit, adoleſcentes in minoribus dicendi facultatis operibus antè exercendos eſſe, quàm ad magnum illud Declamationum opus perducantur. Sunt autem opera minora quatuordecim:

Fabula, Narratio, Chreia, Sententia, Confutatio, Confirmatio, Locus communis, Laudatio, Vituperatio, Comparatio, Ethopœia, Deſcriptio, Theſis, Legiſlatio.

Quæ,ut pueri memoriâ faciliùs tenere poſſint, verſiculis hiſce tribus ſum complexus:

Fabula, Narratur, Chreia, Sententia, Futat,
Confirmat, Locus haud primus, Laus, Crimina, Confert,
Fictio, Deſcriptum, Theſis, ac Inductio legum.

Quorum illa ſunt generis

Deliberativi, Fabula, Narratio, Chreia, Sententia, Theſis.

Iudi-

Iudicialis, Confirmatio, Confutatio, Locus communis.

Demonſtrativi, Laus, Vituperatio, Imitatio, Comparatio.

Fabulæ autem, ſecundùm Marcum Varronem à verbo Fari, nomen habent. Has primas tradere pueris ſolent Oratores, quia animos eorum adhuc molles ad meliores facilè vias inſtituunt vitæ: ut ait Priſcianus. Delectant autem vehementius, & efficacius perſuadent. Delectant, quia morum facetâ quadam imitatione capiunt imperitorum animos. Fidem faciunt, quia verum veluti ponunt ante oculos: ut Eraſmus inquit in Copia. Non ſolùm autem conducunt ad oblectandum, ſed etiam vim maximam habent ad promovendum, atque perſuadendum. Hinc Ariſtoteles 2. Rhetoricorum, eas ponit inter probationes Rhetoricas. *Qui fabulis nutricularum proxime ſuccedunt, inquit Quintil.*

A Poëtis &c. Heſiodus (auctore Suida) primus omnium fabulas conſcripſit. Qui annis centum atque tribus ſuperior Æſopo fuit. Quintilianus, lib. 5. cap. 11. Fabularum (inquit) primus auctor Heſiodus videtur: atqui Poëtæ figmentis quidem utuntur; ſed iiſdem altiſſimam continent Philoſophiam. Exemplo ſit Homerus, cujus Ilias oſtendit, quantum calamitatis afferat libido: Odyſſea virtutis exemplar expreſſit. Vide Horatium 1. Epiſtolarum 2. *Ilias.*

Quæ Rhetores etiam, &c. Vt Menenius Agrippa, qui plebem cum patribus in gratiam traditur reduxiſſe, nota illa de membris humanis adverſus ventrem diſcordantibus fabula. *Livius dec. 2.*

Item, Themiſtocles, qui admoniturus

Athenienſes, ne magiſtratus innovarent, fa-
bulam de vulpe muſcis obſitâ denarravit.

Demoſthenis fabula.

Item, Demoſthenes adverſus Philippum ab Athenienſibus decem Oratores poſtulantem: Lupi, inquit, ſuaſerunt paſtoribus, ut in amicitiam convenirent. Cúmque hoc paſtoribus placuiſſet, petierunt lupi, ut primâ ſibi vice ſecuritatis canes traderent, in quibus videbatur occaſio jurgiorum conſiſtere. Quo facto, lupi, omni ademtâ formidine, omnem gregem non ſolùm pro ſatietate, ſed etiam pro libidine laceraverunt. Sic, inquit, ſublatis oratoribus, in populo Athenienſum facturus eſt Philippus: qui populi Oratores poſtulavit, ut faciliùs ſpoliatam cuſtodibus urbem poſſit opprimere.

Apathia Stoicorum. Fabula Attici.

Item, Herodes Atticus contra Stoicorum ἀπάθειαν: Thracius, inquit, homo, ex ultima Barbaria ruris colendi inſolens, cùm in terras cultiores, humanioris vitæ cupidine commigraſſet, fundum mercatus eſt, oleâ atque vite conſitum: qui, quia nihil admodum ſuper vite atque arbore colenda ſciret, videt fortè vicinum rubos latè atque altè obortos excidentem, fraxinos ad ſummum propè verticem deputantem, ſoboles vitium è radicibus caudicum ſuper terram fuſas revellentem, ſtolones in pomis, aut oleis proceros, atque decerptos, amputantem. Acceditque propè; &, cur tantam ligni atque frondium cædem faceret, percontatus eſt. Ei vicinus ita reſpondit; Ut ager, inquit, mundus puruſque fiat, ejuſque arbor atque vitis fecundior. Diſcedit ille à vicino, gratias agens & lætus, tanquam adeptus rei ruſticæ diſciplinam. Tum falcem ibi atque ſecurim capit,

atque

atque ibi homo miſer & imperitus vites ſuas ſibi omneis, & oleas, detruncat; comasque arborum latiſſimas, uberrimosque vitium palmites, decidit, & fruteta, atque virgulta ſimul omnia, pomis frugibusque gignendis felicia, cum ſentibus & rubis, purificandi agri gratiâ, convellit, malâ mercede doctus audaciam, fiduciamque peccandi imitatione falſa eruditus. Sic (inquit) iſti apathiæ ſectatores, qui videri ſe eſſe tranquillos, & intrepidos, & immobiles, volunt, dum nihil cupiunt, nihil dolent, nihil iraſcuntur, nihil gaudent, omnibus vehementioribus animi affectibus amputatis, in corpore ignavæ, & quaſi enervatæ vitæ, conſeneſcunt. Hæc Gellius, lib. 19. cap. 12.

Nec Oratores tantùm fabulis utuntur, ſed etiam Philoſophi: à quorum ſacrario tamen in cunas nutricum eliminantur, quæ ſolas aurium delicias profitentur. Admittuntur autem, quæ legentis intellectum adhortantur ad virtutes. Vide Macrob. de Somn. lib. 1. cap. 2. Ejuſmodi fabulæ exemplum habetur apud Platonem, lib. 2. de Repub. & Ciceronem, Offic. 3. de Gygis annulo.

Sermo falſus, &c. Quamvis fabuloſa ſint argumenta, & nullam veritatis vim continere videantur; tamen rationem habent, ut juxta eam veritas poſſit manifeſtari, fictâ quidem narratione, ſed veraci ſignificatione.

Sybaritica, &c. Sybaris oppidum fuit vicinum Crotoni, ut teſtis eſt Herodotus libro quinto. Stephanus in Italia conſtituit, atque poſtea Theurion appellatum. Vnde Sybaritæ dicti, gens in voluptatum architectura operoſiſſima. Nam, Suida teſte, luxu deliciiſque *Sybaris.* *Sybaritæ.*

adeò notabilis fuit, ut quicquid effœmina-
tum, quicquid molle, quicquid accuratâ
atque ambitioſâ luxuria paratum eſſet, i[d]

Fabulæ Sybariticæ.

vulgò Sybariticum diceretur. Hinc Sybari-
ticæ fabulæ, quales ferme apud Æſopum. A[c]
aniles, & parùm pudicæ vocantur à Suida
propter nimium luxum, ac libidinem Syba-
ritarum, apud quos nugæ ac voluptates in
precio, frugalitas odio fuit. Hos ex Aphrica-
no Politianus Miſcellaneorum decimoquinto
narrat eò deliciarum veniſſe, ut equos in con-
vivia introducerent, ita inſtitutos, ut audito
tibiæ cantu, ſtatim ſe tollerent arrectos, &
pedibus ipſis prioribus vice manuum geſtus
quoſdam chironomiæ motuſque ederent ad

Sybaritas mollities perdidit.

numeros ſaltatorios. At enim tibicen, inquit,
ibi quiſpiam contumeliâ affectus transfugit
ad Crotoniatas hoſtes, paullo antè prælio ſu-
peratos à Sybaritis: &, quod è Republ. foret
illorum, pollicetur, (ſi fidem modò habeant;)
ſuâ operâ Sybaritarum cunctorum equites in
ipſorum venturos poteſtatem. Credita res,
& belli dux creatus à Crotoniatis tibicen,
convocat omneis, quotquot ejuſdem forent
in urbe artis, artificium modulamentumque
eis indicat, atque ut viſum tempus, pro-
cedere in hoſtem jubet. Sed enim Sybaritæ
faſtu præturgidi, quod equitatu ſuperabant,
eunt contra, prælium conſerunt. Hic au-
tem repente dato ſigno, tibicines univerſi
conſpirant. Ecce tibi igitur, confeſtim, mo-
dulamine agnito, cantuque illo vernaculo,
tollunt, eriguntque ſemet in pedes equi
Sybaritarum, ſeſſoribus excuſſis, & quod
tripudium domi didicerant, etiam in acie ex-
hibent. Ita capti omnes equites, ſed humi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

jacentes ; omnes equi, ſed tripudia repræſentantes. De Sybaritis plura apud Eraſmum in Chiliadibus. Idem Apophthegmatum ſexto refert ex Athenæi lib. 12, tantam Sybaritarum fuiſſe mollitiem, ut nullum opificium in civitatem admitterent, quod cum ſtrepitu exerceretur, quod genus ſunt fabrorum ferrariorum, & lignariorum. Atque adeo ne gallum quidem gallinaceum in civitate fas erat alere; ne quid eſſet, quod illis ſomnum interrumperet. *Tripudium equorum.*

Modò Cilix, &c. Cilix à Cilicia, minoris Aſiæ regione, Syriæ proxima; ut meminit Plinius lib. 5. capite 27. Cilicum autem vanitas & mores olim fuerunt notati. Hinc proverbium: Κίλιξ ȣ̓ ῥαδίως ἀληθεύει. Cilix haud facilè verum dicit. Item: Tria Kappa peſſima. quo notatæ gentes Cappadoces, Cretenſes, Cilices. Priſcianus in præexercitamentis ſuis fabulas ponit Libycas, à Libya, quæ ut variarum ferarum ac monſtrorum eſt ferax, ita gentis ingenia fuerunt ad fabulas propenſa. Ex proverbio, Libycam feram appellabant hominem vafrum, callidum, verſipellem, variis moribus, ancipitique ingenio; ut ait Eraſmus. Et Libycorum Apologorum meminit Ariſtoteles in Rhetoricis. *Cilices.*

Modò Cypria, &c. Dicta à Cypro; quæ inter Syriam & Ciliciam inſula, in mari Carpathio, famoſa luxu. In qua ſunt Cypros, Cythera, Paphos, Veneri conſecratæ. Vnde Venus Κύπρις, Cytherea, & Paphia dicitur. Fuerunt & fabulæ dictæ *Mileſiæ*, à Mileſiis Ioniæ populis, qui luxu diffluebant, ex eoque proverbium Græcè fertur: Οἴκοι τὰ Μιλήσια, μὴ γὰρ ἐνθάδε. hoc eſt, Domi non hic, Mileſia. *Cypros.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Recenſet Politianus Miſcellaneorum cap. 1[?]

Mileſii. Vide Eraſmum in proverbio: Domi Mileſi[?]. Apuleius in principio Metamorphoſeos te[?]tius. At ego, inquit, tibi ſermone iſto Mileſio varias fabulas conſeram, hoc eſt, juxta Beroaldi interpretationem, fabuloſo, lepido, jocoſo, delicato, ludicro, à Mileſiis, qui deliciis & (ut dixi) luxu fuere notabiles. Quorum eſt illud memoratiſſimum: Nemo noſtrum frugi eſto, alioqui cum aliis ejiciatur.

Epheſii. Simile Epheſiorum dictum: Qui cum Principem Hermodorum civitate expellerent, ita locuti ſunt: Nemo de nobis unus excellat; ſed ſi quis exſtiterit, alio in loco, & apud alios ſit. Cic. Tuſcul 5.

Æſopi fabulæ. *Æſopica, &c.* Apollonius Tyanæus apud Philoſtratum lib. 5. ait: Ego verò fabulas Æſopi ad ſapientiam accommodatiores, quàm cæterorum eſſe cenſeo. Quas à Mercurio docet acceptas, Æſopumque in numero ſapientum habitum. Vnde ejus fabulæ in tanto fuerunt uſu, ut qui eas non legiſſet, indoctior reputaretur. Vide Eraſmum in proverbio; Ne Æſopum quidem triviſti. Quintilianus loco ſupra citato; *Lib. 5. c. 11.* Fabulæ, quæ etiamſi ab Æſopo originem non acceperunt, (nam videtur earum primus autor Heſiodus) nomine tamen Æſopi maximè celebrantur, ducere animos ſolent. præcipuè ruſticorum, & imperitorum, qui & ſimpliciùs quæ ficta ſunt, audiunt, & capti voluptate, facilè his, quibus delectantur, conſentiunt. Cujus meminit Lancilotus lib. 6. cap. 14.

Apologus Æſopi. Sunt autem Apologi maximè compoſiti ad popularitatem, atque vim perſuaſionis. Cujus generis ille, qui fertur ab Æſopo compoſitus,

ſitus, in ea oratione, in qua Sami primarium quendam capitis poſtulatum, judicio defendebat. Vulpes (inquit) fluvium tranſitura, in foveam cecidit: inde cùm egredi non poſſet, longo tempore afflictata eſt, atque hirudinibus obſeſſa. Errabat illac fortè fortuna herinaceus; deſpexit, miſertus eſt: tum interrogat, nunquid ſe vellet: opem atque operam ſuam pollicetur peſſimis animalibus evellendis. Negante illa, ſciſcitatus eſt cauſam, Quia, inquit, hirudines hæ, quæ me habent, jam expletæ ſunt ſanguine atque depaſtæ, parumque ampliùs hauriunt: quodſi abegeris, inanes aliæ & famelicæ irruent, quæ reliquum mihi ſanguinem ebibent. Idem vobis, viri Samii, cenſeo cogitandum eſſe. Hic, quem vos morte mulctandum putatis, nihil vobis officit ampliùs, jam locupletatus eſt, jam ſatur eſt. Quodſi è medio illum ſuſtuleritis, invadent alii pauperes, qui rem veſtram publicam depopulabuntur. Cujus meminit Ariſtoteles 2. Rhetor. cap. 38.

Rationales, &c. Quibus homines finguntur aliquid operari. Cujus generis illa: Medicus ægrotum curabat, ægro mortuo, ille efferentibus dicebat: Homo hic ſi vino abſtinuiſſet, & clyſteribus fuiſſet uſus, non interiiſſet. Ad ea reſpondit quidam: Non oportet hæc te nunc dicere, cùm nulla eſt utilitas; ſed tunc admonere decebat, cum ægrotus his uti poterat. Fabula ſignificat: oportere amicos tempore neceſſitatis ſuccurrere, & auxilia præbere.

Item: Puer è ludo literario condiſcipuli librum furatus, domum tulit. Mater non corripuit filium, ſed exoſculata laudavit. Puer ætate provectus, majora cœpit furari. Furto de- *Aphtonius de Fure.*

prehenſus, rectà ducebatur ad mortem. At ſequente ac lugente matre, carnificem orabat ille, ut in aurem matri quiddam narraret. Cum mater ori filii ſe admoviſſet, ille aurem dentibus demorſam abſcidit. Matre & aliis accuſantibus, quòd non ſolùm fur, ſed etiam impius haberetur; reſpondit ille: Mater meæ cauſa perditionis eſt. Nam ſi, cùm olim furatus eram librum, me corripuiſſet; non ad hæc flagitioſa crimina veniſſem. Quæ ſignificat; ea, quæ in principio non puniuntur, in majus augeri malum.

Fabula de Leone. *Morales &c.* Cujus generis illa. Leo ſenio confectus, cùm vires non ſuppeterent ad victum parandum, callidum cœpit conſilium. Itaque in antro, quaſi periculoſo morbo correptus, decumbens: quod ad ipſum viſendum paſſim animantes reliquæ advenirent, prehenſas illas devorabat. Atque ita magnâ beſtiarum multitudine à Leone abſumtâ, accedit tandem & vulpecula ad antrum, & ante illud ſubſiſtit hæſitabunda & circumſpectans. Tum Leo; quid eſſet, cur non adeat ad ſe? rogat. At illa id, quod in Epiſtolis Horatius retulit, reſpondiſſe fertur:

——— Quia me veſtigia terrent,
Omnia te adverſum ſpectantia; nulla retrorſum.

Fabula docet: Prudentes ante pericula cavere ſibi, & ea ſigna, quibus mala portendantur, notare, & hæc effugere.

Agricolæ & Ciconiæ fabula. *Mixtæ, &c.* Qualis illa de Agricola & Ciconia.

Inter grues cepit Agricola & Ciconiam. Hæc deprecata ab illo vitam; non ſolùm innocentem, ſed etiam piam ſe, & hominibus

pro-

prodeſſe, commemorat. Nam & noſtrum genus, inquit, venenatas beſtias venatur, ac deglutit: & effœtos ſenectâ parentes geſtat, atque ſublevat. Huic reſpondit Agricola: Credere ſe vera eſſe omnia, quæ recenſuerit; ſed inter nocentes captam, eandem oportere pœnam ſufferre, quam illi. Fabula ſignificat: Similem quemque haberi iis, cum quibus conſociatus, & inter quos deprehenſus fuerit.

Ἐπιμύθιον, *&c.* Cæterùm, quod ἐπιμύθιον, id eſt, Apologi interpretationem appellant, non admodum refert, initio ponas, an in fine. Quanquam & hinc incipere licebit, & in hanc deſinere, modò ſermonis accedat varietas. Sunt qui velint, ejuſmodi fabularum expoſitiones in fine ponendas ab iis, qui fuerint earundem inventores. Ab aliis in principio, vel in fine.

DE TRACTATIONE *Fabularum.*

Breviùs fabulæ tractantur, ſi narratione ſimplici proferantur: fuſius autem, ſi perſonis inductis ſermo fingatur: quemadmodum Priſcianus ait. Exempli cauſa: Simiæ convenerunt, & conſilium habuerunt de urbe condenda: & quia placuit illis, paratæ erant incipere ædificationem. Sed vetus inter eas prohibuit ab incepto, eas docens, quod facilè capiantur, ſi intra muros concludantur. Fuſiùs autem ſic: Simiæ convenerunt, & conſultabant de urbe condenda. quarum una in medium veniens concionata eſt: quia oportet ipſas quoque civitatem habere. Videtis enim (aiebat) quod civitates habendo homines habent etiam domos ſinguli, & concionem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

nem univerſi, & in theatrum aſcendentes delectant animos ſpectationibus, & auditionibus variis. Et ſic proferes orationem, dicens, quod & plebiſcitum ſcriptum eſt. Et finges etiam orationem veteris Simiæ.

ALIVD EXEMPLVM
Fabulæ, brevius tractatæ.

Voluptatem, aiunt, atque dolorem quodam tempore coram Jove ſe mutuo accuſaviſſe. Cumque ille nihil non tentaret, atque experiretur, quod in gratiam litigantes redigeret, fruſtra omnia conatum, ipſos tandem adamantinâ quâdam catenâ inter ſeſe copulaſſe atque devinxiſſe: itaque durante nihilominus diſſidio & contrariâ voluntate, neceſſariò conjuncti & ſociati manſerunt.

Jam qui latiùs hanc fabulam tractare volet, ab initio prœmion excogitabit, quod rei laudem contineat: ut, quod non vanum ſit anicularum deliramentum, ſed nobile philoſophorum, non modò futurum oblectamento, ſed etiam uſui magno documentum. Deinde voluptatis orationem, qua dolorem accuſat, & è contrario doloris, qua criminatur voluptatem, effinget: atque utriuſque rationes aliis vel fabulis, vel exemplis illuſtrabit. Dicet dolorem maximum malum: Quod ſit res triſtis, aſpera, amara, & inimica naturæ, quemadmodum ait Cicero 2. Tuſculan. quæſtionum. Contra voluptatem eſcam malorum, peſtemque capitalem; quod Circes, atque Sirenum fabulæ confirment. Huc ea referri poterunt, quæ ſunt apud Silium Italicum, libro contra voluptatem. Poſtremò, Jovis explicabit judicium,

quo

quo voluit, inhoneſtæ voluptatis inſeparabilem eſſe comitem dolorem, atque pœnitentiam, ac mœrorem æternum. At doloris & honeſti laboris gloriam. Etenim ex paululo incommodi, atque moleſtiæ, ſummum maximumque bonum colligi. Vide proverbium: Exiguum malum, ingens bonum.

Porrò, qui in hoc ſcribendi genere volunt ſtylum exercere, duo potiſſimum vitabunt. Primò, ne orationem faciant omnino aridam, ſed temporum, locorum, aliarumque circumſtantiarum, velut ſucco plenam reddant. Deinde, ne dum hoc vitant vitium, in contrarium incurrant, & immodico deſcriptionum ambitu faſtidium ingerant; ut ait Petrus Moſellanus. Principio autem dilatabunt præfatione commendationis. Commendabunt autem, juxta Eraſmi ſententiam, cùm auctorem ipſum, tum Apologorum genus. Deinde in deſcribendis animantium, aut rerum formis ac naturis, quas inducent, longiùs immorabuntur. Quandoquidem hoc jam ipſum, & cum voluptate accipitur, & ad eruditionem liberalem pertinet. Veluti, ſi ſcarabæi formam, deinde quemadmodum è ſtercoribus naſcatur, & quo pacto poſterioribus pedibus erectis ſtercora protrudat, atque id genus alia, deſcribent. Ad eundem modum: Aquilam regnum in avium genus obtinere; armigeram eſſe Jovis, non offendi fulmine, non connivere ad ardentiſſimos Solis radios, perniciſſimo volatu ultra nubes ferri. Denique quæcunque vel ad ſcarabæorum humilitatem exaggerandam, vel aquilæ generoſitatem attol-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

attollendam, pertineant. Atque hac in re non prætermittendum, ſi quid animanti cuipiam fabulis Poëtarum eſt attributum. Quod genus, E Lycaone natos lupos: Ex adoleſcente perdicem: Cygnum Apollini ſacrum eſſe, ſub fatalem horam ſuaviſſimè canere: Corvum ejusdem fuiſſe nuncium, & ob ceſſationem ex albo nigrum factum. Aut ſi quid proditum eſt hiſtoriis inſigniter ab his factum. Velut de aquila, quæ virginem adamavit; apud Plinium, libr. 20. cap. 5. De delphino, apud Gellium, libr. 7. c. 8. apud Plinium, Epiſt. 9. De Bucephalo Alexandri Magni equo, apud Gellium libr. 4. cap. 2. Atque item de cæteris. Deinde, cùm ad ipſum Apologum fuerit ventum, fuſiùs ac latiùs enarrare licebit. Id fiet citra tædium, ſi facetâ quadam imitatione, quod eſt in hominum vita, ad fabulæ mores accommodabunt. Præterea, ſi ad eandem rationem ſermones, ſententias, dictaque adfingamus. Exemplum aptiſſimum eſt dilatati Apologi, apud Appuleium, de corvo & vulpe.

EXEMPLVM APOLOGI *breviter expoſiti.*

Mus ruſticus urbanum hoſpitio excepit, & amicum, quibus potuit, cibis exquiſitis refecit. Vrbanus agreſtia faſtidiens opſonia, ruſticum in urbem ſecum duxit. Ineunt, quod opiparè fuit inſtructum, convivium. Inter epulandum auditur ſtrepitus in ſera, & latratus canum. Ambo trepidare, & fugitare: ruſticus maximè, qui viarum ignarus ægrè ſe tueri; ſed ad ſeſe reverſus, ait: Malo cum ſecuritate meam inopiam, quàm iſtam cum tali anxietate copiam.

EXEM-

EXEMPLVM EIVSDEM dilatati apud Horatium.

Ruſticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepiſſe cavo, veterem vetus hoſpes amicum,
Aſper, & attentus quæſitis, ut tamen arctum
Solveret hoſpitiis animum: quid multa? neque ille
Sepoſiti ciceris, nec longæ invidit avenæ:
Aridum & ore ferens acinum, ſemeſaque lardi
Fruſta dedit, cupiens variâ faſtidia cœnâ
Vincere, tangentis malè ſingula dente ſuperbo:
Cum pater ipſe domûs paleâ porrectus in hornâ
Eſſet ador, loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc: Quid te juvat (inquit) amice,
Prærupti nemoris patientem vivere dorſo?
Vis tu homines, urbemque feris præponere ſylvis?
Carpe viam (mihi crede) comes, terreſtria quando
Mortales animas vivunt ſortita, neque ulla eſt
Aut magno aut parvo lethi fuga. quo, bone, circa
Dum licet, in rebus jucundis vive beatus.
Vive memor, quàm ſis ævi brevis! Hæc ubi dicta,
Agreſtem pepulere domo. Levis exſilit inde:
Ambo propoſitum peragunt iter, urbis aventes
Mœnia nocturni ſubrepere; jamque tenebat
Nox medium cæli ſpatium, cum ponit uterque
In locuplete domo veſtigia, rubro ubi cocco
Tincta ſuper lectos canderet veſtis eburnos:
Multaque de magnâ ſupereſſent fercula cœnâ,
Quæ procul exſtructis inerant heſterna caniſtris.
Ergo, ubi purpureâ porrectum in veſte locavit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Agreſtem, veluti ſuccinctus curſitat hoſpes,
Continuatque dapes; nec non vernaliter ipſis
Fungitur officiis, prælambens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutatâ ſorte, boniſque
Rebus agit lætum convivam, cum ſubitò ingens
Valvarum ſtrepitus lectis excuſſit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave, magiſque
Exanimes trepidare, ſimul domus alta moloſſis
Perſonuit canibus: tum ruſticus, haud mihi vitâ
Eſt opus hac, ait; & valeas! me ſylva, cavuſque
Tutus ab inſidiis tenui ſolabitur arvo.

ALIVD DILATATÆ FABVLÆ
Exemplum, è Gellii lib. 2. cap. 29.

Æſopus ille è Phrygia fabulator haud immeritò ſapiens exiſtimatus eſt: cùm quæ utilia monitu ſuaſuque erant, non ſeverè, non imperioſè præcepit, & cenſuit; ut Philoſophis mos eſt: ſed feſtivos delectabileſque apologos commentus, res ſalubriter, ac proſpicienter animadverſas, in mentes animoſque hominum, cum audiendi quadam illecebra induxit: vel, ut hæc ejus fabula de aviculæ nidulo lepidè atque jucundè præmonet, ſpem fiduciamque rerum, quas efficere quis poſſit, haud unquam in aliis, ſed in ſemet ipſo habendam. Avicula, inquit, eſt parva, nomen eſt caſſita: habitat, nidulaturque, in ſegetibus, id ferme temporis, ut appetit meſſis, pullis jamjam plumantibus. Ea caſſita in ſementes fortè conceſſerat tempeſtiviores, propterea frumentis flaveſcentibus. pulli etiam tunc involucres erant. Cùm igitur ipſa iret cibum pullis quæſitum, monet eos, ut ſi quid ibi novæ rei fieret diceretur ve, animadver-

De caſſita Fabula.

madverterent: idque ſibi, ubi rediſſet, renunciarent. Dominus poſtea ſegetum illarum filium adoleſcentem vocans, Videſne, inquit, hæc ematuruiſſe, & manus jam poſtulare? Idcirco die craſtino, ubi primum diluculabit, fac amicos adeas, & roges, veniant, operamque mutuam dent, & meſſem nobis hanc adjuvent. Atque ubi rediit caſſita, pulli trepiduli circumſtrepere, orareque matrem, ut ſtatim jam properet, atque alium in locum ſeſe aſportet: Nam dominus, inquiunt, miſit, qui amicos rogaret, uti luce oriente veniant, & metant. Mater jubet eos à metu ocioſos eſſe. Si enim dominus, inquit, meſſem ad amicos rejicit, craſtino ſeges non metetur: neque neceſſe eſt, hodie uti vos auferam. Die igitur poſtero mater in pabulum volat: dominus, quos rogaverat, opperitur; ſol fervet, & fit nihil; & amici nulli erant. Tum ille rurſum ad filium: Amici iſti, inquit, magnam in partem ceſſatores ſunt; quin potiùs imus, & cognatos affineſque noſtros oramus, ut adſint cras tempori ad metendum. Itidem hoc pulli pavefacti matri nunciant. Mater hortatur, ut tum quoque ſine metu, ac ſine cura ſint. Cognatos affineſque nullos ferme tam obſequibiles eſſe, ait, ut ad laborem capeſſendum nihil cunctentur, & ſtatim dicto obediant. Vos modo, inquit, advertite, ſi modò quid denuò dicetur. Aliâ luce ortâ, avis in paſtum profecta eſt: cognati & affines operam, quam dare rogati ſunt, ſuperſederunt. Ad poſtremum igitur dominus filio, Valeant, inquit, amici cum propinquis! Adferes primâ luce falces duas: unam egomet mihi, & tu capies alteram;

Obſequibiles.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

teram; & frumentum nosmet ipſi manibus noſtris cras metemus. Id ubi ex pullis dixiſſe dominum mater audivit: Tempus, inquit, eſt cedendi, & abeundi: fiet nunc dubio procul quod futurum dixit. In ipſo enim jam vertitur, cuja res eſt; non in alio, unde petitur. Atque ita caſſita nidum migravit, & ſeges à domino demeſſa eſt.

Hæc quidem Æſopi fabula, de amicorum & propinquorum levi plerumque & inani fiducia. Sed quid aliud ſanctiores libri Philoſophorum monent, quam ut in nobis tantum ipſis nitamur. Alia autem omnia, quæ extra nos, extraque noſtrum animum ſunt, neque pro noſtris, neque pro nobis ducamus. Hunc Æſopi Apologum Q. Ennius, ſcitè admodum, & venuſtè, verſibus quadratis compoſuit. Quorum duo poſtremi iſti ſunt, quos habere cordi & memoriæ operæ pretium eſſe, herclè puto. Hoc erit tibi argumentum ſemper in promtu ſitum;

Ne quid exſpectes per amicos,
Quod tu per te agere poſſis.

FABVLA DE FORMICIS *atque Cicadis breviter narrata.*

Appetente hyeme, frumentum in arculam ad Solem trahebat formica. Videns id cicada, accurrit, rogitat granum. At formica, Cur non (inquit) & tu meo exemplo æſtate trahis quodcunque potes, atque addis acervo? Reſpondit illa: ſibi id temporis cantando tranſactum fuiſſe. Ridens formica: Si, ait, æſtate cantitare ſoles, meritò nunc eſuris.

Monet Fabula: ut, dum adhuc robur corporis adeſt, quæramus ea, quibus imbecilla ſuſten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ſuſtentetur ſenectus. Per hyemem ſenectutem intellige; per æſtatem, adoleſcentiam, & florem illum ætatis.

EADEM PAVLO FVSIVS *tractata.*

Quotusquiſque Philoſophorum, ratione ſua quantumvis argutâ, bonarum ad literarum ſtudia juventutem potentius adhortatur, quàm Æſopus hoc lepidiſſimo de formicis atque cicadis figmento? Etenim nullo tam efficaci, ad labores honeſtos capeſſendos, pellici poſſet, quàm argumento formicarum. Quæ laboris exempla trahunt ore quodcunque poſſunt, atque addunt acervo, quem ſtruunt, haud ignaræ, ac non incautæ futuri. Quæ ſimul inverſum contriſtat Aquarius annum, non prorepunt, & illis utuntur ante quæſitis potientes. Nec mirum, cùm homines olim fuerint agrorum cultores, & in formicas transformati, nihil præter corporis figuram amiſerint. Antiquos enim mores obtinent, veterem naturam ſervant, Reipublicæ rationem habent atque curam, rura frequentant, prata pererrant, arbores conſcendunt, frumenta colligunt atque recondunt. Nam in eis (ut dixi) mens præſaga futuri. Vnde olim Midæ, cujus imperio Phrygia fuit ſubjecta, puero dromienti in os grana tritici congeſſiſſe leguntur: ut apes Platonis dormientis in cunis parvuli labellis mel inſeruiſſe, atque ita magnæ felicitatis indices exſtitiſſe non futiles. Hyemis igitur venturæ memores, adeò pertinaciter laborant, ut earum itinere ſilices attritos videamus, & in opere ſemitam factam: ne quis dubitet, qualibet in re quid

poſſit

poſſit quantulacunque ſedulitas. Ad eas igitur, tanquam vitæ magiſtras, Rex Solomon jubet abire pigrum, earumque mores contemplari, ut ſapientior fiat. illæ, tametſi nec præfectum, nec ducem habeant, tamen æſtate cibum pro veteri conſuetudine parant, & in meſſe colligunt alimenta. At diſſimilem naturam ignavæ referunt cicadæ, quas Socrates apud Platonem dicit procreatas ex hominibus. Qui natis ab initio Muſis, cantuque monſtrato, uſque adeò deliniti fuerunt voluptate cantûs, ut canentes cibum potumque negligerent. Et adhuc hodierno die meſſis tempore cantillantes, hyeme tabeſcunt egeſtate. Harum ſtulti ſunt imitatores, qui juvenes à labore proclives ad libidinem, in ætate floridâ veterno torpent, in ſenecta premuntur rerum penuriâ. At prudentes collaudantur, qui formicarum exempla ſecuti, laboribus honeſtis quærunt viatica, miſeris cicadis ante oculos aſſiduo ponentes, ignaviæ comitem eſſe paupertatem, ut voluptatis dolorem: Atque deſidioſos non ſolùm ab hominibus habitos odio, ſed etiam à Diis immortalibus; qui induſtrios adjuvant, ac ſpectant magnos viros colluctantes cum aliqua calamitate. Vnde rectè Demetrius ille dixit: Nihil infelicius eo, cui nihil unquam aliquid evenit adverſi. Cujus rei meminit Seneca in lib. de Divina providentia. Hinc eſt, quod Saturnus olim foliis ſtillantia mella decuſſerit, ignem removerit, & paſſim rivis currentia vina repreſſerit,

Paupertas ignaviæ comes.

Non torpere gravi paſſus ſua regna veterno.

Ex Xenophonte. Et Lycurgus pueros non in forum, atque deliciis affluentia loca, ſed in agrum duci juſſit,

juſſit, ut primos annos non in voluptatibus, more cicadarum, ſed in omni opere & labore agerent, formicas imitati. Quippe negotia ſunt horrida nomine, ſed Reipublicæ mores in ſtatu proſpero continent. Contrà, blandæ appellationis quies pluribus vitiis & periculis reſpergit. Exemplo ſit Roma, cujus præpotens imperium agitatio rerum excitabat ad virtutem capeſſendam, nimia quies in deſidiam reſolvit ac interitum. Hinc Appius ille Claudius crebrò ſolitus fuit dicere: Negotium populo Romano melius committi, quàm otium. Blanda quidem & facilis initu voluptatis eſt via: Virtutis autem, quam formicæ videntur ingredi, nimis laborioſa & aſpera. Sed ut hujus ultima meta jucunda ſimul ac beata eſt; ſic illius miſerabilis & infauſtus exitus.

Nam qui deſidiam, luxumque ſequetur inertem,
Dum fugit oppoſitos incauta mente labores,
Turpis inopſque ſimul miſerabile tranſiget ævum:
At quiſquis duros caſus virtutis amore
Vicerit, ille ſibi laudemque decuſque parabit.

Res quidem blanda nimis eſt, mellitus candor, atque voluptatis illecebræ, ſed quos præſtigiis ſuis ceperunt, diſperdunt. Ovid. 3. de arte:

Monſtra maris Sirenes erant, quæ voce canora
Quaſlibet amiſſas detinuêre rates.

Harum una Parthenope, humanâ voce; *Sirenes.*
Alia, cui Leucoſia nomen, tibiis; Tertia, Ligia, canebat lyrâ: atque tantâ carminis dulcedine tranſeuntes nautas ſic afficiebant, ut alto ſomno premerentur: & cum ſopitos per-

Præclarè Circes fabulam explicatam habes apud Xenophontem in memorabilibus.

ſentiſcerent, ſubmergebant atque devorabant. Quare cum juxta illas tranſiturus eſſet prudens Ulyſſes, cerâ ſociorum aures obturavit, & ipſe ſe ad navis malum alligari juſſit, ut ea ratione ſalvus evaderet. Vnde Martialis, lib.

Sirenas hilarem navigantium pœnam,
Blandoſque mores, gaudiumque crudele,
Quas nemo quondam deſerebat auditas,
Fallax Vlyſſes dicitur reliquiſſe.

Et Horatius:

Sirenum voces, & Circes pocula noſti,
Quæ ſi cum ſociis ſtultus, cupiduſque bibiſſet
Sub domina meretrice fuiſſet turpis & excors

Quid aliud ſapientiſſimi viri per amœna Sirenum voces intelligi voluerunt quàm blandæ voluptatis præſtigia? quibus ineſcati homines ſubmergi ſoleant, atque funditus interire. Et quid aliud Æſopus per molles cicadarum cantus ſignificare voluit, quàm popinonum turpitudinem, miſeriam, infelicitatem, & breviter, corporum atque animarum interitum, quæ peſtifera ſecum trahit voluptas? Proinde ſtudioſa juventus utile propoſitum virtutis exemplar Vlyſſem imitabitur, ut tanta pericula declinet, atque fugiat perniciosam voluptatem, quod ipſiſſimum melle litum eſt venenum. Quo nihil damnoſius; cum virtutes atterat, animique pariter & corporis vires expugnet: ut luxuria Campana, quæ invictum Annibalem illecebris ſuis complexa, vincendum militi Romano tribuit. Vide Livium de bello Punico: Valerium libro nono, cap. 1. Imitabitur item Publium Scipionem:

Qui juvenis plenus monitis ingentia corde
Molitus, viſa caluit virtutis amore,

Sprevit (voluptatem) *Achæmenium ſpirantem vertice odorem:*
Ambroſias diffuſa comas:
Ut Silius Italicus inquit.

Non imitabitur illum cum cicadis otia ſectantem juvenem. quem dormientem in medios ſemper dies objurgabant ſui; & quidnam faceret in lecto tam diu, quærebant. Quidnam igitur cenſetis? Ille (inquit) dicere juſſus: Quoties, inquit, manè evigilo, adſunt ad lectulum meum puellæ duæ. Quarum altera ad ſurgendum, & operis aliquid faciendum me hortatur, & oſtendit, quàm turpe ſit juveni, optimam diei partem in lectulo conterere; atque interdum Græcum verſiculum accinit ſemiſomni, cujus (ut opinor) ſententia eſt: Auroram tertiam operis partem perficere. Ibi tum altera, nugari hanc, ait, & turbatricem eſſe quietis, qua nihil ſit neque melius neque dulcius, & quâ vita hominum carere nequeat. Bonum ſi adipiſcendum ſit, quovis tempore rectè ſurgi. Malum ſi impendeat, nimis citò ſurrexeris, inquit, quamvis ſerò reliqueris lectum. Hæc ego, inquit adoleſcens, inter convitia mutua & altercationes graviſſimas diſceptantes has audiens, cùm dubitem utri aſſentiar, diutius ſoleo in lectulo immorari. Nec imitabitur illum, qui ſacris in proverbiis ita loquitur: Paululum modò dormiam, paululum modò dormitabo, paululum modò ſomno vacabo, paululum modò manus conſeram, & componam me ad recumbendum. Neque illos, qui in libro Sapientiæ ſic proclamant: Venite, fruamur bonis quæ ſunt, & utamur creaturâ tanquam in juventute celeriter, vino pretioſo, & unguen-

Iuvenis deſidioſus.

tis nos impleamus, & non prætereat nos fl
temporis. Coronemus nos roſis, antequa
marceſcant; nullum pratum ſit, quo non pe
tranſeat luxuria noſtra; ubique relinquam
ſigna lætitiæ noſtræ. Non, inquam, imitab
tur, ne interea ceu viator veniat inopia, atq
obruat eum paupertas ac miſeria. Quicunq
ergo ad veras opes,& æternam, quæ virtute
non aliter atque corpus umbra comitari ſole
gloriam adſpirant, formicas magis Æſopica
ſtudebunt imitari, quàm cicadas, hoc eſt, vi
tutem potius, quàm voluptatem, conabuntu
amplecti.

Virtutem, tanquam umbra corpus, gloria ſequitur.

FABVLA HESIODI DE ACCIPI
tre & Luſciniâ breviter prolata.

Accipiter Luſciniam vario cantu argutam in ſublimi nubium ſummitate captam ferebat. Hæc unguibus transfixa miſerè plorabat: ad hanc raptor horrendâ voce ſic inquit: Quid exclamas miſerè, à multo, quàm tu ſis, fortiore detenta? Huc adſis, quo ego te pertraham. Suave licet uſque canas, cœna tamen mihi futura es, ubi voluero. Deſipit, qui potentioribus repugnat.

EADEM DILATATA
ab Auctoris laude.

Tantâ ſapientiâ, & præclaris animi dotibus excelluit antiquiſſimus Poëtarum Heſiodus, ut etiam vitâ defunctum honore ſummo proſecuti ſint viri ſapientes, ac veluti Numen aliquod certum venerati. Quemadmodum enim Homeri nativitatem urbes permultæ ſibi vendicabant: ita ſepulchrum Heſiodi divinum aſſerebant ſibi Nemei ſimul & Orcho-

Orchomenii. Digniſſimus autem honore tanto tantus Poëta, qui precioſa divini ingenii multa ad omnium hominum utilitatem ſpectantia reliquit monumenta, in quibus ut gemma nobiliſſima relucet, quam de accipitre, atque luſcinia protulit, fabula.

Qua ſapienter docuit, eos ſtultè facere, qui potentioribus reluctentur, certantque cum iis, quos tyrannos nequeant vincere. Quod ipſum eſt contra torrentem niti, contra ſtimulos calcitrare, & juxta proverbium θεομαχεῖν, id eſt, cum Diis pugnare. Non injuriâ ſcripſit Ovidius: *A præfabulari.*

Odimus accipitrem; quia ſemper vivit in armis.

Etenim Harpyiis omnibus rapacior, adunco roſtro, & unguibus incurvis ad vim inferandam natus. Cui tanta eſt inſita atque à parentibus ingenita rapiendi ac dilaniandi fames, ut nulli avium generi parcat, nec ab ullis etiam cognatis ſanguinolentos abſtineat ungues. Qui alitum ſæviſſimus, aviculas inſontes aut humi volantes, aut circa arbores in ſublimi ſedentes perſequi, rapere, & diſcerpere ſolet. Nec in minores ſolùm crudelis, ac injurioſus, ſed etiam populator impius bellum internecinum cum Aquila, cunctarum avium Rege, non expaveſcit gerere, ut cohærentes ſæpe deprehendantur. *A natura accipitris.*

Quo genuinæ rabiei propulſus inſtinctu crudeliſſimus hoſtis, ſanguine, quem aſſiduo ſitit, ſe ſatiaturus, innoxiam adoritur luſciniam, atque comprehendit. Capta imbellis & inſons avicula victorem dulci, qua plurimum pollet, voce rogare cœpit, & obſecrare, ut innocenti parceret, inquiens:

A Sermocinatione per Proſopopœiam. Fer manſuetè fortunam. Noli extinctam extinguere. Parce mihi per ea, quæ tibi dulciſſima ſunt in vita: Miſerere infelicis: Reſpice innocentiam meam: Neminem unquam violavi, nunquam rapto vixi, ut jam par pari debeat referri. Quodſi nulla mei te miſericordia commoverit, eximia, qua nobilitor, permoveat virtus mea, noli perfectum muſices organum diſperdere. Te permolliat, flectatque vox tam dulcis atque magna, tam parvo in corpuſculo meo regnans, & tam pertinax ſpiritus iram tuam frangat in tam abſoluta Muſicæ ſcientia modulatus ſonus, quem ſæpius audiſti continuo ſpiritu trahi, nunc variè inflexo, nunc diſtingui conciſo, copulari intorto, promitti, revocari, infuſcari ex inopinato: Interdum plenum, gravem, acutum, crebrum, extentum, ſummum, medium, imum. Breviter, omnia tam parvulis in faucibus, quæ tot exquiſitis tibiarum tormentis ars hominum excogitavit: Quorum ex interitu majorem tibì & invidiam & infamiam conflaveris, quàm utilitatem perceperis. At ille, quin tu, inquit, auribus meis opplorare deſinis? Quid tu rere clamoris tui gratiâ te omiſſum iri? Nihil gemitus, nihil lacrymas tuas moror aut curo. Quiritatio tua, niſi forſitan animo placuerit, te meis de unguibus nunquam eripiet, ac conſervabit. Exple meas inimicitias, & iracundiam ſanguine tuo ſatura. Et ſtatim eo dicto miſeram diſcerpſit.

A collatione. Quid hoc facto potuit immanius eſſe? Captivis aliis tempus relinquitur, quo crimen objectum diluere, aut aliquam cauſam in excuſationem queant adducere. Sed huic infelici

felici omnis excluſa fuit miſericordia, omniſque negata purgandi facultas. Et quis tyrannorum tam fuit impius, ut aliquem occiderit, niſi vel levi aliquâ ratione permotus? Sed alâ nullâ cauſâ propulſus accipiter tantum facinus deſignavit, niſi ſolâ nocendi libidine. Animalium ferociſſimus leo traducitur, huic tamen ex feris tanta eſt in ſupplices clementia, ut in proſtratos non ſæviat; eſt enim nobilioris animi,

Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos. At Tyranni verſo pollice, vulgi quemlibet occidunt populariter: omnibus ſanguinolentas manus injiciunt, nihil homines, nihil Deos ipſos curando.

Quemadmodum igitur præda inſolenti victori viſa glorioſa fuit, ac ſuavis: ſic ærumna miſerrimæ calamitatis acerbiſſima, ut pœna, quæ venerat indignè, magis eſſe dolenda videatur. *A contrario.*

Quæ crudelitas accipitris oſtendit, ipſam innocentiam apud maleficos Tyrannorum greges nunquam fore tutam. Nobis igitur ante omnia curandum, ne in Melampygos (juxta proverbium) incidamus; & impendente malo, patienter feramus, quod non poterimus mutare vel effugere. *Concluſio.*

DE NARRATIONE,

Quæ Græcè Διήγημα,

CAP II.

Narratio eſt expoſitio rei factæ, vel tanquam factæ. Dividitur autem in poëticam, hiſtoricam, & civilem. Poëtica eſt, quæ

habet expoſitionem fictam. Hiſtorica, quæ v tuſtam rerum commemorationem continet, a que veterum geſta narrat. Civilis, quâ in co troverſiis oratores utuntur.

Narrationi accidunt ſex.
- *Perſona faciens.*
- *Res geſta.*
- *Tempus, circa quod.*
- *Locus, in quo tranſacta.*
- *Modus, quo pacto.*
- *Cauſa, propter quam.*

Virtutes ejus quatuor.
- *Claritas, ſeu perſpicuitas.*
- *Brevitas.*
- *Probabilitas, quæ dicitur* πιθανότης.
- *Electorum verborum proprietas.*

EXEMPLVM NARRATIONIS
ab Angelo Politiano tranſlatum.

Qui roſæ pulchritudinem demiratur, plagam Veneris conſideret. Amabat Adonin Dea: Mars ipſam. Quodque Dea foret Adonidi, Veneri Mars erat. Deus Deam adamabat, Deaque hominem ſequebatur. Par cupido, tametſi genus diſpar. Perimere Adonin Mars zelotypus tendebat, finem putans amoris Adonidis necem. Ferit Adonin Mars, accurrit auxilio Venus, feſtinans roſas incidit, ac ſe ſpinis implicuit, plantamque pedis perſtrinxit. Qui vulnere manârat cruor, de ſe roſam coloravit. Sic roſa, quæ prius candida, rubrum in colorem, qui nunc cernitur, eſt converſa.

SCHOLIA.

Primo Rhetoricorum libro Trapezuntius
tria

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

tria ponit Narrationum genera: Civile, Digreſſorium, Remotum. Hoc pueris utiliſſimum ita vocatur, quod à cauſa civili remotum ſit, in quo conveniat juventutem exerceri, quo commodius illas ſuperiores narrationes in veris cauſis poſſint aliquando tractare. Ejus duo ſunt, juxta Ciceronem, genera. Alterum eſt poſitum in negotiis, quod habet partes

tres.
- *Fabulam*, quæ neque veras, neque veriſimiles continet res; ut ea quæ Tragœdiis tradita ſunt.
- *Hiſtoriam*, quæ eſt res geſta, ſed ab ætatis noſtræ memoria remota.
- *Argumentum*, quæ eſt res ficta, quæ tamen fieri potuit; veluti argumenta Comœdiarum.

Alterum in perſonis, quod habere debet ſermonis feſtivitatem, animorum diſſimilitudinem, levitatem, ſpem, metum, ſuſpicionem, deſiderium, diſſimulationem, miſericordiam, rerum varietates, fortunæ commutationem, inſperatum incommodum, ſubitam lætitiam, jucundum exitum rerum, ut in Comœdiis videre licet.

Dividitur in Poëticam, &c. Quintilianus lib. 2. cap.4. Narrationes Poëticas Grammaticis attribuit, Rhetoribus Hiſtoricas. Erant autem (auctore Fabio Victorino) Rhetores, qui literas docebant, atque artes tradebant eloquentiæ. Quemadmodum Sophiſtæ, apud quos dicendi diſcebatur exercitium: Et Oratores, qui in cauſis privatis & publicis plenâ & perfectâ utebantur eloquentiâ. Porrò narrationis Poëticæ faciunt tria genera. Aut enim activum eſt, vel imitativum, quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Græci δραματικὸν vel μιμητικὸν appellant: Aut enarrativum, vel enunciativum, quod Græci ἐξηγητικὸν vel ἀπολογητικὸν: Aut commune vel mixtum quod Græci κοινὸν, vel μικτόν.

Hiſtoricam, &c. Quæ rei geſtæ continet expoſitionem. Eſt autem hiſtoria res geſta ab ætatis noſtræ memoria remota: quam earum propriè rerum eſſe volunt, quibus rebus gerendis interfuerit is, qui ſcribit, auctore Gellio, lib.5. cap.18. Hiſtoriam Cicero de Oratore ſecundo eleganter vocat teſtem temporum, lucem veritatis, vitam memoriæ, magiſtram vitæ, & vetuſtatis nunciam.

Civilem, &c. Quæ ab Oratoribus in exponendis ſumitur cauſis; ut ait Priſcianus: Qui fabularum adiit narrationem, ad fabulas ſupra dictas pertinentem.

Narrationi accidunt ſex, &c. Narratio conſumitur circumſtantiis, quæ hoc verſiculo comprehenduntur.

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

Fit enim copioſa, ſi circumſtantiis amplifices atque dilates; & à quo tempore, quoque loco, quomodo, quo inſtrumento, qua denique cauſa factum aliquid ſit, diligenter perſequaris.

Claritas, &c. Hujus virtutis narrationem alibi Cicero vocat lucidam; alibi apertam. Nec refert, an pro lucida perſpicuam; pro veriſimili probabilem, credibilemque dixeris: ut ait Quintilianus: lib.4. cap.2. Eodem auctore aperta vel dilucida erit narratio, ſi primùm fuerit expoſita verbis propriis & ſignificantibus, non ſordidis, & ab uſu remotis:

tum diſtincta rebus, perſonis, temporibus, locis, cauſis. Item ſi ut quicquam primum geſtum erit, ita fuerit primum expoſitum, non ab ultimo repetitum.

Brevitas &c. Narratio brevis erit, ſi nihil extra rem dixerimus; ſi reſciderimus omnia ſupervacanea; ſi non ab ultimo initio repetiverimus, nec ad extremum fuerimus proſecuti.

Probabilitas, &c. Hanc Cicero veriſimilem narrationem: Quintilianus appellat credibilem. Erit autem credibilis ante omnia, ſi prius conſuluerimus noſtrum animum, ne quid naturæ dicamus adverſum. Si cauſas ac rationes factis, de quibus quæritur, præpoſuerimus. Si perſonas convenientes his, quæ facta credi volumus, conſtituerimus, præterea loca, tempora, & ſimilia. Quintilianus dicto libro quarto, capite ſecundo.

Electorum verborum proprietas, &c. Hic conſiderandum erit, ne quid contortè, ne quid ambiguè, ne quid novè dicamus, ſed utamur uſitatis verbis, & propriis. Uſitata ſunt ea, quæ verſantur in ſermone, & in optimorum auctorum conſuetudine recepta. Propria ſunt, quæ ejus rei verba ſunt, aut eſſe poſſunt, de qua loquemur: ut ait Cicero.

Qui roſæ, &c. Narrat, quo pacto lacteus roſæ candor mutatus ſit in colorem purpureum.

Adonin Dea, &c. Adonis, auctore Tortellio, filius fuit Cynaræ Cypriorum Regis ex Myrrha ejus filia paſtor pulcherrimus. Virg. in Gallo:

Et formoſus oves ad flumina pavit Adonis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Hunc ardentiſſimè Venus amavit. Ovidiu[s] in Phædra:

Sæpe ſub illicibus Venerem, Cinyrâque creatum,
Suſtinuit poſitos quælibet hora duos.

Plura apud Eraſmum in proverbio, Adonidis horti. qui Veneri ſacri propter Adonidem ejus amaſium.

Mars ipſam, &c. Martis ac Veneris amores, Metamorphoſeos 4. refert Ovidius. Idem ſecundo de arte:

Mars pater inſano Veneris turbatus amore,
De duce terribili factus amator erat.

Ferit Adonin Mars, &c. Ovidius 2. Metamorph. ſcribit, Adonin ab apro interfectum, ejuſque ſanguinem mutatum in florem. Idem aſſerit Macrob. lib. Saturn. 1. c 21. Adonin, inquit, Solem eſſe non dubitatur. Ab apro autem tradunt interemtum, hyemis imaginem in hoc animali fingentes, quod aper hiſpidus & aſper gaudeat locis humidis & lutoſis, pruinâque contectis, proprieque hyemali fructu paſcitur glande. Ergo hyems veluti vulnus eſt Solis, quæ & lucem ejus nobis minuit, & calorem.

Plantam pedis perſtrinxit, &c. Vnde Claudianus lib. 2. de raptu Proſerpinæ ſcribit de Venere, inquiens, Sic facta doloris carpit ſigna ſui, id eſt roſas purpureas Veneris amore tinctas. Hujus meminit Politianus Miſcell. 11.

EXEMPLVM NARRATIONIS
poëticæ copioſius apud Ovidium Metam. 4. tractatum.

Docet autem ea fabula; nimis infelicem

exitum

exitum habituros, qui parentibus immorigeri, fœdis amoribus ſeſe contaminarint.

Pyramus & Thyſbe, juvenum pulcherrimus alter,
Altera, quas oriens habuit prælata puellis,
Contiguas habuere domos, ubi dicitur altum
Coctilibus muris cinxiſſe Semiramis urbem.
Notitiam primosque gradus vicinia fecit:
Tempore crevit amor: tædæ quoque jure coiſſent:
Sed vetuere patres, quod non potuere vetare;
Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conſcius omnis abeſt, nutu ſignisque loquuntur.
Quoque magis tegitur, tanto magis æſtuat ignis.
Fiſſus erat tenui rimâ, quam duxerat olim,
Cùm fieret paries, domus & communis utrique.
Id vitium nulli per ſecula longa notatum.
Quid non ſentit amor? primi vidiſtis amantes,
Et vocis feciſtis iter, tutæque per illud
Murmure blanditiæ minimo tranſire ſolebant.
Sæpe ubi conſtiterant, hinc Thyſbe, Pyramus illinc,
Inque vices fuerat captatus anhelitus oris:
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obſtas?
Qantum erat, ah ſine te toto nos corpore jungi,
Aut hoc ſi nimium eſt, vel ad oſcula danda pateres?
Nec ſumus ingrati: tibi nos debere fatemur
Quòd datus eſt verbis ad amicas tranſitus aures.
Talia diverſa nequicquam ſede locuti,
Sub noctem dixere Vale, partique dedere
Oſcula quiſque ſuæ, non pervenientia contrà.
Poſtera nocturnos aurora removerat ignes,
Solque pruinoſas radiis ſiccaverat herbas:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Ad ſolitum rediere locum: tum murmure parvo
Multa priùs quæſti, ſtatuunt ſub nocte ſilenti
Fallere cuſtodes, foribuſque excedere tentant.
Cumque domo exierint, urbis quoque tecta relinquant;
Neve ſit errandum lato ſpatiantibus arvo,
Conveniant ad buſta Nini, lateantque ſub umbra
Arboris: arbor ubi niveis uberrima pomis
Ardua morus erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent, & lux tardè diſcedere viſa,
Præcipitatur aquis, & aquis non exit ab iiſdem.
Callida, per tenebras verſato cardine Thysbe
Egreditur, fallitque ſuos, adopertaque vultum
Pervenit ad tumulum, dictâque ſub arbore ſedit.
Audacem faciebat amor, venit ecce recenti
Cæde leæna boum ſpumantes oblita rictus,
Depoſitura ſitim vicini fontis in unda.
Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thysbe
Vidit, & obſcurum timido pede fugit in antrum,
Dumque fugit, tergo velamina lapſa reliquit.
Vt leo ſæva ſitim multâ compeſcuit undâ,
Dum redit in ſylvas, inventos fortè ſine ipſa
Ore cruentato tenues laniavit amictus.
Seriùs egreſſus veſtigia vidit in alto
Pulvere certa feræ, totoque expalluit ore
Pyramus: ut verò veſtem quoque ſanguine tinctam
Repperit; Vna duos, inquit, nox perdet amantes,
E quibus illa fuit longa digniſſima vita,
Noſtra nocens anima eſt, ego te miſeranda peremi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

In loca plena metus qui juſſi nocte venires:
Nec prior huc veni: noſtrum divellite corpus,
Et ſcelerata fero conſumite viſcera morſu,
O quicunque ſub hac habitatis rupe leones!
Sed timidi eſt optare necem: velamina Thysbes
Tollit, & ad pactæ ſecum fert arboris umbram.
Utque dedit notæ lacrymas, dedit oſcula veſti:
Accipe nunc, inquit, noſtri quoque ſanguinis hauſtus.
Quoque erat accinctus, dimiſit in ilia ferrum.
Nec mora, ferventi moriens è vulnere traxit,
Et jacuit reſupinus humo, cruor emicat altè:
Non aliter quàm cùm vitiato fiſtula plumbo
Scinditur, & tenui ſtridente foramine, longas
Ejaculatur aquas, atque ictibus aëra rumpit.
Arborei fœtus adſpergine cædis in atram
Vertuntur faciem, madefactaque ſanguine radix
Purpureo tingit prudentia mora colore.
Ecce metu nondum poſito, ne fallat amantem,
Illa redit, juvenemque oculis animoque requirit,
Quantaque vitârit, narrare pericula geſtit.
Atque locum, & viſam cognoſcit in arbore formam:
Sic facit incertam pomi color, hæret an hæc ſit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulſare cruentum
Membra ſolum, retroque pedem tulit, oraque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit æquoris inſtar,
Quod fremit, exigua cùm ſummum ſtringitur aurâ.
Sed poſtquam remorata, ſuos cognovit amores,
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas, amplexaque corpus amatum,

Vulnera

Vulnera ſupplevit lacrymis, fletumque cruore
Miſcuit: & gelidis in vultibus oſcula figens;
Pyrame, clamavit, quis te mihi caſus ademit?
Pyrame, reſponde, tua te cariſsima Thysbe
Nominat, exaudi, vultusque attolle jacentes!
Ad nomen Thysbes oculos in morte gravatos
Pyramus erexit; visâque recondidit illâ.
Quæ poſtquam veſtemque ſuam cognovit, & en
Vidit ebur vacuum; Tua te manus, inquit amorque
Perdidit infelix: eſt & mihi fortis in unum
Hæc manus, eſt & amor; dabit hic in vulnera vires.
Perſequar exſtinctum, lethique miſerrima dicar
Cauſa comeſque tui; quique à me morte revelli
Heu ſolâ poteras, poteris nec morte revelli.
His tamen amborum verbis eſtote rogati,
O multum miſerique mei, illiusque parentes,
Vt quos certus amor, quos hora noviſsima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
Ac tu, quæ ramis arbor miſerabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum.
Signa tene cædis, pullosque & lactibus aptos
Semper habe fœtus, gemini monumenta cruoris.
Dixit: & aptato pectus mucrone ſub imum
Incubuit ferro, quod adhuc à cæde tepebat.
Vota tamen tetigere Deos, tetigêre parentes.
Nam color in pomo eſt, ubi permaturuit, acer.
Quodque rogis ſupereſt, unâ requieſcit in urnâ.

EXEMPLVM NARRATIONIS
hiſtoricæ ex Oroſ. lib. 2. c. 8.

Cyrus Perſarum Rex Scythis bellum intulit. quem Tomyris Regina, quæ tunc genti præ-

præerat, cùm prohibere tranſitum Araxis fluminis poſſet, transire permiſit, primùm propter fiduciam ſui, dehinc propter opportunitatem ex objectu fluminis hoſtis incluſi. Cyrus itaque Scythiam ingreſſus, procul à transmiſſo flumine caſtra metatus, inſuper aſtu eadem, inſtructa vino epulisque, deſeruit, quaſi territus refugiſſet. Hoc comperto, Regina tertiam partem copiarum, & filium adoleſcentulum, ad perſequendum Cyrum mittit. Barbari veluti ad epulas invitati, primum ebrietate vincuntur, mox revertente Cyro univerſi cum adoleſcente obtruncantur. Tomyris exercitu ac filio amiſſo, vel matris, vel Reginæ dolorem ſanguine hoſtium diluere promptius, quàm ſuis lacrymis, parat. Simulat diffidentiam deſperatione cladis illatæ, paulatimque cedendo, ſuperbum hoſtem in inſidias vocat. Ibi quoque compoſitis inter montes inſidiis, CCM. Perſarum, cum ipſo Rege, delevit, adjectâ ſuper omnia illius rei admiratione, quod nec nuncius quidem tantæ cladis ſuperfuit. Regina caput Cyri amputari, atque in utrem humano ſanguine oppletum conjici jubet, non muliebriter increpitans: Satia te ſanguine, quem ſitiſti; cujus per annos triginta inſatiabilis perſeveraſti. *Cyri mors.*

EXEMPLVM NARRATIONIS

Civilis ex Miloniana.

P. Clodius, cùm ſtatuiſſet omni ſcelere in Prætura vexare Remp., videretque ita tractata eſſe comitia anno ſuperiore, ut non multos menſes Præturam gerere poſſet; qui non honoris gradum ſpectaret, ut cæteri; ſed *P. Clodii hiſtoria.*

&L.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

& L. Paullum collegam effugere vellet, ſi
gulari virtute civem, & annum integrum a
dilacerandam Remp. quæreret: ſubitò reli
quit annum ſuum, ſeque in annum proximu
tranſtulit, non religione aliqua, ſed ut habe
ret, quod ipſe dicebat, ad Præturam geren
dam, hoc eſt, ad evertendam Rempubl., ple
num annum atque integrum. Occurrrebat
mancam ac debilem præturam ſuam futu
ram, Conſule Milone: eum porrò ſumm
conſenſu populi Romani Conſulem fieri vi
debat: contulit ſe ad ejus competitores, ſed
ita, totam ut petitionem ipſe ſolus etiam in-
vitis illis gubernaret, tota ut comitiis ſuis,
ut dictabat, humeris ſuſtineret: convocaba
Tribus: ſe interponebat: coloniam novam,
delectum perditiſſimorum ſcribebat civium:
quantò ille plura miſcebat; tantò hic magis
indies convaleſcebat. Ubi videt, homo ad
omne facinus paratiſſimus, certiſſimum con-
ſulem, idque intelligit non ſolùm ſermo-
nibus, ſed etiam ſuffragiis populi Rom. ſæpe
eſſe declaratum; palàm agere cœpit, & apertè
dicere, occidendum Milonem, ſervos agre-
ſtes, ac barbaros, quibus ſylvas publicas de-
populatus erat, Hetruriamque vexarat, ex
Apennino deduxerat, quos videbatis. Res erat
minimè obſcura: etenim palàm dictitabat,
Conſulatum Miloni eripi non poſſe, vitam
poſſe. Significavit hoc ſæpe in Senatu: dixit
in concione. Quin etiam Favonio fortiſſimo
viro quærenti ex eo, qua ſpe fureret: Milone
vivo, reſpondit, triduo illum, ad ſummum
quatriduo, periturum: quam vocem ejus ad
hunc M. Catonem ſtatim Favonius detulit.
Interim cum ſciret Clodius, (neque etiam
erat

erat difficile ſcire) iter ſolemne, legitimum, neceſſarium, ante diem 13. Kalend. Febr. Miloni eſſe Lanuvium ad Flaminem prodendum, quod erat dictator Lanuvii Milo: Romam ſubitò ipſe profectus eſt, ut concionem turbulentam, in qua ejus furor deſideratus eſt, quæ in illo ipſo die habita eſt, relinqueret, quam niſi obire facinoris locum tempuſque voluiſſet, nunquam reliquiſſet: Milo autem, cùm in Senatu fuiſſet eo die, quoad Senatus dimiſſus eſt, domum venit, calceos & veſtimenta mutavit, pauliſper, dum ſe uxor, ut fit, comparat, commoratus eſt: inde profectus eſt id temporis, cum jam Clodius (ſiquidem eo die Romam venturus erat) redire potuiſſet: obviam fit ei Clodius expeditus in equo, nullâ rhedâ, nullis impedimentis, nullis Græcis comitibus, (ut ſolebat) ſine uxore, ut nunquam ferè, cum hic inſidiator, qui iter illud ad cædem faciendam apparaſſet, cum uxore veheretur in rheda penulatus, vulgique magnò impedimento, ac muliebri, & delicato ancillarum puerorumque comitatu; fit obviam Clodio ante fundum ejus, hora ferè undecima aut non multo ſecùs: ſtatim complures cum telis in hunc faciunt de loco ſuperiore impetum, adverſi rhedarium occidunt. Cùm autem hic de rheda rejecta penula deſiluiſſet, ſeque acri animo defenderet, illi, qui erant cum Clodio, gladiis eductis partim recurrere ad rhedam, ut à tergo Milonem adorirentur, partim, quod hunc jam interfectum putarent, cædere incipiunt ejus ſervos, qui pòſt erant. ex quibus qui animo fideli in dominum erant, & præſentes fuerant, partim occiſi ſunt, partim, cùm ad rhedam pugnari vide-

viderent, & domino ſuccurrere prohiberen
tur, Milonem occiſum eſſe, etiam ex ipſo Cl
dio audirent, fecerunt id ſervi Milonis (d
cam enim, non derivandi criminis causâ, ſe
ut factum eſt) neque imperante, neque ſcien
te, neque præſente domino, quod ſuos quo
que ſervos in tali re facere voluiſſet.

ALIVD EXEMPLVM NAR*rationis brevis, dilucidæ & veriſimilis, ex oratione Ciceronis Pompeianæ.*

Atque ut inde mea proficiſcatur oratio, unde hæc omnis cauſa ducitur; bellum grave, & periculoſum veſtris vectigalibus, atque ſociis, à duobus potentiſſimis Regibus infertur, Mithridate & Tigrane: quorum alter relictus, alter laceſſitus occaſionem ſibi ad occupandam Aſiam oblatam eſſe arbitratur. Equitibus Romanis honeſtiſſimis viris afferuntur ex Aſia quotidie literæ, quorum magnæ res aguntur, in veſtris vectigalibus exercendis occupatæ. Qui ad me pro neceſſitudine, quæ mihi eſt cum illo ordine, cauſam Reipub. periculaque rerum ſuarum detulerunt: Bithyniæ, quæ nunc veſtra provincia eſt, vicos exuſtos eſſe complures: regnum Ariobarzanis, quod finitimum eſt veſtris vectigalibus, totum eſſe in hoſtium poteſtate: Lucullum magnis rebus geſtis ab eo bello diſcedere: huic qui ſuccurrerit non ſatis eſſe paratum ad tantum bellum adminiſtrandum. Unum ab omnibus ſociis, Repub. & civibus, ad id bellum Imperatorem depoſci, atque expeti, eundem hunc unum ab hoſtibus metui, præterea neminem.

DE CHREIA.

CAP. III.

CHreia eſt commemoratio brevis alicujus perſonæ factum vel dictum aptè referens. Dicta autem eſt, quòd ſit utilis. Et Chreiarum aliæ Verbales ſunt, aliæ Activæ, aliæ Mixtæ. Verbales, quæ utilitatem oratione demonſtrant. Vt Plato dixit: Virtutis ramos è laboribus atque ſudoribus produci. Activæ ſunt, quæ actionem aut factum ſolum recenſent: ut Pythagoras interrogatus, quantanam eſſet hominum vita, cùm per temporis brevius ſpatium ſe conſpiciendum exhibuiſſet, latebras petiit, humanæ vitæ menſuram ex momentaneo conſpectu deſignans. Mixtæ, quæ ex utraque conflatæ ſunt, oratione & actione. ut; Diogenes, cùm vidiſſet adoleſcentulum laſcivientem ac indecorè ſe gerentem, pædagogum illius baculo percuſſit: ſupperaddens, quid talia doces aut ſic inſtruis? Chreiam verò conficies hiſce capitibus, atque tractabis à

Laudativo.	*Parabola.*
Paraphraſtico.	*Exemplo.*
Cauſa.	*Teſtimonio veterum.*
Contrario.	*Brevi epilogo.*

EXEMPLVM VERBALIS CHREIÆ, quo Iſocrates doctrinæ radicem amaram eſſe dicebat, fructus verò dulces. Orditur autem ab encomio, hoc modo:

Meritò laudandus eſt Iſocrates, propter eximiam dicendi facultatem, qua ſibi nomen clariſſimum comparavit, & quanta vis eloquentiæ *Encomiaſticon.*

eſſet,

eſſet, ipſam exercendo demonſtravit, eam illuſtrem fecit, non ipſe ab illa illuſtratus. Quibus autem vel Reges admonens, vel inſtituens privatos, bene de hominum vita meruit, longum eſſet recenſere. Verùm, quod de eruditione protulit, haud abs re fuerit commemorare.

Amator, inquit, *eruditionis à laboribus auſpicatur, ſed laboribus indeſinentibus in utilitatem:* quod quam philoſophicè dictum ab eo ſit, hinc licet perſpicere.

A Paraphraſi ſeu expoſitione. Qui enim bonarum artium amore capiuntur, hi ſanè cum profeſſoribus, ac ducibus ſtudiorum converſantur: ad quos accedere ut formidoloſum eſt, ita relinquere ſtultiſſimum. Et pueri quidem nunquam metu vacant, & cùm adſunt præceptores, & cùm venturos exſpectant. Succedunt Præceptoribus pædagogi, viſu terribiles, ſed cùm verberibus ſæviunt formidabiliores. Qui etiam, priuſquam verberent, timentur. Metum punitio ſubſequitur, dum omnia puerorum errata vindicantur, & rectè facta, opera virtutis, tanquam ad ea nati ſint, exactiſſimè requiruntur. Iam verò pædagogis ipſis ſunt moleſtiores aſperioreſque patres, in deambulationes atque vias inquirentes, & vetantes in publicum egredi: forum ipſum habentes ſuſpectum. Quodſi opus fuerit in filios animadvertere, ita excandeſcunt, ut naturæ obliviſcantur, nec ſe parentes eſſe meminerint: verùm hujuſmodi rebus exercitatus puer, cùm in virum evaſerit, merita coronatur virtute.

A contrario. At, qui veritus iſta, fugerit magiſtros, devitarit parentes, & pædagogos fuerit averſatus, prorſus eruditionis expers ſcientia privabitur. Nam metum declinans, ſimul cum ipſo doctrinam relinquet. Hæc igitur omnia Iſocratem

ſentire

ſentire perſuaſerunt: Eruditionis radicem amaram eſſe.

Nam quemadmodum agricolæ ſummo cum labore terræ ſemina mandant; fructus verò majore cum voluptate colligunt: ita qui ad ſtudia accinguntur, ſibi laboris multi comitem gloriam comparant. *A ſimili.*

Reſpice Demoſthenis vitam, qui ut oratorum omnium laborioſiſſimus, ita clariſſimus evaſit: qui fuit adeò ſtudiis intentus, ut comam nativum, capitis ornamentum, exeundi poteſtatem ſibi præripiendo, detonderet, ratus id pulcherrimum decus, quod à virtute proveniſſet. Quæ igitur alii profundunt ad voluptates, ille continuis lucubrationibus impendit. *Ab exemplo.*

Idcirco præclarè hoc, ut omnia, Heſiodus; Aſperam eſſe ad virtutem viam, cacumen verò molle. Nam idem quod Iſocrates protulit. Heſiodus enim viam; Iſocrates autem radicem appellavit, diverſis verbis eandem uterque ſententiam demonſtrantes. *A teſtimonio veterum.*

Quæ ſi rectè conſiderabimus, meritis laudibus evehemus Iſocratem, ut qui ſapienter de eruditione conſcripſerit optima. *Ab epilogo brevi.*

SCHOLIA.

Chreia, &c. Quæ ab aliis utilitas, à Priſciano vocatur uſus. Et eſt, eodem autore, commemoratio orationis alicujus, vel facti, vel utriuſque: celerem habens demonſtrationem, quæ utilitatis alicujus plerumque cauſâ profertur.

Verbales, &c. Orationales eas appellat Priſcianus, quibus oratio ſola ineſt; ut Plato dicebat: Muſas in animis eſſe ingenioſorum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Item, Diogenes Cynicus ait: Nihil omninò in vita abſque exercitatione perfici: Eam omnia exſuperare poſſe. Laërtius lib. 6.

Item, Seneca dixit: Nulli ſunt tam feri, ſuique juris affectus, ut non diſciplinâ perdomentur. Vide Eraſmum in proverbio, Exercitatio poteſt omnia.

Item Xenocrates: Dixiſſe me pœnituit aliquando; tacuiſſe nunquam. Valerius lib. 7. cap. 2. Eſt ſilentii tutum præmium. Vide Eraſmi proverbium.

Item Anacharſis dixit: Leges aranearum telis ſimiles eſſe. Valer. lib. 7. cap. 2.

Idem protulit: Vitem uvas tres ferre: primam voluptatis, ſecundam ebrietatis, tertiam mœroris. ut ait Diogenes Laërt. lib. 3.

Virtutis ramos, &c. Hoc eſt, ad bonarum literarum atque virtutis fructum eſſe viam arduam atque aſperam. De qua re carmen exſtat elegans Virgilii de litera Pythagorica. Oſtendit, non ceſſantibus ac inertibus, ſed induſtriis paratam eſſe gloriam; cùm Dii, juxta proverbium, facientes adjuvent, atque labore ſua munera vendant. Etenim, qui vitat molam, vitat farinam. Neque mel, neque apes. Vide Chiliades Eraſmicas.

Activæ, &c. Sunt, auctore Priſciano, in quibus actus ineſt ſolus. Ut; Cotys, Thraciæ Rex, ei, qui dono miſerat πάρδαλιν, viciſſim dono miſit leonem, nihil addens. Sed malam beſtiam malâ penſando, prudenter oſtendit, par pari, juxta proverbium, referendum eſſe. Meminit Plutarchus in Apophthegmatis.

Item, Heraclitus, Philoſophus Σκοτεινὸς dictus, in ſeditione rogatus, ut apud populum ſen-

ſententiam diceret, quo pacto civitas redigi poſſet in concordiam, conſcenſo ſuggeſtu, popoſcit calicem aquæ frigidæ, & paululum farinæ inſperſit, mox de glechone admiſcuit. id eſt vel pulegii ſylveſtris, vel leguminis genus. Deinde epoto calice diſceſſit, nec verbum addidit. Hoc facto innuens, ita demum civitatem carituram ſeditionibus, ſi repudiatis deliciis, aſſueſcerent parvo contenti eſſe. Refert Eraſm. 8. Apophtheg.

Item Lacones, ſi quando ſtrategemate ſuperaſſent hoſtem, Marti bovem immolabant: ſin aperto prælio, gallum. Quo facto innuebant, præclarius eſſe, hoſtem ingenio, citra ſanguinem dejicere, quàm pugna utrinque plerumque cruenta.

Item apud Gymnoſophiſtas olim magnæ fuerat unus æſtimationis. Huic Taxiteles perſuaſit, uti ad Alexandrum ſe conferret, gentibus exteris jam bellum illaturum. Veniens proinde ad Regem, bubulam pellem aridam in medium conjecit, obambulanſque ejus extrema pedibus premebat. Pellis cum ad unam tantum partem calcaretur, reliquis in altum attollebatur. Eo facto, media deinceps firmiùs inſtitit, atque ita pellis undique immota conquievit. Tali exemplo Alexandrum ille commonuit, ne in longinquis locis tempus tereret, ſed imperii medium tueretur: ita enim in ejus finibus quietura omnia. ut refert Diodorus Siculus in Alexandri vita.

Item Exemplum eſt Activæ Chreiæ, ſed tyrannicum, de Tarquinio papaverum ſumma decutiente. Quod deſcribit Livius lib. 1. Et carminibus hiſce Ovidius ſecundo Faſtorum:

Vltima Tarquinius Romanæ gentis habebat
Regna, vir injuſtus, fortis ad arma tamen.
Ceperat hic alias, alias everterat urbes,
Et Gabios turpi fecerat arte ſuos.
Namque trium minimus proles manifeſta Superbi
In medios hoſtes nocte ſilente venit.
Nudarunt gladios, Occidite, dixit, inermem:
Hoc capiunt fratres, Tarquiniuſque pater.
Qui mea crudeli laceravit verbere terga,
Dicere ut hoc poſſet, verbera paſſus erat.
Luna fuit, ſpectant juvenem, gladioſque recondunt,
Tergaque deductâ veſte notata vident.
Flent quoque, &, ut ſecum tueatur bella, precantur.
Callidus ignaris annuit ille viris.
Iamque potens, miſſo genitorem appellat amico,
Perdendi Gabios quod ſibi monſtret iter.
Hortus odoratis ſuberat pulcherrimus herbis,
Septus humum rivo lene ſonantis aquæ:
Illic Tarquinius mandata latentia nati
Accipit, & virgâ lilia ſumma metit.
Nuncius ut rediit, decuſſaque lilia dixit,
Filius, agnoſco juſſa parentis, ait.
Nec mora, principibus caſis ex urbe Sabina,
Traduntur Ducibus mœnia nuda ſuis.

Ebrietas. Exſtat amabilius exemplum, quo pueris Lacones oſtendebant ſervos, qui vino eſſent temulenti; quo magis abominarentur ebrietatem, videntes, quàm deforme ſpectaculum eſſet homo immodico madens vino, quamque dementi ſimilis. Imò cogebant Helotas, hoc eſt, agreſtes homines, quam plurimum bibere. Deinde ingurgitatos mero, ſaltatio-

nes ineptas ſaltare, & carmina quædam ridicula canere. Ita quod alii prolixo ſermone vix perſuadent, ſobrietatem eſſe rem honeſtiſſimam, ebrietate nihil eſſe homine indignius, illi compendio ponebant ob oculos, ſed in mancipiis, ad quorum mores degenerare ingenuis turpiſſimum eſt. Refertur à Plutarcho in Demetrii vita. Meminit item Eraſm. 2. Apophthegmatum.

Pythagoras interrogatus, &c. Pythagoram idcirco appellatum aſſerit Diogenes Laërtius lib. 8. quòd veritatem perinde atque Pythius ipſe loqueretur. Hic eſt qui vitam quoque humanam ſimilem eſſe dixit Panegyri, hoc eſt, ſolemni hominum conventui.

Idem fertur diſcipulos admonere ſolitus, ut iſta quotidie, cùm domum ingrederentur, dicerent:

Ποῦ παρέβην, τί δ' ἔρεξα, τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; Hoc eſt;

Quo prætergreſſus, quid geſtum in tempore? quid non?

Mixtæ, &c. Ut; Diogenes die quodam, cùm populus theatrum egrederetur, adverſus populum ingredi nitens, dixit: Hoc in omni vita facere ſtudeo. Sentiebat, Philoſophum à populo diſſidere; cum Philoſophus ratione, populus agatur cupiditatibus, rapiaturque variis perſuaſionibus. Hinc ab Horatio vocatur *Vulgi perverſitas.*

Bellua multorum capitum.

Item: Rex Ageſilaus aliquando arundine pro equo conſcenſa, unà cùm filiolis colludens, ait amico intervenienti: Ne cui dicas, priuſquam ipſe quoque liberorum parens ſis factus. Feſtivè ſubindicans, cum luſum non

eſſe levitatis, ſed pietatis. Nec hoc quod ag bat, videri poſſe ineptum ei, qui modò exp tus eſſet, quàm inſons ſit affectus caritatis p rentum erga filios. Auctor Plutarch. in vit Refert Eraſ. Apophth.

Item: Quum aliquando conſcendiſ equum Plato, mox deſcendit, dicens, ſe vere μὴ ἱπποτυφίᾳ ληφθῇ, id eſt, ne equeſtri faſ corriperetur. Superbum animal eſt equus, equitare quiddam habet magnificum, parum que Philoſopho dignum.

Equeſtris faſtus.

Item: Lacedæmoniis ad publica conviv ingredientibus, qui natu erat maximus, ſin gulis oſtendebat fores, dicens: Per has nullu egredietur ſermo: admonens, nihil effutien dum, ſi quid liberius dictum eſſet in convi vio. Hunc morem inſtituit Lycurgus.

Item: Laconem hoſpes, quem pridie decli naverat, poſtridie ſtragulis commodatò ſum tis ſplendidè excepit: at ille ſtragulis concul catis, dixit: Propter has heri ne ſtoriis quiden indormire licuit. Lepidè riſit illorum mo rem, qui, cùm ſint tenues, tamen affectan videri divites, corrogatâ aut conductâ ſupel lectile. Quod maximè ſolent in excipiendi hoſpitibus, in nuptiis, aut alioqui ſolennibus epulis. Porrò cùm ineptum ſit, tuas oſtentare divitias, quanto magis, ſupellectilem alienam ab uſurariis ſumtam?

Alius Lacon quidam, noctu præteriens monumentum, cùm ſibi viſus eſſet videre ſpectrum, accurrit lanceâ trajecturus, & in hoc nitens, Quò me fugis, inquit, anima bis moritura? O mentem verè liberam omni formidine, quæ nec larvarum ac lemurum occurſu terreri potuerit!

Item:

Item: Cùm Dionyſius in convivio juſſiſſet, ut ſinguli in veſte purpurea ſaltarent; (Purpura verò tum Regum erat geſtamen; nunc ſutoribus etiam communis) id Plato facere recuſavit his trimetris è fabulà quapiam:

Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλυν ἐνδῦναι στολὴν,
Ἄῤῥην πεφυκὼς, καὶ γένους ἐξ ἄῤῥενος.
Muliebri ego nequaquam indui queã ſtolâ,
Vir natus ipſe, & ex virili germine.

Ariſtippus verò non recuſavit, ſed indutus purpurâ ſaltaturus, hos verſus recitavit:

Καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν ὁ νοῦς
Σώφρων οὐ διαφθαρήσεται.
Nec in ſacris Liberi patris pudica mens unquam corrumpitur.

Refert Diogenes Laërtius, lib. 2. de vita Philoſophorum.

Item, Plato frugalis erat, ſed tamen amans munditiei. Contra Diogenes ſordidus. Itaque calcans Platonis culcitram, præſentibus aliquot Dionyſii amicis, quos Plato invitarat ad convivium, dixit: Calco faſtum Platonis. Calcas, inquit Plato, ſed alio faſtu. Nam hoc ipſum faſtus erat, quod jactabat munditiei contemptum. Et qui ſordibus gloriantur, non minùs ambitioſi ſunt, quàm qui ſplendidè veſtiuntur; ſed aliter. Turpior eſt autem ambitio, ex fuco virtutis laudem captans. Unde Socrates, animadvertens, Antiſthenem ambitioſiùs oſtentare veſtem laceram & detritam, facetè hominem increpavit: Οὐ παύσῃ, inquit, ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν; id eſt, Non deſines te nobis comere? Significans, ejusdem eſſe ambitionis, utilitatem amictus oſtentare, & delicato cultu ſe vendicare. ut refert Eraſ. 3. & 8. Apophth.

Diogenes ſordidus.

Faſtus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Scilurus. Item ; Scilurus Scytha liberos octogi
maſculos habens, cùm eſſet moriturus, fa-
culum jaculorum ſingulis porrexit, juſſitq
rumpere. Id cum ſinguli recuſaſſent, eo qu
videretur impoſſibile ; ipſe ſingula jacula ex
Concor- mit, atque ita facilè confregit omnia. Q
dia. facto filios admonens; Si concordes, inqu
eritis, validi invictique manebitis : contra,
diſſidiis & ſeditione diſtrahemini, imbell
eritis, & expugnatu faciles. Recenſet Pl
tarchus in Apophthegmatibus.

Item ; Cùm Diogenes Cynicus aliquand
vidiſſet puerum concavâ manu bibentem
Hic puer, inquit, me frugalitate ſupera
qui ſupellectilem ſuperfluam mecum circum
feram : & ductum è pera poculum ligneum
abjecit, Neſciebam, inquiens, & in ho
nobis providiſſe naturam. Quum alterum
puerum vidiſſet, vaſculo fracto, cavo pani
excipere lenticulam, abjecit & catinum li
gneum, ut ſupervacaneum : ut ſcribit Dio
genes Laërtius, lib. 6. de vitis Philoſopho
rum.

Baculo percuſſit, &c. Idem refert Priſcia
nus, & Eraſm. Apophth. 3. & Quint. lib. 1
cap. 9. Idem, vel ſimile, Crateti attribuit, ub
ſic ait : Chreiarum plura genera traduntur.
Unum ſimile ſententiæ, quod eſt poſitum
in voce ſimplici, dixit ille, aut dicere ſole-
bat. Alterum, quod eſt in reſpondendo ; in-
terrogatus ille, vel cum ei dictum eſſet, re-
Pædago- ſpondit. Tertium huic non diſſimile, cùm
gia. quis non dixiſſet, ſed feciſſet ; ut Crates,
cùm indoctum puerum vidiſſet, pædagogum
ejus percuſſit. Sentiens, primæ ætatis for-
matoribus potiſſimùm imputandum eſſe ſi

adole-

adoleſcentes evadant malè morati, aut indocti.

Idem Diogenes in foro quodam ſtans clamabat, Adeſte homines! veluti concionaturus ad populum. Cumque jam frequentes conveniſſent, nec ille deſineret clamare: Adeſte homines! quidam indignati: En adſumus: dic aliquid. Tum Diogenes baculo illos abigens: Homines, inquit, adeſſe juſſi, non ſterquilinia. Non putavit, hominis cognomen in eos competere, qui non viverent juxta rationem, ſed brutorum in morem agerentur affectibus. *Homo.*

Idem adhibitâ interdiu lucernâ rogatus, quidnam vellet, reſpondit: ἄνθρωπον ζητῶ. hoc eſt, hominem quæro. quemadmodum teſtatur Diog. Laërtius.

Iſocrates, *&c.* Hunc Cicero, de Oratore ſecundo, vocat eloquentiæ patrem, & Rhetorum ferè omnium magiſtrum. Cujus è ludo, tanquam ex equo Trojano, eloquentiæ principes exſtiterint innumeri.

Radicem, &c. Hanc ſententiam Diomedes lib. 1. in exercitatione Chreiarum adſcribit Catoni, inquiens, Marcus Porcius Cato dixit: Literarum radices amaras eſſe, fructus jucundiores.

Reges admonens, *&c.* In quorum numero fuit Nicocles, ad quem de regno ſcripſit Iſocrates orationem admonitoriam. Similiter ad Demonicum λόγον παραινετικόν.

Punitio, *&c.* Apud Aphthonium habetur, κόλασις. Sunt autem tres puniendi cauſæ. Una eſt, quæ νουθεσία, vel παραίνεσις, vel κόλασις, dicitur; id eſt animadverſio, cum pœna adhibetur, caſtigandi atque emendandi gra-

tiâ ; ut is , qui fortuitò deliquit , attentior
correctus . Altera τιμωρία , cùm dignit
auctoritaſque ejus , in quem eſt peccatu
tuenda eſt , ne prætermiſſa pœna conte
tum pariat . Tertia vindicandi ratio , πα
δειγμα , cum punitio propter exemplum
ceſſaria , ut reliqui metu cognitæ pœnæ
terreantur à peccando. Hæc Gellius , lib v
cap. XIV.

Opera virtutis , *&c.* Aphthonius habet κα
τορθώματα. Quemadmodum Græci recta
effectionem κατόρθωσιν appellant: ſic recta,
rectè facta , κατορθώματα vocant, auctore C
cerone, de Finibus quarto. Idem offic.1. Pe
fectum officium, inquit, rectum , opinor, v
camus, quod Græci κατόρθωμα appellant.

Demoſthenis vitam , *&c.* Qui per maxim
labores ad eloquentiæ culmen conſcendit.

Hic , ut Plutarchus ſcribit , ſubterraneum
locum ſibi conſtruxit , in quem per dies ſingu
los deſcendens , corpus & ingenium exercita
bat. Sæpe etiam duos vel tres menſes conti
nuos domi incluſus non ceſſabat , abraſa parte
capitis , ut exeundi facultatem ſibi ipſi præri
peret. Hic idem vadoſis litoribus inſiſtens de-
clamationes fluctuum fragoribus obluctanti-
bus edebat , ut ad fremitus concitatarum con-
cionum patientiâ , duratis auribus , in actio-
nibus uteretur. Fertur quoque ori inſertis
calculis multum ac diu loqui ſolitus , quo va-
cuum promtius eſſet , ac ſolutius, ut ait Valer.
lib. 8. cap. 7.

Heſiodus, &c. Heſiodi locus exſtans primo
Georgicôn. hic eſt :

Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι. μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν,

Καὶ

Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι,
Ῥηιδίη δ' ἤπειτα πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα.

CHREIÆ ACTIVÆ EXEMPLVM,

juxta prædictos locos tractatum ſtudio exercendi. cujus argumentum tale eſt:

Cùm patrem videret mortuum Joſeph, flens ruit ſuper faciem ejus, & deoſculatus eſt eum. Gen. 50.

AB ENCOMIO FACIENTIS

exordium ducitur hoc modo.

Quis non laudibus condignis evehere ſtudeat factum hoc egregium viri ſanctiſſimi Joſephi, qui præclarum eximiæ pietatis ſpecimen exhibuit, atque virtutis exemplum, non ore tenus, ſed pleno caritatis opere defunctum parentem proſecutus eſt?

Cùm benedixiſſet nepotibus ſuis Jacob ægrotus, ac impoſuiſſet finem mandatis, quibus filios inſtruebat, collegit pedes ſuos ſuper lectulum, diemque ſuum obiit. Quod cernens Joſeph, corruit ſuper defuncti parentis cariſſimi vultum, ac mortuum deflevit. Quo facto vir piiſſimus admonuit nos, ut nobis caros vitâ defunctos lugeamus: non tamen ut Ethnici, nullam ſpem habentes. *Ab expoſitione.*

Quippe hanc vim non ſolùm hominibus, ſed etiam feris indidit ac ingenuit divina poteſtas, ut diſſolutionem naturæ perhorreſcant, ac ipſâ relinquendâ luce moveantur, & diſceſſu à ſuis angantur. Quis igitur tam ferreus, quem non acerba cariſſimorum ſuorum funera provocent ad luctum? *A cauſa.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

A contrario. Quodſi corda pravorum hominum tang[it] luctus, hoc eſt, ægritudo ex eorum, qui ca[ri] fuerunt, interitu acerbo: quis iniquum duxe[ri]rit, ſi boni viri, qui, juxta proverbium, lacry[mabiles] mabiles ſunt, cariſſimorum ſuorum funer[a] fleverint; & ſi populus olim in deſerto nimi[um] luxit impios, quod murmuraverant, & inſur[rexerant] rexerant contra Dominum Deum; cur fue[rit] rit à piis alienum, piorum funera lacrymi[s] proſequi?

A ſimili. Quemadmodum corpora noſtra doloribu[s] adficiuntur, ſi membrum aliquod fuerit reſe-ctum: ita non injuriâ mœrore conficiuntur atque luctu, qui dulciſſimam aliquam familiæ ſuæ, atque generis partem amiſerunt, hoc eſt, patrem, aut amicum, qui fuerit alter ipſe, ab eadem, ut Pythagoras inquit, animâ.

Ab Exemplo. Quis Prophetæ Samueli vitio vertit, quòd mortuum Saul Regem defleverit? Quis Regem Davidem reprehendit, quòd planxerit filium Ammon, & ejularit in morte filii Abſalon? Quis denique univerſo Judaico & Iſraëlitico populo ſuccenſuit, quòd in domo Joſiæ fuerit lamentatus?

A teſtimonio. Et divinarum Literarum monumenta nos inſtituunt & adhortantur, ne deſimus plorantibus, ſed cum lugentibus lugeamus. Et docent, longè melius eſſe, in domum luctûs ire, quàm ad domum convivii, quòd in illa finis cunctorum admoneat hominem, ut vivens cogitet, quid futurum ſit. Unde cùm Abner à Joab eſſet interemtus, dixit Rex David ad omnem populum: Scindite veſtimenta veſtra, accingimini ſaccis, & plangite ante exſequias Abner in Hebron.

A brevi Epilogo. Rectè igitur Joſeph, ſupra defuncti parentis

faciem

faciem ruens, planxit eum: &, quod imitemur, nobis omnibus propoſuit egregium veræ pietatis exemplum.

CHREIÆ VERBALIS EXEMPLVM, *quo eadem ſententia contrariis locis eſt variata, & cujus argumentum ejuſmodi eſt.*

Helius Eobanus Haſſus Poëta, Marpurgenſis Academiæ profeſſor, moriturus, hoc Ennii carmen protulit: *Eobanus Heſſus.*

Nemo me lacrymis decoret, neque funera fletu
Faxit. cur? volito docta per ora virûm.

EXORDIVM AB ENCOMIO *præclaræ ſententiæ ducitur in hunc modum.*

Digniſſima profectò memoratu, ac laudatu ſententia, quam duo poëtæ, Q. Ennius, & Eobanus Heſſus celeberrimam reddiderunt: ille, quia fuit auctor; hic, quoniam ſemper uſurpavit: Uterque maximus ingenio. Ille patriam Rudias nobilitavit, creditus habuiſſe tria corda, quod Græcè, Oſcè & Latinè ſciret loqui. Unde non immeritò carus fuit Scipioni Africano & Q. Nobiliori, viris clariſſimis. Hic eruditione ſuâ, variaque rerum cognitione patriam ſuam Haſſiam, & inibi civitatem, ubi natus erat, Francobergam fecit illuſtrem, id ſtudio ſuo conſecutus, ut innumeros Heroas atque Principes illuſtriſſimos ſibi pararit amicos, æternamque nominis gloriam fuerit adeptus.

Cujus ut multa præclarè ſcripta ſunt: ita non pauca graviter dicta: cujus generis illud Ennianum, quod ſupremo tempore, veluti *Ab oppoſitione.*

cantator cygnus funeris ipſe ſui, ſuavite[r] emiſit. Quo vates eximiâ ſapientiâ præditu[s] noluit defleri hominum doctorum atque pio[rum] mortem, quam à malis abducentem vit[a] beata eſſet conſecutura.

A cauſſa. Sciebat, pias animas corporis vinculis, atque omnibus humanis incommodis exutas, perpetuò victuras. Noverat, animos hominum eſſe divinos, iiſque, cùm è corpore exceſſiſſent, reditum ad cœlum patere, optimoque & juſtiſſimo cuique expeditiſſimum: ut ait Cicero de Amicitia. Videbat, res mundanas tot caſibus atque periculis innumeris obnoxias. Animadvertebat, nullas domos eſſe, in quibus non multi luctus olim fuerint, hodiéque verſentur. Videbat, omnes urbes nihil aliud eſſe, quam miſeranda (ut Solon apud Valer. inquit) cladium humanarum circumſepta; ut multi exſtiterint, qui non naſci optimum cenſuerint, aut quàm ociſſimè aboleri.

A contrario. Quodſi lacrymis indulgendum eſt, ii ſolùm flendi fuerint, quibus mors terribilis eſt, hoc eſt, iis, quorum cum vita omnia exſtinguuntur: non autem deflendi, quorum virtutis gloria nunquam eſt interitura, ſed poſt mortem ſpecioſior futura. Hinc, ut ait Cicero, Sapientiſſimus quiſque æquiſſimo animo moritur; ſtultiſſimus iniquiſſimo: Hic enim cui cæca mens, qui nihil aliud conſiderat, quàm externa mortis opera, luget miſerabiles ſibi viſos hominum caſus: at ille metu mortis non exhorreſcit, nec lamentatur, qui ſecum revolvit, nobis ex hac vita diſcedendum, tanquam ex hoſpitio, non domo; cum nobis natura diverſorium commorandi, non

habi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

habitandi, dederit. Deinde perpendit internam mortis utilitatem, quæ dicitur ultima linea rerum, malorum requies, & æternæ vitæ ſimul ac ſalutis origo. Sapienter Rex Eccleſiaſtes inquit: Laudavi magis mortuos, quam viventes, & feliciorem utroque judicavi, qui non natus eſt, nec vidit mala quæ ſub ſole fiunt. In hoc ipſum qui defixos oculos habet, alacrior audet dicere:

Cum volet illa dies, quæ nil, niſi corporis hujus
Ius habet, incerti ſpatium mihi finiat ævi:
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar.

Quid enim habet vita commodi, quid non potius laboris? O præclarum diem, cùm ad illud animorum concilium cœtumque proficiſcar, & cùm ex hac turba & colluvione diſcedam! Prô Dii immortales, quàm optabiliter iter illud ineundum! quo confecto, nulla reliqua cura, nulla ſollicitudo futura. Hæc Cicero in Catone majore, & 1. Tuſc. quæſt.

Quemadmodum illorum vicem non dolemus, ſed læti gratulamur, qui reduces è graviſſimis præliorum crudelium periculis, in patriam ad cariſſimos amicos cum triumpho revertuntur: ita bono jure debemus (ne meliorem fortunam invidere videamur) in illorum diſceſſu gaudere, qui ex hac lacrymarum valle atque vita, quæ ſuper terram perpetua (ut S. Hiob ait) militia eſt, demigravit in cœleſtem patriam, ubi vera charitas, & pax æterna regnat.

Quæ jam omnia dicta, non ſolùm ſancti Patres, ſed etiam Ethnicorum Philoſophi, animis reputantes, confirmarunt, mortem *Ab exemplo.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

non modò flendam non eſſe, ſed voluptati etiam loco ducendam, aut fortiter contemnendam. Exemplo ſunt tot hominum piorum millia, qui per vincula, verbera, flammas atque per atroces diverſorum generum cruciatus interempti, cum gaudio conceſſerunt ad cœlorum regna. Sed iis omiſſis, quid de Socrate loquar? cui mera fuit hilaritas in morte. Qui poſt ſumtam cicutam, cùm frigerent membra; Debemus, inquit, gallum Æſculapio perſolvere: jocans perinde, quaſi ſumta potione medica convaluiſſet. Quid de Cyrenæo illo Theodoro Philoſopho? cui cum Lyſimachus Rex crudelia minaretur: Iſtis, quæſo, inquit, iſta horribilia minitare purpuratis tuis; Theodori quidem nihil intereſt, humine, an ſublimè putreſcat. Quo dicto genus omne mortis contemſit, poſt hanc vitam longè meliorem exſpectando.

Socrates. *Theodorus.*

Divinæ literæ, non mœroris plenam, ſed potiùs pretioſam eſſe mortem ſanctorum in conſpectu Domini, prædicant. Et eos, qui docti fuerint, poſt hanc miſerabilem vitam futuros ut cœli firmamentum. Quod licet non cognoſcerent Thraces: tamen exſequias, & funera cum hilaritate celebrabant. Qui ſine ullis doctorum præceptis humanæ conditionis (ut Valerius inquit) habitum præviderunt, nempe mortem homini optimam, & ut omnium malorum finem optandam eſſe, vitam autem deflendam, tot ærumnis refertam. Conſiderarunt, nihil in terris homine miſerabilius eſſe, quem natura tantum nudum, & in nuda humo natali die abjicit ad vagitus ſtatim & ploratum, ſolumque tot animalium ad lacrymas, & has protinus vitæ principio. Ab hoc

A veterum teſtimonio. *Thraces.*

hoc lucis rudimento, quòd ne feras quidem inter nos genitas vincula excipiunt, & omnium membrorum nexu, atque infeliciter natus, jacet manibus pedibuſque devinctis flens: Animal cæteris imperaturum, & à ſuppliciis vitam auſpicatur, unam tantum ob culpam, quia natum eſt; ut ait Plinius.

Recte igitur Eobanus Marpurgi jam moriturus Ennii verſiculos proferendos cenſuit, ut nullius boni viri mortem, ita ſuam non eſſe deplorandam: quæ tot à malis eripiat, ac miſerrimæ ſervitutis captivitate bonos aſſerens, in vitam æternam perducat. *Ab epilogo brevi.*

ALIVD CHREIÆ VERBALIS *exemplum, cujus argumentum tale eſt: Eccleſiaſt. cap. 10. dixit: Pecuniæ obediunt omnia. Exordium ducitur à laude.*

Rex Iſraël Eccleſiaſtes ex intimis divinæ ſapientiæ penetralibus depromta multa dixit, ad rerum omnium optimarum cognitionem pertinentia; maximè veritatis; cujus eſt tanta vis, ut contra hominum ingenia, fictaſque omnium inſidias, facilè ſe ipſam poſſit defendere. *Ab expoſitione.*

Opibus, inquit, univerſa ſimul obediunt. Quo dicto quid verius eſſe poſſit, non video. Etenim pecuniam, quæ genus & formam donare poterit, reginam facimus omnes. Huic ſervimus omnes; huic palmam tribuimus omnes; huic omnia expenſa, huic omnia feruntur accepta: & in ratione mortalium ſola utramque paginam facit.

Nec immeritò. Nam quicquid eximium, quic-

quicquid ſplendidum, quicquid venuſtum quicquid denique glorioſum hominibus contingit, id à ſolius pecuniæ beneficio proficiſcitur. Huic libenter omnes obtemperamus victi lucro: nec injuria, cùm quicquid rerum vel bonarum vel malarum geratur inter mortales, id pecuniarum fiat gratiâ. Qua ratione permotus apud Euripidem Bellerophon inquit:

Sine me vocari peſſimum, ut dives vocer.
Nemo an bonus; an dives, omnes quærimus.
Non quare, & unde: quid habeas, tantùm rogant.
Vbique tanti quiſque, quantum habuit, fuit
Quid habere nobis turpe ſit, quæris? nihil.
Aut dives opto vivere, aut pauper mori.
Benè moritur, quiſquis moritur dum lucrum facit.
Pecunia ingens generis humani bonum.
Cui non voluptas matris, aut blandæ poteſt
Par eſſe prolis, non ſacer meritis parens.
Tam dulce, ſi quid venerit, in vultu micat.
Meritò illa mores cœlitum, atque hominum movet.

Reſpice pauperem inopis viri culinam; videbis omnia frigere. Contemplaberis pauciſſimos, eoſdem pannoſos, ſordidos, ſqualidos inibi diliteſcere miniſtros; neminem ibi regnandi palmam obtinere, quàm famem ſtrigoſam, cum canibus mures inediâ conſumentem. Conſiderabis loca cuncta ſqualentia ſitu, catilla carioſa, patellas ſcabroſas, cibaria rancida, ſupellectilia rubiginoſa, parietes fuligine atque araneis oppletos, ſtragula pediculoſa; & breviter omnia, quæ procul intuenti poterunt horrorem incutere, & ab acceſſu

ceſſu inauſpicato deterrere. At ubi fueris ingreſſus aulam pecuniæ, videbis omnia luculenta, omnia fervere opera, greges hominum innumeros in officio eſſe, nec eos ſordidos, ſed argento atque auro coruſcos. Admiraberis apparatuum magnificentiam, gemmis pavimenta, tapetibus pretioſis muros, ſedilia cocco, purpureis angulos omneis aulëis, opificio denique citreo lacunaria refulgentia. Præterea coquinam, genere ferinarum atque lautitiarum omni renidentem, ubi ſuppetat abundè Iovis cerebrum, Attica bellaria, & breviter, Deorum (ut proverbio dicitur) cibus. Etenim ubi regina pecunia regnat, ibi rerum omnium uberrima copia redundat, inopia protinus expellitur, quemadmodum olim apud Græcos fames; quam virgis ex ædibus ſolebant ejicere, dicentes;

Ἔξω βούλιμον, ἔσω πλοῦτον, καὶ ὑγίειαν. id eſt, foras Famem; intrò divitias, atque ſanitatem.

Quemadmodum in magnas, opulentaſque beatorum Principum aulas recipi certatim homines adlaborant, ut dominorum gratiâ ad honores atque divitias evehi poſſint: Sic quo potentior pecunia, tanto ferventius adfectant omnes ſub ejus imperio eſſe, cujus beneficio non difficulter & opes & honores maximos poterunt conſequi. Porrò, *A ſimili.*

Prima ferè vota & cunctis notiſſima templis,
Divitiæ ut creſcant, ut opes, ut maxima toto
Noſtra ſit arca foro. ut Iuvenalis ait.

Quem autem puduerit in pecuniæ caſtris militare, in quibus non modò privatorum innumerabilis, ſed etiam magnorum Principum, *Ab exemplo.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

cipum, atque Cæſarum multitudo ſtipend
fecerit? Exemplo ſit, ut innumeros præte
eam, ille, cujus vox in proverbium abiit, L
cri bonus odor ex re qualibet.

A teſtimonio veterum. Verùm enimverò, non injuria ſerviunt c
mnes pecuniæ; cùm ea vis, atque anima ſ
mortalium, multoſque amicos vulgò conc
liet. Vnde Heſiodus:

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσ

Et Menander:

Δύναμις πέφυκε τοῖς βροτοῖς τὰ χρήματα.

Quæ perpendens Horatius, ex vulgi ſententia dixit:

O cives, cives, quærenda pecunia primum eſt;
Virtus poſt nummos: hæc Ianus ſummus ab imo
Perdocet, hæc recinunt juvenes dictata, ſeneſque.

A concluſione. Ergo veriſſima eſt, quam Eccleſiaſtes protulit, ſententia, quæ tam nationibus omnibus in ore, quàm nunc etiam omnibus pecuniæ ſervis in uſu.

ALIVD CHREIÆ VERBALIS
exemplum, cujus argumentum ejuſmodi eſt.

A concluſione. *Plato Philoſophus dixit:* Tum demum beatum terrarum orbem futurum, cum aut ſapientes regnare, aut reges ſapere cœpiſſent.

A Platonis laude ſumitur exordium hoc modo:

Valerius Maximus prodidit memoriæ, formicas Platonis dormientis in cunis parvuli labellis mel inſeruiſſe. Quâ re auditâ, prodigiorum interpretes ſingularem eloquii ſuavitatem ore ejus emanaturam dixiſſe. Indices

illæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

illæ nequaquam vanæ, nec conjectores hi futiles extiterunt. Nam tantas non ſolùm eloquentiæ, ſed etiam Philoſophiæ facultates aſſecutus Plato fuit, ut ejus ſermone Iovem, ſi Græcè loqui velit, uſurum prædicarent: & Platonem alii Philoſophorum Homerum, alii Philoſophorum Deum appellarent. Scripſit autem omnium & elegantiſſimè & graviſſimè complura. inter quæ relucet, quod de Reip. felicitate protulit.

Ingenii ac doctrinæ princeps, tum demum fore beatas Reſpub. putavit, ſi aut docti aut ſapientes homines eas regere cœpiſſent: aut qui regerent, omne ſtudium in doctrinâ & ſapientiâ collocaſſent. Animadvertit, nulla fortunata regna fore, quibus ſtulti fuerint prædominati, non eruditione, atque virtutibus præcellentes viri. *Ab expoſitione.*

Etenim feliciter omnia ſuccedent in Republica, quam gubernant viri ſapientes, imbuti præceptis Philoſophiæ. Hæc eſt vitæ dux, virtutis indagatrix, vitiorum expultrix, ſine qua hominum vita nihil poterit eſſe. Illa peperit urbes; illa diſſipatos homines in ſocietatem vitæ convocavit; illa eos inter ſe primò domiciliis, deinde conjugiis, tum literarum & vocum communione junxit: illa inventrix legum: illa morum & diſciplinæ magiſtra: ut ait Cic. Tuſcul. 5. *A cauſa.*

Quis igitur civitates non fortunatas prædicet, quæ ſapientum reguntur imperiis? Contrà, quis non infelices arguat; quas cæca ſtultorum temeritas adminiſtrat? cùm è doctrinis ſapientum plurima commoda proveniant, è ſtultorum autem ignorantia calamitates infinitæ. Etenim ſtulti ſtulta (juxta proverbium) *A contrario.*

verbium) loquuntur ac faciunt. Sapientes au-
tem ſapienter omnia. Et viribus melior ſa-
pientia, & vir prudens, quàm fortis. Sapient.

A ſimili. Quemadmodum naves, quæ à Naucler[is]
excellentibus reguntur, ſubortis tempeſtat[i-]
bus extra pericula ſunt, ac fortunatè vehun[-]
tur: Sic ubi Reſpub. à viris eruditione ſimu[l]
ac ſapientiâ præditis adminiſtrantur, beat[æ]
florent vel pacis vel belli temporibus. Porrò
ut quilibet nautarum vectorumque tranquill[o]
mari gubernare poteſt: at ubi ſæva ſubort[a]
tempeſtas eſt, ac turbato mari rapitur vent[is]
navis, tum viro & gubernatore opus eſt: It[a]
quilibet in tranquilla Repub. utcunque po-
teſt negotiis præeſſe; ſed in perturbato rerum
ſtatu, ſummâ curâ providendum ac præcaven-
dum eſt, quis ad gubernacula ſedeat: ut ait
Livius lib. 4 ſecundi belli Punici.

Ab Exemplo Fabii Max. Reſpice duos animorum diverſiſſimorum
Imperatores, Q. Fabium Maximum, & C.
Terentium Varronem: illum prudentem,
hunc ſtolidum: illum ſapientiâ conſpicuum,
cunctando res afflictas reſtituiſſe; hujus te-
meritatem perdidiſſe ad Cannas. Et Rem-
pub. inauſpicata nobilitas Catilinaria contu-
diſſet, ſi non prudentiſſimus Conſul Cicero
aſſeruiſſet in libertatem. Vnde Juvenalis,
Satyr. 8.

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

Rectè Phocylides:

Α'γρȣ̀ς ϗ πόλιας σοφία ϗ νῆα κυβερνᾷ.

A teſtimonio veterum. Hoc eſt, Sapientia gubernat agros, naves,
atque civitates. Quo præclaro dicto ſignificat,
omnia feliciter adminiſtrari, quæ ſapientiæ
præſidio reguntur.

Epilogus. Dignis igitur laudibus evehenda Platonis eſt
ſen-

ſententia, qua reſpub. eas fortunatas prædicat, quarum rectores philoſophiæ ſtudiis fuerint exculti.

ALIA CHREIARVM EXEMPLA, *ex Stephano Nigro.*

CHREIA PRIMA.

HEſiodus inter Poëtas eminentiſſimus, cujus in dicendo ἡδονὴν, hoc eſt, ſuavitatem, nullus eſt, candidiſſimi auditores, quin vehementer admiretur: qui plurima quidem ad humanæ vitæ inſtitutionem ſpectantia, divino quodam inſtinctu ceciniſſe videtur. Nam & agrorum cultum, ſub fratris titulo, humanum genus edocuit, & quo pacto optimè, ac modeſtiſſimè ſit vivendum, oppidò quàm prudenter admonuit.

Sed & illud in primis non magis deorum monitu, quàm longo etiam rerum uſu ab eo prolatum contenderim. Quo nobis ſignificare haudquaquam dubitavit, Deos ſcilicet virtutem propoſuiſſe ſudore parandam. Ait enim:

Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν,
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι,
Ῥηϊδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα.

Quibus mehercule verbis omnium prudentiſſimus Poëta innuere voluit, ſocordiam ac ſegnitiem à nobis penitus rejiciendam, nihilque eſſe, à quo immortales Dii magis abhorreant, quàm cùm deſidiâ pariter ac negligentiâ torpeſcimus. Quid enim ex ipſa deſidia præter ignorantiam conſequi poſſumus? Quæ ſi fortè inani ſapientiæ opinione inflata, robur ac vires ſibi comparaverit, ingentium

ac

ac turpiſſimorum ſcelerum cauſam ſuggerit. At virtus, ex qua omnes honeſtæ voluntates, actiones, ſententiæque proficiſcuntur, laborem requirit, diligentiam deſiderat, vigilantiam exigit. Somnus enim multus (ut Philoſophorum ſapientiſſimus Plato refert) nec corporibus humanis, nec animis, nec rebus agendis natura conducit. Nemo enim quamdiu dormit, à defunctis differt. Hinc eſt quod Plinius ait: Profectò vita vigilia eſt. Quod & illâ Græcorum ſententiâ, quæ jam vulgò in omnium ore verſatur, optimè indicatum eſt:

Somnus nimius.

Ὕπνος θανάτου προμελέτησις πέλει.

Vnde illud originem traxiſſe jure videri poteſt:

Stulte, quid eſt ſomnus, gelidæ niſi mortis imago?

Cùm Socrates apud comicum Ariſtophanem, Strepſiadem ſenem ad philoſophiam exhortaretur, quæ ſummam diligentiam, curamque deſiderat, hoc præcipuè ſenario uſus eſt,

Ὕπνος ἀπέστω γλυκύθυμος ὀμμάτων.

Hoc eſt, Oculis abeſto leniens animum ſopor. Quod ſi dormitando, ac deſidendo, virtutem conſequi valeremus; nunquam ipſa apud Deos, ac mortales, tanti fieret. Apollo, cui cæteri Dii divinationem conceſſere, propterea à Chærephonte interrogatus, Socratem omnium ſapientiſſimum reſpondit, quod eum virtute præditum noverat. Quam Græci (ut Platoni placet) idcirco ἀρετὴν appellarunt: quòd omnium fuit maximè diligenda. Nam generis nobilitas pulchrum quidem eſt, ſed à majoribus per ſucceſſionem acceptum bonum. Divitiæ in maximo ſemper fuêre pretio,

Socrates.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

pretio, ſed fortunæ temeritati atque inconſtantiæ ſubjectæ. Gloria honeſtatis quidem ſpeciem præ ſe ferat, infirmam atque inſtabilem. Pulchritudo plurimi facienda; verūm haudquaquam diuturna. Bona valetudo optabile quid; ſed mutatur facilè. Corporis robur magnum eſt quid; ſed morbis ſenioque tandem conficitur. Virtus verò clara æternaque habetur: utpote, quæ divina ſit atque immortalis, omneſque fortunæ incurſus facilè contemnat atque deſpiciat. Stilpo Megarenſis Philoſophus à Demetrio, qui ejus patriam ſolo æquaverat, interrogatus; nunquid amiſiſſet? nihil, ſtatim reſpondit:

Πόλεμος γὰρ οὐ λαφυραγωγοῖ ἀρετήν.

Quæ utique verba ſignificant, animi bona nullo bellorum impetu diripi unquam poſſe, ſolamque in ipſa virtute conſiſtere felicitatem. Quod ita ſe habere Philoſophorum parens Socrates evidentiſſimè indicavit. Rogatus enim à Leontino Gorgia; quid de magno Rege ſentiret, utrum eum felicem exiſtimaret?

Οὐκ οἶδα, ἔφησε, πῶς ἀρετῆς καὶ παιδείας ἔχει.

Quo utique reſponſo prudentiſſimus Philoſophus innuere voluit, ſe de maximi atque opulentiſſimi Regis felicitate eo ad amuſſim judicare haudquaquam voluiſſe, quod ut erga virtutem ac diſciplinas affectus eſſet, penitus ignoraret: utpote qui felicitatem ipſam non in fortunæ, ſed animi potiùs bonis poſitam eſſe exiſtimaret, unicam virtutem cæteris eſſe rebus præponendam arbitratus.

Ἅπας γὰρ ὁ ὑπὲρ γῆς καὶ ὑπὸ γῆν χρυσὸς οὐκ ἀντάξιος ἀρετῆς, κατὰ Πλάτωνα.

Solon

Solon præterea dedivitibus locutus dicere con‐
ſueverat: Ἀλλ᾽ ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
ἀρετῆς τὸν πλοῦτον. Nos virtutem divitiis illorum
non commutabimus. Cujus virtutis robore
parta atque amplificata imperia perquam faci-
lè retinentur. Hinc eſt, quod Hiſtoricorum
princeps Salluſtius ait: Quodſi Regum, at-
que Imperatorum animi virtus, in pace ita u[t]
in bello valeret, æquabiliùs atque conſtantiù[s]
ſeſe res humanæ haberent, neque aliud ali[ò]
ferri, nec mutari, ac miſceri omnia cerneres.
Itaque minimè mirum eſt, ſi ad eam compa-
randam aſſiduo ac maximo opus eſt labore.
Χαλεπὰ γὰρ τὰ καλά. Hoc eſt, Quæ bona ſunt,
non ſine maxima acquiri poſſunt difficul-
tate. Quodſi mercatores, modò lucelli ſpes
aliqua arrideat, ingentia, procelliſque exa-
gitata, maximo cum vitæ diſcrimine, trans-
eunt maria: ſi agricolæ fodiendis, ac pro-
ſcindendis arvis aſſiduè incumbunt, ut in
breviſſimum tempus fructus, ni calamita-
tibus fuerint intercepti, tandem metant:
cur non & nos omnem inertiam, deſidiam,
ac dilationem propellamus, quo virtutis per-
petuos, nullique obnoxios calamitati, fructus
Hercules. conſequamur? Herculem, ferunt, cùm adole-
ſcentulus eſſet, virtutis ac voluptatis oblatis
viis, utram caperet, diu ſecum multumque
dubitaſſe: duas autem, dum in dubio erat
animus, ad ipſum acceſſiſſe matronas, Virtu-
tem ſcilicet, & Malitiam: illarumque etiam,
dum ſilentium continebant, notam fuiſſe
extemplò diverſitatem. Videri enim alteram
accuratiſſimè comptam atque exornatam, de-
liciis diffluentem, & omnium voluptatum
examen poſt ſe trahentem. Hanc itaque multa
oſten-

oſtentantem, longeque etiam plura pollicentem, Herculem ſecum ducere tentaviſſe. Alteram verò aſperam, ac duram, ſevereque intuentem, hujuſmodi verba contrà feciſſe. Polliceri ſe nec voluptatem aliquam, nec quietem; ſed labores, pericula, ſudoreſque infinitos, terrâ marique tolerandos. Præmium autem illorum immortalitatem fore. Quare omni ſublata dilatione huic Herculem adhæſiſſe memorant. Alexander ille Magnus interrogatus, quo conſilio uſus tot ac tanta tam brevi geſſiſſet, Μηδὲν ἀναβαλλόμενος, reſpondit. Quæ verba ſignificant, moram ac dilationem, ipſamque deſidiam, rebus eſſe gerendis longe perniciosiſſimam: quippe quæ maximarum ſæpe rerum prætermittant occaſiones. Vetus eſt adagium, Dii facientes adjuvant. Quod ſignificat, divinam opem non ceſſantibus, ſed induſtriis, & pro virili conantibus, auxilio eſſe ſolere. Ariſtoteles nunquam tantum ſibi inter Philoſophos nomen comparaſſet, niſi ſapientiæ ſtudio diutiſſimè inſudaſſet. Cyrus Medorum imperium animi virtute ac ſolertia ad Perſas tranſtulit. Lycurgus, Solon, Darius, immortales habiti. Quare cùm cætera fere omnia incerta ſint ac caduca, virtus verò ipſa altiſſimis defixa radicibus, nulla unquam vi labefactari poſſit: omnes ſubire labores, omnia perpeti incommoda æquo animo debemus, ut eam pro virili conſequamur. Eſtque poëta hic eminentiſſimus diligentiſſimè lectitandus, atque in primis obſervandus, quòd certum nobis miniméque ancipitem, ad comparandam virtutem, tramitem indicaverit.

Alexander Magnus.

CHREIA II.

CUm intermiſſis negotiis familiaribus
literarum ſtudium me tandem revoc
ſem, eſſetque in animo tam Græcos, qu
Latinos poëtas percurrere, Homerum ſtati
quòd inter vates omnium eruditorum te
monio principatum facilè obtineat, aggr
ſus ſum, extemploque Ἰλιάδος primo huic
vino occurrimus carmini:

Ὅσκε θεοῖς ἐπιπείθηται, μάλα τ' ἔκλυον αὐ

Quæ verba ſignificant, Deo optimo Maxi
in primis eſſe obtemperandum, ſi ab eo
diverſis rebus exaudiri concupiſcimus. Q
quidem ſententia quantopere ſit ab omni
probata, nemini eſſe dubium cenſeo. Q
enim uſque adeò mente alienatus eſt, qu
ſibi perſuadeat, Deo, omnium moderator
omnium primùm obtemperandum, qu
facilius ejusdem præſens rebus anguſtis a
xilium conſequamur, cùm præſertim divin
morem gerere mandatis volenti, quàm fac
limum ſit, idque præter omnia faciendum v
deatur? Nam ſi potentioribus imbecilliore
ſedulò parere conantur, aſſiduamque ac dil
gentem eorum in mandatis exſequendis pr
pterea operam exhibent, ut longis ac fre
quentibus obſequiis boni tandem aliqui
adipiſcantur: quantâ uti diligentiâ debemus
ne quid præter ejus voluntatem faciamus
cujus nutu tam cœleſtia, quàm terreſtria gu
bernantur, cujusque munera non modò no
rejicienda, verùm etiam ſummopere exoptan
da ſunt? quippe quæ (ut Trojanus Alexande
apud eundem Homerum teſtatur) nullus un
quam Diis ipſis non præbentibus ſponte ſu

ſume-

ſumere poſſet. Nam quod vulgò dici ſolet, Deus undecunque adjuvat, ſi modò ſit propitius, quid ſibi aliud vult, quàm ut omni pietate, omnibus obſequiis, pura denique ac ſincera mente Deum nobis conciliemus? cujus natura non ejuſmodi eſt, ut muneribus perinde atque improbus fœnerator capiatur, ſed ſolâ vitæ integritate, pientiſſimisque placetur precibus, nec ullo pacto iniquorum ac flagitioſorum muneribus corrumpatur? Hinc eſt quod Porphyrius ait:

> Θεοῖς δὲ ἀρίστη μὲν ἀπαρχὴ νοῦς καθαρὸς καὶ
> ψυχὴ ἀπαθής.

Quæ verba ſignificant, nullas Deo Optimo Maximo gratiores offerri poſſe primitias quàm puram mentem: & affectibus ac perturbationibus liberum animum. Nam quod Ovidius ait:

> *Munera crede mihi placant homineſque, Deosque,*
> *Placatur donis Iuppiter ipſe datis.*

& Euripides in Medea:

> Πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος.

id eſt, Donis vel ipſos dictitant flecti Deos. ad bonorum virorum dona referendum eſſe videri poteſt. Quodſi quis fieri poſſe nonnunquam crederet, ut Deus ſceleſtorum hominum donis moveretur, is profectò canibus pecudum cuſtodibus Deum ipſum aſſimilaret, quibus lupi rapinæ particulam concedunt, ut his muneribus placati atque allecti, diripi greges patiantur. ſed longè ſecùs res habet: ſolos namque bonos reſpicit Deus, iiſque quàm libentiſſimè opitulatur. Nec fieri poteſt, ut viro bonitate prædito mali quicquam accidat, nec dum vitam degit, nec poſt mor-

tem, ejus res à Deo Optimo Maximo un
quam negligantur. Æſopus interrogatu
Quid dii faciant? reſpondit:

Τὰ μὲν οἰκοδομεῖν, τὰ δὲ καταβάλλειν.

Quod ſignificat, Deum ipſum alios quide
extollere, ac celebrare, alios verò pro mer
tis obſcurare ac deprimere. Vnde haud in
Alexander Magnus. meritò Ariſtoteles de Magno Alexandro a
Antipatrum ſcribens, ait, dicere ipſum, no
propterea magis ſibi placere quòd multis im
peraret, quàm quòd de Diis optimè ſen
tiret. Nam qui bonam habent de Diis opi
nionem, illisque quàm libentiſſimè obſe
quuntur, pientiſſimi ab omnibus exiſtiman
tur, & numinum vice coluntur. Æneam
quòd in Deos pientiſſimus fuiſſet, inter nu
Numa Pompilius. mina recenſuit vetuſtas. Numa Pompiliu
cum omnium maximè, ac religioſiſſimè Deo
coleret, ac veneraretur, tutiſſimam finitimo
rum pacem divinumque Egeriæ Nympha
commercium meruit. At deorum contemto
Mezentius. Mezentius, in prælio impiè commiſſo, fœdiſ-
ſimè trucidatus eſt. Capaneus, Hipponi fi-
Capaneus. lius, cum Thebana mœnia, diis etiam invitis,
ſe conſcenſurum jactanter gloriatus eſſet,
fulmine ictus, delapſus eſt. Quare uni eſſe
Deo omnium maximè parendum cenſemus:
ſummisque egregium hunc poëtam laudi-
bus afficiendum arbitramur, qui divino af-
flatus ſpiritu, unico verſu nos, quomodo
Optimus Maximus ſit placandus Jupiter, ad-
monuit.

CHREIA III.

Magna eſt profectò Latinorum poëta-
rum cohors, candidiſſimi auditores,
multi-

multique nominis: ſed longè major ac præſtantior haberetur, ni oblivionis ſitu, rerumque edaci tempore, quàm plurima veterum poëtarum monumenta intercepta fuiſſent. Quorum jacturam ne perpetuò lugeamus, eorumque deſiderio maceremur, divinus poëta Virgilius cauſam præbet: quippe qui multorum inſtar habeatur. Cujus eximia opera, licet innumeris ſint referta ſententiis, quæ proverbiorum vice in omnium ore fungantur, hæc tamen in primis memoratu digna viſa eſt: Omnia vincit amor.

Quæ uſque adeò omnium conſenſu jam probata eſt, ut nullus ſit tam literarum ignarus, quin eam & memoria teneat, & quàm ſæpiſſimè prædicet, cum præſertim non modò cuncti mortales, ſed & bruta ipſa immania, amoris violentiæ cedant, ejusque imperium etiam invita patiantur: cujus mehercule rei nullâ adduci admiratione debemus. Magnus eſt enim Deus Amor, nec minus apud Deos, quàm apud homines mirandus, cum multis aliis de cauſis, tum vel maximè ob ejus vetuſtiſſimam originem: nam inter antiquiſſimos Deos recenſetur. Heſiodus: Omnium (inquit) primum natus eſt chaos. inde terra, tartara, & Amor. Parmenides ante Deos omneis natum Amorem autumat. Acuſilaus Heſiodo adſtipulatus. Euripides Tragicorum ſupremum eſſe Amorem his trimetris indicat: *Amor.*

Ἔρωτα δ' ὅστις μὴ θεὸν κρίνει μέγαν,
Καὶ τῶν ἁπάντων δαιμόνων ὑπέρτατον,
Ἢ σκαιός ἐστιν, ἢ καλῶν ἄμοιρος ὢν,
Οὐκ οἶδε τὸν μέγιστον ἀνθρώποις θεόν.

Ovidius quoque de amore locutus addit:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Regnat, & in dominos jus habet ille deos.

Quid de Lacedæmoniis ac Cretenſibus c
cam? Nonne ipſi, quantam ineſſe amori vi
arbitrarentur, evidentiſſimè indicarunt? Qu
rum alteri priùs quàm cum hoſtibus man
conſererent, Amori ante ſtructas acies ſac
faciebant, perinde atque in inſtructarum c
hortium amicitia ipſa eſſet victoria collocat
Cretenſes verò, formoſiſſimos in acie puer
exornantes, Amori per eos ſacra facieban
ut Soſicrates ſcriptum reliquit. Samii (ut He
xias auctor eſt) Amori gymnaſium conſecra
runt, cujus feſtum Eleutheria propterea cog
nominabant, quòd per ipſum Deum Athe
nienſes libertatem conſecuti fuiſſent. Apu
Thebanos (ut Athenæus teſtatur) ὁ ἱερὸ
λόγος appellatus, ex amatoribus atque ama
tis conſtabat, τὴν τοῦ θεοῦ σεμνότητα ἐμφαί
νων.

Alexis, Cupidinem ipſum, nec feminam, ne
marem; non Deum, non hominem; ſed multa
in unam formam compactas ſpecies eſſe indi
cans, eoſque qui amoris ſimulacrum affinger
conantur, maximè arguens, de Amore in Phæ-
dro hæc ſcribit: Ἔστι γὰρ οὔτε θῆλυς οὔτ' ἄρρην,
πάλιν οὔτε θεὸς, οὔτ' ἄνθρωπος, οὔτ' ἀβέλτερος,
οὔτ' αὖ τις ἔμφρων, ἀλλὰ συνενηγμένος πανταχόθεν, ἑνὶ τύπῳ πόλλ' εἴδη φέρων. ἡ τόλμα μὲν
γὰρ ἀνδρὸς, ἡ δειλία γυναικὸς, ἡ δ' ἄνοια μανίας, ὁ δὲ λόγος φρονοῦντος, ἡ σφοδρότης δὲ θηρὸς. ὁ δὲ πόνος ἀδάμαντος, ἡ φιλοτιμία δὲ δαίμονος. Plato igitur omnium Philoſophorum
præſtantiſſimus, maximam amoris vim ac ſapientiam cupiens indicare, in convivio hæc dicit: Amor poëta eſt adeò ſapiens, ut alios quoque poëtas efficere poſſit. Quilibet enim,
licet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

licet ante rudis, in poëtam evadit egregium, cùm primum Amor afflaverit. Ex quo perſpicue conjectare licet, amorem peritum eſſe poëtam, omnesque muſicos poëſis numeros continere. Idem de eodem: Sagittandi, medendi, divinandi peritiam duce amore invenit Apollo, qui amoris eſt diſcipulus. Muſicen ſimiliter Muſæ; fabricam ærariam Vulcanus; texendi artificium Minerva; Jupiter Deorum hominumque gubernationem. Quare, cum Deorum vetuſtiſſimus ac maximus ſit Amor, non immeritò æquè in cæteros Deos, atque in omnes homines ſuum ſemper exercuit imperium. Nam Jovem ipſum modò in cygnum, modò in taurum transformavit, quandoque in aurum conflavit: Neptunum equi, Mercurium hirci formam induere coëgit. Apollinem, ut Admeti paſceret armenta, compulit. Venerem, ut ad Idæ montis radices Anchiſen quæreret, quàm ſæpiſſimè adegit. Quantopere autem miſeros ſit ludificatus mortales, veterum ſcriptorum monumenta evidentiſſimè indicant. Unde colligere licet, nunquam ferè humanum genus in extremas tam publicè, quàm privatim incidiſſe calamitates, quin Amor ipſe cauſam ac materiam ſuggeſſerit. Nam ut à publicis, ac pernicioſis bellis exordiamur, Iliacum incendium mutuus atque inceſtus Alexandri & Helenes amor excitavit. Græcorum exercitum illa exitioſa peſtis propter Chryſeida graviter invaſit. Achilles ad iram plurimis Græcorum pernicioſiſſimam Briſeidis deſiderio commotus eſt. Belli inter Thebanos ac Phocenſes per decennium conflati, quod ἱερὸν, hoc eſt, ſacrum appellatum eſt,

Thebano Thebana mulier à Phocenſi qu-
dam amoris ſtimulis rapta cauſam præbui
Chryſaicum quoque bellum nuncupatum
quod inter Cyrrhæos, & Phocenſes, ut Call
ſthenes ſcriptum reliquit, decennium tenui
propter Magiſto, Belaguntis Phocenſis filiar
à Cyrrhæis raptam, imprimis contractur
perhibetur. Cambyſes, Perſarum Rex, mu
lieris impulſu (ut Cteſias credit) in Ægyptur
expeditionem fecit. Nam cùm Ægyptias mu
lieres in nocturnis congreſſibus à cæteris mi
rum in modum differre intellexiſſet, Amaſi
dis Ægyptiorum regis gnatam uxorem pe-
tiit. At Amaſis veritus, ne filiâ pro pellice
uteretur, ejus loco Hiterim Apriæ filiam
miſit, qui à Cyrrhenſibus ſuperatus Ægyptio-
rum regno exciderat, & ab Amaſide fuerat
occiſus. Quâ re cognitâ Cambyſes, puellæ
etiam exhortatione, quæ patris ultionem
expetebat, Ægyptiis bellum intulit. Quid
fuit in cauſa, ut Philippi Macedoniæ Regis
domus everteretur? Nempe Cleopatræ im-
portunæ nuptiæ. Ut Herculis familia diſſi-
paretur, Iole Euriti filia cauſam præbuit.
Theſei domus propter Phædram ad nihilum
redacta eſt. Athamantis propter Themyſto,
Hypſeo genitam. Iaſonis, propter Glau-
cen, Creontis filiam. Agamemnon, poſt
conſecutam apud Ilion victoriam, cùm
in patriam ſoſpes reverſus eſſet, à Cly-
tæmneſtra uxore, quod Caſſandram mi-
ſerè deperiret, interfectus eſt. Nonne no-
ſtris quoque temporibus maxima homi-
num pars, quotidie amoris ſuaſu digladia-
tur, ac paſſim trucidatur? Quare, cum
multis jam periculis compertum ſit, Amo-

Cambyſes.

rem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

rem ipſum tam apud Deos, quam inter homines plurimum valere, illi omnino, quam commodiſſimè fieri poteſt, cedendum eſt: Virgilio poëtarum principi, perquàm aſſiduè ſtudendum, quòd hujusmodi undecunque ſcateat ſententiis.

CHREIA IV.

QUanto ſæpius ac frequentiùs Mantuani Virgilii volumina repeto, tanto illum magis & ſuſpicio & admiror. Unus enim Virgilius characterum diverſitate, ea complexus eſt, quæ viri tres, Græcorum præſtantiſſimi, vix conſequi potuere. Nam Bucolico carmine Theocritum æquavit, Georgico Heſiodum anteceſſit, Heroicò divinum illum Homerum ad amuſſim expreſſit. Quæ quidem omnia, cunctis fuiſſe Græcis præſtantiorem Virgilium, eo indicant, quod Græcorum nullus triplicem hanc aggredi materiam auſus adhuc fuerit, ſed unusquisque intra ſuum ſcribendi genus ſeſe continuerit. Eſt præterea in Virgilio dicendi facilitas, & in rebus enarrandis candor, ut nemo ſit tam rudis, & à re literaria alienus, quin Virgilianâ lectione mirum in modum oblectetur: cum præſertim aureis ac divinis inter legendum quàm ſapiſſimè occurratur ſententiis, quæ legentium animis uſque adeò blandiuntur, ut vix dum perlecta memoriæ inhæreant, nec unquam amplius excidant: qualis eſt, Non omnia poſſumus omnes.

Quæ verba ſignificant, mortalium neminem tanto eſſe ingenio præditum, ut ſolus omnia ſapiat atque intelligat, nihilque eum

penitus lateat: cuncta enim ſcire, divinum eſſe potius quam humanum, noverat poëta. Nam quandoque bonus dormitat Homerus. Hinc celebratum eſt apud Græcos proverbium: Εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ. Hoc eſt, Vnus vir nullus vir. Quaſi velit innuere, nihil egregium ab uno homine præſtari poſſe, ſi aliorum auxilio fuerit deſtitutus. Quod autem legitur apud Euripidem: Εἷς ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ· id eſt, Vnus vir haud videt omnia: id ſanè ſignificat, neminem unum, ne maximo quidem rerum uſu atque experientia, tantam unquam conſequi poſſe peritiam ac ſollertiam, ut omnia per ſe diſpiciat, nec ulla in re hallucinetur atque decipiatur. Socrates, qui Apollinis oraculo ſuæ ætatis ſapientiſſimus judicatus eſt, ſe nihil omnino præter exiguam quandam amandi diſciplinam ſcire ingenuè fatebatur. Hercules Jove genitus, quem Marathonii, ut refert Pauſanias, omnium primi in Deorum numerum propterea recenſuere, quod non minùs animi quàm corporis virtutibus excelleret, eodem tempore & adverſus Hydram ſophiſticam mulierem certare non valuit; cui, ut Plato refert, propter ſapientiam pro uno ſermonis capite amputato multa repullulabant: & adverſus Cancrum ſophiſtam quendam ex mari adventantem; à quo, cùm ad ſiniſtram urgeretur, verbiſque acriter morderetur, nepotis ſui Iolai auxilium imploravit; cujus ope vehementer adjutus, victoriam vix tandem conſecutus eſt. Quare, cum ii quoque quibus ne cœlum quidem negatum eſt, per ſe omnia non potuerint, poëtarum præſtantiſſimo procul dubio credendum eſt, Virgilianæque lectioni eſt omnium ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ximè inſerviendum, unde hujusmodi ſenten-
tias haurire quàm ſæpiſſimè licet.

CHREIA V.

NIhil eſt profectò, quod hominum quiſpiam tam propenſo ac libenti agat animo, quin quandoque faſtidium pariat, ſi modò nulla adhibita intermiſſione, diutiſſimè in eodem verſatus fuerit. Hinc factum eſt, ut Ariſtophanis illud jam diu apud vulgum proverbii vicem obtineat: Ἁπάντων πλησμονή. hoc eſt, Omnium rerum ſatietas. Quod ita eſſe, cùm ſæpè aliàs, tum vel maximè nudius tertius ſupra modum expertus ſum. Nam cum in prædio noſtro, quod haud multum ab Urbe diſtat, unà cum amicis, Dianæ ſtudiis, quæ à teneris unguiculis mihi ſemper plurimum placuere, toto animo incumberem, cæterarumque rerum oblitus, uni venationi operam impenderem, tanta me venationum extemplò cepit ſatietas ac faſtidium, ut relaxandi animi cauſa, ad Minervæ ſtudia me ſtatim contulerim, Virgiliumque quem forte mecum attuleram, aggreſſus ſim: in quo quidem lectitando, multæ mihi memoratu dignæ paſſim occurrerunt ſententiæ. Inter quas hæc maximè, & quam ſæpiſſimè memoranda viſa eſt:

Vſque adeone mori miſerum eſt?

Qua poëtarum prudentiſſimus nos admonuit, mortem etiam ipſam minimè forti viro recuſandam: quippe quæ, modò honeſta ſit, vitam quoque turpem quandoque ſoleat exornare; cùm contra vita turpis, ne morti quidem honeſtæ locum relinquat.

Quis niſi penitus mente captus, honeſtæ morti turpem præferat vitam, cùm præſer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

tim in tot ac tantis humanæ vitæ procellis ac tempeſtatibus tutiſſimus nobis portus appellanda ſit? Hinc eſt, quod Ajax ille Telamonius apud Sophoclem ait:

Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδενὸς λόγου βροτὸν, ὅστις
κεναῖσιν ἐλπίσιν θερμαίνεται.
Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι τὸν εὐ-
γενῆ χρή.

Quid enim in morte eſt, quod ſit jure formidandum? quam, ſi Euripidem divinum poëtam ſequi voluerimus, animi pariter ac corporis interitum exiſtimabimus. cujus hæc verba ſunt:

Ἄκουσον ὥς σοι τέρψιν ἐμβαλῶ φρενί·
Τὸ μὴ γενέσθαι τῷ θανεῖν ἴσον λέγω.

Quodſi fas eſt credere, non magis eſſet poſt mortem metuendum, quam, priuſquam naſceremur, unquam timuimus. Sin autem in morte ipſa non interitus, ſed animi à corpore migratio eſt, cur non potius meliora, bonis præſertim viris, ſperanda, quàm deteriora verenda ſunt? Neque enim fieri poteſt, ut viro bono mali quicquam accidat, nec vivo, nec mortuo: nec ejus res à Diis immortalibus negliguntur. Plato in Socratis Apologia: Mortem (inquit) timere nihil aliud eſt: quàm ſapientem videri eum, qui non ſit ſapiens: quippe cum id ſit, ſcire videri quæ neſcias. Nemo enim ſcit, utrum mors omnium bonorum ſummum homini contingat: Metuunt autem perinde, ac ſi eam malorum eſſe maximum non ignorarent. Cui verò dubium eſſe debet, quin hæc ipſa inſcitia ſit maximè vituperanda, per quam aliquis ſe putat ſcire, quæ neſciat?

Stultum eſt igitur, id temerè formidare, quod

quod & quale ſit omnino neſcias, & nullis precibus ac muneribus, nullisve maximis quidem viribus declinari unquam poteſt. Omnibus enim ex æquo moriendum eſt. quod Horatianum illud facilè indicat:

Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas,
Regumque turres, ô beate Seſti.

Et Homerus hoc carmine non inficiatur:

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλῆος φύγε κῆρα.

id eſt,

Nec vis Herculea fatum evitavit acerbum.

Quod autem horrida mors muneribus non capiatur, ſenarius hic indicio eſt:

Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ.

id eſt, *Mors ſola donis non evitatur.*

Itaque forti ac libenti eſt animo obeunda, & ut gradum acceleret, nec ultimam atque imbecillam exſpectet ſenectutem, ſummis eſt precibus optandum.

Ὃν γὰρ φιλεῖ θεὸς, ἀποθνήσκει νέος.

id eſt, Quem enim Deus diligit, in juvenili moritur ætate. Quæ utique verba ſignificant, optimè atque pulcherrimè cum illo actum eſſe, qui hujusce miſeræ atque infeliciſſimæ vitæ calamitatibus quàm celerrimè ereptus fuerit, & ad ſempiternam illam felicitatem, qua animi poſt mortem fruuntur, quam primùm migraverit. Quod cygni, utpote qui ab Apolline, cui dicati ſunt, divinationem accepere, planè providentes, tunc dulciſſimos ac ſuaviſſimos edunt cantus, cùm ſe citò ſentiunt morituros. Codrus ille Athenienſium Rex, & Macaria, Herculis ac Deianiræ filia, non propterea tantùm voluntariæ ſe morti diverſis bellis obtulere, ut

civibus ſuis adverſus Lacedæmonios pugna-
tibus victoriam relinquerent, famamque ap-
poſteros aſſequerentur; ſed quod in mor-
non modo nihil mali, verùm etiam ſumma-
eſſe mortalibus felicitatem arbitrarentu-
Quod apud Romanos & M. Curtius, juven-
bello egregius, qui ſe armatum in altiſſima-
illam voraginem immiſit: & duo illi Deci-
qui, cùm Coſſ. eſſent, ſe pro legionibus R-
manis devoverunt, mihi procul dubio ſenſiſſ-
videntur. Neque enim tam alacri animo ſ-
perinde ac victimas Reipublicæ præbuiſſent-
ſi quid mali poſt mortem ſibi futurum ſperaſ-
ſent. Quare & mortem minimè miſeram eſſ-
credendum eſt, & Virgilius non modò aſſidu-
in manibus habendus, ſed & memoriæ the-
ſauro commendandus: quippe qui ſui ſtudio-
ſos tam belle inſtituat.

DE SENTENTIA, quæ Græcè Γνώμη dicitur.

CAPUT IV.

Sententia éx eo nomen accepit, quòd ſimilis ſit conſiliis, aut decretis, ſicuti & γνώμη. Quintil. lib. 8. cap. 5.

SEntentia, eſt oratio, brevi complexu aliquid quod ad hortandum dehortandumve pertinet, explicans. Sententiarum verò alia exhortans, alia dehortans, alia enuncians. Eſt item alia ſimplex, alia compoſita: præterea alia probabilis eſt, alia vera, ſuperlata alia.

Exhortans ſententia eſt, ut:

Oportet amicum præſentem amare, volentem abire verò amittere.

Dehortans, ut:

Turpe quiete Ducem totas deperdere noctes.

Enun-

Enuncians, ut:

Pecuniis opus eſt, ſine quibus nihil eorum, quæ neceſſaria ſunt, rectè fiet.

Simplex, ut:

Optimum id augurium eſt, patriam tutarier armis.

Compoſita, ut:

Multos eſſe malum Reges: Rex unicus eſto.

Probabilis, ut:

Quales amicos quisque habet, talem ſcias.

Vera, ut:

Expers malorum vita nulli contigit.
Infirmius nihil homine.

Hoc ergo pacto ſententia dividitur. Tractabis verò ipſam eisdem capitibus, quæ in uſus explicatione diximus. Laudabis primum, deinde explicabis: tum confirmabis ex Cauſa, Contrario, Similitudine, Exemplo, Teſtimoniis veterum. Demum brevi Epilogo concludes. Differt autem ſententia ab uſu, eo quod uſus perſæpe activus eſt: Sententia verò ſemper in oratione conſiſtit. Deinde quod uſus ſemper habet additam perſonam: Sententia ſine perſona effertur.

EXEMPLVM SENTENTIÆ exhortativæ Theognidis.

In mare cetiferum ne te premat aſpera egeſtas;
Deſili, & à celſis corrue, Cyrne, jugis.

Indignum Theognidi viſum eſt, Poëticam velut rem ineptam accuſare. Itaque relictis fabularum commentis, ipſe ad formandos mores, vitamque inſtituendam ipſam traduxit. Cùm videret enim poëtas compoſitis fabulis, veluti præclaro aliquo invento, gaudentes, ipſe ſatius duxit,

A laudabili.

xit, quomodo rectè vivatur, carmine comple[…] Laudandus certè ob utrumque: & quòd m[…] gratiam obſervavit, & quòd meliorum admon[…] inſtitutionis attulit fructum. Sed hujus, ut a[…] omnia, ita hoc inprimis meritò quis laudave[…]

Expoſitio. *quod de paupertate dixit. Quidnam igitur dix[…] Qui vitam in miſeria ducit, mori potiùs am[…] Multo enim melius, à vita diſcedere, quàm Sol[…] ſui dedecoris teſtem habere. Hæc ſunt, quæ Philoſophorum dogmate protulit. Licet aute[…] conſiderare, qua ratione motus, iſta tam prude[…]*

A cauſa. *ter ediderit. Degens enim in paupertate, cù[…] adhuc minor natu eſt, nequit exerceri ad virt[…] tem; ut verò ad virilem pervenerit ætatem, im[…] probiſſima faciet. Legatus enim pro patria, pec[…] nia corrumpetur: concionaturus, quò ſpes luc[…] duxerit, eò flectet orationem. Ius verò dicturu[…] pro largiente pronunciabit, ſuſcipietque pro ſuffra[…] giis dona.*

A contrario. *Vacui autem paupertatis curis, & pueri ad ſpe[…] protinus honeſtiſſimam virtutis attolluntur, & vi[…] facti cuncta ſplendidè adminiſtrant, jam in pac[…] ſumptum edendis publicè muneribus faciendisqu[…] ludis præbentes, jam in bello impenſas intoleranda[…] militiæ onera conferentes.*

A ſimili. *At verò quemadmodum gravibus adſtricti[…] vinculis, quominus liberum ipſis ſit, quod velin[…] agere, vinculis prohibentur: ſic in paupertate degentibus obſtat, quominus exercere libertatem poſſunt, ipſa paupertas, & inopia rerum.*

Ab exemplo. *Irum vides, qui cum Ithacenſium unus eſſet, non tamen id juris ſibi, quod reliquis civibus, erat. Cui tam moleſta paupertas fuit, ut nomen quoque inopia permutaret. Arnæus enim primò vocatus eſt, poſtea Irus appellatus. Id ab adminiſtratione cognomentum aſſecutus. Et quia*

oportet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

oportet Irum dicere? Ipſe qui Ithaca quoque potiebatur Vlyſſes, poſtquam domum rediens paupertatem ſimulabat, (ipſius enim ſenſit mala,) domi ſuæ à temulentis miniſtris percuſſus, & injuriâ adfectus. adeò paupertas meo judicio dura eſt.

Præclare ergo, rectéque Euripides inquit, Malum eſſe nihil habere, neque paupertatem nobilitate levari poſſe. *A teſtimonio veterum.*

Quomodo ergo quis ſatis & pro dignitate laudabit Theognidem, talia tamque graviter de paupertate monentem? *Epilogus.*

SCHOLIA.

Sententiam, auctore Quintiliano, veteres, quod animo ſenſiſſent, vocaverunt. Nos autem hoc loco dicimus orationem, quæ ad mores & communem hominum vitam pertinet, oſtenditque quid aut fiat in ea plerumque, aut fieri oporteat. Vt: *Lib. 8. cap. 5.*

Feras, non culpes, quod vitari non poteſt.
Comes facundus in via pro vehiculo eſt.
Furor fit læſa ſæpius patientia.
Nimium altercando veritas amittitur.

Harum Publii ſententiarum meminit Gellius, lib. 19, cap. 14.

Aliquando refertur ad rem: Cicero pro Ligario: Nihil eſt tam populare, quam bonitas. Aliquando ad perſonam. Vt illa Afri Domitii: Princeps, qui vult omnia ſcire, neceſſe habet multa ignoſcere. Quintilianus, lib. 8. cap. 5.

Oportet amicum, &c. Locus deſumtus eſt ex Homeri 15 Odyſſeæ: ubi Menelaus ad Telemachum ita loquitur:

Χρὴ ξεῖνον παρέοντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Non ego te longius, inquit, hic morabor rec
re cupientem.

Ægrè utrumq; feram, ſi me nimis hoſ
amabit,
Oderit aut nimis : at medium ſervant
laudo .
Nam ſemel exceptum ut nolentem impelle
durum ;
Sic retinere malum fuerit properare volen
tem.

Oportet igitur & hoſpitem præſentem amare & volentem dimittere : ut interpretatur Raphaël Volaterranus. Admonet autem Menelaus, incivilem eum eſſe , qui non ſit hoſpitalis. Incivile item qui nimium hoſpitalis,abin contendenti penulam (ut aiunt) ſciderit, atque nolentem pertinacius retinuerit. Invitum ſervare nec eſt mentis puto ſanæ. ut ait Eraſmus in expoſitione nominis Jeſu.

Hoſpitalitas.

Turpe quiete , &c. Locus habetur in Iliados lib. 2.

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα.

Id eſt, Haud dignum duce ſit,noctem dormire per omnem . ut reddit Eraſm. in Proverbiis, Non decet principem ſolidam dormire noctem . Docet , vigilantiam ac ſolicitudinem maximè convenire principibus , ut qui tantam negotiorum ſarcinam ſuſtineant humeris. Sapienter ille judicii ſubtilis Rex , qui traditum ſibi diadema , priuſquàm capiti imponeret , retentum , diu conſideravit , inquiens : O nobilem magis , quàm felicem pannum , quem ſi quis penitus cognoſcat , quàm multis ſolicitudinibus & periculis & miſeriis ſit refertus , ne humi quidem jacentem tollere vellet. Hæc Valerius, lib.7. cap. 2.

Pecu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Pecuniis opus eſt, &c. Locus ex 1. Demoſth. Olynthiaca. Quem in proverbium, Pecuniæ obediunt omnia, ſic vertit Eraſm. breviter. Opus eſt pecuniis, neque citra has quicquam eorum, quæ facienda ſunt, confici poteſt. Quippe mortalibus nihil eſt carius pecunia. Hæc una inter mortales plurimum valet. Unde 1. Epiſt. Horatius: *Pecunia.*

Scilicet uxorem cum dote, fidemque & amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat.
At bene nummatum decorat Suadela, Venusque.

Bellerophon apud Euripidem inquit, pecuniarum uſum contemplatus:

Sine me vocari peſſimum, ut dives vocer.
Nemo an bonus, an dives omnes quærimus.
Non quare & unde; quid habeas, tantum rogant.
Vbique tanti quisque, quantum habuit, fuit.
Quid habere nobis turpe ſit, quæris? nihil.

Sine quibus, &c. Fuerunt enim, qui dixerunt, Impoſſibile, pecuniis indigentem bene principari, ſtudioque vacare poſſe. Atque ubi non honoratur virtus, ibi non eſt poſſibile, firmum optimorum eſſe in Republ. ſtatum. Cujus rei meminit Ariſt. 2. Polit. cap. 9. *Optimum id augurium, &c.*

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Sumtus eſt ex Homer. 12. Iliad. ubi Hector auguria reliqua negligens loquitur (Eraſmo interprete) ad hunc modum:

Aligeris avibus tu me parêre jubes nunc,
Quarum nulla mihi cura aut reſpectus, utrumne
Ad dextram Eoi veniant mihi Solis ad ortum,

An lævam, ad Solem occiduum, noctisque te-
nebras.
Verùm nos Iovis arbitrio parere neceſſum eſt
Altitonantis. hic imperium tenet unus in o-
mnes,
Quotquot mortales, quotquot ſunt morte ca-
rentes.
Vna avis optima, Pro patria pugnare tuenda.

Et Q. Fabius Maximus cùm augur eſſet, dice-re auſus eſt: Optimis auſpiciis ea geri, quæ pro Reipublicæ ſalute fierent: quæ contra Remp. ferrentur, contra auſpicia fieri. ut ait Cicero in Catone majore.

Cæterùm olim apud Gentes auguria vel auſpicia ſummis ſtudiis obſervabantur, ac major illis adhibita fides eſt propter miraculum Actii Navii. Quo tantus honor acceſſit, ut nihil belli domique poſtea, niſi auſpicato gereretur, ut ait Livius lib. 1. Hinc damnatus fuit L. Junius, quòd auſpiciis neglectis, claſſem tempeſtate amiſit: Et P. Claudius quòd, cùm auſpicia more majorum petenti pullarius non exire pullos caveâ nunciaſſet, eos in mare juſſerit abjici, dicens: Quia eſſe nolunt, bibant. Valerius, lib. 1. cap. 4.

Sunt autem ſententiæ ſimplices, quæ ſimpliciter ſine rationis ſubjectione proferuntur. Vt: Liber eſt is æſtimandus, qui nulli turpitudini ſervit.

Item, Egens æquè is eſt, qui non ſatis habet, & is cui nihil ſatis poteſt eſſe.

Item, Optima vivendi ratio eſt eligenda; eam jucundam conſuetudo reddet. Quæ ſententiæ non ſunt improbandæ, propterea quòd habet brevis expoſitio, ſi rationis nullius indiget, magnam delectationem. Sed illud quo-

que

que probandum eſt genus ſententiæ, quod confirmatur ſubjectione rationis, hoc modo: Omnes bene vivendi rationes in virtute ſunt collocandæ, propterea quòd ſola virtus in ſua poteſtate eſt, omnia præter eam ſubjecta ſunt fortunæ dominationi. Vide Ciceronem 4. ad Herennium, & Quintil. 8. cap. 5.

Compoſita, &c. Sunt ſententiæ, quæ dupli- *Fortuna.* ces efferuntur. hoc modo: Sine ratione. Errant, qui in proſperis rebus omnes impetus fortunæ ſe putant fugiſſe: Sapienter cogitant, qui temporibus ſecundis caſus adverſos reformidant. Cum ratione, hoc pacto: Qui adoleſcentium peccatis ignoſci putant oportere, falluntur, propterea quod ætas illa non eſt impedimento bonis ſtudiis: At hi ſapienter faciunt, qui adoleſcentes maximè caſtigant, ut quibus virtutibus omnem vitam tueri poſſint, eas in ætate maturiſſima veliut comparare.

Multos eſſe malum, &c. Ulyſſes Iliad. 2. loquitur ad Therſiten: Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη. εἷς κοίρανος ἔστω. Quod Eraſmus (in prover- *Monarchia.* bio: Imperatorum multitudo Cariam perdidit) ita vertit:

Multos imperitare malum eſt. Rex unicus eſto: C. Cæſar Caligula, cum audiret fortè, Reges, qui officii cauſa in urbem advenerant, concertantes apud ſe ſuper cœnam de nobilitate generis, exclamavit: Εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. ut ait Sueton. Unus dominus ſit, unus Rex. Eſt autem triplex Reipubl. ſtatus. Δημοκρατία, id eſt, principatus populi, μοναρχία, id eſt, unius principatus, & ὀλιγαρχία, id eſt, ſtatus Reipublicæ à paucis adminiſtratæ. Atque nihil eſt pejus licentiâ multitudinis, qua nulli paretur, ſed pro ſua quiſque libidi-

ne rem gerit. Hanc Græci vocant ἀναρχία malum fermè tyrannide pejus. Par malum πολυαρχία.

Probabilis, &c. Priſcianus veriſimilem appellat. Ut; Si quis cum malis converſatur libenter; Nunquam de hoc bene interrogavi viro; ſciens, quoniam talis eſt, quales illi, cum quibus converſatur.

Conſuetudo contagioſa.

Quales amicos, &c. Unde Pſalm. 17. Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris. Et cum electo electus eris, & cum perverſo pervertêris. Celebratur & hic ſenarius à Græcis: Κακοῖς ὁμιλῶν κ' αὐτὸς ἐκβήσῃ κακός. id eſt, Malus ipſe fies, ſi malis convixeris. Corrumpunt enim mores bonos colloquia prava. Et ſi juxta claudum habites, ſubclaudicare diſces. Vide Eraſmi proverbia. Plutarchus in commentario de ratione dignoſcendi verum amicum ab adulatore, ſcribit, tantam habere vim aſſiduam conſuetudinem, ut imprudentes etiam imitemur vitia eorum, quibuscum vivimus. Sic Platonis familiares ejus gibbum imitabantur.

Expers malorum, &c. Aphth. Ἄλυπον βίον habere, vitam, inquit, ſine triſtitia nulli licet invenire. Rectè Heſiodus:

Ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρα, ἄλλοτε μήτηρ.

Ipſa dies quandoque parens, quandoque noverca eſt. Proinde Plinius ſe dubitare dicit, utrùm natura ſæpius noverca ſit, an mater; ut quæ tot venena, tot item remedia progignat. Vide Chiliades Eraſmi. Nemo eſt, qui ſemper in tranquillitatis portu naviget. Quotusquiſque eſt hominum, quos non teneat aliud atque aliud tanquam in Panegyri malorum infortunium? Ut ſapienter Solon

pro-

protulerit : Si in unum locum cuncti mala ſua contuliſſent, futurum, ut propria deportare domum, quàm ex omni miſeriarum acervo portionem non ſuam ferre mallent; ut ait Valerius, lib. 7. cap. 2.

Superlata, &c. Priſcianus ſuperlativas ſententias vocat : ut

Fama malum, quo non aliud velocius ullum
Mobilitate viget, &c.

Infirmius nihil, &c. Verſus Homeri eſt :

Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο.

Quem Eraſmus in proverbio, *Homo bulla eſt*, ita tranſtulit : Nihil homine enutrit tellus infirmius alma. Catanæus : *Homo bulla.*

Debilius nil terra facit mortalibus ipſis.

Glaucus Iliad. 6. verè loquitur in hanc ſententiam: Tale genus eſt hominum, quale foliorum, &c.

Indignum Theognidi, &c. Nomen eſt poëtæ Græci, cujus (ut Tertullianus ait) ſæpe memenit in legibus Plato. Et Eraſmus in proverbio, *Optimum, non naſci* : carmen hoc ejus citat.

Ἀρχὴν μὲν μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον.

Idem proverbiali figurâ dixit :

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὐδ' ὑάκιν-
θος.

Qui vitam in miſeria, &c. Hoc argumentum & ſtyli & ingenii exercendi cauſa tractari ſolet, non ut paupertati (quæ juxta proverbium ſapientiam ſortita eſt) ſuſpendio ſit arbor deligenda; aut deſiliendum à quinque ſcopulis, vel rupibus, in undam. Verius eſt, quod S. Chryſoſt. in Epiſt. ad Hebræos ſcriptum reliquit : Paupertas eſt manuductrix in via, quæ ducit ad cœlum. Sed hoc malum in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

influxit humanis mentibus, ut honori ſit pecunia, & nemo, niſi dives, honore dignu habeatur. ut ait S. Ambroſius 2. Offic. c. 21.

Nequit exerceri ad virtutem, &c. Etenim ut Juvenal. Satyr. 3. inquit:

Haut facilè emergunt, quorum virtutibu obſtat
Res anguſta domi.

Et Satyr. 7.

-- Neque enim cantare ſub antro
Pierio, thyrſumve poteſt contingere ſana
Paupertas, atque æris inops, quo nocte dieque
Corpus eget.

Paupertas.

Quippe (ut Ariſtot. 1. Ethic. inquit) fieri non poteſt, aut non facilè fit, ut is agat res præclaras, cui facultates deſunt. Multa namque per amicos, per divitias, per civilem potentiam, tanquam per inſtrumenta aguntur. Et in decimo ſcribit, ſapientem & juſtum rebus his indigere, quæ neceſſariæ ſunt ad vitam. Idem (ut Laërtius Diogenes ſcribit, libro de Vita Philoſophorum quinto) dixit: Virtutem ad beatam vitam ſibi maximè ſufficere; quippe corporis bonis, exterioribuſque indigere.

Improbiſſima faciet, &c. Unde Horat. in Odis, lib. 3. Oda 24.

Magnum pauperies opprobrium, jubet
Quidvis & facere & pati,
Virtutisque viam deſerit arduæ.

Mantuanus in Bucolicis:

Pauperies inimica bonis eſt moribus: omne
Labitur in vitium: culpæ, ſcelerumque, miniſtra eſt.

Pecunia corrumpetur, &c. Sed hæc ſunt exercitii gratiâ dicta, cum è contrario divitiæ malorum ſint irritamenta, ſtimulos majores ſubdant,

dant, atque feneſtram aperiant criminibus, ut præſtiterit, honeſtâ paupertate laborare, quàm injuſtis divitiis affluere. Hinc Menander:

Καλῶς πένεσθαι μᾶλλον, ἢ πλουτεῖν κακῶς.

Id eſt, Honeſtius eſt, pauperem eſſe, quàm injuſtè divitem.

Duo ſunt (ut inquit in novis Rhetoricis Cicero,) quæ poſſunt ad turpe compendium permovere: inopia, & avaritia. Unde fit, ut legati, atque cauſidici, pecuniis ſæpe corrupti, cauſam deteriorem foveant, ac tueantur. Ergo lex erat apud Corinthios, ne legatione fungentes acciperent munera. Et lege Corneliâ cautum: Ne quis legatis exterarum nationum pecuniam expenſam ferret; ut ait Pomponius Lætus. Inter cætera fuit objectum Æſchini, quod munera legatus acceperit; ut ait Quintilianus lib. 4. cap. 4. Et Demoſthenes ipſe, acceptâ pecuniâ, contra Mileſios loqui noluit, anginam ſe pati dicens. Vide Gell. lib. 11. cap. 9. & Eraſm. in proverbiis. Porrò nihil eſt tam ſanctum, quod non violari: nihil tam munitum, quod non expugnari pecuniâ poſſit. Unde Philippus Macedonum Rex, an præſidium tam eſſet difficile acceſſu, rogavit, ut aſinus auro onuſtus accedere non poſſet?

Non tamen id juris, &c. In Repub. divites plus & honoris & auctoritatis habent, quàm pauperes: dat enim cenſus honores; pauper ubique jacet. Quippe, quemadmodum timiditatem atque contemtum paupertas adfert: ſic opulentia παῤῥησίαν, hoc eſt, loquendi confidentiam adducit, & ornamentum populare. Vulgus divitum, dulci (ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ait Horatius) fortunâ ebrium, hoc putat ſ
divitiis deberi, ut quicquid dixerint, id p
tinus quaſi Apollinis oraculum omnes
ſpiciant, & approbent; ut ait Eraſm. in p
verbio,

Ἀργύρου κρῆναι λαλοῦσιν.

Arnæus, *&c.* Homer. Odyſſ. 12. loquit
in hanc ſententiam: Prodiit pauper public
qui per urbem Ithacam mendicabat, cuj
erat inſigne, vacuum continuo ventrem ci
potuque explere, vis alia ei nulla, ſeu virtu
Aſpectu fuit procerus, cui nomen Arnæo
ipſa geneſi mater indidit. Juniores verò cu
cti Irum vocabant; quoniam, ſi quis velle
nuncium ferebat, more Iridis. Ad id reſp
ciens Ovid. In Ibin inquit:

Qualis erat nec non fortuna binominis Iri.

Paupertatis ſenſit mala, *&c.* Ulyſſes mendi
cus viſus multa patiebatur, contumeliis ad
fectus à Melanthio, qui calce quoque eun
percuſſit; Antinous ſcabello petiit, Odyſſ. 17
Et cùm proci cibis, vinoque eſſent obruti, i
Ulyſſem debacchati ſunt. Etenim Minerva
ut Ulyſſis animum adhuc magis injuriis exer
ceret, procos ab injuria non permiſit abſtine
re. Unde Cteſippus, pedem bubulum è ca
niſtro corripiens, jecit in Ulyſſem; ut habetu
Odyſſ. 20.

Paupertatem nobilitate, *&c.* Exſtat & Me
nandri ſenarius:

Πενία δ' ἄτιμον καὶ τὸν εὐγενῆ ποιεῖ.

id eſt, Paupertas autem inhonoratum & no
bilem facit. Vel, clarum reddit paupertas
inglorium, id eſt, claro loco natos, obſcuros
atque contemtos facit. Illuſtre genus ſine divi
tiis magis deprimitur, quàm exaltatur.

Paupertas nobilem alioqui reddit inglorium; unde illud Horat. Ser. lib. 2. Satyr. 5. Et genus & virtus, niſi cum re, vilior algâ eſt.

EXEM-

EXEMPLVM SENTENTIÆ
deſumtum ex Priſciano.

ARGVMENTVM.

Non oportet per totam noctem dormire virum multis conſulentem.

Laudabis igitur eum qui dixit, breviter. Deinde, ſimplici expoſitione explicabis ſententiam. ut: Non decet virum, in ſumma poteſtate multis præſidentem, ab occaſu ſolis uſque ad ortum opprimi ſomno, aut veterno torpeſcere.

Debet enim præſes ſemper vigilare, & ſubditorum ſuſcipere curam; quam ſomnus aufert, & officii reddit immemorem. *A cauſa.*

Contrarium eſt enim Rex, & privatus; & ſomnus, & vigiliæ. Sicuti ergo moleſtum non eſt, ſi privatus homo per totam dormiat noctem: ſic intolerabile, ſi Rex non vigilet, conſulatque ſibi parentium ſaluti. *A contrario.*

Quemadmodum navium gubernatores, ſi cæteri dormiant, ſoli pro communi vigilant ſalute: ſic oportet Imperatores pro ſuis eſſe ſollicitos. *A comparatione.*

Hector noctu vigilans, & Reip. providens, ſpeculatorem ad naves Græcorum mittebat Dolonem. Scipionis vigilantia Syphacis dormitantis caſtra expugnavit. Livius, lib. 10. belli Punici. *Ab exemplo.*

Quod Salluſtius quoque comprobat, dicens: Multi mortales, dediti ventri, atque ſomno, indocti, incultique, vitam ſicuti peregrinantes tranſigunt.

Hæc habet exhortationem plerumque. ut: Oportet & nos, neceſſarias res ſuſcipientes, *Concluſio.*

ſummâ curâ, vigiliiſque, eis conſulere, qu
bus præfecti ſumus.

ALIVD EXEMPLVM MEVM.

ARGVMENTVM.

Eſt melius, tumido mergatur ut æquore Cy
nus,
Quàm levium ſtudiis ſollicitetur opum.

Exordium à laude. Quæ ſapienter dicta mores expoliunt, & in genia formant, laudem ſuam merentur: qual carmen illius, qui longè melius eſſe confirma bat, fluctibus obrui, quàm honeſtâ pauper tate rejectâ, divitiis congerendis jugiter inſu dare.

Ab expoſitione. Quæ, ſibi quid velint, conſideremus. Vitam pauperis cum honeſtate conjunctam longè præſtantiorem innuit eſſe, quàm quæ perpetuâ contrahendarum opum libidine divexatur: imò longè conſultius, in mare præcipitem dari, quàm perverſis opum coacervandarum ſtudiis diſtorqueri.

A cauſa. Longè enim melius eſt, parum cum timore Domini, quàm theſauri magni, & inſatiabiles. Et quid in ſe mali habet paupertas ſacra? quid non potius boni! Hæc à Deo profecta, manuductrix quædam eſt in via, quæ ducit ad cœlum, unctio athletica, exercitatio quædam magna & admirabilis, portus tranquillus. Et nihil opulentius eo, qui paupertatem ſponte diligit, & alacritate ſuſcipit: ut ait Joh. Chryſoſt. Serm. 18. ſuper Epiſt. ad Hebr. Divitiis igitur paupertas anteponenda, quæ ſecuritatis aſylum eſt, vitiorum expultrix, & ingenii repertrix: ut Græci rectè dixerint, πενία τὴν σοφίαν ἔλαχε, id eſt, Paupertas ſapientiam ad-

inve-

invenit. Cicero 5. Tuſcul. Dies me deficiet, ſi velim paupertatis cauſam defendere. Aperta res eſt, & quotidie nos ipſa natura admonet, quàm paucis, quàm parvis rebus egeat, quàm vilibus. Quid igitur prodeſt divitiarum gloria fluxa & fragilis? Felices pauperes, ſi ſua bona nôrint!

Quantum hominibus divitiæ incommodent, vel cæco manifeſtum eſt. Plenæ ſunt curarum atque ſollicitudinum. *A contrario.*

Pauca licet portes argenti vaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus, gladium contumque timebis,
Et motæ ad Lunam trepidabis arundinis umbram:
Cantabit vacuus coram latrone viator.

Et: ——— *Nulla aconita bibuntur*
Fictilibus: tunc illa time, cùm pocula ſumes
Gemmata, & læto Setinum ardebit in auro.

Præterea ſtultitiam patiuntur opes; tollit amicos opulentia. Satietas (ut proverbio dicunt) ferocitatem parit.

Divitiæ ſuperbos ac inſolentes reddunt, vim inferunt, libidini fomenta ſubminiſtrant: largitionibus jura ſubvertunt, tyrannidem augent, ac tutantur. breviter; vitiis omnibus feneſtram aperiunt.

Nullum crimen abeſt, facinuſque libidinis, ex quo
Paupertas antiqua perit: hinc fluxit ad Iſtros
Et Sybaris colles, hinc & Rhodos & Miletos,
Atque coronatum petulans, madidumque Tarentum.
Prima peregrinos obſcæna pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt ſecula luxu
Divitiæ molles. ut ait Juvenal. Satyr. 6.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Contra, paupertas eſt tuta, ſecuritatis mater, omnis virtutis atque ſapientiæ productrix, omnium civitatum conditrix, omnium artium repertrix, omnium peccatorum inops, omnis gloriæ munifica: cunctis laudibus apud omnes nationes perfuncta. Eadem enim apud Græcos in Ariſtide juſta; in Platone benigna; in Epaminonda ſtrenua; in Socrate ſapiens; in Homero diſerta. Eademque paupertas populo Rom. imperium à primordio fundavit: proque eo Diis immortalibus ſimpulo & catino ſacrificabant: ut ait Appuleius Orat. 1. Auguſtinus ſuper Pſ. 76. Omnis philoſophiæ magiſtra nobis eſt inopia.

A ſimili. Quemadmodum vinum (ut proverbio dicitur) ſenem vel nolentem ſaltare compellit: ita nihil tam ineptum, nihil tam à virtutibus omnibus alienum eſt, ad quod non incitet atque pelliciat divitiarum affluentia atque luxus. Et quemadmodum divitiarum frons hilaris, multis intus amaritudinibus eſt referta: ſic paupertatis horridior aſpectus, ſolidis & certis bonis abundat; ut ait Valerius Maximus. Et quemadmodum Campana luxuria, invictum armis Annibalem illecebris ſuis complexa, vincendum Romano militi tribuit: ita Romanæ paupertatis frugalitas peperit victoriam. Archeſilaus paupertatem comparabat Ithacæ, patriæ Ulyſſis; quod juxta Homerum aſpera quidem eſſet, ſed bona κουροτρόφος, id eſt, juvenum altrix, dum eos conſuefacit frugaliter & continenter vivere, & ad omnem virtutis functionem exercet eos.

Ab exemplo. Reſpice divitem illum in Euangelio, qui pretioſis quotidie veſtibus induebatur, ſplen-

dideque vivens, genio indulgebat. Cui quid aliud perniciem attulit, quàm divitiæ? Et quid aliud perdito illi filio peccandi præbuit occaſionem? Quid Judæ Chriſtum prodendi, niſi vis pecuniæ, atque iniquitatis Mammona?

Hinc ille Eutrapelus, cuicunque nocere volebat,
Veſtimenta dabat pretioſa: beatus enim jam
Cum pulchris tunicis ſumet nova conſilia, & ſpes;
Dormiet in lucem, ſcorto poſtponet honeſtum
Officium. ut ait Horat. 1. Epiſt.

Rectè Crates ille Thebanus, qui cùm ad philoſophandum Athenas proficiſceretur, magnum auri pondus in mare projecit, inquiens: Se non poſſe virtutes & divitias ſimul poſſidere. Hinc Moſes natu grandior noluit vocari filius filiæ Pharaonis, potiùs eligens paupertatem pati, & ſimul affici malis cum populo Dei, quàm temporariis peccati commodis frui, majores arbitratus divitias probrum Chriſti, quàm Ægyptiorum theſauros. Hebr. 11.

Sapienter in Epiſtola Seneca: Aude, inquit, hoſpes, contemnere opes, & te quoque dignum finge Deo. Non alius Deo dignus eſt, quàm qui opes contemſerit. Et in Euangelio Chriſtus ipſe teſtatur, Camelum faciliùs tranſire per foramen acûs, quàm divitem intrare in regnum cœlorum. Proinde S. Bernardus in Sermone de omnibus ſanctis: Vis (inquit) obtinere cœlum? Paupertatis utilitatem complectere: Regnum cœlorum eſt pauperum. Beatus, qui poſt illa non abiit, quæ poſſeſſa onerant, amiſſa cruciant. *A teſtimonio.*

Epilogus. Quapropter, cùm paupertas multoru[m] cauſa ſit bonorum; divitiæ autem compl[u]rium fons & origo malorum: quid aliud r[e]ſtabit, quàm ut illam laudibus evehend[o] amplectamur; has autem elevando flocci fa[]ciamus?

ALIVD SENTENTIÆ *exemplum.*

ARGVMENTVM.

Κοιμώμενος ἐδεὶς ἐδενὸς ἄξιος.

Hoc eſt,

Nemo dormiens ullâ re dignus.

Exordium à laude. Divinis ingenii frugibus abundans Plato, eò uſque fuit in eloquentia progreſſus, ut ſi ipſe Jupiter cælo deſcendiſſet, nec elegantiore, nec beatiore facundiâ fuiſſet uſurus. Tantam enim vim, tantamque copiam undique collegerat, ut invicem per totum terrarum orbem diſpergi atque dilatari poſſit, ut ait Valerius, lib. 8. cap. 7. Multa autem præclara protulit; è quibus illud, quod in legibus ſcriptum reliquit: *Nemo dormiens ullâ re dignus.*

Ab expoſitione. Quo ſomnolentos reprehendebat, & ad virtutis fructum nunquam perventuros adfirmabat eos, qui non per ſtudia, atque labores, dextrum illum virtutis arduum & difficilem callem ingreſſi fuiſſent, ſed in lato atque molli voluptatis hærentes, vitam deſidioſam exegiſſent.

A cauſa. Etenim; Φεύγων μύλην, ἄλφιτα φεύγει.

Qui fugit molam, fugit farinam.

Qui refugit induſtriam, non fruetur emolumentis. Nullus tibi continget honor, niſi tuam

tuam adjunxeris induſtriam. Bonarum literarum ſtudia ſequitur gloria; ignaviam autem contemtus, & inopia. Cum igitur, quæ pulchra ſunt, difficilia ſint; qui nucleum (ut aiunt) eſſe vult, nucem frangat oportet.

Optimum, aiunt, opſonium ſenectuti laborem eſſe. Laborandum enim eſt in juventa, quo ſenectuti ſuppetat commodiùs vivendi facultas. Porrò non iniquè comparatum eſt, ut deſides & veternoſi juvenes in ſummam ignominiam atque paupertatem incurrant: honeſtis autem ſtudiis intenti, & induſtrii, conſequantur auctoritatem, gloriam, atque divitias. Hæc virtutis ſunt præmia; illa deteſtabilis ignaviæ ſtipendia. *A contrario.*

Quemadmodum, qui in certaminibus Olympicis non pugnaſſent fortiter, nullis afficiebantur honoribus; Et agricolæ otio torpentes, & arva relinquentes inculta, nihil præter zizania conſequuntur: ita deſides adoleſcentes ad gloriam nullam evecti, bonis omnibus deſtituuntur. Etenim ſi quis apes, quòd ſint aculeatæ, nolit perpeti; is nec melle quidem, quod optat, fruetur. *Ab ſimili.*

Ariſtotelem conſidera, qui, ſi torpuiſſet otio, ad excelſum illud eruditionis & honoris culmen non fuiſſet evectus. *Ab exemplo.*

Contemplare Phanii filium Cleanthem, qui ſummâ preſſus inopiâ, noctu hauſit in hortis aquam, ut interdiu ſtudiis liberalibus operam impenderet. Unde φρεάντλης appellatus, hoc eſt, puteos exhauriens, ſecundùm Diogenem Laërtium, lib. 7. Item Euclidem reſpice: Qui ſummo literarum amore flagrans, nullos ſubterfugiebat labores; imò grave periculum ſubibat, ut tempore no- *Cleanthes.* *Euclides.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ęturno Socratem audiret. Vide Gellium, lib. 6. cap. 10.

À teſtimonio. Sapienter Græci : Θεοὶ τ' ἀγαθὰ πόνοις πωλοῦνται. id eſt, Dii ſua munera laboribus vendunt : quo docent, ſudore perveniendum eſt ad gloriam.

Quiſquis enim duros caſus, virtutis amore,
Hauſerit ; ille ſibi laudemque decuſque parabit :
At qui deſidiam, luxumque ſequetur inertem,
Dum fugit oppoſitos incautâ mente labores,
Turpis, inopſque ſimul, miſerabile tranſiget ævum.

Epilogus. Rectè igitur Plato cenſuit : Nulla munera deſidioſis deberi ; gloriam autem atque virtutis præmia ſtudioſis eſſe parata.

ALIVD SENTENTIÆ *exemplum.*

ARGVMENTVM.

Boni paſtoris eſt, tondere pecus, non deglubere.

Exordium à laude. Tiberius Cæſar meritâ laude celebrandus eſſet, ſi, quam bene cœpit, vitam bene transegiſſet. Qui, Diogene Grammatico, ac Theodoro Gadareo Rhetore, præceptoribus uſus, in doctum virum evaſit. Unde principatûs ſui initio miram prudentiam præ ſe ferebat. Et procul dubio feliciter regnaſſet, ſi non eum vivendi licentia, nec (quæ hominum teterrima peſtis eſt) voluptas transverſum egiſſet. Ad quem ſcopulum priuſquam feciſſet naufragium, principe digniſſimam protulit ſententiam.

Ab ex- Qua monuit, pecunias à ſubditis ita exigendas

gendas

gendas eſſe, ut relinquatur ſors, unde res poſſit creſcere. Damnat δημοβόρυς, qui purpurati omnia convertunt in fiſcum ſuum; & quocunque ſe conferunt, abradunt ita, atque ſpoliant, ut cum carne pellem detractam dicas.

Etenim boni paſtores ita tondent, ut lana detonſa poſſit renaſci. At qui deglubunt, nihil reliqui faciunt. Quos expilatores crudeliſſimos non injuriâ homicidas vocare poſſis. Juxta illud Eccleſ. 34. Panis egentium, vita pauperis eſt: qui defraudat illum, homo ſanguinis eſt. Qui aufert in ſudore panem, quaſi qui occidit proximum ſuum.

Pauperibus omnes facultates eripere, facinus eſt omnium teterrimum; at ſubditorum fortunas augere, præclariſſimum. unde Artaxerxes, Xerxis filius, ſolitus fuit dicere: Regalius eſſe addere, quàm adimere. Sentiens, principe dignius, honorem & opes eorum, quibus imperat, exaugere, quàm minuere. Et Ptolemæus Lagi filius, regalius eſſe dicebat ditare, quàm divitem eſſe.

Ut arbores frugiferæ, quarum radices evulſerunt agricolæ, nullos poterunt ampliùs producere fructus: ſic creſcere non poſſunt populi, qui divitum paſcua vocantur, quorum oppreſſorum facultates Tyranni funditus exhauſerunt, atque abſtulerunt.

Exemplo ſint miſerabiles Chriſtianorum populi, quos in ſuam poteſtatem redegit Turca, quos expilat, & funeſtat ita, ut omnis recuperandarum virium ſpes ſit ablata. Et Locrenſium opes ſic attriverat olim Q. Plemminius, ut de omnibus eorum facultatibus penè actum fuiſſet, niſi imma-

A poſitione & à cauſa.

Expilator homicida eſt.

Necare is dicitur, qui alimenta aufert.

Boni enim principis intereſt, quàm locupletiſſimos habere ſubditos.

A contrario.

A ſimili.

Ab exemplo.

niter adflictis Romana ſuccurriſſet juſtitia.

A teſtimonio. Eandem Tiberii ſententiam aliis verbi[s] Alexander ille Macedonum rex, cognomento Magnus, proferens inquit:

> Κηπωρὸν μισῶ, τὸν ἐκ ῥιζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα.

hoc eſt,

Olitorem odi, qui radicitus excidit herbas, ac arbores ab ima ſtirpe revellit. Quia tyrannidis arguit eos, qui longè plus vectigalium, quam ſubditorum fortunæ queant ferre, ſolent à civitatibus inclementer extorquere: quam impiam rapiendi cupiditatem Diogenes appellat omnium malorum arcem.

Epilogus. Meritis igitur laudibus dignam principe Tiberii ſententiam celebrandam eſſe confirmabunt, qui perpenderint, iniquiſſimas exactiones eſſe, quibus ita plebis vires exhauriuntur, ut ad ſe redire non poſſint.

ALIVD SENTENTIÆ *tractatæ exemplum.*

ARGVMENTVM.

E ſquilla non naſcitur roſa, nec hyacinthus.

Ab auctoris laude. Tanta ſemper fuit Theognidis & doctrina & auctoritas, ut ejus ſcripta velut oraculi vicem obtinuerint apud omnes, cùm nihil protulerit, niſi quod ſplendidiſſimum ac veriſſimum eſſet.

Ab explicatione. Ejus in primis ſententia præclara circumfertur, qua prudenter edocuit, è ſquilla roſam non enaſci; è tribulis ficum; é ſentibus uvam; ab ancillis filios liberos; ex improbis parentibus probos filios; è præceptoribus indo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

indoctis eruditos diſcipulos, non productum iri.

A cauſa.

Etenim, quod in ſe nihil prorſum habet niſi ſordidum ac ignominioſum, nihil dignitatis vel honeſtatis proferre poteſt. Quippe κακȣ̃ κόρακος κακὸν ὠόν. *Mali corvi malum ovum.*

A contrario.

Conſtat, ab herbis ſalubribus ſalubria germina; ab arboribus bonis bonos fructus exſpectari. Item à virtute præditis majoribus honeſtam ſobolem: at nunquam ex arboribus malis bonos fructus; & nunquam ex malo patre (juxta proverbium) bonum filium procreari.

A ſimili.

Ut aquam ex pumice fruſtra poſtulaveris; & ficus è zizaniis: ita probos à vitioſis parentibus liberos incaſſum exſpectaveris. quippe ut nihil aridius pumice; nihilque ad fructus meliores producendos ineptius zizaniis: ita malitioſi parentes minus idonei ſunt ad conferendam liberis virtutem, quâ carent ipſi.

—— Serpente ciconia pullos
Nutrit, & inventâ per devia rura lacertâ.
Illi eadem ſumtis quærunt alimonia pennis.

ut ait Juvenalis.

Ab exemplo Tarquinii. Livius decad. 1. lib. 1.

Reſpice Lucium Tarquinium Lucumonem, qui urbe Tarquiniis profugus, Romam petiit, ubi pecuniis dignitatem, & induſtriâ ſceleratâ Regis Anci familiaritatem conſecutus erat: à quo tutor liberis relictus, regnum iniquis rationibus intercepit, omnes finitimos miſeris modis afflixit, & potentes XII. Tuſciæ populos innumeris cladibus attrivit. Cujus peſſimi Regis peſſimus filius erat, ut moribus Superbi cognomen meruerit: qui Servium Tullium ſocerum ſuum in

Curiam properantem gradibus dejecit, a
domum refugientem interfecit: mox regnum
patris exemplum imitatus, ſceleſte occupavi
Hujus item filius, Sextus Tarquinius, ut cor
pore patrem iniquum, ita pectore vitiis omni
bus corruptiſſimo retulit: qui Gabios prodi
dit, & jure propinquitatis in Collatini do
mum receptus, in cubiculum Lucretiæ irru
pit, ac pudicitiam expugnavit. Breviter, Tar
quiniorum progenies per malitiam à majori
bus, velut per manus, traditam, eò proceſſit
ut profligata fuerit, & velut aurum (quod
aiunt) Toloſanum funditus interierit. De qua
re vide Aug. lib. 3. de Civi. cap. 10. Quibus rationibus commotus Euripides ait:

A teſtimonio.

Φεῦ, φεῦ, παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει,
Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός.

Id eſt,

Heu, heu, ut illud dictitant rectè, probum
Patre improbo non poſſe naſci filium!

Et Horatius 4. Odarum 4.

Fortes creantur fortibus, & bonis:
Eſt in juvencis, eſt in equis patrum
Virtus; nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Epilogus.

Bono igitur jure laudandus eſt Theognis, qui protulit eam ſententiam, qua ut nihil elegantius, ita nihil verius queat inveniri.

DE DESTRVCTIONE, ſive ſubverſione, quæ ἀνασκευή.

CAPVT. V.

Deſtructio. Subver-

DEſtructio, vel Subverſio, eſt propoſitæ alicujus rei reprehenſio. Subvertenda verò neque manifeſta valdè, neque prorſus incredibi-

dibilia; ſed ea, quæ velut mediæ ſunt conditionis.

Oportet autem, cùm ſubvertere aliquid voles, primùm eos reprehendere, qui dixerunt: deinde ſubjicere rei expoſitionem: poſtea, ipſum ſubvertere, capitibus hiſce:

Obſcuro,
Incredibili,
Impoſſibili,
Inconſequenti,
Indecoro,
Inutili.

Hoc autem præexercitamentum omnem propemodum artis vim in ſe complectitur. Exempli argumentum erit: Non eſſe veriſimilia, quæ de Daphne dicuntur à poëtis.

Poëtarum coarguere ineptiam, abſurdum mihi videtur, cùm vel ipſi fidem ſibi detrahant his maximè, præter alia, quæ de Diis imprudenter fabulantur. Prorſus enim ſupervacuum videtur, poëtarum ullam nos habere rationem, qui Deorum, quorum curâ omnia gubernantur, nullam ipſi habeant curam. Et grave quidem videretur, quiſquis ab ipſis Deorum in fabulam miſſus eſſet: Apollinem verò, quem artis ſuæ ducem videri volunt, impudentiæ materiam eſſe, quis erit, qui æquo animo perpeti poſſit? Libet ergo audire, qualia de Apolline & Daphne confingant.

Daphne (inquiunt) ex Terra Ladoneque fluvio procreata eſt. Hanc ob egregiam ſpeciem, eximiumque oris decorem, Phœbus adamavit, cupienſque Deus reſtinguere deſiderium ſuum, aſpernantem fugientemque ſecutus eſt, ſed comprehendere nequiit. Verùm Terra mater, aſſumtâ filiâ, florem eo, quo puella, nomine pro ipſa

exhi-

ſio enim non tantum in fabuloſis, & carmine traditis, fieri poteſt; verum etiam in ipſis annalium monumentis. Quint. l. 2. c. 4.

Exordium à reprehenſione.

Ab expoſitione.

exhibuit, ipſam verò in arbuſtum vertit; cu- rami propter deſiderium puellæ in coronam P- thio tripodi dicati ſunt: flos verò in merced- ceſſit divinationis. Hujusmodi quidem ſunt, q- illi fabulantur; quæ quàm ſit in promptu conf- tare, hinc facile liquebit.

Ab obſcuro & non probabili. *Daphne ex Ladone & Terra procreata e- Quis, oro, tam demens, ut ex his quemqua- naſci poſſe credat? Ipſa homo fuit; illi aute- diverſam, & ſuam uterque habebant natura- Quomodo verò Ladon Terræ conjunctus eſt? quod aquis ipſam inundat? Quin omnes ergò fl- vii terra mariti dicentur; cùm nullus ipſam n- aquis ſuis irriget. Quid ſi ex fluvio homo na- eſt; quidni ex homine fluvium quoque naſci po- credimus? Qui minus enim tales ex filiis poteru- gigni, quàm ex qualibus ipſi prodierunt? Ia- quo pacto nuptias fluvii, Terræque nominan- Sentientium enim conjugium eſt. Terra autem fluviuſque, ſenſus ſunt prorſus expertes. Ip- verò Daphne, utrùm paternum ſequuta genus inter fluvios numeranda eſt, an pater filiæ hom- putandus?*

A difficili. *Verùm eſto! concedatur poëtis, natam Da- phnen ex Terra & Ladone. Nata ergo puell- apud utrum educata eſt? Vt demus enim, naſ- ita potuiſſe; ut educaretur, fieri tamen non po- tuit. Vbi enim verſata eſt puella? Hercule apu- eum qui genuit, ecquis ergo hominum vitam i- fluvio ducit? Obliviſcetur enim naturæ ſuæ pa- ter citiuſque ſubmerget fluctibus, quàm ale- Verùm ſub terra apud matrem habitavit. Late- bat ergo, nulliuſque aſpectui in occulto poſit- patebat: cujus autem latebat decor, nullius ani- mum movere deſiderio potuit.*

Ab indecoro. *Vis, & hoc aſſentiamur poëtis? Quomodo tan-*

dem

dem amavit Deus, & impotenti adfectu à naturâ ſuâ degeneravit? Amor omnium rerum, quæ humanas ſolicitant mentes, eſt peſſima. Impium autem videtur graviſſima naturæ noſtræ Diis quoque attribuere. Nam ſi omni ex parte noſtris teneantur incommodis, qua in re mortalibus præſtabunt? Nihil autem malorum eſſe quod non experiantur, certum erit, ſi amore, quod omnium peſſimum eſt, torqueantur. Sed neque divina natura hanc ægritudinem capit; neque credibile eſt, Phœbum adamâſſe. *Amor res peſſima.*

Inſequens verò puellam Phœbus, quomodo ea victus eſt curſu? Deus ab homine? Viri enim mulieribus præſtant, & Deum femina ſuperavit? Et, quæ reliquis hominibus par eſſe non poteſt, ei Deus ceſſiſſe creditur? Qamobrem autem fugientem puellam mater excepit? An quia malas nuptias putavit? Quomodo ergo ipſa facta eſt mater? An verò bonas credidit? Cur ergo id bonum filiæ invidit? Aut ergo mater non fuit; aut malam fuiſſe matrem, conſtabit. *Ab inconſequenti.*

Quid ita verò Terra ſecum ſuis ipſa operibus diſſenſit, offenditque Phœbum, filiam auferens, rurſumque reddita, ejuſdem nominis arbore ipſum oblectans? Non debebat gratificari illi, ſi offendere ipſum volebat. Quare demum arbore illa tripodas coronavit? Arbor enim voluptatis fuit merces; divinatio verò virtutis eſt indicium. Quomodo ergo Deus conjunxit ea, quæ natura repugnant? Cur mortalis quidem amica, immortalis verò amator? *Ab inutili.*

Sed finis ſit: neque enim plura de Poëtis dicam; ne ipſorum ineptiam longius inſectando, in eandem, quam in illis reprehendo, vanitatem videar incidiſſe. *Peroratio.*

SCHO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

SCHOLIA.

Deſtructio, &c. Quam alii nuncupant i[illegible] probationem; alii confutationem. Quint[illegible] lib. 2. cap. 4. vocat opus deſtruendi. Ide[illegible] lib. 5. cap. 12. refutationem. Græci ἀν[illegible] σκευήν. quibus σκευάζειν eſt condere, co[illegible] ponere, ſtruere; ἀνασκευάζειν, deſtruere, l[illegible] befactare.

Subvertenda verò, &c. Hoc eſt, oportet r[illegible] futationes de illis rebus fieri, quæ ancipite[illegible] adhibent opinionem; ut ait Priſcianus. N[illegible] enim, quæ planiſſimè falſa ſunt vel vera, r[illegible] futanda ſunt. Quales ſunt Æſopicæ fabula[illegible] vel hiſtoriæ indubitabiles. Ut ſi volueris r[illegible] futare, bruta animalia atque beſtias more h[illegible] minum aliquando fuiſſe locutas. Vel ann[illegible] præterito flammis abſumtam Hadamariam.

Mediæ conditionis, &c. Hoc eſt, quæ me[illegible] dium ſervant ordinem, de quibus in utram[illegible] que partem oratio poterit inſtitui. Ut ſi con[illegible] futes, Antipodas eſſe. Arionem Delphino ve[illegible] ctum. Annibalis exercitum humanas carne[illegible] ediſſe.

Obſcuro, &c. Ab incerto Priſcianus ait[illegible] Ut; Incertum eſt tempus, quo vixerit Nar[illegible] ciſſus. Non manifeſtum eſt, quot annulo[illegible] poſt cladem Cannenſem Annibal Carthagi[illegible] nem miſerit. Non conſtat, ubi cervi abjician[illegible] cornua.

Incredibili, &c. Ut; Incredibile eſt, Ario-nem malis adfectum voluiſſe canere. Supra fidem eſt, Daphnen à flumine Ladone pro-creatam; aut Nioben in ſaxa converſam.

Impoſſibile, &c. Ut; Impoſſibile erat, Ario-nem à delphino ſervari. Impoſſibile erat,

Sten-

Stentora quinquaginta alios ſermone æquaſſe, ſonituque.

Non cohærente, &c. Ab inconſequente, ſecundūm Priſcianum. Quod & contrarium appellat. Ut; Contrarium erat, noluiſſe perdere libertatem eum, qui eam ſervaſſet.

Indecoro, &c. Hoc eſt, ab indecente. Ut: Indecens erat, Apollinem, cum ſit Deus, libidinoſum voluiſſe virgini vim inferre. Non decuiſſet imperatoriam Scipionis dignitatem, pulcherrimis (quas expugnatâ novâ Carthagine cepit) virginibus ſtuprum inferre: honeſtius erat, injuriæ muliebri obnoxias intactas cuſtodire.

Inutili, &c. Hunc locum Priſcianus ab incommodo vocat, cum dicimus, rem ineptiſſimam eſſe, quæ nulli vel uſui, vel honori, futura ſit. ut, Otia ſunt abroganda, unde nulla commoditas, vel laus vera promanat.

Artis vim, &c. Etenim inſtrumentis omnibus Rhetoricis opus habet, cùm tota ſpes vincendi, ratioque perſuadendi poſita ſit in confirmatione atque confutatione. Nam ſi adjumenta noſtra expoſuerimus, contraria autem diſſolverimus, abſolutè nimirum munus oratorium confecerimus; ut ait Cicero.

Coarguere ineptiam, &c. Duplicem hujus declamationis formulam nobis proponit. Prioris eſt ſententia: Abſurdum eſſet ineptias poëtarum reprehendere, aut vatibus contradicere, niſi ipſi in cauſa eſſent, falſaque confingendo nos adverſum ſe concitarent. Alterius: Stultum eſſet, poëtis parcere; cùm ipſi Diis immortalibus non parcant, ſed in deos omnes, maximeque artis ſuæ poëticæ præſidem Apollinem, debacchentur.

Apolli-

Apollinem, *&c.* Hic Muſarum princep
& dux eſt. Unde μουσηγέτην appellant, a
tore Macrobio, libro primo, de Somnio Sc
pionis, cap. 3. Idem 1. Saturn. cap. 17. vocatu
ait ἀπὸ τοῦ πάλλειν τὰς ἀκτῖνας, id eſt, à jac
radiorum. Eundem Phœbum, ἀπὸ τοῦ φοιτ
βίᾳ, quod vi feratur. Tortellius derivat
lumine vel nitore, ἀπὸ τοῦ φωτός.

Daphne, *&c.* Hanc Aphthonius ait filia
eſſe Ladonis, qui fluvius lauris circumſepti
eſt in Arcadia. Ovid. autem 1. Metamorp
tradit, filiam Penei. Unde Peneiam, ac Pe
neida vocat: eſt autem Peneus Theſſali
fluvius, inter Oſſam & Olympum decurrens
apud quem eſt locus amœniſſimus, qui Tem
pe dicitur. Unde Virgil. ait 4. Georgic. Fu
giens Peneïa Tempe. Ovid. 1. Metamor
phoſ. Eſt nemus Æmoniæ, prærupta quo
undique claudit Sylva; vocant Tempe; pe
quæ Peneus, &c. Fertur autem duas habuiſſe
filias, Cyrenen & Daphnen. Vide Bocatium
lib. 7. cap. 29. Porrò poëtæ finxerunt, Da-
phnen è Ladone procreatam; quòd lauri, &
arbores proveniant naſcanturque de fluviali-
bus undis.

Item auctore Fulgentio, laurum Apollini
dedicarunt; quoniam ſi eam dormientibus ad
caput poſueris, vera ſomnia videbunt.

Pythio, *&c.* Python, vel Phyton, horren-
dæ magnitudinis è terra caleſcente poſt Deu-
calionis diluvium procreatus ſerpens, quem
Phœbus interemit; unde Pythius eſt appella-
tus. Et in honorem ejus ludi inſtituti, Pythia
dicti. Ovid. 1. Metamorph.

Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia, perdomitæ ſerpentis nomine dictos.

Sunt

Sunt, qui ſic dictum aſſerant ἀπὸ τοῦ πιαίνεσθαι. At Macrob. 1. Satur. cap. 17. à πύθω, hoc eſt, σήπω, trahit; quod nunquam ſine vi aliqua caloris efficitur putredo.

Tripodi, &c. Tripodes, à tribus pedibus dicti fuerunt, auctore Servio ſuper 4. Æneid. menſæ in Appollinis Delphici templo: quibus ſuperpoſitæ Phœbades vaticinabantur, vel ex quibus reſponſa dabantur. Dicebantur etiam *Cortinæ*. Virg. in 6. Neque te Phœbi Cortina fefellit. Fuerunt autem duo ſummæ fidei oracula, Delphica & Pythia. Vide Eraſmum, in proverbio: *Ex tripode.*

Iam quo pacto, &c. Non probabile eſt, inquit, nuptias factas eſſe inter res inanimatas, cùm hymenæus eorum ſit qui ſenſus habeant. Præterea cùm in dubio ſit, an inter fluvios filia Daphne, an Ladon pater inter homines recenſendus.

Amor res peßima, &c. Unde. Euripides, βροτοῖς ἔρωτες ὡς κακὸν μέγα! Mortalibus amores quàm magnum malum! Qui bonis hominibus non conveniunt, nedum Apollini Deo. Rectè apud Diogen. Laërt. Zeno: Amor eſt, inquit, concupiſcentia quædam, in præſtanti ingenio viros non cadens.

Viri mulieribus præſtant, &c. Ὑπερέχουσιν, viri ſuperant, vincunt feminas. Etenim feminæ debiliores ſunt maribus, quia frigidioris naturæ, ut de animalibus ait Ariſtoteles.

REFUTATIONIS EXEMPLUM.

ARGVMENTVM.

Falſum eſſe, quod Herodotus lib. 1. ſcripſit ſuper Arione fidicine. De quo vide Gell. lib. 16. cap. 12. Ovid. 2. Faſt.

Arion vectus à Delphi-

Primam no.

Exordium à reprehenſione. Eſt enim lumen veritatis hiſtoriæ.

Primam hiſtoriæ legem Cicero tradit e[illegible] ut vera ſit, nec admiſceat aliquid falſi: qu[illegible] Græci non ſervando, ſed creditu indigna t[illegible] piter confingendo, fecerunt, ut fidem ami[illegible] rint, & Græcia mendax credatur, & Herod[illegible] ſcripta, vana, atque mendaciis conſuta; m[illegible] ximè ea, quæ ſuper Arione prodita circu[illegible] feruntur.

Ab expoſitione.

Arion, inquit, citharœdus grandi pecu[illegible] & re bonâ multâ copioſus, Corinthum [illegible] Siciliâ & Italiâ conſtituit redire. Nautas i[illegible] tur Corinthios delegit, qui prædæ pecuni[illegible] que cupidi ceperunt conſilium de necan[illegible] Arione. Hic pernicie intellectâ, pecunia[illegible] inſidiatores haberent, vitam darent, orav[illegible] Atqui nautæ imperarunt, ut jam ſtatim c[illegible] ram deſiliret præceps in mare. Homo ibi te[illegible] ritus, ſpe omni vitæ perditâ, id unum rog[illegible] vit, ut priusquam mortem oppeteret, indue[illegible] permitterent ſua ſibi veſtimenta, & fides c[illegible] pere, & canere carmen caſûs illius ſibi conſ[illegible] labile. Quod oraverat, impetrat, atque il[illegible] mox de more cinctus, amictus, ornatus, ſtan[illegible] que in ſummæ puppis foro, carmen, quo[illegible] ὄρθιον dicunt, voce ſublatiſſimâ cantavit. A[illegible] quod delphinum inter undas adnaviſſe, [illegible] dorſo ſuper fluctus edito Arionem vectaviſſ[illegible] incolumique eum corpore, cum cithara atqu[illegible] veſtimentis illæſis, Tænarum in terram La[illegible] conicam devexiſſe, confirmat Herodotus.

Ab obſcuro.

Ecquis aſſerat, conſpicuum atque planum eſſe, Arionem in mare præcipitatum fidibu[illegible] ceciniſſe, ipſum fluctibus non obrutum, ne[illegible] citharam humoris impatientem aſpergin[illegible] marinâ corruptam, neque veſtes à procelli[illegible] abſorptas, ſed omnia integra, ipſumque ci-

tharœ-

tharœdum ſalvum evaſiſſe, beneficio marinæ belluæ?

Ab Arione fidicine magnam pecuniæ vim collectam admitto, licet id ipſum multis difficillimum creditu, cùm, juxta proverbium, bonus cantor, bonus cupediarius, promusque magis quàm condus. At quis, oro, tam demens, ut perſuaſum habeat, fidicinem in tanta calamitate, & in tantis vitæ periculis conſtitutum ſe ornare, & canere potuiſſe? Porrò quemadmodum nemini fidem feceris, Priamum in filiorum funeribus plauſiſſe, & Nioben in tanto natorum luctu ſaltaviſſe: ſic nemo crediderit, hominem in extremâ neceſſitate, capitisque periculo, fidibus delectatum, ceciniſſe carmen non vulgare, rebus ſcilicet requirentibus habitum potius lugubrem, aut Muſam, quam vocant Caricam. *Ab incredibili.*

Verùm eſto! concedatur illum potuiſſe canere, & delphinum muſicâ demulſum: ſed cùm ſit omnium non ſolùm marinorum animalium velociſſimus delphinus, ocior volucre, & telo acrior, juxta Plinii ſententiam, quomodo ejusdem dorſo potuit Arion pendere; ubi ſi commoda etiam fuiſſent retinacula, iis tamen fidibus intentæ manus uti non potuiſſent? Sed eſto! non ſit excuſſus: at quomodo vortices perferre potuit, & ſemper æ-tuantis, furentisque maris impetus, æquoreosque turbines atque procellas; quæ remos frangere, proras avertere, & maximas naves devorare ſolent, atque ſubmergere? *Ab impoſſibili.*

Quid ab hiſtorico magis alienum quàm ista mendacia confingere? Quid minùs conveniret humanæ naturæ, quàm in ſummo rerum aſperrimarum periculo canere? Quid in *Ab indecoro.*

trucu-

truculentarum belluarum ad feritatem na-tarum naturam minùs quadraverit, quàm ea nativâ rabie depoſitâ manſueſcere, placido-rumque equorum officiis fungi, mariaque ſu-perequitantem hominem dorſo portare?

A contrario. Calamitatis dolor eſt comes, atque luctus: proſperioris fortunæ cantus & lætitia: ſed quomodo in ſummum vitæ diſcrimen addu-ctus Arion, lætitiæ veſtimenta potuit indue-re; muſiciſque cantilenis indulgere? At idem in mare præcipitatus, quomodo emerſit? quomodo marinis humoribus perfuſus, & horrore perculſus, fides, quas inutiles aqua reddit, tractavit? quomodo ſocietatis huma-næ atque rationis expers delphinus, equum domitum imitatus, citharœdum velut equi-tem vexit, & monſtrator itineris in portum quem optavit homo, deduxit?

Ab inutili. Quorſum iſta tam abſurda commenta, & inutilia vel auditu vel relatu figmenta, unde nulla morum cultura, nulla item ingeniorum commoditas promanat?

Epilogus. Finem modò faciam, ne in Herodotum in-vectus, calumniari videar, & prolixis verbo-rum ambagibus uſus, moleſtiis afficiam eos, qui credulitatis vitio non laborantes, nove-runt mera deliramenta eſſe, quæ de Arionis fabulâ memoriæ ſunt prodita.

ALIUD REFUTATIONIS *exemplum.*

ARGUMENTUM.

Vanum eſſe, Elpenora mutatum fuiſſe in porcum.

Exordium. Ut fabulæ Poëtarum honeſtæ, delectandi gratiâ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

gratiâ, vel docendi cauſâ conſcriptæ, laudem merentur: ſic abſurda, quorum nullus eſt uſus, mendacia, carbone notanda, minimeque ſunt ferenda: cujus farinæ ſunt ea, quæ finxerunt de Elpenore: quem ſociorum Vlyſſis unum fuiſſe perhibent, & à venefica Circe, Solis ac Perſæ filiâ, mutatum in porcum, atque ex homine per pocula beſtiam quadrupedem factum: juxta illud Juvenal. Satyr. 14. Cum remigibus grunniſſe Elpenora porcis. *Circes*, inquit Horatius, *pocula noſti*; *Circes fabulam explicat apud Xenophontem, primo memorab., Socrates.*

Quæ ſi (Vlyſſes) cum ſociis ſtultus, cupidusque bibiſſet,
Sub dominâ meretrice fuiſſet turpis & excors,
Vixiſſet canis immundus, vel amica luto ſus.

Quod figmentum nemo, præditus etiam Atticâ eloquentiâ, perſpicuum, aut planum fecerit homini rationis compoti. Obſcurior enim res eſt, quàm ut ullâ dicendi facultate queat illuſtrari, & intellectu tam difficilis, ut ne Apollo quidem (ut proverbio dicunt) intelligat. *Ab expoſitione.* *Ab obſcuro.*

Quis tanto crudelitatis vitio laboraverit, cui verum eſſe videatur, hominem in porcum transformari potuiſſe? idque per feminam, quæ ut viris infirmior eſt, ac ineptior, ita minùs idonea ad capeſſendas atque ſibi vendicandas divinæ virtutis artes; quibus tanta miraculorum ſpectacula ſolent exhiberi, & virgulâ (ut aiunt) divinâ ſuppeditari? *Ab incredibili.*

Ecquâ ratione vel efficaciâ fieri potuit, ut humana facies in ſetoſum porci caput transformaretur, manus cum digitis in pedes biſulcos transirent, & breviter in animal deforme, terram ſemper ſpectans ac fodiens, converteretur homo? *Ab impoſſibili.*

Cui Deus os ſublime dedit, cœlumque videre
Iuſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Ab indecenti. Non decuiſſet Circen id attentare, vel ſi potenter arrogare, quod ſolius divinæ virtu tis eſt opificium. Ad hæc indecens admodu fuiſſet, humani corporis figuram, ad Dei ſ militudinem factam, in porcina membra co vertere, naturamque, ratione divinâ præd tam, ſordidiſſimâ pecoris carne dehone ſtare.

Ab incohærenti. Veneficiis potens Circe fuerit; eſto! Se quomodo à trivenefica porrectum, quod hau ſtum in ſtomachum trajici, deinde in viſceri bus abſumi, atque confici ſolet poculum, po tuit totum Elpenoris corpus immutare? Qui unquam audivit, ſumta pocula ſecutas fuiſſ corporum tranſeuntium in alia transforma tiones, & non potius, priſtinâ membrorum fi gurâ permanente, ſanitatem, vel adverſam valetudinem, concomitatam?

Ab inutili. Quæ malè feriatorum hominum delira menta cùm nihil bonæ frugis adferant; mi ror, quid Herodotum juverit iſta confingere, quid item vates impulerit ſcriptis ſuis rata fa cere atque committere: ut verum perdure proverbium:

Πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί.

Multa mentiuntur poëtæ. quibus

Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas;

ut Horatius ait.

Concluſio. Deſinam plura de rebus vaniſſimis verba facere; ne diutiùs in iis immorato mihi ali qua vaniloquentiæ nota poſſit inuri.

ALIUD

ALIUD REFVTATONIS *exemplum.*

ARGVMENTVM.

Quòd vana ſint, quæ jactant Barbari de Hieronymo, ob libros Ethnicorum, in primis Ciceronis, lectos, flagris cæſo.

Politiorum literarum hoſtes Ceritæ (quod aiunt) cerâ digni ſunt; quod lapidem moveant omnem, ut ſtudioſos à bonis literis retrahant. Etenim multa comminiſcuntur, ut bonos in erroris tenebras ſecum abducant. Sed videamus, quænam inter cætera, quorum infinitus eſt numerus, phantaſmata confingant,

Ac immenſa cavi ſpirent mendacia folles.

Divus Hieronymus, inquiunt, cum ſingulari diſciplinarum ſtudio flagrans, Ethnicos ſcriptores, in primis Ciceronem, lectitaret, nec profani ſtudii finem faceret, per ſomnium ad Dei tribunal raptus eſt; ubi accuſatus ad flagra damnatus fuit; ut documento eſſet, libros Ethnicorum non eſſe legendos. *Ab expoſitione.*

Quod hominum à Muſis alienorum figmentum à veritate remotiſſimum, Cimmeriiſque (ut aiunt) tenebris obvolutûm eſt. Etenim, cui poterit apertum atque clarum videri, hominem mortalem, non modò ſomno, ſed etiam carne & oſſibus gravatum, in cœlos rapi, in conſpectum Dei produci,atque ibi ad majeſtatis ſummæ tribunal virgis cædi, propter lectos cum judicio libros Ethnicorum? A quorum ſtudiis nemo bonus unquam, nemoque pius,abhorrere ſolitus, ſed potiùs omnia probare,quodq; bonum eſt,tenere.Quomodo manifeſtum ergo fuerit, virum ſanctum vapu- *Ab obſcuro.*

 lâſſe,

lâſſe, quod velut è luto gemmas, hoc e quod in Ethnicorum libris optimum era collegerit, ac inde libris ſuis plurimum co ciliarit lepôris, atque dignitatis?

Ab incredibili. Ultra fidem eſt, ſingulari ſanctimoniâ v rum conſpicuum, è lectulo ſuo raptum in c los, ut flagris cæderetur: deinde virgis pe cuſſum, in terras relatum fuiſſe. Quod ſi ve contigiſſet, procul dubio ſemper à poëtaru lectionibus, poſt datam tergo pœnam abſt nuiſſet. At id ipſum minimè feciſſe, ejus ſcr pta teſtantur. Sed per ſomnium fuit accuſ tus, per ſomnium damnatus, atque cæſus. P ſomnium igitur res debet credi, quæ mer verborum umbræ ſunt.

Ab impoſsibili. Quomodo carnalis homo ſuper æthera ferr quomodo imbecillitas humana præfulgid cœleſtis ſplendoris atque flammarum radic perpeti, fulgurantesque terribilis judicis vu tus ſuſtinere potuit? Sed eſto, potuerit id t lerare! Quomodo autem dormiens, nihilqu ſentiens, verbera potuit ſentire? Quomod ſe tantâ formidine perculſum, & in pericul conjectum fuiſſe recordans, ad Ethnicoru libros redire?

Ab indecoro. Omnium peſſimi ſunt homines, qui nobi fingunt, Deum illorum tortorem eſſe, quos libris Ethnicorum, quod habetur inibi ſalu tare, non piget excerpere, & in utilitaten piorum memoriæ prodere: illis interim par centem, qui ſegnes & ignavi bonas omne diſciplinas, quæ Dei Opt. Max. ſunt munera contemnunt, pravâque ſuâ & vivendi conſue tudine, & docendi ratione bonos offendunt atque ſecum trahunt in perniciem. Et vir ſancto parum convenerat, auctorum profano-

rum

rum ſcripta legere, ſi cognoverat, ea ſacris literis incommodare, aut legentibus nihil utilitatis ſuppeditare. Eſto! ſint in iis nonnulla prava dogmata: decuerit mala præterire, & aures obturare, quàm omnia ex æquo damnare.

Scripſit quidem D. Hieronymus, ob lectos Ciceronis libros ſe flagra paſſum, ſed puellæ teneriori, quam à nimio poëtices ſtudio volebat retrahere, ſcripſit, per ſomnium accidiſſe. Quis inde, precor, colligendum juraverit, eloquentiſſimos Ethnicorum libros non eſſe legendos? Quod per ſomnium, quo rem actam intelligunt, pii credituri ſunt, vel ut Græci dicunt, οὐδ' ὄναρ. Quo antiquo proverbio ſignificarunt, id quod nullâ ratione, nullo tempore audeas ſperare. *A repugnanti.*

Sed quæ ſuis hiſce mendaciis turpiſſimis commoda nobis adferunt bonarum literarum hoſtes? Commoda non videmus; experimur autem incommoda. Etenim dum omnes ſui ſimiles, hoc eſt, indoctiſſimos cupiunt habere, talibus terriculis juventutem à literis ſincerioribus avocant; ut ſimiles habeant labra lactucas. Ita grandiores hi facti, nulli vel rebus privatis, vel publicis, uſui poterunt eſſe.

Faceſſant igitur elegantiorum literarum oſores, ac deſinant per vaniſſimas de D. Hieronymo confictas nugas, juventutem ab Ethnicorum utiliſſimis, & mores, & ingenia formantibus, ſcriptis deterrere.

PETRUS MOSELLANV
*copioſiùs & elegantiùs tractavit; cujus
verba non piguit adſcribere.*

ARGUMENTUM.

Si unquam hoc dubium fuit, hoc vi
mortalium mentibus naturâ inſitum eſſe,
quantum quisque vel ipſe jam ſit aſſequutus
vel poſt ſe aſſequi poſſe ſperet, tantum probe
& nihil niſi quod ipſe facit, rectum putet
nunc certè dubium eſſe deſinet, poſteaquà
exſiſtunt, qui, quoniam ipſi optimos quoſqu
ſcriptores aut non legunt, aut, ſi legunt, no
intelligunt, alios quoque ab eorum lection
deterrent: & qui errorem ſuum veris ration
bus perſuadere nequeunt, muliercularum mo
re, effictas ſuperſtitioſorum exemplorum mi
nas confingunt. Nam quis deſidioſiſſimis iſti
deſidiæ patronis credet, propterea D. Hiero
nymum, ut divinarum ita humanarum lite
rarum peritiſſimum, quòd Ethnicorum ſcri
pta legerit, cœleſtis judicii ſententiâ conde
mnatum, de tergo ſatisfeciſſe? Operæ pretium
autem eſt, quibus verbis bellam hanc ſuam
(ſcilicet!) hiſtoriam narrent, exponere. Nam
ſi veri quid haberet res, longè aliam faciem
narratio ipſa haberet. Nam qui bene natos
adoleſcentes hac fabulâ ab honeſtiſſimarum
rerum ſtudiis abducere conantur, quanquam
mendaci veritatis tectorio abducere ſe poſſe
profitentur, (ſophiſtæ enim & ſunt, & ap-
pellantur) tamen infelici adeò ſunt ingenio,
ut cautè mentiri, & fictionem celare non
poſſint. Sic enim aiunt: S. Hieronymus, cùm
ſingulari quodam liberalium diſciplinarum
omnium

omnium ſtudio flagraret, non ſatis habuit Philoſophiam & Theologiam didiciſſe; inſuper curioſitate quadam provectus, Ethnicos ſcriptores, & in primis Ciceronem, ſubinde legit. Placebant enim ei pulcra verba, quibus Paganus ille in ſuis libris frequenter eſt uſus. Connivebat ad hæc aliquandiu Deus: ſed, cùm finem non faceret inutilis ſtudii, per ſomnium ad Dei tribunal accerſitus, de Ciceroniana lectione accuſatur. Quid multis? Damnatus eſt ad flagra. Quibus multum diuque cæſus, ſatis docuit, non eſſe legendos libros Ethnicorum, præcipuè Ciceronis. Hæc eſt illa terrifica hiſtoria, quam ubique adverſum bonarum literarum ſtudioſos decantant. Nam ut indocti medici uno collyrio omnium oculos ſanant: ita miſeri iſti unum hoc habent, quo inſcitiæ ſuæ patrocinantur. Sed nunc quantum efficiant, videamus. S. Hieronymus (inquiunt) ſingulari quodam liberalium artium ſtudio flagravit. Quid ego audio? Sanctus erat Hieronymus, & tamen liberalium artium ſtudio flagrabat? Sancti ſanctè omnia & faciunt, & dicunt. Vos verò hoc nomine in jus vocatum jactatis, quòd liberales diſciplinas avidiùs legendo ſit ſectatus. Aut ergo ſanctus non erit Hieronymus; & diſciplinæ liberales erunt fugiendæ; aut, ſi ſanctus eſt Hieronymus, ſanctum erit & liberales artes tractare. At quis eſt tam impudens, ut Hieronymo ſanctitatis gloriam detrahat? Niſi fortaſſe dicitis, tum eum ſanctum non fuiſſe, cùm profanos auctores legeret. Dicite ergo mihi ullum tempus, quo à profanis literis in totum abhorruerit. An eſt aliquis liber, aliqua epiſtola, aliquis commentarius ejus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ſcriptoris, in quo non profana ſacris adju
xerit? Quod ſi in ſcribendo ad profanos a
ctores ſæpe reſpexit, quanto magis in legend
idem hoc feciſſe eum putabimus? Aut erg
ſanctitatis opinionem, quam ille ſibi ſum
mâ eruditione, ſummâque pietate compar
vit, ei detrahetis; aut ſi hoc non audetis, men
dacium veſtrum ipſi prodetis. Deinde ſi art
ab Ethnicis potiſſimùm & inventæ, & nob
traditæ, liberales ſunt, flagitium erit eas d
diciſſe? Vix me contineo, quin hîc ſophiſt
iſtis inſultem. Hoccine veſter vos docuit Ari
ſtoteles, liberale quod ſit, hoc idem & flagi
tium eſſe poſſe? Non virtus eſt liberalitas?
novum acumen! Nam cùm, quod liberal
appellant, hoc idem vitioſum eſſe dicant
nonne ex virtute faciunt vitium? Ut cùm
vitium omne ſit fugiendum, idem ſit iſtis &
liberale & illiberale fugiendum pariter, & ex
petendum. Vide quàm bellè cohæreant, quam
que formalis ſit (ut Gothi iſti loquuntur) hæ
narratio: Sed Philoſophia ac Theologia con
tentus eſſe debebat, ſicut doctor ſanctus & do
ctor ſubtilis, qui non curaverunt iſtas novi
tates. Quam tu hîc Philoſophiam mihi ſo
mnias, egregie Philoſophiæ magiſter? Neque
enim credibile eſt, vigilare eos, qui ullam ar
tem liberalem à Philoſophia ſeparant. Miſeri
homines non didicere, Philoſophiam non
eſſe dictata quædam nuper à neſcio qui
bus, quæ poſtea & in ſcholis, aliis ve
lut per manus tradidêre, de inventionibus,
de formalitatibus, de obligationibus, &
ſimilibus nugis, ſed latiùs patere augu
ſtiſſimæ hujus diſciplinæ fructum. Nam
cùm totum Philoſophiæ corpus ex tribus
velut

S. Thomas Aquinas: Subtilis, Johannes Scotus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

velut primariis membris conſtet: ſermonis facultate, naturalium rerum cognitione, & vitæ inſtituendæ ratione; ſingula hæc deinceps plurimas in ſe complectuntur partes. Etenim in ſermone deſideramus, vel ut cum rectè loquentium exemplo conſentiat, id quod pollicetur Grammatica: vel ut naturam cujusque rei explicet; nunc, quæ obſcura ſunt, definiendo; nunc, quæ multa & confuſa ſunt, dividendo; nunc, quid cuique vel conſequens vel repugnans ſit, colligendo: quam vim Dialecticen vocant, vel, ut propriè, diſtinctè, ornatè de quavis re propoſitâ cum quadam audientium admiratione dicamus: quæ facultas propriè eſt Oratorum. Sed naturæ cognitio latiùs etiam fines ſuos porrigit, cùm cœlum pariter elementa, atque adeò quæ in elementis ſunt omnia, ambitu ſuos circumſcribat. Vitæ verò humanæ moderatio non in hoc eſt tota, ut quis ſuos ipſius mores ad virtutis præſcriptum formet: ſed majus etiam quiddam præſtet, nimirum ut primum nos ipſi, vitamque noſtram: deinde domûs, familiæque curam: poſtremò civitatis ac reipub. adminiſtrationem recta ratione inſtituamus. Et cùm ex uno Philoſophiæ velut fonte innumerabiles diſciplinarum humanarum rivi promanarint: & nullus ſcriptor, quantumvis Ethnicus, tam ſit inanis, ut non ſcriptione ſua in aliquam Philoſophiæ partem incurrat, quæ (malum!) inſania eſt, eum qui Ciceronem in omni Philoſophiæ parte ſummâ cum laude verſatum, diligenter legat, perinde criminari, ac ſi Philoſophiæ terminos ſit egreſſus? Quodſi Philoſophiæ pars eſt Cicero; & qui Philoſophiæ ſtudent, vel veſtro

Philoſophia omnis ex quibus conſtet.

ſtro judicio, non ſolùm non flagra, ſed pr
mia merentur: qua, quæſo, fronte fing
nobis Hieronymum, cui præmium debel
tur, cæſum flagris? Neque verò libet hic qu
quam exprobrare vel Thomæ Aquinati, v
Ioanni Scoto, quos tantopere venerari cu
que per me ſanè licet: illud tantùm dico, n
nec ſanctitatem detrahere Thomæ, nec Sco
ſubtilitates invidere: ſed quod additis, nc
curæ fuiſſe iis novitates, videlicet per novit
tes Ciceronis lectionem intelligentes: agnoſc
Atticam iſtam veſtram eloquentiam, & acu
men miror, quòd, quæ annis ſupra mille ſex
centis in eruditorum manibus fuerunt, e
præ nugis veſtris nuper natis exiſtimetis nova
Atque utinam vobis, quibus tantum diſpli
cent nova, nunquam novus contingat cu
cullus, nunquam novæ crepidæ; ſed ſempe
pannis annisque obſitis, putridi piſces, &
antiquata ova ſint cibus! At ſuavius etiam eſt
quòd quo probabilius eſſet mendacium, cau-
ſam lecti Ciceronis adjungunt; quia (in-
quiunt) placebant ei pulchra verba. Ecce
verò alterum ſermonis ſophiſtici florem!
Quid autem peccatum eſt, malle pulchra,
quàm ſpurca? Video, quorſum tendatis. Hie-
ronymum veſtri ſimilem optatis, hoc eſt, in-
fantem. Deinde ullumne verbum per ſe eſt
pulchrum: an potius, ut quodque rei pulcræ
vel turpi inditum eſt; ita vel pulcrum vel
turpe habetur? Quodſi pulchra ſunt verba,
quæ pulchras res velut veſtiunt & ornant;
nonne in contrarium res vobis exit, ut quod
pro vobis adduxiſtis, hoc maximè vos oppu-
gnet? Iam, ut demus, cauſam hanc aliquid
valere; illud quomodo conſiſtet, quod, quæ
in

A conſulatu enim Cicer. ad Chriſti natalem anni 61. interceſſere.

in aliis laudat Hieronymus, eorum culpâ ipſe plectatur? Annon idem in epiſtola ad Magnum oratorem & fatetur, ſe profana legere, ſacrisque intertexere, & qui hoc ante ſe fecerant, ſuove etiamnum tempore facerent, eorum exempla non modò non reprehendit, verùm etiam imitanda proponit. Nonne Lactantium hoc nomine miratur, quòd ad Ciceronis eloquentiam cæteris propiùs adſpiraverit? Non Baſilius, ſummus meâ ſententiâ Theologus, nepotibus ſuis adoleſcentibus, quos ad divinæ ſapientiæ perfectionem erudiebat, omne genus profanorum ſcriptorum prudenter legendum ſuaſit? Imo, annon Auguſtinus in futuro Theologo omnium pænè humanarum literarum cognitionem deſiderat? Nonne idem, Ciceronis Hortenſio (ſic enim inſcriptus eſt liber) velut duce, ad ſapientiæ Deo dignæ ſtudium primùm ſe perveniſſe, palàm teſtatur? Et Hieronymum lecti Ciceronis pœnas graves adeò dediſſe, credi vobis adhuc poſtulatis! Illi laudibus attollunt induſtriam eorum, qui ad æternæ ſapientiæ templum ornandum, populi Iſraëlitici exemplo, peregrinas conferunt opes: vobis non ſatis eſt, vos ipſos velut fucos quosdam in alvearium nihil importare; inſuper aliis in hoc genere laborantibus obſtrepitis, & ficti exempli horrorem opponitis. Sed quid ego horum exempla commemoro? Ipſe adeo Paulus, qui Chriſti ſuo ore loquentis periculum miratur, Ethnicorum poëtarum verſibus in Euangelii gloriam abuſus eſt. Quid autem, ſi oſtendam, quod vos impudenter adeo aſſeveratis, hoc ne fieri quidem potuiſſe? Quid ſi hoc ex veſtris ipſorum verbis convincam?

Quid ſi hoc veſtrum commentum ab ip
adeò Hieronymo palàm rideri alicubi con
probem; deinceps ne tale aliquid ſtudioſ
hominibus obgannire audebitis? Per ſomniu
vobis Hieronymus accuſatur; per ſomniu
damnatur; per ſomnium cæditur. O no
vum judicium! In Areopago olim judicia no
ctu habebantur, ſed vigilantibus reis; hi
reus cum altum adeò dormiat, ut etiam ſo
mniet, ad tribunal protrahitur, accuſatur
damnatur, cæditur: & quî fieri poteſt, u
dormiens cauſam dicat; ut, omni ſentiend
facultate deſtitutus, flagrorum ictus ſentiat
Nonne ipſa ſomnii vox totum hoc, quod ja
ctatis, ſomnium; aut ſi quid ſomnio vaniu
eſt, eſſe oſtendit? Atqui venit in mentem
quo potiſſimùm nitantur fabulæ illius decan-
tatores. Hieronymus, inquiunt, ipſe ſcribit
tale quid ſibi accidiſſe. Fateor: ſed ſcripſit ju-
venis, calentibus adhuc in eo Rhetorum ſtu-
diis, quorum profeſſio eſt, fictis etiam narra-
tionibus ad ſuum negotium abuti. Scripſit
puellæ, cujus ingenium parum firmum, tali-
bus terriculis ab immodico Ethnicæ lectio-
nis ſtudio abſterrere, prudentis erat. Scripſit
aptis verbis, aptis figuris, eâ præfatione ſo-
mnii pariter & febriculæ, ut cauto firmóque
lectori commentum ne poſſet quidem impo-
nere. Scripſit in familiari privatâque epiſtolâ,
ſtylo ad puellarum infirmitatem accommo-
data. Alioqui ter periturum facietis Hierony-
mum. Primum, qui poſt judicium illud ve-
ſtrum, quo lectionem Ethnicorum abjuravit,
ad libros profanos toties redierit. Deinde, qui
aliis ejus generis libros non modò legendos
permittat, verùm etiam ſuadeat. Poſtremò,
qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

qui in defenſione ſua multis annis, poſteaquam ad Euſtochium de ſomnio hoc ſcripſerat, exactis, Rufino lectionem Ethnicorum pro crimine objicienti reſponderit, ſomnium eſſe quod Euſtochio ſcripſerit: ſomniis autem ſcripturarum autoritate fidem non habendam. Quid exſpectatis ampliùs? ipſe Hieronymus, jam non minus eruditione vitæque ſanctimoniâ, quàm ætate provectus, quod juveni,ubi ad Euſtochium ſcribenti exciderit, merum fuiſſe ſomnium confitetur. Sed vereor planè, ne ſint, quibus prolixa hæc de ſomnio diſputatio quendam tædii ſomnum adduxerit: tantum abeſt, ut, ne cui fabulam hanc perſuadeam, metuam.

ELEGANTISSIMA M. PORCII *Catonis Conſulis ad populum oratio: quâ fœdum Bacchanalium ritum reprehendit.* *Ex T. Livio.*

Nulli unquam concioni, Quirites, tam non ſolùm apta, ſed etiam neceſſaria hæc ſolemnis comprecatio Deorum fuit, quæ vos admoneret,hos eſſe Deos quos colere, venerari precarique majores veſtri inſtituiſſent, non illos, qui pravis & externis religionibus captas mentes, velut furialibus ſtimulis, ad omne ſcelus & ad omnem libidinem agerent. Equidem nec quid taceam, nec quatenus proloquar, invenio: ſi aliquid ignorabitis,ne locum negligentiæ dem: ſi omnia nudavero, ne nimium terroris offundam vobis,vereor. Quidquid dixero, minus quàm pro atrocitate & magnitudine rei dictum ſcitote eſſe. Ut ad cavendum ſatis ſit, dabitur opera à nobis.

Bacchanalia hæc Sp. Poſthumio Albino & Q. Martio Philippo Coſſ. viguerunt.

Bacchanalia tota jam pridem Italia, & nun per Urbem, etiam multis locis eſſe, non fam modò accepiſſe vos, ſed crepitibus etiam ululatibusque nocturnis, qui perſonant tot urbe, certum habeo. Cæterùm, quæ ea re ſit, ignorare: alios Deorum aliquem cultum alios conceſſum ludum & laſciviam creder eſſe, & qualecunque ſit, ad paucos pertinere Quod ad multitudinem eorum attinet: ſi dixero, multa millia hominum eſſe, illicò neceſſe eſt exterreamini, niſi adjunxero, qu qualesque ſint. Primùm igitur mulierum magna pars eſt, & is fons mali hujusce fuit: deinde ſimillimi feminis mares ſtuprati, & conſtupratores, fanatici vigiles, vino, ſtrepitibus,clamoribusque nocturnis attoniti. Nullas adhuc vires conjuratio, cæterum incrementum ingens virium habet, quod indies plures ſunt. Majores veſtri, ne vos quidem, niſi cum aut vexillo in arce poſito comitiorum causâ exercitus edictus eſſet, aut plebi conſilium Tribuni edixiſſent, aut aliquis ex magiſtratibus ad concionem vocâſſet, fortè temerè coire voluerunt: & ubicunque multitudo eſſet,ibi & legitimum rectorem multitudinis cenſebant debere eſſe. Quales primùm nocturnos cœtus, deinde promiſcuos mulierum ac virorum eſſe creditis? Si, quibus ætatibus initientur mares, ſciatis: non miſereat vos eorum ſolùm, ſed etiam pudeat. Hoc ſacramento initiatos juvenes, milites faciendos cenſetis, Quirites? iis ex obſcœno ſacrario eductis arma committenda? hi cooperti ſtupris ſuis, alienisque, pro pudicitia conjugum ac liberorum veſtrorum ferro decernerent? Minus tamen eſſet, ſi flagitiis

tantùm

tantum effeminati forent, (ipſorum id magnâ ex parte dedecus erat) à facinoribus manus, mentem à fraudibus abſtinuiſſent. Nunquam tantum malum in Republ. fuit, nec ad pluros, nec ad plura pertinens. Quidquid his annis libidine, quidquid fraude, quidquid ſcelere peccatum eſt, ex uno illo ſacrario ſcitote ortum eſſe. Nec omnia in quæ conjuraverunt edita facinora habent, adhuc privatis noxiis, quia nondum ad Rempub. opprimendam ſatis virium eſt, conjuratio ſeſe impia tenet. Creſcit, & ſerpit, quotidie malum: jam majus eſt, quàm capere id privata fortuna poſſit: ad ſummum Reipubl. ſpectat, niſi præcaveritis, Quirites. Jam huic diurnæ legitimæ abs conſule vocatæ par nocturna concio eſſe poterit. Nunc illi vos ſinguli univerſos concionantes timent: jam ubi vos dilapſi domos, & in rura veſtra eritis, illi coïerint; conſultabunt de ſua ſalute ſimul ac veſtrâ pernicie: tum ſingulis vobis univerſi timendi erunt. Optare igitur unusquisque veſtrûm debet, ut bona mens ſuis omnibus fuerit: ſi quem libido, ſi furor in illum gurgitem abripuit; illorum eum cum quibus in omne flagitium & facinus conjuravit, non ſuum, judicet eſſe. Ne quis etiam errore labatur veſtrûm quidem, non ſum ſecurus. Nihil enim in ſpeciem fallacius eſt, quàm prava religio. Ubi Deorum numen prætenditur, celeriùs ſubit animum timor, ne fraudibus humanis vindicandis divini juris aliquid mixtum violemus. Hæc vos religione innumerabilia decreta Pontificum, Senatus conſulta, aruſpicum denique reſponſa liberant. Quoties hoc patrum, avorumque ætate negotium eſt magiſtrati-

giſtratibus datum, ut ſacra externa fieri vet-
rent? ſacrificulos, vatesque foro, circo, Urb
prohiberent? vaticinios libros conquireren
comburerentque? omnem diſciplinam ſacri
ficandi, præterquàm more Romano, abole
rent? Judicabant enim prudentiſſimi viri
omnis divini humanique juris, nihil æqu
diſſolvendæ religioni eſſe, quàm ubi non pa
trio, ſed externo ritu ſacrificaretur. Hæc vo
bis prædicenda ratus ſum, ne qua ſuperſtiti
agitaret animos veſtros, quum demoliente
nos bacchanalia, discutientesque nefarios cœ
tus cerneretis. Omnia Diis propitiis, volenti-
busque ea faciemus: qui quia ſuum numen
ſceleribus libidinibusque contaminari indi-
gnè ferebant, ex occultis ea tenebris in lucem
extraxerunt: nec patefieri ut impunita eſſent
ſed ut vindicarentur & opprimerentur, volue-
runt. Senatus quæſtionem extra ordinem de
ea re mihi collegæque meo mandavit: nos
ipſi, quæ nobis agenda ſunt, impigrè exſeque-
mur: vigiliarum nocturnarum curam per ur-
bem minoribus magiſtratibus mandavimus.
Vos quoque æquum eſt, quæ veſtra munia
ſunt, quo quis loco poſitus erit, quod impe-
rabitur, impigrè præſtare; & dare operam,
ne quid fraude noxiorum periculi, aut tumul-
tûs, oriatur.

DE CONFIRMATIONE, ſive Adſeveratione, quæ Græcis dicitur Κατασκευή.

CAP. VI.

Confirmatio, vel Aſſeveratio, eſt propoſitæ rei comparatio. Confirmanda verò ſunt:

quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

quæ neque prorſus manifeſta ſunt, neque omnino fidem, ut fieri poßint, habent: ſed quæ medium ordinem ſervant. Qui autem confirmare intendunt, omnibus capitibus confutationi contrariis utentur. Primùm enim laudent eum, qui dixit, quod confirmandum eſt: Deinde rem exponant: Poſtea contrariis eorum, quæ diximus, comprobent ipſum:

pro	*Obſcuro*	quidem	*Manifeſto,*
	Incredibili		*Probabili,*
	Impoſſibili		*Poſſibili,*
	Repugnante		*Cohærente,*
	Indecoro		*Decente,*
	Inutili		*Conferente.*

Sanè hæc quoque Confirmationis exercitatio omnem vim artis intra ſe complexa eſt: cujus exemplum, Veriſimilia eſſe quæ de Daphne referuntur continens, tale erit.

Exordium à laude dicentium.

Poëtas quiſquis vituperat, ipſas mihi vituperare Muſas videtur. Si enim quæcunque canunt Poëtæ, Muſis inſtincti profundunt, quidni planè Muſis bellum indicit, qui poëtarum reprehendere conatur inventa? Ego quidem omnium poëtarum ſententiam comprobo: illius autem maximè, qui Daphnen ab Apolline eſſe amatam ſapienter protulit. Sed quænam ſunt, quibus fidem non adhibent? Daphne, inquiunt, è Terra nata eſt, & Ladone.

Expoſitio rei à Manifeſto.

Cur hoc apud Deos incredibile? Nonne rebus omnibus aqua & terra ſunt origo? Nonne ſemina rerum omnium elementa præbent? Si verò, quicquid gignitur, procedit ex terrâ & aquâ, nimirum Daphne eiſdem orta eſt, quibus omnia principiis Ladone & Terra genita, ſcilicet inde, unde cuncta procreantur. Superabat autem Daphne facie reliquas omnes: rectè quidem. Quæcunque

enim

enim primò è Terra emittuntur, cum natur pulchritudine producuntur, & primo velut nativo, proprioque conſpicua decore pulcherrim videntur. Multæ autem mutationes corporibu ſpecioſiſſimis tempore accidunt: quæ verò recen nata primùm apparuerunt, ea formoſiſſima, veluti quæ nullum adhuc decoris ſui damnum paſſ ſunt, blandiſſimè oculos noſtros morantur. Rect igitur Daphne formâ præſtabat, primùm ex Terr procreata.

A probabili. *Ob cujus admirandam pulchritudinem Pythius amore captus eſt: non injuriâ. Quicquid enim in terris eſt, quo res ullæ ſunt conſpicuæ, atque admirandæ, id omne à Diis ipſis tributum eſt. Si verò bonorum omnium amabilis inprimis eſt pulchritudo; quid mirum, ſi jucundiſſimum Deorum munus, Deum quoque habuit amatorem? Quæ enim Dii donant, ea omnes amore proſequuntur.*

A poſſibili. *Conabatur autem amans Deus ſuo deſiderio mederi. ſic enim res habet: Virtutes non ſine labore comparantur; & opus eſt ſudore, quiſquis eas aſſequi velit. Hinc ergo laborabat amator, nec tamen deſiderans amicam comprehendit. Ingens enim eſt virtus, nec ad extremam ipſius metam quiſquam poteſt pervenire. Aiunt igitur, amare Phœbum, non Terram ſcilicet, nec Deorum majeſtatem vanis commentis dehoneſtantes; ſed virtutis oſtendentes naturam: ut Apollo ſit, qui virtutem quærit; ipſa verò virtus, Daphne.*

A cohærente. *Fugientem puellam mater excepit. Cuncta enim quæcunque ſunt, mortalem ſortita naturam, ad ea, unde orta ſunt, feſtinant reverti. Idcirco in Terram cecidit Daphne, ex Terra prognata.*

Acci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Accipiens autem puellam mater, pro ipſa reddidit arbuſtum. Vtrumque opus Terræ proprium, ut in hanc homines cadant, & arbores ab ea naſcantur. *A decenti.*

Procreatum autem arbuſtum Apollinis honori dicatum eſt. Dii enim extra providentiæ ſuæ complexum ne arbuſta quidem reliquerunt: ſed coronantur è natis, & primitiæ prodeuntium è terris, ipſis ſacrantur. Sed & arbor divinationis facta eſt merces atque ſymbolum. Hoc autem conveniens puto. Daphnen enim poëtarum multi σώφρονα, id eſt, temperatam appellant, & oracula dare à temperantia provenit. *A conferenti.*

Itaque, quoniam puella voluptatum expers fuit, virtutibus conſecratur. Neque enim poſſet futurorum eſſe capax, qui laborat intemperantiâ, contaminatum habens fœdâ libidine pectus: quas ob res poëtas admiror, & laudo, ipſumque veneror carmen. *Concluſio.*

SCHOLIA.

Confirmationem Græci vocant κατασκευὴν, à verbo κατασκευάζειν, quod eſt, parare, fabricari: quo utitur Apoſtolus ad Hebr. 9. Σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη. Η πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία, &c. id eſt, tabernaculum factum fuit primum, in quo lucernæ. Eſt & probare, & confirmare. Unde κατασκευὴ, probatio, adſtructio, demonſtratio, item ſtructura, vocatur ab Halicarnaſſæo, hoc eſt, opificium Rhetoricum, & artifex compoſitio.

Quisquis vituperat, &c. In Aphthonio habetur, Ποιηταῖς ἀντερῶν, αὐταῖς ἀντερεῖν δοκεῖ ταῖς μούσαις. Vnde locum hunc ſic alii vertunt:

tunt: Quiſquis vatibus contradicit, ipſis Muſis videtur contradicere.

Muſis inſtincti, &c. Socrates apud Platonem de recta nominum ratione dicit, Muſarum & Muſicæ nomen deductum ἀπὸ τοῦ μῶσθαι, id eſt inquirere. ſi quis enim vult Muſis familiaris eſſe, ei opus eſt indagine, & ſtudio ſapientiæ. Etenim qui ad Muſas adſpirant, opus habent non parvâ inquiſitione atque labore. Unde Propertius lib. 3.

Non datur ad Muſas currere lata via.

Muſis autem inſtinctos, ait, hoc eſt, divino furore concitatos, & impulſos. Divinum enim poëtarum genus eſt, atque Diis agitur; ut ait Plato de Legibus 3. Idem de furore poëtico: Non arte, inquiunt, ſed divino afflatu mente capti, omnia præclara poëmata canunt. Quem furorem ἐνθουσιασμὸν appellant, numinis adflationem, quam Budæus de Aſſe primo interpretatur vim dicendi, & ſcribendi divinitus infervefactam. Hanc libro 1. de Rap. Proſerpin. Claudianus intelligens, inquit:

Raptoris thalamos audaci promere cantu
Mens congeſta jubet: greſſus removete, profani.
Iam furor humanos noſtro de pectore ſenſus
Expulit, & totum ſpirant præcordia Phœbum.

Huc item Ovid. 6. Faſt. reſpiciens, ait:

Eſt Deus in nobis, agitante caleſcimus illo;
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.

Idem lib. de Arte 3.

Eſt Deus in nobis, ſunt & commercia cœli.
Sedibus æthereis ſpiritus ille venit.

Cur hoc apud Deos, &c. Græciſmus eſt.

Πρὸς τῶν θεῶν, πρὸς τοῦ Διός.

Hoc

Hoc eſt, Per Deos, per Jovem.

Superabat facie, &c. Quoniam Daphne omnium pulcherrima fuit, non dubium eſt, quin Apollinem potuerit in amorem ſui ſollicitare. Certe pulchritudinem Ariſtoteles dicebat quâvis epiſtolâ efficaciorem ad commendandum: Theophraſtus ſilentem fraudem appellabat: Plato prærogativam naturæ, quæ paucis ſoleat contingere. Carneades dicebat ἀδορυφόρητον βασιλείαν, id eſt, regnum absque ſatellitio. Meminit Eraſmus Apophthegmat. 6. Sunt qui pulchritudinem in tria diſtinguunt: aliam referunt laudabilem eſſe; ut formoſam faciem: aliam uſui deſervire; ut inſtrumentum & domum, quæ præterquam quod ſpecioſa ſunt, uſibus noſtris commoda etiam ſunt. Tertiam legibus ſtudiisque conſtare, eamque humanæ vitæ commodis maximè conſulere. Cujus meminit Diogenes Laërtius, lib. 3. de vitis Philoſophorum. Hæc in æternum perdurans omnium eſt precioſiſſima. Unde Ovidius 3. Triſtium eleganter ait:

Nempe dat, & quodcunque libet fortuna, rapitque:
Irus & eſt ſubitò, qui modò Crœſus erat.
Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis, ingeniique, bonis.

Multæ mutationes, &c. Hoc eſt, pulchritudo recens producta peramabilis eſt, temporis autem curſu vitiatur. Hinc pulcherrimè Ovidius de arte amandi ſecundo ait:

Forma bonum fragile eſt: quantumque accedit ad annos,
Fit minor, & ſpatio carpitur illa ſuo.

Nec ſemper violæ, nec ſemper lilia, florent,
Et riget amiſſâ ſpina relicta roſâ.
Et tibi jam venient cani, formoſe, capilli,
Iam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.
Iam molire animum, qui duret, & adſtru
formam;
Solus ad extremos permanet ille rogos.

Idem 3. Triſtium ad filiam Perhillam:

Iſta decent. facies longis vitiabitur annis,
Rugaque in antiquâ fronte ſenilis erit.
Injicietque manus formæ damnoſa ſenectus,
Quæ ſtrepitum paſſu non faciente venit.

Notabis obiter, Aphthonium juxta ſuas præceptiones non ea confirmare, quæ omnino fidem, ut fieri poſſint, non habent. Et Quintilian. 3. cap.6. Illud frequens eſt, inquit, ut ea quibus minus confidimus, omittamus. Hinc ſilentio præterit, ac tranſit, Daphnen in undis educari, aut in mediis Terræ matris viſceribus vitam exigere potuiſſet. Tractari tamen exercitationis gratiâ poſſun, cùm confirmatio atque refutatio ſint veluti quædam imagines rerum illarum, quæ in veras & juſtas cauſas incidunt; hic ſeorſim, quaſi per luſum, tractatæ, ut in his juventus exercita poſſit ad veras ac graves cauſas agendas accommodatior reddi.

Quæ dii donant, &c. Sic argumentatur:

Qui amat pulchritudinem, non hominum, ſed Deorum munus amplectitur.

Pythius amat pulchritudinem.

Ergo non hominum, ſed Deorum munus amplectitur.

Virtutes labore comparantur, &c. Tranſit ad eam fabulæ partem confirmandam, qua poëtæ dicunt, Daphnen ab inſequente Phœbo, tene-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

teneramque puellam à Deo non fuiſſe comprehenſam. Quod difficile confirmatu viſum reliquit, & ad allegoriam tranſit. Per Daphnen (inquit) virtutem intelliges, per Apollinem virtutis ſectatorem. Quemadmodum is qui virtutem ſequitur, non facilè comprehendit eam: ita Daphne captu difficilis erat Apollini. Etenim difficilia, quæ pulchra.

Et via virtutis dextrum petit ardua callem,
Difficilemque aditum primò ſpectantibus offert:
Sed requiem præbet feſſis in vertice ſummo.

Mater excepit, &c. Etenim Terræ propter merita indiderunt venerationem materni nominis. Naſcentes enim excipit, ſuſtinet: poſtremò complectitur gremio. ut Plinius ait lib. 2. cap. 65.

Terra omnium communis mater.

Apollinis honori, &c. Triplicem (inquit) potiſſimùm utilitatem adfert Daphne in laurum converſa, honorem & decus Apollini, Diis reliquis coronas, quibus exornantur: & divinandi artis indicium inſigne.

Primitiæ, &c. Novæ fruges. Quas olim veteres non deguſtabant, niſi prius τὰς ἀπαρχὰς Diis Sacerdotes immolaſſent. Vide Eraſmum in proverbiis, Μηδ' ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιῤῥέκτων ἀνιόντα Ἔσθειν μηδὲ τε λόεσθαι. *Nec ab ollis fractis redeuntem comedere, neque lavari.* id eſt: Non eſt à ſervilibus negotiis comedendum in honorem deorum, niſi te ipſum prius purgaris.

CON-

CONFIRMATIONIS EXEM-
plum paulo copioſius à Petro Moſellano tractatum.

ARGVMENTVM.

Quòd verum ſit, quod Virgilius ſcriptum rel
querit, Didonem amoris impatientiâ mortem ſi
conſciſſe. Confirmationis exemplum.

Quanta fuerit priſcorum hominum indu
ſtria in comparandis ſapientiæ monument
quæ poſteris ſuis relinquerent, cùm aliis re
bus multis conſtat, tum vel maximè per ho
indicatur, quòd quæ eximiæ cujusdam Philo
ſophiæ documenta exiſtimabant, ea non te
merè literis mandabant, ſed Muſicâ numero
rum ſuavitate conditâ, poſteris legenda tra
debant. Cujus laudis, ab Hebræis ad Græ
cos derivatæ, ut Latini quoque homine
participes fierent, ſi quisquam alius, Virgiliu
certè effecit. Nam is cùm humanarum rerun
imaginem in Ænea ſuo mortalibus propone
re, ac per hunc, quod cuique vel ſequendun
vel fugiendum eſſet, docere ſtatuiſſet, no
ſatis habuit fictis interim perſonis veros affe
ctus repreſentare, id quod alioqui poëta
ſpectare ſolent: verum etiam vera pleraqu
admiſcuit, inter quæ veriſſima eſſe cenſend
ſunt, quæ ut ab inſano amore adoleſcente
deterreat, de Didone Carthaginenſium Re
gina, amoris impatientiâ mortem ſibi con
ſciſcente, commemorat: graviusne an ju
cundius, necdum ſtatuo. Narrat enim, Æneam
parte claſſis naufragio amiſſa, Carthaginen
in Africam delatum: ubi cùm hoſpitio Dido
nis uteretur, Reginam pulcherrimi viri pri

mùn

mùm admiratione, deinde & amore captam. Poſtremò amorem conſuetudine mutuâ adeò confirmatum, ut cùm Æneam aliò vocantibus rebus perſequi non liceret, amoris impatientiâ furere inciperet, ſeque ipſa interimeret. Quid, obſecro, apertius probabiliusque narrari poſſet? Quid omnino eſt in toto hoc narrationis contextu tale, quale in fictis argumentis eſſe ſolet? Cohærent omnia, uſitata ſunt omnia, & jam multis conſimilibus exemplis probabilia. Nec ullum eſt verbum, quod mendacii ſuſpicionem facere poſſit. Conſtat enim, Trojâ captâ, Æneæ unà cum ſociis domo profugi claſſem mari ſurſum ac deorſum jactatam. Conſtat, Didonem fratris iram fugientem in Africam veniſſe, Carthaginem condidiſſe, regnum novum inſtituiſſe. Et quid novi, ſi regina ſimilibus caſibus jactata profugum Æneam hoſpitio excepit? Si tanti Herois virtutes, tum ex ipſius formæ dignitate, tum verborum gravitate, mirata eſt? Si quem admirabatur, ejus etiam amore paullatim ardere cœpit? Primùm mulier annis pariter & corpore virens? Deinde regalis luxus ſtrepitu laſciva; & cui, quod libuit, etiam licuit? Poſtremò guſtatæ quondam genialis dulcedinis deſiderio, jam dudum æſtuans, ac maritum ſibi deſtinans? Ipſe muliebris ſexus per ſe infirmus, naturâ ſuâ lubricus eſt, & cùm aliis affectibus, tum verò maximè amoribus eſt obnoxius. Nam ii, quanquam triſtem fere exitum habent, tamen cùm ad ſe homines incautos invitant, primâ ſpecie mirum quantum ſuavitatis, quantum deliciarum, quantum mellis pollicentur. Et quid attinet hîc exempla commemo-

memorare multorum, quæ non, ut Di
ignoſcendo, ſed illiberali planè, & puden
amore ſuperatæ ſunt? Quis neſcit, Paſipha
Cretenſis Regis filiam, Tauri amore cor
ptam inſaniviſſe; Quis ignorat, Clytæm
ſtram Ægiſthi adulteri amore pollui, qu
Agamemnonis mariti laudatiſſimi princi
triumphalem reditum exſpectare maluiſſe?
credibile non erit, Didonem, ab omni par
tum ac maritali jure liberam, Reginam lu
barbarico diffluentem, Æneæ regii hoſp
amore tactam fuiſſe? Sed datis, Æneam C
thaginem appuliſſe, hoſpitio Didonis uſur
Didonem hoſpitis amore inflammatam.
flammæ ejus tantam vim non fuiſſe, ut c
Ænea ſuo potiri illa ampliùs non poſſet, t
vim ipſa ſibi attulerit: hoc verò incredib
Amoris furor. vobis videtur? Quaſi verò non ſit tantus am
ris furor, ut ad moriendum viros etiam co
pellat, nedum feminas. An non audiſtis, H
culem ipſum, fortiſſimum Heroëm, quo n
mine in Deorum numerum à ſuperſtitioſa a
tiquitate poſitus eſt, amoris impatientiâ i
cendium ſibi ipſi ſtruxiſſe? Et qui affectus fo
tiſſimum viri pectus expugnavit, feminam
ſuam ipſius necem adigere non poterit? V
num autem ſit hoc exemplum, niſi minor
etiam affectus hoc à viris ſapientiæ opinio
clariſſimis impetrarunt. Quis inter Philoſo
phos laudatior Ariſtotele? At is cùm, quan
obrem toties ſe reciprocaret Euripus, inven
re deſperaſſet, ipſo deſperationis mœrore ſc
bitur exſtinctus. Quot autem nobiles Roma
gloriæ ſtudio mortem voluntariam ſuſceper
Non Cato Uticenſis ſuperatarum partiu
ignominiâ ad ſuam ipſius cædem impulſi
eſ

eſt? non Lucretia, ereptæ pudicitiæ dolore, ferrum in ſe ipſa defixit? Quid autem quòd & leviſſimi affectus, nempe gaudii immoderatus ſenſus, matronas aliquot Romanas extinxit? Credendum eſt enim incorruptis Titi Livii graviſſimi rerum humanarum ſcriptoris monumentis. Quod ergo viris & fortitudinis, & ſapientiæ gloriâ ſpectatiſſimis leviores animorum motus extorſerunt, hoc vehementiſſimus omnium affectuum amor non efficiet? Quis ita deſipiet, ut hoc credat? Quis non audit vulgò jactari proverbium, Amanti nihil eſſe difficile? Quis non videt, hac cauſa cæcum pingi Cupidinem, quòd qui hujus ſagittis ſunt ſaucii, ſine ſenſu vel mortis vivant, nihil revereantur, neque parentes neque amicos, nihil exhorreant, neque infamiæ probra, neque vitæ pericula, ſed cæcorum more ipſi ſe præcipitent? Sed enim poëta fuit Virgilius, & vulgare eſt, poëtas fingere omnia. Ridiculum verò, non quid, ſed à quo quid dicatur, attendere, perinde ac ſi dictorum factorumque veritas à dicentium ſcribentiumve perſona pendeat. Poëtam eſſe Virgilium, non negamus: ſed nihil veri ab eo ſcriptum eſſe, hoc verò contendere, magna eſt impudentia. Quid enim eorum, quæ in Æneæ ſui clypeo de Romanis expreſſit, vanum eſt? Neque ſi aliquoties fictis imaginibus veritatem adumbrant poëtæ, propterea & quicquid verſu ſcribitur, pro ficto habendum eſt. Alioqui ſi verſuum menſura non niſi mendaciis adhibetur, quid faciemus Empedocli, quid Lucretio, qui rerum naturas verſibus ſunt proſecuti? Quid Lucano belli civilis hiſtoriam Hexametris numeris canenti! Imò quid Da-

Cupido cur cæcus pingatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

vidi, & quibusdam aliis, qui divino ſpiri affiati, divinæ ſapientiæ arcana vario c minum genere contexuêre? Errant er qui veri fidem poëtis detrahunt, in prin Virgilio, ut quem cùm alia multa, tum q de Didonis amore commemorat, veriſſi tradidiſſe, poſthac non niſi impudentiſſim negare poſſit quisquam.

ALIVD CONFIRMATIONIS *exemplum.*

ARGVMENTVM.

Arion. *Verum eſſe, quod Herodotus ſcripſit; Ari nem, fidicinem, à delphino Tænarum dev ctum.*

Exordiũ ab autoris laude. Iniquus rerum æſtimator, & ad facie dam injuriam natus videri poteſt, qui me dacii coarguere audeat Herodotum, Cuj hiſtoriæ magna ſemper cum voluptate atq commodo ſunt lectæ. Quem dulcem & ca *Lib. 10. cap. 1.* didum accerrimi vir judicii Quintilian prædicat. Hujus vel unius cenſuram long pluris, quàm iniqua multorum Zoilorum ju dicia facere meritò debent omnes ſtudioſi & credere, omnia, quæ memoriæ prod derit Herodotus, ut candidiſſima, ſic ve riſſima eſſe, maximè quæ ſuper Arione co ſcripſerit.

Ab expoſitione. Citharœdum Arionem multas arte muſic divitias contraxiſſe memorat; eumque ab in hiantibus prædæ nautis Corinthiis in ma deſilire compulſum, ceciniſſe. Præcipitem au tem datum, à delphino exceptum, & cu pretioſis veſtimentis, atque citharâ, ſalvum i terram Laconicam devectum.

Sati

Satis admirari non queo, tam obtuſi quempiam ingenii eſſe, cui ſubobſcurum videatur, Citharœdum ditari; maximè eum, qui in ſummo precio habitus, ob ſingularem artis Muſicæ cognitionem, oculos omnium in ſe converterit; qui non deliciis diffluens, nec prodigus, ſed virtutis ſtudioſus fuerit, amans patriæ, & amicorum; ad quos redire, ut copiâ ſuâ illorum inopiam ſublevaret, decreverat. Et electro pellucentius eſt, nautas hominum ejusmodi ſentinam eſſe, qui lucri gratiâ omnium facinorum genera patrare non exhorreſcant. Delphinos autem placidiſſimos hominum amore capi, atque geſtatores peramico vehendi ſtudio patienter hominem adcenſorem ferre, non eſt novum, nec obſcurum. Nam & Athenæus refert, dilectum à delphino puerum, qui, ubi cum aliis ex palæſtra ad mare proceſſiſſet, natabat: natanti autem ex pelago delphinus occurrebat, & dorſo ſuſceptum in altum ferebat, deinde continenti reſtituebat. Et Pauſanias lib. 1. memorat; Melicertam, in mare cadentem, ſuſceptum à delphino, & vectum uſque ad Corinthiacum Iſthmum. Hæc ſi cui nondum aperta ſatis videbuntur, paullo pòſt adjiciam quibus intelliget longè planiora facta.

A manifeſto.

Nautæ naturâ ſceleratiſſimi.

Atqui non verſimile eſt, (inquiunt) hominem in ſupremo capitis periculo, ſummoque metu canere potuiſſe. Sed ignorant ſtolidi, virum (qualis ſine controverſia fuit Arion) ſapientem, nullis adverſis caſibus ſuccumbere, nec animum deſpondere, ſed omnia fortunæ truculentioris ludibria, veluti jocos meros, ac ludos, æſtimare ſolitum. ut non immeritò Horatius dixerit:

A credibili.

Ad ſummum ſapiens, uno minor eſt Iove dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum,
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent,
Fortis, & in ſe ipſo totus teres, atque rotundus.

Cur igitur à fide alienum videatur, adverſitati tempore talem Arionem apparuiſſe, quali fuerit proſpero? Cur non veriſimile ſit, i mortis contemtu ſe, velut ad nuptiales epula iturum, veſtimento exornaſſe, ceciniſſe item voce lætâ, quo viri fortioris intrepidum animum declararet? Imbutus philoſophico ſtudio, didicit, mortem non fore timendam, ne malam putandam, quam bona vita præceſſiſ ſet. Arridebat exemplum Socratis, qui moriens etiam jocatus eſt. Nam cùm frigeren ei præcordia, Debemus, inquit, ô Crito, gal lum Æſculapio. perinde quaſi ſumpta potion medicâ convaluiſſet.

A poſſibili. Sed quo pacto fieri potuit (inquiunt) u à bellua & eadem velociſſima, potuerit pe fluctuum procellas deportari? Memorabilium cunctarum rerum expertes viri nimis igno rant, dorſum delphini repandum eſſe, quo ve luti receptaculo Arionem à procellarum im petu atque impulſu tutum conſediſſe. Igno rant, delphinum, non tantùm hominis ami cum animal, verùm & Muſicâ arte mulcen ſymphoniæ cantu, & præcipuè hydrauli ſon capi. Hominem non expaveſcit ut alienum pro voce gemitus humano ſimilis, obviam navigiis venit, alludit exſultans, certat etiam & quamvis plena præterit vela. Divo Auguſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

principe, Lucrinum lacum invectus delphinus, pauperis cujuſdam puerum ex Bajano Puteolos in ludum literarium itantem, cùm meridiano immorans appellatum eum Simoni nomine ſæpius fragmentis panis, quem ob id ferebat, allexiſſet, miro amore dilexit: quocuique dici tempore inclamatus à puero (quamvis occultus, atque abditus) ex imò advolabat, paſtusque è manu præbebat adſcenſuro dorſum, pennæ aculeos velut vaginâ condens, receptumque Puteolos per magnum æquor in ludum ferebat. Simili modo revehens pluribus annis, donec morbo exſtincto puero ſubinde ad conſuetum locum ventitans, triſtis, & mœrenti ſimilis, ipſe quoque (quod nemo dubitabit) deſiderio exſpiravit. Alius in Africo littore Hipponis Diarrhyti ſimili modo ex hominum manibus veſcens, ferensque ſe tractandum, & alludens natantibus, impoſitosque portans, unguento perunctus à Faviano Proconſule Africæ, & ſopitus, ut apparuit, odoris novitate, fluctuatusque ſimilis exanimi, caruit hominum converſatione, ut injuriâ fugatus, per aliquot menſes: mox reverſus, in eodem miraculo fuit. Similia de puero in Iaſſo urbe Cariæ memorantur, cujus amore captus delphinus, dum abeuntem in littus avidius ſequitur, in arenam invectus, exſpiravit. Puerum Alexander Magnus Babylone Neptuni ſacerdotio præfecit, amorem illum numinis propitii fuiſſe interpretatus. In eadem urbe Iaſſo Egeſidemus ſcribit, & alium puerum, Hermiam nomine, ſimiliter maria perequitantem (cum repentinæ procellæ fluctibus exanimatus eſſet) relatum, delphinumque cauſam leti faten-

tem, non reverſum in maria, atque in ſicco exſpiraſſe. Hoc idem & Naupacti accidiſſe Theophraſtus tradit. Nec modus exemplorum. Eadem Amphilochii & Tarentini de pueris delphinisque narrant. Quæ faciunt, ut credatur, eſſe poſſibile, Arionem, citharœdicæ artis peritiſſimum, interficere eum nautis in mari parantibus ad intercipiendos ejus quæſtus, oblanditum, ut priùs caneret citharâ: congregatis cantu delphinis, cum ſe jeciſſet in mare, exceptum ab uno, Tænarumque in littus pervectum; ut ait Plinius, libro 9, cap. 1. Plura apud Plinium, libro Epiſtolarum 9. ad Caninium. Eadem habet Gellius, libro 7. cap. 8.

A conſequenti. Quare non hiulca, nec diſſoluta videantur Herodoti ſcripta, veluti pulverem, ut aiunt, oculis offundentia, quibus aſſerit, infracti pectoris Arionem in ſummo diſcrimine rerum ceciniſſe, præclarumque virtutis ſuæ ſpecimen atque documentum dediſſe: A muſices item amatore delphino citharœdum per maria vectum, incolumemque conſervatum.

A decoro. Jam inter vehendum quid magis Arionem decere potuiſſet, quàm grati animi ſpecimen exhibere, atque animalium amiciſſimum homini vectorem dulcedine cantûs oblectare? Et quid delphino magis convenire, quàm, quòd cum hominibus habere gaudet amicitiæ fœdus, ipſis rebus comprobare, officioque vehendi gratiam, quàm optimè novit atque potuit, referre? Teſtimonio ſit Cœranus ille Mileſius, qui delphinum à piſcatoribus captum, jam interficiendum precio redemtum, mari reddidit. Poſtea navi, in qua Cœranus erat, ſubmerſâ, & omnibus necatis, ab eodem

dem delphino conſervatus fuit. Deinde illo in patria Mileto mortuo, ac in littus elato, delphinorum agmen apparuit non procul, tanquam funeri præſens, & opem laturum; ut ſcribit Athenæus.

Ab utili. Quodſi præſentis hiſtoriæ memoratu digniſſimæ nullus alius eſſet uſus, aut commoditas; tamen magna ſatis illa, quòd non ſolùm minimarum, verùm etiam maximarum beſtiarum naturas ſcrutati nos diſceremus ipſum rerum conditorem Deum Opt. Max. in ſuis operibus admirari, atque in mirabilibus ejus exercitiis glorificare. Etenim, cui tam Bœotica (quod aiunt) auris eſt, vel ingenium, qui contemplatus formicarum, aut apum naturas, non admiretur ipſum Creatorem? Et qui conſiderans docilitatem, clementiam, & intellectum in elephantis, atque delphinis, non rapiatur ad Dei omnium productoris obſervantiam? Deinde judicii ſanioris adoleſcens, cum perpenderit tantam in beſtiis manſuetudinem, ſtatim colliget, ſe, cùm homo ſit, humanitate ſingulari præditum, hominemque non homini lupum eſſe debere, ſecum reputando, cætera animantia rationis expertia non tantùm in ſuo genere probè vivere, ſed etiam diſſimili tantam benevolentiam exhibere. At (quod turpe relatu) nulla rabies major, quàm hominis. Bruta congregari videmus aliquando, & ſtare contra diſſimilia. Leonum feritas inter ſe non dimicat. Serpentum morſus non petit ſerpentem. At hercule plurima homini ſunt ex homine mala, ut Plinius ait lib. 7.

Concluſio. Finem dicendi faciam, nihil ambigens, quin apud omnes veritatis, rerumque memo-

rabilium ſtudioſos, Herodoti ſcripta ſacroſancta, velut Apollinis oracula ſint futura.

ALIVD CONFIRMATIONIS *exemplum.*

ARGVMENTVM.

Verum eſſe, cum remigibus grunniſſe Elpenora porcis.

Exordium à laude. Cùm in Poëtis Numen quoddam effulgeat, & eorum ſpiritus ſedibus æthereis veniat, quis tam impudens vitilitigator, qui maledictis audeat illos proſcindere, divinosque homines Theonino dente mordere? Ego certè vates ut ſacros veneror, & exoſculor eorum ſcripta, maximè quæ memoriæ prodiderunt de Elpenore.

Ab expoſitione. Quam pulcherrimo veritatis involucro finxerunt, unum ſociorum Ulyſſis in porcum à Circe per pocula transformatum!

A manifeſto. Et puero perſpicuum eſt, ϗ τυφλῷ δῆλον, id eſt, & cæco clarum, belluinis moribus ac ingenio ferino præditos homines, ab omni humanitate atque ratione vacuos, in brutorum animalium naturas tranſire.

A credibili. Ratio præſtantiſſima hominis pars eſt: atque lumen unicum. Quam ſi libido vel ebrietas exſtinxerit, quid aliud, quæſo, niſi ſub humana ſpecie latitans Epicuri de grege porcus, relinquetur? *A poſſibili.* Etenim in pecudum, ferarumque animalium numero habetur, quisquis eſt ferinis voluptatibus prævinctus.

Vinum doloſus luctator. Temetum enim ex Cum doloſus luctator vinum non modò pedes ſoleat conſtringere, ſed etiam omnes animi vigores profligare, atque mente captos tenere, ut ab antiquis ſignificantiſſimo vocabulo

bulo temetum ſit appellatum; Præterea cum *eo appellatum eſt, quod tenet atq; labefactet mentem.* animi, clavo cupidinis transfixi, rationis omnis expertes evadant; Cur, quæſo, Elpenor, ad pocula & libidinem proclivis, ſub hominis figura porcus, hoc eſt, ratione carens animal, eſſe non potuit?

Sus gaudet volutabro luti; fœdus, ut Elpenor, homo voluptates belluinas ſectatur, ac porcinam vorandi aviditatem, cumque Philoxeno gruis collum exoptat. Vide Gellium, lib. 19. cap. 2. *A cohærenti.*

Porci natura maximè quadrat in libidinoſos & ebrioſos, quos proverbio porcos Acarnanios vocant; qui, ſenſus tantùm cum beſtiis communes habent, in pecudes ſuâ ſponte converſi per libidinem, &, quam Seneca vocat inſaniam voluntariam, ebrietatem. *A decenti.*

Jam, quæ commoditas ex præclaro iſto Poëtarum figmento promanet, audi. Elpenor in pecudem transformatus monet omnes bonarum literarum atque virtutis ſtudioſos, ut pocula Circes, hoc eſt, voluptatis illecebras, tanquam nocentiſſimam peſtem fugiant, ac ipſum Elpenora, non ſecus atque Helotarum Spartiatarum unum, deteſtantes, turpiſſima libidinis & ebrietatis crimina devitent, illud Virgilii ſemper fixum in pectoribus habentes. *A conſerenti.*

Compedibus Venerem, vinclis conſtringe Lyæum:
Ne te muneribus perdat uterque ſuis.

Merito igitur honore proſequi debemus, ut alia, ſic præſentia de Elpenore ſcripta Poëtarum; quos non injuria ſacros, & Divûm curam, Ovidius appellavit. *Epilogus.*

Exempla variis ex auctoribus multa con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ſimilia, & ingenii & ſtyli exercendi grati poteris colligere, atque juxta præſcriptos al Aphthonio locos tractare. Vt, Verum eſſe quòd Horatius Cocles,armorum pondere gravatus, Tyberim tranaverit. Cujus memini Livius, lib. 2. ab urbe C. Valerius,lib.3.cap.2 Item, Verum eſſe, quòd M. Valerius Corvinus pugnæ victoriam auxilio corvi obtinuerit. De quo Livius ab urbe C. ſeptimo, Valerius, lib.8.cap.16. Gellius, lib.9. cap.11. Vel etiam, falſum eſſe, ex Quintiliano, lib.2. cap. 4.

DE LOCO COMMVNI, qui Κοινὸς τόπος.

CAP. VII.

Locus communis, eſt oratio bona, aut mala, quæ alicui inſunt, augmentans. Dictus autem eſt communis; quod omnibus, qui ejus rei, de qua agitur, participes ſunt, communiter conveniat, atque congruat. Oratio enim in proditorem omnibus in commune proditioni obnoxiis aptatur. Deuterologiæ, id eſt, argumentationi jam peractæ, & epilogo, ſimilis eſt. Quare locus communis non habet prooemium, attamen, juniorum exercendorum cauſa, quandam prooemii formam licebit fingere; cui ſubdere capita, primùm ex contrario, hinc rei expoſitionem, non tanquam docens, (res enim nota eſt,) ſed ut auditorem incites, aut exaſperes; poſt hanc afferes comparationem, qua ex collatione id de quo agitur, in majus extollas. Poſtmodum collocabis ſententiam, vel mentem, caput ſic vocatum, exprobrans, aut calumnians agentis intentionem. Deinde conjecturali

rali digreſſione vitam præteritam in criminum ſuſpicionem devocabis: deinde miſericordiæ excluſionem. In fine autem hujus præexercitionis pones capita finalia:

Legitimum,
Iuſtum,
Vtile,
Poſſibile,
Honeſtum,
Eventurum.

EXEMPLUM LOCI COMMUNIS contra tyrannidis affectatorem. Cujus prooemium primum tale eſt.

Quemadmodum legibus conſtitutum eſt, ipſaque apud nos judicia cenſuerunt, Legibus pœnas luat is, cujus ſcelere leges nullæ fuerant amplius permanſuræ. Quodſi præſenti liberatus ſupplicio, foret æquabiliorem ſeſe præbiturus, aut vitam popularem ducturus, illi forſitan aliquis pœnam remittere poſſet: cum verò elapſus in præſentia ſit longè violentior evaſurus, injuſtum certè fuerit, inſecuturæ tyrannidis initium præſenti delicto condonari.

SECUNDI PROŒMII FORMA.

Ex aliorum abſolutione reorum non magnum fortaſſe judicibus periculum fuerit emerſurum: Verùm ſi Tyrannus abierit impunitus, certum eſt, ad ipſos Iudices præcipuum diſcrimen devolutum iri, quos cum ipſis legibus è medio tollent potientes rerum Tyranni.

Videmini autem mihi, Iudices, in ejus ſolùm, *A contrario.*

quod in præſentia eſt, contemplatione mentem habere defixam, virtutis, ſeveritatisque majorum noſtrorum obliti: quorum juſtius erat reputare, animoque proponere ſententiam, qui nobis velut maximum, incomparabileque munus, Remp. omni damnatione vacuam, ſolutamque, reliquerunt. Optimè quidem illi atque rectiſsimè. Quando enim fortuna ipſa varietate ſuâ inconſtantem ſe, diverſamque hominibus præbet; proinde mentes quoque hominum ad rectè ſecusque agendum multiplici flexu trahuntur. Hinc inæqualitati fortunæ legum æqualitatem oppoſuerunt, inſtitueruntque Rempubl. velut unam civium omnium ſententiam facientes, ut fortunam, nunc prementem res cujusque, nunc extollentem, legum conſtantia æquaret, eſſetque in civitatibus lex correctio malorum, quæ fortuna patraſſet.

Ab expoſitione. *Cujus iſte aut immemor, aut contemtor potiùs, ſceleſtiſſimo ſecum conſilio inſtituit, ut Rempublicam deleret, taliaque ſecum diſſerebat: Quorſum hos ergo, per Deos immortales? Supra omnes poſitus omnibus me patiar æquari? Fruſtraque permitto cumulare divitias mihi fortunam, ſi eadem quæ vulgus faciam? eadem feram? & quod collecti pauperes judicant, quodque multis videtur, id mihi tanquam lex obſervandum erit? Quousque ergo hæc? Quis modus erit, aut horum quæ liberatio? Occupabo arcem, & peſſimè perituras longè abigam leges, eroque reliquis ego lex potius, quàm reliqui mihi. Hæc ipſe ſecum revolvebat, nondum verò votorum ſuorum finem aſſecutus: obſtitit enim benevolentia Deorum. Quid ergo? non iniquiſſimum eſt, ſi propter ea, quæ fruſtra conatus eſt, ſummam Diis gratiam debemus, propter eadem hæc hunc hodie conſervari?*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Sceleratus eſt homicida; ſceleratior tamen multo Tyrannus. Ille enim unum, quiſquis is fuerit, perimit: hic verò totas convellit civitatis fortunas. Quanto ergo minus eſt, parum offendere aut unum necare, quàm omneis occidere: tanto minus eſt homicidæ malum, quàm atrox Tyranni crimen. *A comparatione.*

In aliis autem reis evenit plerumque, ut tametſi graviſſima admiſerint, mentem eximant delicto, animoque defendantur. Solus autem Tyrannus fiduciam non habet, ut invitum ſe dicere queat tantum ſcelus ſuſcepiſſe. Itaque ſi invitus tyrannidem fuiſſet aggreſſus, eſſet fortaſſe ratio aliqua hujus ipſum conatus abſolvendi. Verùm cùm ante rem attentatam ipſe multum ſecum diuque deliberaverit, quomodo juſtum cuiquam videtur, culpâ carere ipſum, qui ante opera, mente quoque factus eſt Tyrannus? *A ſententia.*

Alii ergo, quicunque in jus vocantur rei, præſentis ſolùm criminis rationem repoſcuntur, & propter prioris vitæ rectè facta ſæpiùs abſolvuntur, præſentibusque delictis ignoſcitur. Solus verò Tyrannus utriusque temporis judicium ſubeat oportet. Liquet enim quàm immoderatè vitam præteritam & quàm crudeliter præſentem exegerit ipſe. Itaque utrorumque det pœnas, & eorum quæ ante, & eorum quæ præſentis ſceleris conatu deliquit. *A digreſſione in conjecturalem cauſam.*

Libet autem videre, cujus preces præſenti ipſum diſcrimini ſint exemturæ. Liberi nempe. Verùm cùm ſupplicantes vobis, flentesque illos videbitis, putate, vobis aſſiſtere leges, quarum vos reſpectu moveri multo rectius eſt, quàm liberorum ipſius. Illis enim ſperatæ dominationis fuerat relicturus hæredes: leges verò, quòd judicandi, decernendique de ipſo poteſtatem habetis, præſtant. *Ab excluſione miſericordiæ.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

præſtant. Itaque per quas, quòd judices eſtis, vobis datur, pro eis juſtius fuerit vos ſententiam ferre.

A legitimo. *Si enim rectè leges jubent, eos, qui patriam in libertatem aſſerunt, honoribus afficiendos eſſe; neceſſariò relinquitur, eos, qui in ſervitutem redigere conantur, eſſe puniendos.*

A juſto. *Iuſtum autem eſt, ut tantum vobis det pœnarum, quantum ipſe ſcelera admiſit.*

Ab utili. *Quodſi Tyrannus occubuerit, id magno vobis uſui futurum eſt. Quoniam firma præſtructio confirmandi leges erit.*

A facili & poſſibili. *Facile autem & expeditum erit, de ipſo ſumere ſupplicium. Neque enim, quemadmodum ipſe ad aſſerendam tyrannidem ſatellitibus; ita vos ad opprimendum ipſum, auxiliis opus habetis. Sed ſufficiat (judices) ſola veſtra ſententia: cujus cùm à Republica jus poteſtatemque acceperitis, pulcherrimum quoque erit, pro Reipublicæ ſalute ipſam experiri.*

Concluſio ab eventuro. *Qua facili cognitione totam hanc præſentem tyrannidis poteſtatem auferetis.*

SCHOLIA.

Locus communis, &c. Principiò loci communes ſunt, quas rerum formas appellant, quæ fere in uſum rerum humanarum & literarum cadunt: ut, fortuna, opes, honores, vita, mors, virtus, prudentia, juſtitia, liberalitas, temperantia, & his contraria, ut ait Melanchthon, 1. Rhetoricorum. De quorum uſu optimè ſcripſerunt, Rodolphus Agricola, in epiſtola de ratione ſtudii; & Eraſmus, ſecundo Copiæ.

Sunt item alia, quæ in cauſis à defenſoribus,

ribus, alia ab accuſatoribus communiter tractantur. Horum locus communis, Augere peccati atrocitatem; & dicere, Malorum non oportere miſereri: Illorum miſericordiam captare, & illata crimina extenuare.

Item: communes loci cùm accuſatorum, tum defenſorum: A teſtibus contra teſtes; à quæſtionibus contra quæſtiones; ab argumentis, à rumoribus; & contrà. De quibus Cicero ad Herenn. 3. Georgius Trapezuntius Rhet. 2.

Item: communes loci (de quibus potiſſimùm Aphthonius loquitur) ſunt, quibus citra perſonas in ipſa vitia moris erat perorare; ut in adulterum, aleatorem, peculatorem. ut ait Quintilianus lib. 2. cap. 4.

Communes autem dicti ſunt ideo, quia quamvis contra hunc aut illum dici videantur, tamen ad univerſos criminis reos efferantur neceſſe eſt; ut ait Trapezuntius.

Augmentans, &c. Hoc eſt, per locum communem amplificamus vel augemus virtutes, quæ bonis; vel crimina, quæ ſceleratis inſunt: illis per conqueſtionem miſericordia captatur, his peccatorum atrocitas exaugetur. Quod quibus rationibus fieri debeat, oſtendit Cicero in fine libri 2. ad Herennium.

Deuterologiæ, &c. Agricola ſecundam orationem reddidit. Quoniam locus communis poſt accuſatorum argumentationes, quibus primò noxii manifeſtantur, & convicti ſuppliciis digni relinquuntur, ſolet tractari. Unde Quintilianus ait, ex mediis judiciis eſſe. Et Priſcianus ita definit: Locus communis exaggerationem habet manifeſtæ rei, quaſi ex argumentationibus jam peractis. Non enim *Lib. 2. cap. 4.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

enim quærimus in hoc, An iſte ſacrilegus vel vir fortis ſit? ſed rei convictæ, & manifeſtæ exaggerationem facimus, cui tamen legibus ſupplicium ſit definitum, vel præmium. Rodolphus Agricola lib.2. cap.14. Loci communes, inquit, ut Rhetores vocant, non ſunt aliud, quàm majores ratiocinationum propoſitiones, ut quæ in proditorem, in veneficum, adulterum, ſicarium dicuntur. Cùm volumus enim probare, Cælium damnandum, oſtendimus, veneficum eſſe: quod ubi explicatum eſt, quid reſtat aliud, quod ratiocinationi deſit, niſi major? Veneficus eſt damnandus.

Epilogo ſimilis, &c. In Concluſione præter Enumerationem ſunt Amplificatio & Commiſeratio. Illa per locos præſcriptos à Cicerone communes, inſtigationis auditorum, augendique criminis cauſa, ſumitur: Hac item per locos ſuos commovetur miſericordiâ animus auditoris. Ergo concluſioni ſimilis eſt locus communis, quem item bonorum & malorum, quæ alicui inſunt, nos amplificativum ſermonem appellamus, λόγον αὐξητικὸν Græci.

Res enim nota eſt, &c. Hoc eſt, poſtquam forma quædam procemii fuerit poſita, & à contrario locus, tum ſubjunges ἔκθεσιν, id eſt, expoſitionem, ut auditorem in odium maleficii rapias: ac inſtiges, non probes, nec doceas rei declaratum antea crimen.

In majus extollas, &c. Hoc eſt, flagitium, in quod fueris invectus, oſtendes longè gravius eſſe, atque atrocius, illo cum quo contuleris, ut ſacrilegum peculatore deteriorem,

Senten-

Sententiam, vel mentem, &c. Sententiam veteres, quod animo ſenſiſſent, ut ſupra dictum eſt, vocaverunt; Græci γνώμην appellant. Quod conſilium mente conceptum atque voluntatem quoque ſignificat. Vult igitur Aphthonius, ut aperiamus, quo animo, vel rationis impulſu, & quibus conſiliis reus ad maleficium acceſſerit.

Conjecturali, &c. Conjecturam à conjectu, id eſt, directione quadam rationis ad veritatem, appellatam, ait Quintilianus, lib. 3. cap. 7. Hinc *Conjecturalis* cauſa, cujus Cicero ponit ſex partes. Et primam vocat argumentationem probabilem, dividitque in cauſam, & in vitam, illa ratiocinationem, hæc ex antè factis ſuſpiciones adminiſtrat. *Conjecturalis.* *Conjecturalis cauſa.*

Miſericordiæ excluſionem, &c. Ἐλέου ἐκβολήν. Amovendam ait miſericordiam eſſe, & neminem juſtum oportere malorum miſereri.

Leges nullæ, &c. Tyranni periphraſis eſt, in quem præſens hic locus communis eſt inſtitutus. Verùm Tyrannus olim dicebatur fortis, & dominus bonus, plenam in ſubditos poteſtatem habens. Unde Virgilius in 7. Æneam ſuum (quem pium ſemper eſſe voluit) Tyrannum dixit, inquiens:

Pars mihi pacis erit, dextram tetigiſſe Tyranni.

Poſtea viribus imperii per ſuperbiam cœperunt abuti. Unde *tyranni* nomen ad eos reſtrictum eſt, qui per inſolentiam abutuntur imperiis, & Rempub. opprimunt, rediguntque in ſervitutem. Cum his, inquit Cicero Offic. 3. nulla nobis eſt ſocietas: ſed potiùs ſumma diſtractio. Omne hoc genus peſtiferum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

rum atque impium ex hominum communitate exterminandum eſt,&c. Idem 11. Philippic. Satis eſt viris fortibus,didiciſſe, quàm ſit pulchrum, beneficio gratum, famâ glorioſum, tyrannum occidere. Idem pro Milone: Græci homines Deorum honores tribuunt iis viris, qui Tyrannos necaverunt. Quæ ego vidi Athenis, quæ aliis in urbibus Græciæ quas res divinas talibus inſtitutas viris? quos cantus? quæ carmina? Propè ad immortalitatem, & religionem, & memoriam conſecrantur, &c. Præterea lex olim erat: Tyrannicidæ imago in gymnaſio ponatur. Cujus meminit Quintil. lib. 7. cap. 8.

Videmini, &c. Aphthonius: Δοκεῖτε δέ μοι μᾶλλον περὶ τοῦ παρόντος διανοίας ἀκριβέστερον κρίνειν, εἰ τὰς τῶν προγόνων λογιεῖσθε γνώμας.

Longè (inquit) diligentiùs, & exactiùs (mea ſententia) judicaretis in re præſenti, ſi majorum noſtrorum judicia ante oculos veſtros ponere velletis. Judices nimium indulgentes ac remiſſos arguit. Majores autem è contrario diligentiores aſſerit enituiſſe. Illos pati Rempub. opprimi; hos in libertatem adſeruiſſe, & legum juſticiam oppoſuiſſe injuſtis fortunæ impulſibus ad maleficia. Eſt enim locus à contrario.

Fortuna. Hinc illud Hor. l.3. car. od. 29. Fortuna ſævo læta

Fortuna varietate ſua, &c. Fortuna potens, ac variabilis appellatur à Virgilio: quam Deam veteres arbitrati, in tota ratione mortalium ſolam utramque paginam facere credebant; & omnes caſus humanos adſignabant illi, ut hominum mentes impellenti, nunc ad maleficia, nunc ad virtutum ſtudia. Unde Q. Cur. lib. 3. de rebus Alexandri, inquit,

quit, Etiam naturam plerumque fortuna cor- *negotio,*
rumpit. Et lib. 8. Quis negat, eximiam quo- *Ludum*
que gloriam ſæpius fortunæ, quàm virtutis *inſolen-*
eſſe beneficium? Hinc Aphthonius ait, pru- *tem lu-*
denter à majoribus inſtitutum, ut leges de- *dere per-*
cernerent malis pœnas, bonis autem præmia *tinax,*
virtutis. *Trans-*

Attentatam rem, &c. Id eſt, Miſericor- *mutat*
diam Tyrannus mereretur, ſi peccaſſet impru- *incertos*
denter & inconſultò: ſed cum factus ſit ſtu- *honores,*
diose, atque deditâ operâ tyrannus; erit pu- *&c.*
niendus: voluntario enim crimini nulla debet eſſe veniæ ſpes, nec ignoſcendi facultas parata.

Invitum ſe dicere, &c. Hoc eſt, crimini ſuo nihil poterit prætexere, non dicere, quòd invitus, vel per imprudentiam ſcelus ſuſceperit. Et in Teſtamento veteri legimus, iis urbem profugii paratam fuiſſe, qui neſcientes aliquem percuſſiſſent: ut ſi ferrum in ſylva manum ſuccidentis ligna fugerit, & occiderit hominem. Deut 19.

Liberorum ipſius, &c. Hoc eſt; filiorum atque filiarum. Vide Gellium, lib. 2. cap. 13.

Quorum reſpectu moveri, &c. τὴν ψῆφον ἐπενεγκεῖν, id eſt, ſuffragia ferre. Multo juſtius eſt, (inquit) pro legibus ſuffragia ferre, eaſque defendere, quàm tyrannorum liberos favore proſequi. Illarum enim beneficio juſtitia floret, & Judices liberè ſententiam pronunciant; ſed horum maleficio cum Judicibus æquitas è medio tollitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

LOCUS COMMUNIS
in villarum ac urbium incenſores.

EXORDIVM.

Hominum impiorum nulli graviorib ſuppliciis afficiendi ſunt, quàm ii, quoru maleficio contingit, ut funditus per incend pereat, quod à juſtitia ſuum unicuique fu attributum.

A contrario. Quorſum attineret, Deorum clementiâ d tas eſſe facultates; ſi liceret impunè malefic eas per crudeliſſima ſcelera tollere, vel omn no flammis abolere?

Ab expoſitione. Quid in rerum natura poterit atrociu eſſe, quàm omnia loca miſerabilibus lamen tis, cunctaſque domos ejulationibus que rulis complere, urbes incenſionibus, interne cione cives, vaſtitate regiones, ruinâ crude liſſimâ Reſpublicas perdere; & breviter, o mnia, quibus humana vita carere non poteſt flammis abſumere?

A comparatione. Quibus longè mitiores ſunt fures, aut ſi carii. Hi unius atque alterius bona diripiunt aut rerum inopiâ protruſi, unum aliquem oc cidunt: at Reſpub. omnes evertunt, & uni verſa tollunt è medio.

A ſententia. Facinori voluntario nulla eſſe debet para ta excuſatio; imprudentiæ juſta eſt depreca tio. Nullâ igitur veniâ digni ſunt iſti, qu conſulto maleficia ſuſceperunt, ac ſuâ ſpont omnia immaniter exuſſerunt ſolâ nocendi li bidine, & perverſitate mentis impulſi.

A conjecturali digreſſione. Cùm vitam præteritam adeò turpiter exe gerint, ut nulla ſpes melioris ſit inſequentis, Judices, injuſtè facietis, ſi eos dimiſeritis.

Quipp

Quippe vix unquam ad bonam frugem perventuri ſunt, quos ad omnia flagitiorum genera rapuit aſſidua peccandi conſuetudo.

Quis poterit iſtorum miſereri, quos non publicus luctus ad miſericordiam traxit; non tot matronarum ac puerorum ejulatus flexêre; non tot virorum ſingultus atque calamitates maximæ promovere, nedum à teterrimo crimine potuerunt deterrere? *Ab excluſione miſericordiæ.*

Fas & jura ſinunt, voluntque, ut ii pœnas ſe dignas exſolvant, qui juſtitiæ leges violando crudeliter univerſam Remp. afflixerunt, fortunasque omnium irreparabili damno funditus perdiderunt. *A legitimo.*

Quis tam perverſi judicii poterit eſſe, cui videatur iniquum, eos tantis incommodis atque pœnis adficere, quanta bonis innocentibus intulerunt; tantisque ſuppliciis excruciare, quanta meruerunt eorum maleficia? *A juſto.*

Sumto de ſceleratiſſimis hominibus ſupplicio, fiet, ut Reſpubl. liberata poſſit reſpirare: item boni cives, quibuſcunque rationibus valuerint, ſua tecta reſtaurare, & in meliorem, aut ſaltem priſtinam conditionem, atque dignitatem reſtituere. *Ab utili.*

Tanta vobis, Judices, eſt divinitus conceſſa poteſtas, ut citra magnum negotium maleficos tollere, tanta item facultas, ut pro jure veſtro Rempubl. afflictam ſuffulcire poſſitis, & libertatem aſſerere. *A poſſibili & honeſto.*

Nihil magis poterit Judices æquiſſimos decere, quàm Rerumpublicarum hoſtes opprimere: nihil magis glorioſum æſtimari, quàm proſpicere, ne quid damni boni cives capiant. *Hoc enim eſt proprium ejus officium, qui ad Reipub. adminiſtratio-*

Poſtquam pœnas de reis hiſce dignas ſum-

pſeritis;

nem accedit. pſeritis; feneſtram criminibus reliquis clau-
ſuri eſtis. Nam eorum exemplis multi dete-
Ab eventu. riti ceſſabunt à peccando, qui aliàs ad nocen-
dum promtiores ſunt futuri. Reſipiſcent mul-
ti, ubi cognoverint, mala conſilia conſultori-
bus peſſima cecidiſſe.

ALIUD LOCI COMMUNIS
exemplum, in ebrium.

EXORDIUM.

Ebrietas. In Republ. veſtrâ, Judices, prudenter in-
ſtitutâ, non ferre ſoletis ulla etiam levia cri-
mina: quanto minùs vobis toleranda eſt
ebrietas, omnium ſcelerum teterrima: unde,
velut alto gurgite, profluunt omnia vitiorum
genera, promanatque corporum & anima-
rum pernicies certa.

A contrario. In homine rem præſtantiſſimam novimus
eſſe rationem, bonamque valetudinem:
utrumque obnubilat, imò diſperdit fœda te-
mulentia; utrumque conſervat divina ſobrie-
tatis virtus; quæ omnium bonorum eſt origo;
ſicut illa malorum.

Ab expoſitione. Tolerabilior rei præſentis eſſet cauſa, ſi vi-
no rariùs ſeſe ingurgitaret: ſed nullam mere-
tur veniam, cùm beſtia quotidie cothoniſ-
ſans ſeſe poculis obruat. Qui toties ab amicis
admonitus non deſinit, ab adfinibus objur-
gatus non ceſſat ebrietatem ſectari, & (juxta
proverbium) canis ad vomitum reverti, &
ſus ad volutabrum cœni. Noctes atque dies
in ganeis, in luſtris pergræcatur, clamat, ri-
xatur, pugnat.

A comparatione. Quemadmodum amor turpis nihil boni
procreare poteſt: ſic item ebrietas, ingenio-
rum

rum teterrima pernicies. Et reliqui morbi partem aliquam corporis ſolent corripere, non divinam in homine particulam adoriri: peſtilentiſſimus omnium eſt ebrietas, hoc eſt, rationis privatio, quæ *temulentia* dicta, quod animi vigorem debilitet. Veteres enim *temetum* appellavêre vinum, ex eo, quòd tentet, atque labefactet mentem.

Alios imprudentia, caſus, atque fata ad peccandum trahunt: ebrioſi ſponte ſua rapiuntur ad malefaciendum. Unde Seneca ebrietatem nihil aliud ait eſſe, quàm voluntariam inſaniam. Epiſt. 12. *A ſententia.*

Non potuit vitam præſentem honeſtè tranſigere, qui præteritam turpiſſimè traducendo, ſe puteo (quod aiunt) argenteo non deſiit ingurgitare. Documento ſunt libidines portentoſæ, pallor, genæ pendulæ, oculorum ulcera, tremulæ manus, quas aliquando vidistis effundere plena vaſa. Hæc omnia præmia ſunt ebrietatis, & vitæ turpiter exactæ evidentia ſigna. Vide Plinium, lib. 14. capite ultimo. *A vita antecedente. Incontinentiæ incommoda vide ex Socrate apud Xenoph. Memor. 1.*

Nulla ratione parcendum eſt illi, qui conſulto facinus patrat, & ſuâ ſponte ſe convertit in beſtiam: quod facit ebrioſus homo, cujus turpiſſima flagitia ſine ullâ miſericordiâ reprimere debetis, & exemplis in nocentem editis reliquos à peccando deterrere. *A miſericordia excluſione.*

Cùm, juxta Ciceronis ſententiam, Lex ſit recti præceptio, pravique depulſio; rectiſſimè feceritis, ſi (quod leges veſtræ volunt) teterrimum hoc ebrietatis crimen è medio ſuſtuleritis: quo facto, vitiis omnibus repurgatam Rempub. eſtis habituri. *A legitimo.*

Vos ideo magiſtratu fungimini, & gladios *A juſto.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

honeſto, utili, poßibili. geritis, ut ſontes puniatis, & innocente
tueamini. Nihil igitur juſtius, nihil honeſtiu
facere poteritis, quàm ſi fortiter officio veſtr
functi, in beſtiam hanc ebrioſam graviter an
Gladios cur gerant magiſtratus. madvertetis. Nec erit, quod ab illa vobis me
tuere debeatis; cùm neminem ſui crimini
defenſorem habeat, & ejus omni vigore co
pus exhauſtum, vinoque debilitatus ſit ani
mus. Noxium igitur dignis modis tractate
quod non ſolum Reipub. veſtræ futurum e
utile exemplum atque ſalutare; ſed etiam gra
tum Deo, qui maximo odio proſequitur ebrie
tatem. Unde apud Eſaiam inquit: Væ qu
conſurgitis manè ad ebrietatem ſectandam, &
potandum uſque ad veſperam, ut vino æſtue
tis. &c.

Epilogus. Sed non opus ratione longâ vobis, quibu
perſuaſum eſſe ſcio, ebrietatem crimen eſſ
teterrimum, nec levi ſupplicio tollendum.

PETRUS MOSELLANUS VENUSTIUS *ac copioſius tractavit.*

ARGUMENTUM.

Vereor plurimum, ne, qui ſobrii ſunt, operam hanc meam in ebrios dicendi, ceu ſupervacaneam, rideant: dicent enim, ſobriis caſtigatione hac nihil opus eſſe: ebrios autem ſic vino ſepultos, ut nullius vocem exaudiant, nullius admonitionem intelligant, nullius objurgationis aſperitatem ſentiant. Nimirum quòd, ut corpus mortui nullis punctis; ſic ebrii animus nullis monitis excitari poſſe videatur. Quanquam autem optabile eſſet, non ſæpe operam ludi in corrigendis iis, qui in vitiis ſuis ſic obduruêre, ut omnem medi-

cinæ ſpem excludant: tamen, quia ſunt, qui certis intervallis ex tanti mali ſopore expergefacti, ad ſe redeunt, ſeque ſanabiles per hoc, quod morbum ſubinde agnoſcant, præbent; vel horum gratiâ, quanta ſit in hoc vitio pernicies, paucis oſtendam. Nam ut pulchrius nihil eſt homine ſobrio, & ad quidvis quovis tempore, quovis in loco, parato: ita nullum monſtrum fœdius ebrio; cujus, ut Terentianus Chremes ait, neque pes, neque manus ſatis ſuum officium facit. Principio mirari ſuccurrit Græcorum prudentiam, qui ſuæ etiam linguæ proprietate, quanta virtus, quamque ingens bonum ſit ſobrietas, ſatis declarant. Siquidem, ut oſtenderent, mentem humanam in ſua dignitate conſiſtere ſine ſobrietate non poſſe, virtutem hanc inſigni vocabulo σωφροσύνην nominavere.

Quid enim aliud ſonat σωφροσύνη, quàm mentis conſervationem? ut quantum homo animalis rationis expertia mentis dignitate antecellit, tantum quoque hæc virtus cæteris omnibus ſit ſublimior cenſenda. Quanquam autem Stoicorum diſputatio eſt, qui unam virtutem habeat, ei cæteras non deeſſe: tamen in uſu vitæ humanæ ſæpe compertum eſt, fortitudinem habuiſſe eum, qui amicitiæ jura non præſtiterit. At ſine ſobrietatis fundamento nullus unquam virtutum domicilium in animo ſuo conſtruxit. Nam ut ea oculorum acies ſola colorum diſcrimina diſcernit, qui nullo vitioſi humoris fluxu lippiant: ita, quid quaque in re vel fugiendum, vel ſequendum ſit, ea tantum mens cernit, quam cibi ac potûs moderatio ab omni onere ſemper ſervarit expeditam. Hæc prudentibus

Σωφροσύνη.

conſiliorum omnium mater: hæc rectè conſulta maturè exſequitur. cum hac florent Reſpub. hac diſcedente ſenſim optima quæque dilabuntur. ut vel hinc appareat, quanta ſit peſtis in Rep. civis ebrius, qui neque virtuti ulli locum apud ſe relinquat, nec ullum in rebus dubiis conſilium, aut invenire ipſe, aut ab aliis inventum rectâ ratione exſequi poſſit: qui nec præterita recordari, nec præſentia moderari, nec futura prævidere rectè queat: qui denique nihil aliud ſit, quàm quod de otioſis ait poëta, *Telluris inutile pondus*. Pinge autem tibi cogitationis penicillo talis hominis vitam. A veſpera ad multam noctem clamatur, bibitur, luditur, cantatur, ululatur, pugnatur, franguntur ſcyphi: menſæ vomitu conſpuuntur: ſuccedit ſomnus alii gravis, adeò ut morti plusquam ſimilis appareat: alii ſomniorum terrificis ſpectris irrequietus: tum æquiſſimum ebrietatis ſupplicium, vehemens capitis dolor ac membrorum omnium debilitatio. Manè dolor & nondum edormitum vinum ſurgere vetat, & in medium uſque diem in ſtratis detinet. Quodſi quid operis urgeat nimis, fracti, & vel ſemimortui, ad illud accedimus. Quis autem cum laude in negotio aliquo gravi verſatur, ad quod invitus, fractus, ac totus languidus ingreditur? Quid expediet impeditus ipſe? Quid fortiter faciet languidus? Quem laborem feret heſterno mero non ſolum fatigatus, verùm totus fractus? Attrectandum eſt aliquid? tremunt manus. Eundum aliquo? genua labant. Res poſcit eloquentiam? lingua hæret, vocis meatus eſt impeditus. Quid multis? inter tot morborum genera, quot humanæ naturæ mi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ſeria eſt obnoxia, vix ullum eſt, quod ſemel adeò totum hominem ſibi eripiat, & animum pariter atque corpus proſternat. Bona morborum pars cùm vel corporis aliquam partem affligat, tamen immortalem hominis partem, nempe animam, impetere non audet. Sunt qui ſoporem, ſunt qui torporem, ſunt qui frigus, ſunt qui æſtum immittant, ſalvâ tamen interim rationis dignitate. Atq; illud ipſum, quod commune habemus cum Diis immortalibus, quo ſolo homines & ſumus, & rectè appellamur, quo à brutis differimus, hoc verò labefactare ebrietas & poteſt, & ſolet. Atrox ſanè, & horrenda peſtis eſt ἐπιληψία, quâ correpti plerique aliquoties vim ſibi ipſi afferunt; dum ſua ipſorum membra pulſant, dum capillos ſibi vellunt, dum ſe in luto volvunt ipſi. At nullis verbis conſequi queas, quanto fœdiori, quantoque immaniori malo laboret ebrius. Quem ἐπιληψία corripit, hunc paullo momento deſerit, atque ei mentis uſum reddit: ebrius autem, cùm diu multumque per ebrietatem jactatus fuerit, ſeque indigna multa tum fecerit, tum paſſus fuerit, (ſi non, quod ſæpenumero accidit, in totum exſtinguatur) totumque penè triduum ſepulto ſimilis jacuerit; vix tandem ad utrumque redit. Illi mali ſenſum lenit, quod nulla ſua culpa, ſed morbi vehementia pœnitenda multa tum dicit, tum facit: huic verò malum conduplicatur, quando, quò mali culpam à ſe transferat, non habet: & minùs premere ſolent, quæ nihil commeritis gravia accidunt. Jam inter animi vitia nullum eſt tam noxium, nullum, ex quo tanta malorum aliorum ſeges pulluler. Quid enim tam eſt horrendum, quod non

Animum cum Diis communem habemus, eoque ſolo à brutis differimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ebrii audeant? Fide & taciturnitate in rebu[s] humanis nihil ſanctius eſſe debet. Ebrio nihi[l] rectè credideris: effutit omnia, neque quic[quam] quam tam religiosè arcanum eſt, quod celar[e] is poſſit, qui ad cujusvis compotoris ſtulti[tiam] tiam invitatus, mentis ſuæ dignitatem ipſ[e] prodit. Quid enim non proderet is qui illud, quod cariſſimum habet, ad alienum affectum, eumque ſtultum, amittere vel cum aviditate paratus eſt? Cui autem ignotum eſt, rixarum, vulnerum, ſtuprorum, adulteriorum, homicidiorum uberrimum fontem eſſe ebrietatem? Quis enim neſcit, pugnam Lapitharum factam (ut Horatius ait) ſuper mero? Quis neſcit, Tarquinios mero calentes primum ad ſtuprum nefandum proceſſiſſe, mox & regno ampliſſimo excidiſſe? Quis ignorat, Alexandrum Macedonem, cetera quidem Regem laudatiſſimum, compotandi ſtudio eo prolapſum, ut iis, quibus familiariſſimè utebatur, interfectis, & per hoc procerum ſuorum omnium animis à ſe alienatis, veneno tandem exſtingueretur? Sed næ ego ineptus, qui, quod vitium finem nullum nocendi habet, hoc orationis meæ anguſtiis complecti ſtudeo.

In vino veritas. hinc Horat. Ser. 1. Sat. 4. & 10. Condita cùm verax aperit præcordia Liber. Vide Curt. l. 10. & Plut. in vita Alex.

ALIUD EXEMPLUM LOCI *communis in ſacrilegum, juxta præſcriptos ab Aphthonio locos, cujus bona pars ex Priſciano depromta eſt.*

EXORDIUM.

In omnes maleficos oportet animadvertere; maximè in eos, qui contra Deos aliquid audent, ſacra violando.

ALIA

ALIA EXORDII FORMULA.

Quod ſi vultis committere, Judices, ut cæteri quoque homines veſtrâ indulgentia peſſimi fiant, ſacrilegum impunitum relinquite: ſin hoc non placet, ſuppliciis adficite.

ALIA PRINCIPII FORMA.

Qui in conſpectum veſtrum adductus eſt reus, videtur ſolus in periculum veniſſe. ſed vos quoque in diſcrimen præcipitamini. Juris enim contemtio, & religionis violatio, impunita relicta, deorum iram in homines excitat.

A contrario. Ut Dii placarentur, majores noſtri cerimonias inſtituerunt, aras condiderunt, templa Diis immortalibus voverunt, hoſtiis donariisque exornarunt, ac feſtis diebus redeuntibus celebrarunt; iſte autem ut Deos exacerbatos in capita noſtra inſtigaret, aras ſpoliavit, templa profanavit, & omnia donaria crudeliter abſtulit.

Ab expoſitione. Et quid aliud animo revolvit, quid aliud machinatur ſacrilegus, quàm Deos irritando univerſæ civitati malum accerſere, publicisque ac privatis rebus incommodare? Etenim ex ſacrilegio, & Deorum contemtu, ſolet agrorum ſterilitas provenire, omniumque rerum penuria: item ſeditiones, prælia, regionum devaſtationes, urbium excidia, atque peſtes.

A comparatione. Ex reliquorum maleficiis tolerabilius malum videmus naſci. Latrocinium ac furtum in paucos committuntur: ſtupratorum adulterorumque crimina iis ſolùm qui faciunt, moleſta & acerba fiunt, & eos maximè, quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

rum intereſt, excruciant: ſacrilegus aute
omnibus ex æquo plurimum incommoda
qui Tyrannis eſt ſimillimus; ſed tamen ex ill
non omnibus, ſed peſſimis omnium. Illoru
enim facinus eſt ſæviſſimum, quo Deoru
immortalium donaria ſpoliant, ſacraſque d
vitias auferunt. Iniquiſſimum igitur eſſet, f
rem vel injurioſum adfici ſupplicio, ſacril
gum verò abſolvi.

A ſententia.

Sed quid, ſuis ut prætendat flagitiis, h
bere poteſt? invitus ad ſcelera non acceſſi
ſed cùm mala ſemper in eo mens, mal
animus fuerit, non ſine multis, ſed impi
conſiliis atque conatibus fores templorur
effregit. Jam quali præditum animo ce
ſeatis eum, qui Deos immortales, quos o
mnes creaturæ venerantur, ac adorant, co
temſerit, imò divina ſacraria profanan
do exacerbaverit? Quid deſignare ſolent
qui Bomolochorum peſſimi, nunquam la
boribus honeſtis, ut victum acquirerent, o
peram impenderunt, ſed per impias arte
atque ſacrilegia maluerunt ad divitias per
venire.

Bomolochi.

A digreſſione conjecturali. Imò naturâ potentiorem conſuetudinem aſſerit Q. Curt. lib. 5.

Homines alii qui peccant, maleficii præ
ſentis labem vitæ prioris melius exactæ ſan
ctimoniâ vel excuſare, vel expugnare poſſunt
at qui tam horrenda crimina committunt i
Deos, ſatis oſtendunt, ſeſe habere pectora
quæ ab ineunte ætate nulli pietati adſueve
runt, ſed aſſiduo criminum uſu tam contami
nata ſint, ut ad meliorem frugem, ſi cupian
etiam, nequeant reduci. Lignum enim tor
tum haud unquam fiet rectum. Et difficile eſ
reſiſtere conſuetudini: quia aſſimilatur na
turæ:

Quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Quam licet expellas furcâ, tamen uſque recurret.

Quare nihil jam aliud reſtare conſtat, quam dignum meritis ſupplicium; ut ſic arbor mala ſemel excidatur, ne malos fructus producere pergat.

Unde ſi cum maximo ejulatu ad pedes veſtros ſeſe abjecerit, nihil opploratione ejus commoveamini oportet, ne crimen impunitum aliis ſimiliter peccandi feneſtram aperiat, & inconſulta miſericordia veſtra Deorum iram in publicæ diſpendia calamitatis exacuat. *A miſericordiæ excluſione.*

Quodſi leges volunt, ut qui ſtatus hominum inquietant, pacemque publicam interturbant, puniantur: quanto magis animadvertendum erit in eos, qui nobis immortales Deos iniquos & hoſtes faciunt,ut eorum amicitiâ ſpoliati, funditus intereamus? *A legitimo.*

Et quid magis æquum eſſe poterit, quàm Deos placare, religionem tueri: ædiumque ſacrarum expilatores damnare, ac meritis ſuppliciis adficere? *A juſto.*

Quod ſi feceritis, Deos placatos habebitis, & Reip. ſtatum longè tranquilliorem atque proſperiorem. Etenim in iis imperiis feliciter omnia ſolent ſuccedere, in quibus religio vera conſervata, ſcelera punita, & ante omnia regnum Dei fuerit quæſitum. *Ab utili.*

Nec erit, quod vindictæ veſtræ juſtiſſimæ impedimento eſſe poſſit: neminem enim iſte habet, cujus patrocinio nitatur; nec credo fore aliquem, qui tam ſit Divûm contemtor, iſtum è manibus veſtris ut cupiat eripere; ſed potiùs omnes inſtabunt & vigebunt, ut reus, omnium ſuffragiis morti deſtinatus, meritas *A poſſibili.*

pœnas exſolvat, ne ex eo conſervato κακῶ πανήγυρις impendeat.

Epilogus. Quid igitur moramini? quid ceſſatis in e tollendo, qui jam pridem omnibus videtu eſſe damnatus?

ALIUD LOCI COMMUNIS *exemplum in contumacem, aut* δύσκολον.

EXORDIVM.

Contumacia. Inter varia criminum genera non infimum eſt contumacia, atque moroſitas, omnium diſſidiorum uberrimus fons & origo.

A contrario. Glutinamentum. Morum æqualitas amicitiæ vinculum atque glutinamentum eſt, unde natum proverbium: *Æqualitas haud parit bellum.* Et obedientia vel ſola virtus eſt, quæ menti cæteras virtutes inſerit, inſertaſque cuſtodit. At moroſitas, & contumacia pertinax, amicitiæ pacta reſcindunt, omnemque concordiam è medio tollunt: ut Pythagoras rectè dixit, Æqualitatem amicitiæ parentem, & altricem; contra, inæqualitatem diſcordiarum, bellorumque matrem eſſe.

Ab expoſitione. Ab omni manſuetudine & obedientiâ dyſcolus abhorrens, in animum induxit, bene monentibus nunquam obtemperare, neminemque ad honeſta vocantem audire. Secum igitur aſſiduò loquitur, atque exſequitur iſta: Ego ſatis ſapio, ſatis eſt judicii, ut queam cum aliis certare, imò vincere: nolo alicui morem gerere, cùm longè melius, quàm alii, noverim, quæ conveniant ætati meæ: nec maximopere alienam ſapientiam optârim.

Valeat monitorum odioſa prudentia: ego, quod mihi viſum erit, aggrediar, præceptoribus, cum ſe feroces præſtiterint, oppedam: quæ vetuêre, faciam: rejectis etiam libris indulgebo genio, pergræcabor indies; & mihi nomen inſigne comparaturus, nocturno tempore, veluti graſſator, aut ſicarius, in plateis pervagabor, obviam venientes laceſſam, atque proſternam, aut, velut Achilles, in fugam compellam: exclamabo etiam, ut Stentora vincere poſſim,

——— aut propriâ mercede canoros
Curetum ſonitus, crepitantiaque æra ſecutus,
Torva Mimallonis implebo cornua bombis.

Hæccine digna ſunt adoleſcentibus exercitia? Melancholicorum eſt, ſtudiis impalleſcere, & demorſos ſapere ungues.

Grave crimen eſt ambitio, ſed multo gravius obſtinatio, & pertinacia procax, quam αὐθάδειαν appellant. Illud ſubtile malum, ſecretum virus, & occulta peſtis, infeſtans ſolos cupidos, quorum animos invaſit. At homo contumax, in perverſa ratione perſiſtens, exemplo peſſimo multis eſt aliis, quos veluti contagione vitioſa corrumpit, & ad ſeditionem Reipubl. perniciemque inſtituit, atque trahit. *A comparatione.*

Nihil habet contumax, quod inflexibili mente prætexat. Facilè, ſi vellet, bene monentes audire poſſet: ſed pervicax, & obſtinatus animus reluctatur, ac velut aſinus calcitroſus reverberat. Cæterùm ut πειθαρχία μήτηρ τῆς εὐπραξίας: ſic inobedientiæ crimen & pertinaciæ ſcelus omnium in Repub. perverſitatum origo. *A ſententia.*

Præſentis criminis pœna remitti poſſet, ſi *A digreſſione*

conjecturali.

non turpem ex vita præteritâ labem, adeoqu ἕξιν contraxiſſet, nec vitium ex prava cor ſuetudine verſum eſſet in naturam; ex cuju genuina malitia nihil, niſi quod Reipubl peſtilentiſſimum, poteſt enaſci.

A miſericordiæ excluſione.

Quis judicii tam perverſi vir eſſe poterit qui rubo (quod aiunt) arefacto rigidiores at que præfractiores à meritis pœnis liberato velit; id effecturus, ut omnis bene monentium, ac gravium virorum autoritas in ſummum adducatur diſcrimen?

A juſto.

Quodſi non in facta modò, ſed in voces etiam petulantiores olim publicè vindicatum eſt, ut C. Fundanius & Tiberius Sempronius Ædiles Appii Cæci filiæ mulctam ob incivilia verba duntaxat dixerint; ut Gellius lib. 10. cap. 6. quanto æquius erit conſtringere os infræne, & coërcere peſtiferam rebellandi libidinem ejus, qui reſponſator teterrimus, oblatratione, factoque ſuo ſcelerato omnia civilitatis atque pietatis officia tollit?

A legitimo.

Quodſi veſtrûm nonnulli judicaverint, vitium contumaciæ non capitale crimen eſſe; arguerint igitur, leges jubere, ne major pœna ſit, quàm culpa. Officiorum 3. Non petam, ut in reum exempla crudelia nimis edatis, ſed per νουθεσίαν aut τιμωρίαν occurſuri vitiis, ita puniatis, ut accepto malo reſipiſcat, peccandique licentiam cohibeat, atque compeſcat.

Ab utili.

Ad crimina leviora etiam nihil connivere, ſed aliquando ad vivum reſecare, quantum in Republ. bonæ afferat frugis, vel cæco manifeſtum eſt.

A poſſibili.

Res ardua non erit, de præſenti reo judicium cenſuramque facere, ſola ſufficit auctoritas

ritas veſtra, qui nullis in hoc negotio perficiendo copiis auxiliariis opus habituri eſtis, cùm vel ſolo nutu confundere poſſitis, cumque nemo ſit, qui cupiat illi ſubvenire.

Si præſentis peccati ſcelus reliqueritis impunitum, multos habebitis ad idem flagitium alacriores factos, quos adhuc exſpectatio judicii veſtri remoratur. *Ab eventu.*

ALIVD LOCI COMMVNIS *exemplum, in avarum.*

Exordium.

Vetus dictum eſt, Judices, *avarum, niſi cùm moriatur, nihil rectè facere.* Quod vel ſolum vobis perſuadere poterit, ut hunc hominem, ipſam avaritiam, ſi non capitali pœnâ adficere, ſaltem extra patriam aliquo, unde ad nos vel contagio, vel hominis fama non poſſit accedere, ſtatuatis ablegare.

Admodum bene ac prudenter olim Romani ſapientes inſtituerunt, ut in Ægei maris inſulam Gyaros noxii deportarentur; ne laceſſerent, ac divexarent innocentes, pauperum ſudores atque ſanguinem hauriendo. Contra, vos perperam ac imprudenter feceritis, ſi hunc reum in patria reliqueritis, & non potiùs hominem peſtiferum & injurium ex hominum communitate exterminaveritis; ne ejus præſentia pernicioſa miſeri cives non modò violentur, ſed etiam perdantur. Univerſum enim mortalium genus devorare, & omnibus, ut ſibi ſolis proſint, eſſe maximo detrimento ſolent avari, per omne genus injuriarum ſuos explendo loculos, alienos expilando. *A contrario.* *Devoratur is, inquit Quintil. l. 5. c. 8. cujus patrimonium conſumitur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Ab expoſitione. Cujus rei gratia ſecum animo revolvere ſo-litus: Quorſum virtutes? quorſum probitas quæ laudatur quidem, ſed alget. Unicum ego pecuniæ ſtudium amplectar. Hæc rerum omnium Regina donat formam, nobilitatem uxorem locupletem. Huic obediunt omnia hac vel Dii capiuntur.

In pretio pretium nunc eſt; dat cenſus honores qui divitiis parantur. Has igitur conſecutu ego, omnibus (qui nunc quæſtus uberrimus aſſentabor, defraudabo, terminos proximi transferam, furabor, rapiam, nihil vel Deos, vel homines curaturus.

A comparatione. Luxurioſa quidem res eſt vinum, & tumultuoſa ebrietas, ſed longè nocentior avaritia fuerit; qua nihil ſceleſtius eſſe, Rex ſapientiſſimus Salomon aſſerit. Et quo liberalitas gratior, omniumque ſtudioſorum encomiis celebratur atque laudatur magis, tanto deteſtabilior avarus eſt, qui non amicis, non patriæ, non reliquis omnibus, ſed ſibi ſoli natus, quaſi hominis portentum vivit. Se ſolum paſcit, & (horrendum dictu) nunquam ſatiatur: quemadmodum infernus, & perditio non replentur. Prov. 28.

A ſententia. Ebrius poſt factum agnoſcit delictum, ac pœnitentiam agit: homicida in furoris vim ac iram transfert crimen, & factis maleficium aſſignat. Et uterque non ſemper, ſed raro & caſu quodam & inviti peccant. At avarus nihil habet, quo noxium repurget animum; cùm avaritia penitus inſita permeet in venas, & in imis pectoribus inhæreat, ut avelli non poſſit, nullùm relinquens pœnitentiæ locum, nullamque de hominum genere bene merendi facultatem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Præteritæ vitæ ſanctitas aliis ſæpe reis non vulgarem apud Judices æquos benevolentiam conciliat: verùm ſi totam hujus rei vitam ad amuſſim excuſſeritis, ipſiſſimam invenietis Αὐγείου βουστασίαν, monſtrum non unâ gravi correptione vel ſupplicio dignum. *A conjecturali digreſſione.*

Quare neminem arbitror fore tam ſtolidum, quem hujus rei miſereſcat. Familiam, quam ſui ſimillimam habet, ad pedes fortaſſe veſtros provoluturam videbitis: ſed vos legum & juſtitiæ ratio magis permoveat quàm iniqua ſceleratorum hominum hypocriſis, & ipſiſſimæ Crocodili lachrymæ. *A miſericordiæ excluſione, atque juſto.*

Cum leges Reipubl. gratiâ conſervandæ jubeant in ſontes animadvertere; non illegitimum fuerit, imò juſtiſſimum, acriter hunc reum à vobis caſtigari, vel procul ablegari: cùm nihil eo ſceleſtius, ut dixi, reperiatur. *A legitimo.*

Quo facto, nihil officio veſtro dignius effeceritis. Nec, quid judicium veſtrum poſſit remorari, video: nam, modo volueritis, dictum ac factum reddetis. *Ab honeſto & poßibili.*

Duplicem inde Reipublicæ commoditatem promanaturam experiemini. Primùm Judices integri, teterrimâ peſte Rempublicam liberaſſe prædicabimini. Deinde prudenter effeciſſe, ut præſentis rei ſupplicio deterriti reliqui, ad conſimile maleficium non facilè ſint acceſſuri. *Ab utili.*

Plura dicere non arbitror operæ pretium: cùm ipſi ſatis intelligatis, non levibus pœnis afficiendum avarum; cùm eo nihil ſit in Republicâ peſtilentius, atque magis pernicioſum.

DE

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

DE LAVDE, QVÆ
ἐγκώμιον Græcè dicitur.

CAP. VIII.

Propriũ eſt laudis, res amplificare, & ornare. Quintil. l. 3. c. 7.

L*Aus eſt Oratio, bona alicujus enume-rans.*

Laudandæ verò ſunt
- *Perſonæ: ut Thucydides, aut Demoſthenes.*
- *Res: ut juſtitia, aut temperantia.*
- *Tempora: ut ver, æſtas.*
- *Loci: ut portus, horti.*
- *Ratione carentia animalia: ut equus, aut bos.*
- *Planta: ut vitis, aut oliva.*

Laudamus verò & communiter, & ſingulatim.
Communiter, ut omnes ſimul Athenienſes.
Singulatim, ut Athenienſem unum aliquem.
Hæc verò diviſio eſt laudis.

Diſpones autem ipſam hoc pacto:
Primùm procemion pro qualitate rei pones:

Deinde ſubjicies genus. quod dividitur in
- *Gentem,*
- *Patriam,*
- *Majores,*
- *Patres.*

Poſt educationem explicabis quæ continentur
- *Inſtitutione,*
- *Arte,*
- *Legibus.*

Comparationis exercitatio duplicat mate-

Hinc ſubdes præcipuum laudum omnium caput, res geſtas; quas divides in ea quæ ſunt
- *Animi: ut quæ fortitudinis ſunt, quæ prudentiæ.*
- *Corporis: ut pulchritudinem, velocitatem, robur.*
- *Fortunæ: ut principatum, potentiam, divitias, amicos.*

Ad-

Addes deinde comparationem; qua id quod laudatur, alteri collatum tollatur in majus. Poſtremò epilogo, qui precationi ſimilior ſit, concludes.

riam, & virtutum vitiorumque non tantùm naturam, ſed etiam modum tractat. Quintilianus, lib. 2. cap. 7.

EXEMPLVM IN THVCYDIDIS laudationem.

Æquum eſt, eos, qui utilia nobis adinvenire, ſuis ipſorum inventis ornare, laudibus proſequi, & quod ab illis eſt proditum, iiſdem quoque ceu auctoribus cum gratia reponere, acceptumque referre. Non igitur injuriâ Thucydides oratione mihi celebrandus eſt, qui ipſi plurimum attulerit ornamenti. Omnes enim de aliqua humanarum rerum parte bene meritos decet venerari. Thucydidem verò eo magis, quod pulcherrimo omnium illuſtrando curam ſuam impendit. Neque enim quicquam eloquentiâ pulchrius, neque Thucydide quenquam bene dicendi gloriâ præſtantiorem invenire eſt.

Nactus autem Thucydides eam eſt patriam, quæ & vitam pariter illi, & eruditionem præberet. Neque enim in alio loco natus eſt, quam unde omnis bene dicendi ratio profluxit, originemque vitæ ſortitus Athenis.

A patria. Athenas inventrices & altrices bonarum artium vocat Cicero.

Reges generis ſui habuit auctores. Itaque ab ultima protinus origine, clariore majorum fortunâ eſt illuſtratus. Vtraque ergo habens, & generis amplitudinem, & civitatis ſtatum popularem, quo clarior utrinque fieret, eſt ab utroque adjutus. Etenim, ne ad injuſtas opes, potentiamque delabe-

A majoribus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

retur, æqualitate legum prohibitus eſt; neve obſcurâ reliquæ plebis vilitate deliteſceret, felic tatis genere eſt conſecutus.

Ab educatione.

Talibus igitur procreatus parentibus, in Republica Athenienſium, interque leges educatus; qua certò optimas eſſe vitæ magiſtras, in confeſſo eſ inter leges autem armaque vivere inſtituens, eruditioni ſimul atque rei militari operam dare decrevit, neque ſtudia armis deferens, neque arm (ut præcipuam prudentiæ partem) relinquens; unoque conatu duarum diverſarum artium curan habebat, conjungens ingenio pariter ea, quæ natur ſunt ſeparata.

Leges vitæ optimæ magiſtræ.

A rebus geſtis.

Vt tandem ad virile pervenit robur, occaſionem quæſivit proferendis eis, quæ pulchrè fuerat in ætate meditatus. Nec defuit caſus: bellumque protinus eſt ortum; ipſeque res ab univerſa geſtas Græciâ literis complexus, poſteritati mandavit, conſervator eorum, & veluti reſtaurator, quæ bellorum delevit injuria. Nec paſſus eſt, quod quisque geſſit, temporum ſitu aboleri. Ex ipſo ergo cognoſcitur, captam eſſe Platæam; ſcitur, Atticam eſſe vaſtatam; tenetur, Athenienſium claſſibus Peloponneſi oras eſſe navigatas; certatum eſſe navali prælio apud Naupactton, non eſt nos Thucydides id paſſus latere. Lesbum ab Athenienſibus eſſe captam, id quoque ab ipſo indicatur: cum Ambraciotis pugnatum eſſe, hoc & ne diuturnitas aboleret, effecit. Iudicium Lacedæmoniorum non ignoratur. Sphacteria, & Pylos, ingentes Athenienſium labores, non latent. Concionantur Corcyræi Athenis, Corinthii ipſis contradicunt. Æginates, ut Athenienſes accuſent, Lacedæmona proficiſcuntur. Iam verò à belli concilio Lacedæmonios Archidamus abſterrens, contra Stheneleidas ad bellum ſuſcipiendum impellens.

pellens. Adhæc Pericles legationem Laconicam contemnens, neque paſſus deficere animo propter peſtilentiam Athenienſes. Cuncta hæc Thucydidis opera, ingenioque, in omne ævum ab oblivione vindicantur.

A comparatione. Herodoti & Thucydidis comparationem pulcherrimam. vide apud Quintil. l. 10. c. 1. Epilogus.

Quis autem Herodotum illi comparaverit? Ille enim ad voluptatem legentium ſcripſit; hic omnia ex rebus ipſis, atque veritate depromſit. Quanto verò quod ad alienam ſit gratiam, infra id eſt, quod ſit ad veritatem, tanto poſt ſe Thucydides Herodotum relinquit.

Erant alia quoque permulta, quæ de Thucydide dicerentur, niſi quò minus omnia diceremus, laudum ſuarum nobis obſtaret multitudo.

ALIVD EXEMPLVM.

Laus ſapientiæ.

PROŒMIVM.

Sapientiam adipiſci, felicitatis eſt: laudare autem pro dignitate ipſam, majus eſt, quam ut noſtris id viribus adſequi poſſimus. Tantum enim illi供 ſupereſt gloriæ, ut commune quoddam Deorum immortalium bonum eſſe credatur. Cùm enim Deorum unusquisque velut deſcriptam officii ſui tueatur partem; Iuno nuptiis præſit, bellis Mars cum Pallade; Vulcanus inter ignes fabrileis ſuas exerceat parteis; ducat Neptunus navigantes; quisque alius aliud ſibi vendicet: ſapientiam in commune ſibi aſſerunt omnes; præcipuè verò præ omnibus Iupiter, quanto reliquis major eſt, tanto omnium quoque ſapientiſſimus æſtimatur.

Vnaque ſapientia eſt, quæ vel maximè æter-

nam

nam Iovi præſtat poteſtatem. Et Dii quidem
tivam ipſam cognatamque ſibi habent; mun
autem ipſorum in terras quoque delata eſt,
Deorum filii ſapientiâ ſuâ maximam huma
vitæ utilitatem attulerunt. Quapropter po
laudem merentur, qui Palamedem & Ne
rem, & ſi quis alius ſapiens olim fuiſſe canitu
Deorum fuiſſe filios tradiderunt. Non quid
illi vano commento Deorum naturam velut p
mutare conati, quam ne Dii quidem ipſi pe
mutare poſſent; ſed generis permixtione comm
nicationem indicantes virtutis: ut, qui divi
quadam cæteris admiratione præſtarent, De
rum filii crederentur. Nec immerito illorum
Deos referebant genus, quorum ſapientia maj
quàm humana, originem videbatur adfirma
divinam.

Vt Herculem, Minoa, Perſeum, & reliquos.

A ſapientiæ effectu.

Sola autem ipſa utroque rerum ſtatu æquas h
bet rerum vires. Nam reliquarum alia bello ſ
lùm probantur, alia laudamus in pace. S
pientia verò præcipua eſt utriuſque temporis m
deratrix. Sic in bello verſatur, tanquam pro
ſus artium pacis ignara; ſic pacem continet, ta
quam nunquam agitata ſtrepitu bellorum. D
nique tam aptè utrique ſeſe accommodat,
in utro horum æſtimes, ei ſoli videatur eſſe d
cata. Fert pacis temporibus leges, & omni tra
quillitatis utitur more: in bello verò victoria
præbet. Neque armis ſolùm ſuperiorem facit: ſe
in concionibus quoque præſtat invictum. Itaqu
& inter bellantes & inter pacatos ſola præcell
primasque ſibi vendicat ſapientia. Sola quoqu
divinitatis proximè exprimit ſimilitudinem: ſo
la enim, velut Deus, futura proſpicit. Quin ipſ
quoque terram agricolis attribuit, navigantibu
aſſignavit mare: adeò non fruges colligere ſin

ſapientia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ſapientia, non navim niſi ſapientis gubernatoris præſidio freti aſcendere auderemus. Itaque quicquid exhibet mare, quicquid hominum uſibus terra profert, meritò ſapientiæ munus cuncta cenſentur. Ne cœlum quidem, & ſi quid in ipſo latet, dimiſit in occulto: quantum Solis ſe porrigit ambitus, quod ſpatium ſtellarum unaquaque circumſcribit, ipſa perveſtigavit. Deſpexit intra terras etiam, & quo pacto vitâ defuncti agemus, ipſa nobis aperuit. Trojam, quam capere temporis diuturnitas non potuit, ſapientiæ aſtus ſubegit; & unius conſilium adepta, univerſam Perſarum potentiam diſſolvit. Cyclopis oculus erutus eſt prudenti Vlyſſis invento: ſicque quicquid eſt, quo quisquam vincat, ab ipſa ſapientia derivat.

A comparatione.

Quis ergo ipſi fortitudinem comparaſſe velit; cùm quicquid viribus fieri poſſit, ipſa etiam ſapientia præſtet? Adeòque ſi ipſam fortitudini ademeris, per ſe fortitudo culpanda videatur.

Epilogus.

Erant & multa alia, quæ de ſapientia dicerentur, niſi majora eſſent, quàm quæ poſſet modica oratio complecti.

SCHOLIA.

Laus, &c. Alii laudationem vocant, hoc eſt, orationem bona exprimentem, quæ alicui ſunt. Ἐγκώμιον Græcè appellatur, quod juxta Aphthonii ſententiam dictum eo quòd ἐν κώμαις, id eſt, in viis, antiquitus canebant. Nam antiqui κώμας angiportus dicebant. Differt ab Hymno & Epæno; quòd Hymnus Deorum ſit, Encomion verò mortalium. Præterea Epænus paucis verbis fit: Encomion autem

ſecun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ſecundùm Rhetoricæ artem profertur. P
ſtremò, cùm in loco communi quoque la
ſit, hoc differunt, quòd in loco communi, p
viro forti dicentes, eo conſilio dicimus,
præmium petamus: Laus autem per ſe virt
tis teſtimonium; ut ait Priſcianus.

Laudandæ ſunt, &c. Porrò præterita, i
ſtantiaque, atque adeò omnia, quæ nunc la
damus, nunc contra vituperamus, res ſunt o
mnis generis: quæ aut cerni tangique, ut ho
mo, equus, urbs, flumen; aut animo intelle
ctuque cognoſci, atque percipi poſſint, ut fa
cta dictaque. Virtutum item, vitiorumque
tum artium varia genera. ut prudentia, ju
ſtitia, fortitudo, temperantia, eloquentia
medicina, architectura, ſcientia rei milita
ris, aliaque id genus multa. Vitia autem qu
ſint, hinc cognoſci facilè poſſunt: nempe inju
ſtitia, luxuria, invidia, &c. Ipſius autem De
laus (quanquam quid huic aut noſtrâ laud
accedat, aut vituperio adimatur, non video
tota huc pertinet. Rerum autem, quæ cern
tangique poſſunt, primas partes homines te-
nent: qui cum cæteris animantibus brutis re-
busque mutis ratione & ſermone, tum multis
aliis animi naturæ dotibus antecellant, lau-
dem inprimis ſibi vendicant. Laudamus igi-
tur præcipuè perſonas, urbes, portus, loca, &
his ſimilia: præclarè item facta dictaque, quæ
cum virtutibus conjuncta, atque inde orta
eſſe conſtat. Jam & juxta virtutes arteſque,
aut in certis hominibus, aut ſeorſum, ſuis
ipſas laudibus exornamus.

Res, &c. Ut Eraſmus laudavit Moriam.
Et ad ingenii vires periclitandas, artemque
oſtentandam, Phavorinus laudavit quarta-
nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

nam febrim. Eum enim conſtantius valiturum, qui febri liberatus vires integras recuperaverit. Laudavit etiam Therſitem. Cujus meminit Gellius,lib.17.cap.12.Et Politianus, in Epiſtolis.

Loci, *&c.* Ut Bajæ, Tempe.

Porticus, *&c.* Ut in Liguria Lunæ. Vel Carthaginenſium. Cujus meminit Virg. in I. Item laudari poterit Stoa porticus Athenienſis, Pœcile ex varietate picturæ dicta: in qua Zeno philoſophus diſcipulos docebat: unde & ſecta *Stoica*. Item Aulis Bœotiæ, cujus meminit Ovid. 12. Metam.

Horti, *&c.* Ut Adonidis; qui proverbio locum fecerunt. Item Heſperidum, quos amæniſſimos in Africa fuiſſe memorant. Item Senecæ prædivitis horti: ut ait Juvenalis Satyr.10. Item Alcinoi ſylvæ, quarum Virgilius Georg.2. meminit.

Idem:

Adeſte, Muſæ, maximi proles Iovis:
Laudes feracis prædicemus hortuli.
Hortus ſalubres corpori præbet cibos &c.

Equus, *&c.* Equos laudare poterimus. Vt Pollucis equum Cyllarum; & Graii quorum meminere poëtæ; ut ait Virgil. Georg.3.Item Bucephalum Alexandri, de quo Gellius,lib.5. cap. 2. Item Solis equos. &c.

Bos, *&c.* Virgilius in Georgicis:

——— *Optima torvæ*
Forma bovis, cui turpe caput; cui plurima cervix, *Bos pulcher.*
Et crurum tenus à mento palearia pendent:
Tum longo nullus lateri modus: omnia magna;
Pes etiam, & camuris hirtæ ſub cornibus aures.

Vitis,

Vitis, &c. Ut Thaſiæ vites. Sunt & Mareotides albæ. ut ait Virgilius. Vide Plinium, lib. 14. cap. 3.

Olea, &c. Quæ laudari poterit ab inventrice Minervâ; & quod ſignum fuerit pacis. Unde Virgilius in 7.

——— *Ad mœnia Regis*
Ire jubet ramis velatos Palladis omnes.

Item: Braſſicam laudat Cato; malvam & albucum Heſiodus.

Subjicies genus, &c. Sunt qui hoc loco jubeant, addenda eſſe ea, quæ nativitatem vel miracula, vel prodigia præceſſerunt. Ut ſi laudaturus Scipionem, dicas, in matris cubiculo anguem viſum; unde conceptus & Jovis ille filius fuerit creditus. cujus meminit Livius lib. 6. belli Punici. Item in encomio Hecubæ recenſeas facem, qua prædixerit incendium & excidium Trojanum. Item, quid natis evenerit, enumeres: ut Midæ formicas, apes Platonis. Val. lib. 1. cap. 6.

DE LAVDIBVS DVCTIS *ab animi, corporis atque fortunæ bonis, ex Bucoldiano.*

LAVS HOMINIS à FORTVNIS.

Hominis laus. Advertendum, fortunæ, corporisque bona non ideò laudari,

De fortunis, quæ externa bona ſunt, ſubinde nobis eſt dicendum. Hæ autem quantæ ſint; quot numero prædia; quo ſita in loco; quo tempore, ſive dono data, ſive ſuorum teſtamento legata, parentibusve relicta acceperit, emeritve: ex adjunctorum loco narrandum locupletandumque erit. Deinde ex deſcriptionis loco ſitum prædiorum atque hortorum ad flumina, ſeu fontes, & factas hîc ad

volu-

voluptatem ſtructuras, pluribus licet verbis depingas: quemadmodum Homerus Alcinoi hortos: & maximè ſi is, quem laudas, Princeps ſit, urbesque, in quas imperium habet, deſcribas. Quin & hujus fortunas cum aliorum facultatibus conferendo, ex comparatorum loco mirè locupletabitur oratio: oſtendendoque, aut genere, numero, fertilitateque majores amplioresque putandas, aut ſitu ad flumina, ſeu fontes, rebusque manufactis, atque ad voluptatem ſtructuris, jucundiores amœnioresque. Quodſi verò eorum, quibuscum noſtras conferimus, omnium judicio ampliſſimas eſſe copias conſtiterit, pares oſtendiſſe contenti eſſe poſſumus. Spectandum etiam, atque cum materia deliberandum, ecqua & à diſſimili contrariiſque copia peti poſſit. A diſſimili, hoc pacto: noſtra prædia eſſe, agrosque ſuburbanos, unde certus ferè quotannis fructus redeat: illos non modò longiùs domo; ſed & alienâ in ditione ſitos, iisque expoſitos fluminibus, quæ ſæpius inundando ſata omnia obruant, atque convellant. A contrariis: noſtros fluminaonteſque irrigando agros, utilitatem adferre maximam: illis in ſata erumpendo, eademque convellendo, incommodum adducere ſummum: huic aquarum curſum prodeſſe, illis eundem ipſum obeſſe: huic voluptatem adferre, illis mœrorem triſtitiamque dare: huic vel exorto bello omnem ex agris fructum redire, illis nullum: hujus prædia urbis horreum alimentumque in hoſtes eſſe, illorum contra hoſtium in urbem; his patriam defendi, illis oppugnari. Quodſi verò principem laudandum ſuſcipias, potentiamque ejus, gentis ſuæ urbium-

quòd quis habuerit ea; ſed quòd iis non fuerit indignus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

que genere & numero prædices, quo res ma-
jor illuſtriorque fuerit, hoc magis his ex loc
extendas.

QVÆ CORPORIS BONA IN
homine ex locis amplificandi ratio ſit.

Hactenus de externis bonis ejus, quem
laudamus: quæ quidem pro perſonarum va-
rietate alia atque alia exſiſtunt: quæ perſe
qui, cùm infinitum, tum minus fructuoſum
foret. Quare ad fontes ipſos ducere conſilium
fuit, uſumque locorum in iis, quæ omnibus
communia ſunt, laudemque merentur, mon-
ſtrare; ut horum uſu cognito, pro cauſa
conditione, quantam quisque velit, moram
ubique facere in augendo poſſit. Corporis
autem bona eſſe diximus ſtaturam, figuram
que corporis, valetudinem roburque, ipſam
denique formam. Hæc quanquam levior
ſunt, ſuam tamen laudem merentur, certaque
interim animorum indicia eſſe ſolent. Unde
Homerus, cum in Therſite garrulitatem, ani-
mique vitium nobis depingi vellet, neſcio
quomodo non tam malefacta, quàm corporis
deformitatem vitiaque explicando, vitioſiſſi-
mum ipſum introduxerit. Idem ſtaturam
grandiorem, roburque in principibus magno-
pere prædicat: ut qui Agamemnoni ſtatu-
ram magnam, cui majeſtas ineſſet regia, tri-
buit, Ulyſſem illo quidem minorem, ſed latiſ-
ſimis humeris & pectore deſcribit. Jam verò
Ajacem illum non ambobus modò his, ſed
cæteris Achivis omnibus corporis ſtaturâ &
robore antecellentem introduxit. Nec noſter
Homerus hanc in ſuis laudem neglexit: qui
cùm

Vide Quintil. dicto loco l. 7. c. 7.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

cùm & in cæteris, tum maximè in Ænea & in Turno principibus, corporis dona laudat. Et Dareta cùm altâ ſtaturâ, latiſſimisque humeris (quod certum virium argumentum eſſe ſolet) in ſingulare certamen produxiſſet, ejus tamen antagoniſtam Entellum vel ſenem, magnitudine corporis viribusque adeò ſuperiorem facit, ut illum non ſecus ac qui fruſtra urbem, aut caſtellum oppugnet, hunc temere infeliciterque aggreſſum dicat. Forma plus laudis meretur: præſertim in principibus viris gravitas oris, majeſtasque in vultu: hæc in primis pondus orationi autoritatemque tribuit: tantumque in animis Gallorum hoſtium valuiſſe Titus Livius ſcriptum reliquit, *Livius Dec. 1. cap. 5.* ut, cùm urbe captâ, avidi prædæ in principum atria irruerunt, cernerentque hos cùm ornatu habituque paullo humano auguſtiore, tum maximè oris gravitate atque majeſtate Diis ſimillimos domi ſedentes, ante horum ora, ſicuti deorum ſimulacra, velut venerabundi conſtiterint: nihilque in hos ferro gravius facturi fuerint, niſi M. Papyrius principum unus prior iram moviſſet. Atqui & hinc augendi modum, uſumque locorum explicemus. Staturam, robur corporis, orisque decus quantum ſit, ubi ab adjunctis ſatis expreſſerimus, à cauſis & eventis deinde dilatemus. Fuiſſe hujus majores, homines cùm inſigni ſtaturâ & robore, cum quâdam modeſtiâ, orisque gravitate præditos; ſemperque operam dediſſe hunc, ut quæ à natura ad ſui nominis dignitatem amplitudinemque acceperit, certâ vivendi ratione aleret proveheretque, nulla ut Venus, Bacchusque immoderatior, corporis vires vi-

 gorem-

goremque auferret. Quare eâ jam valetudin eſſe, ut nulla corporis imbecillitas obſit, qu minùs in rebus cum gravitate agendis, ſuo amicorum, & Reipublicæ tempori ſerviat Quin etiam comparatione rem extendas, ſ cum aliis ampliſſimis hominibus conferas oſtendasque, in hoc noſtro aut ſimilitudinem aut exceſſum eſſe, aut etiam diſſimilitudinem ſi aut proceritate, ipſoque robore, & valetudine, aut ipſius vultûs gravitate, majeſtateque multis partibus ſit ſuperior.

QVÆ RATIO ANIMI
bona ex locis amplificandi.

Idem Quintil. l.3. c.7. Vtra ſit autem horum via utilior (inquit) cũ materia deliberabimus: dum ſciamus, gratiora eſſe audientibus, quæ ſolus quis, aut primus,

Reſtant animi bona. Quæ, ut cujusque propria ſunt; ita præ cæteris laudem mereri ſuo jure maximam ſolent. Hæc laudandi duplex via eſt: aut enim ad ſua virtutum genera (ut ſuprà viſum eſt) quæque referentur; ſua prudentiæ, juſtitiæ, fortitudini, & temperantiæ tribuendo facta; aut, quod non minùs commodè fiet, temporum ſervabitur ordo. Itaque dicendum, quî pueritiam adoleſcentiamque transegerit, quî ſequutus ſtudia: quantumque in iis, & quàm brevi, ſit aſſequutus. Atque hic, ſi fortè inſigne ingenii ſpecimen indoliſque haud vulgaris bonitas eluxerit, pluribus erit verbis extollendum: quo videlicet tempore, quo in loco, apud quos, qua in re; aliiſque id genus additis circumſtantiis, quos adjunctorum locus ſuppeditat. Quodſi fortè operæ-pretium videatur; & hæc ipſa per plures ducendo locos plurimum extendas. Ætate autem jam magis invaleſcente, ſi qua ſcripta honeſti ſui ſtudii, volun-

voluntatiſque teſtimonia in lucem dedit, *aut certè cum paucis fuiſſe dicetur.* primùm qualia quantaque ipſa ſint, narrandum; quantusque inde ad plures fructus redeat. Quæ item ſeu doctorum, ſeu multitudinis, ſeu univerſorum, de iis teſtimonia judiciaque exſiſtant. Quæ ubi ex adjunctorum teſtimoniorumque loco, quem eundem eſſe diximus, proſequutus fueris, à cauſis ſubinde augebis: quòd à multis magnique nominis hominibus ſive rogatus, ſive ultro, juvandi ſtudio ad ſcribendum ſe contulerit. Ab eventis: non modò hominum de ſe exſpectationi reſpondiſſe, ſed & viciſſe; nec in una atque altera, ſed in pluribus nationibus ipſius ſcripta legi laudarique. Atque hîc etiam enarrandum, quorum exſpectatione majora emiſerit; quibusque in provinciis plurimum probentur. Jam verò & hujus cum probatis magnorum auctorum ſcriptis conferas: oſtendasque, potiora multò, melioráque hominum conſecuta eſſe judicia: aut maximis ſummorum autorum monumentis paria eſſe, atque judicari. A diſſimili etiam amplifices: ſi in iis, quibuscum conferes ſcriptis, diſſimilitudinem eſſe oſtendas: ut ſi Hippocratis & Galeni medicorum opera, cum Pauli & Pomponii Juriſconſultorum ſcriptis conferas: illos rerum naturalium; hos civilium ſcientiam tradidiſſe: illos de vita; hos de fortunis ſollicitis bene conſuluiſſe: illos præcepta dediſſe, ne morbus vincat, & æger moriatur; hos ne avarus triumphet, & ſuum alteri eripiat: denique illos caviſſe, ne ipſa præmaturè vita; hos ne ſua cuique res injuſtè auferatur. Hinc mirè Cicero non ſine delectatione corpus orationis auxit, diſſimilitudinem

ſtudiorum Murenæ & Sulpicii pluribus verbis explicando. Hunc in modum ſingula quidem tam domeſtica, quàm publica facta, quæ laudanda videbuntur, ſervato temporis ordine, enarranda amplificandaque erunt, qua ratione domi vixerit, liberosque educaverit, ad quæ ſtudia miſerit, liberaliterque aluerit, quos in viros aut abierint, aut ſe evaſuros certam de ſe ſpem patri patriæque præbuerint. Quæ ſi perſequaris omnia, ducasque per locos, incrementum res ipſa ſumet maximum. Jam & quid commodi ipſi ſive re operâque, ſive conſilio Reipublicæ præſtiterit. Quale eſt, ſi, dum aliquando, ut ſæpe, maximis de rebus bene Reipublicæ conſulendum fuit, inopsque conſilii multitudo ea facili momento ſequenda putaſſet, quæ probata Reipublicæ ſtatum everſura penitùs fuiſſent, hunc in concionem prodiiſſe dicas, & prudenti oratione, quæ ex his aut illis inceptis commoda, malave Reipublicæ impenderent, edocuiſſe, eaque ſuſcipienda perſuaſiſſe, quæ cum ſingulis tranquillitatem, utilitatemque, tum univerſis nomen, gloriamque attulerunt. Atque hæc aperienda, pluribusque verbis ex locis aliis atque aliis explicanda erunt, quæ res ad ita conſulendum animum potiſſimùm impulerit: quæ ſi honeſta utilisque fuit, eventa votis reſpondiſſe pulchrum erit. Quanta autem gloria emolumentaque inde Reipublicæ evenerint; quis item ad conſultorem fructus honosque ab univerſis viciſſim redierit, copiosè erit exponendum. Poſtremò comparationibus rem extendas: cum urbium conditoribus, aut munitoribus hujus factum conferendo, & aut majus, aut ſimile, diſſimileque

que oſtendendo. Illos urbem quidem condidiſſe; hunc conditam prudentiâ ſuâ ab exitio conſervaſſe: illos partim fundamenta jeciſſe, partim mœnia turresque, in hoſtes propugnacula, non ſine ſummis oppidanorum impenſis laboribusque, altiùs eduxiſſe; hunc unum ipſa modò ratione conſilioque, non mœnia ſolum, urbemque, ſed & fortunas omnium, vitamque, ſervaſſe. Quantum etiam cives grati viciſſim poſtea huic honorem, gratiamque habuerint, cum iis conferas licet, quibus ob præclariſſima in Rempublicam merita non ingrati exſtiterunt; doceasque, aut majora, aut paria huic contigiſſe omnia. Quodſi verò is, quem laudas, princeps ſit, exercitumque duxit, præterquam quòd ex his locis omnibus, ab adjunctis, quæ latè patent, paſſimque uſui ſunt; à teſtimoniis, à cauſis, ab eventis, ex comparatione majorum, minorum; à ſimili, à diſſimili, à contrariis, copiam petas, etiam à deſcriptionis loco amplifices maximè: cùm aut ſtrategemata genusque militum, & armorum, aut urbes, quas cepit, regionesque, & gentes, mores, aliaque id genus ſuo quæque loco deſcribas. Porrò, cùm temporis hîc ſervandus ſit ordo, danda eſt opera, ut leviora aut omittamus, aut paucis perſtringamus. Quæ verò magna ſunt, & prudenter, & juſtè, & fortiter, modeſteque facta, laudemq; in animis hominum maximam merentur, per plures dicendi locos, plurimumque dilatanda erunt. Quæ autem laudari facta oporteat, horumque numerum, perſonæ, quas laudandas ſuſcipies, ſecum adferent, in quibus ſingulis augendis, cognitis his locis, quantam ipſe voles, moram trahas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

VT EA EX LOCIS AVGENDA
quæ poſt mortem acciderunt.

Cùm igitur hunc in modum, quæ toto vitæ curſu rectè fecit, verbis extuleris, dilataveris que; non negligendum, quomodo exceſſit è vivis, & quæ vitâ jam defuncto virtutis ergò magna acciderunt. Nam cùm magnis viris dum vita manet, laudemque ſequentibus, comes ſit invidia; fit, ut morte jam ſublata, ereptisque quos nocitura ſequitur, ſeſe evertat patiaturque, mortuis, quem vivis noluit, ſuum honorem deferri. Quare ſi & huic vitâ defuncto, aut tumba publicè magnificentiùs ſit exſtructa, aut ſtatua erecta, aut denique quotannis, ad ſempiternam hujus memoriam, rerumque ab ipſo geſtarum, aliquid ſtatis diebus fiat: quanta hæc ſint, quo tempore fiant, quo in loco, à quibus, quantis impenſis, quanto ſtudio, aliisque id genus explicatis circumſtantiis, quarum adjunctorum locus non admonet, copioſè erit exponendum. A cauſis item & hæc (ſi voles) amplifica: quæ ipſius in Rempublicam merita conſtent: cur tantum vel mortuo honorem conſtituerint. Ab eventis hic nihil ſumas, cùm explicata ex adjunctorum loco cauſas ſuas præceſſerint: niſi propterea hæc defuncto contigiſſe dicas, ut, ſtatuto præclarè factis ſummo honore, plures ad imitandum pellicerentur; exponasque, ea ita ex ſententia eveniſſe, pluresque honoris præmio incitatos, ipſam virtutem ſequendo nominis immortalitatem venari. Quin etiam ex comparationis loco locupletari res poteſt maximè: ſi virtutis præmia, monumentaque huic

huic poſt mortem conſtituta, cum Regum parentationibus funebribusque honoribus conferas; atque oſtendas, ſtudio hominum ultro hæc præſtantium illos ſuperaſſe, rerum autem magnificentia æquaſſe. A diſſimili item: illis à regiis, regiaque pecunia, funebria magnificentiùs adornata, huic ab univerſo populo, æreque publico, ſplendidè inſtructa: illis, quia Reges vixerunt, mortuique ſunt; huic, quod patriæ conſervator exſtitit, mortuusque ſit, habitus eſt honos: illis, ne regium nomen leve in animis vulgi putaretur; huic, ne ſua virtuti præmia deeſſe viderentur. A contrariis: Illos ſubditi maximè oderunt; hunc ſui ſummo honore proſecuti ſunt: illos nova conſtituendo vectigalia, annonam, victumque communem aggravaſſe agnoſcunt; hunc virtute, prudentique conſilio plurimum levaſſe intelligunt: illos vivos Tyrannos execrati ſunt; hunc patriæ patrem, conſervatoremque, appellantes, amplexi ſunt. Illos poſt mortem, vel ab aliis honorari ægrè ferentes, quantum in ſua poſitum poteſtate impediverunt; hunc contrà univerſi æquali ſtudio ſummis honoribus ultrò affecerunt. Quæ ratio ſit perſonas laudandi, ab externis corporis, animique bonis, atque adeò ab iis, quæ has tempore antecedunt, ſimul juncta, & poſt inſecuta ſunt, oſtendimus. Antecedunt autem homines tempore, patria, parentes: cum iis conjuncta ſunt fortunæ, corporis animique bona omnia: poſt autem inſecuta ſunt, habiti poſt mortem honores, præclaráque de iis hominum judicia. Quâ autem viâ ſingula ex locis copiosè, inſtrui, augerique poſſint, utcunque aperuimus, non quidem eo

Laus hominũ in tria tempora dividitur: in tempus quod ante eos fuit, quo ipſi vixerunt, & quod fatum eorum eſt inſecutum. Quintil. l. 3. c. 7.

conſilio, quod tantam copiam (quanquam paucis rem perſtrinximus) in cujusvis hominis laudem (quis enim finis?) temere adducendam putemus: ſed ut monſtrato locorum uſu pro cauſæ conditione, quantam quisque inde velit, copiam peteret. Neque enim hic cuiquam, quid fieri debeat, præſcribemus, ſed quid poſſit.

EADEM, QVÆ LAVDANDI & *vituperandi hominis ratio.*

Porrò vituperandi quæ ratio ſit, hinc facilè intelligi poteſt. Siquidem idem ordo, eademque, per omnia, via in vituperandis externis corporis animique malis erit ſequenda. Patriam igitur, parentesque bonos habuiſſe, atque inde degeneraſſe, patrimoniumque dilapidaſſe, * tam vitium dedecusque eſt, quàm cui hæc mala obtigerunt. In corpore autem ſi qua ſit deformitas, ut in Therſite, ſuis erit verbis exaggeranda: ſi nulla, formâ viribusque malè uſum fuiſſe, odio, dedecorique erit magno. Ab animo autem profecta vitia, flagitiaque, ſervato temporis ordine, niſi in ſua vitiorum genera ſpargere quæque mavis, perpetuâ oratione (quod in L. Piſone facit Cicero) erunt explicanda atque exaggeranda. Quodſi fortè & jam vita defunctis aliquid accidit, quo turpitudo odiumque augeantur, non erit ſilentio prætermittendum. Singula autem eâdem ratione, quâ ſuperiora, ex locis augenda amplificandaque erunt.

*Ut Catilina. *Hæc in re idem præceptum, quod in laudatione ſervandum.*

Poſtremò epilogum, &c. Sunt, qui prætermittendum eſſe tradant vitæ modum; item mortis qualitatem; item, quæ mortem ſint

con-

conſecuta, ut communem luctum, honores, exſequias, ſtatuas, ſepulturam magnificam.

DISPOSITIO LAVDIS *tetraſticho comprehenſa.*

Principium ſequitur genus: ut gens, natio, patres,
Vita micans ſtudiis, legibus atque bonis.
Res geſtas animus, corpus, fortuna miniſtrant.
Comparat in majus, votaque finis habet.

Thucydides, &c. Hic (ut ait Cicero de claris Oratoribus) erat Athenienſis ſummo loco natus, ſummusque vir, qui ad Olorum Thraciæ Regem, ceu ad progenitorem ſuum, retulit Numen: affinem habuit Miltiadem, neceſſarium Cimonem, ut ait Marcellinus Græcus, & Plutarchus in Cimone. Hoc auctore fuit adeò delectatus Demoſthenes, ut eum octies tranſcripſerit.

Thucydide quantum delectatus Demoſthenes, Offic. 1.

Athenis, &c. Cicero de Oratore, lib. 1. omnium doctrinarum inventrices Athenas vocat, ubi omnis dicendi vis inventa ſit, & exculta: & ad filium ſcribens, ait, urbis auctoritatem eam eſſe, quæ poſſit exemplis augere, &c. Quòd autem Attici ſint acutiores, in cauſa aiunt eſſe tenue cœlum, quod qui craſſum habent, craſſos cenſeri, ut in libro de fato Cicero. Porrò Athenienſis patriæ celebritas multum faciebat ad nomen illuſtrandum: unde apud Ciceronem de Senectute, Seriphius Themiſtoclem non ſuæ, ſed patriæ gloriâ ſplendorem aſſecutum affirmabat. Et apud Romanos magnificum erat, & gentibus venerabile, civem Romanum fuiſſe. Unde Divus Paulus ſe Romanum eſſe dicebat, quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Idem in urbem Tribunus maxima ſumma comparari
Cicer. in Actor. 22.
epiſt. ad *Eloquentia*, *&c.* Nihil (inquit) admirab-
Brutum lius & magis populare, quam eloquentia. Har
& Quin. Cicero de Orat. 3. vocat unam de ſumm
l.2.c.20. virtutibus, & de claris Oratoribus, ingen
lumen.

Vitæ magiſtras, *&c.* Leges enim condit eſſe conſtat ad ſalutem civium, civitatumqu incolumitatem, vitamque hominum & quie tam, & tranquillam. ut ait Cicero, 2. de leg

Poſteritate mandavit, *&c.* Id eſt, memori prodidit. idque lib. 8. quos ſcripſit de bell Peloponneſ. & Athenienſium.

Platæa. *Platæam*, *&c.* Platæa, vel Platææ, plura liter, clariſſima fuit Bœotiæ civitas: quan Stephanus dictam ait παρὰ τὴν πλάτην, hoc eſt, à remo. Statius lib. 7. Thebaid.

Nunciat excubiis vigiles arſiſſe Plataas.

De bello Platæenſi Thucydides, lib. 2. & 3. Et Plutarch. in vita Ariſtidis, & Cimonis.

Attica. *Atticam*, *&c.* Ditio vel regio fuit Attica, in qua Athenæ civitas, philoſophorum alumna: ubi primus omnium regnavit Cecrops; unde Athenienſes *Cecropidæ*, ut infrà patebit.

Peloponneſus. *Peloponneſi*, *&c.* Peloponneſus Græciæ regio, alio nomine *Achaja*, alio *Pelaſgia*, dicta. Vide Plin. 4. cap. 4. Nomen habet à Pelope Rege, Hippodamiæ viro, Tantali filio, quaſi Pelopis inſula. Sita fuit inter duo maria, Ægæum & Ionium, platani folio ſimilis. De bello Peloponneſiaco Thucydides, lib. 2. Plutarchus, in Nicia.

Naupactus. *Apud Naupactum*, *&c.* Naupactus Ætoliæ, quæ Acarnaniæ, Phocidi, & Locris contigua, civitas, nomen habet à navium compagina-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

paginatione: ναυπηγέω, navim fabrico; ναυπηγὸς; fabricator navium. Meminit Eraſmus in Proverb. Excubias agere in Naupacto. Cujus navale prælium apud Thucydidem, lib. 1.

Lesbos. *Lesbos*, &c. Celeberrima fuit Ægei maris inſula ante Troadem. Vide Plinium, lib. 5. cap. 31. Athenienſes, duce Nicia, receptos Lesbios multarunt, muros demoliti ſunt, naves & agros ademerunt. de qua re Thucydides, lib. 2.

Ambracia. *Ambraciotis*, &c. Ambracia urbs Epiri fuit aſpero ſubjecta tumulo. ut ait Livius, lib. belli Macedonici. Hujus cives Ambraciotæ: quorum hiſtoriam Thucydides lib. 2. complexus eſt.

Iudicium, &c. Hujus meminit Thucydides, lib. 4. & 5. Aphthonius habet:

> Δίκη Λακεδαιμονίων οὐκ ἀγνοεῖται παράνομος.

Id eſt, Lacedæmoniorum ſententia injuſta non ignoratur.

Sphacteria. *Sphacteria*, &c. Σφάττομαι, jugulo, vel macto eſt: unde Sphacteriam inſulam ab Heracleotarum mactatione dictam eſſe, Stephanus ait. Hiſtoriam Sphacteriæ, Thucydides habet lib. 4.

Pylos. *Pylos*, &c. Hæc fuit olim urbs Neſtoris, à Neleo condita. unde Ovidius:

> *Nos Pylon antiqui Neléia Neſtoris arva*
> *Miſimus.*

Diſtabat a Sparta ſtadia circiter 40. in agro Meſſenio. Hanc olim Demoſthenis conſilio munitam, Lacedæmonii oppugnarunt. Meminit Thucydides, loco citato.

Corcyra Corinthiorum *Corcyræi*, &c. Corcyra (ſecundùm Thucydidem) Peloponneſi civitas fuit. Item, inſula Alcinoi

fuit colonia, quam ii deduxerunt circa Olymp. 18.

Alcinoi patria. Lucan. lib. 2. *Vela ferantur P…
portus Corcyra tuos.*

Hujus cives Corcyræi Athenis orationem habuerunt, qua contra Corinthios petebant auxilia; quibus compertis, & Corinthii miſerunt Athenas Legatos, qui Corcyræorum orationes refellerent. Vide primum Thucydidis.

Æginates, &c. Αἰγινῆται, alii vertunt Æginenſes, qui Athenienſes accuſaturi Lacedæmona profecti fuerunt: ut ait Thucyd. lib. 4. Æginam autem Peloponneſo contra Atticam civitatem adjacentem aiunt; & inſulam Pyræeo portui propinquam, ab Ægina Aſopi Bœotiæ Regis filia nomen trahentem. Ovidius 7. Metamorph.

Oenopiam veteres appellavêre, ſed ipſe
Æacus Æginam genitricis nomine dixit.

Archidami Rhetoris meminit Quintil. l. 3. *c.* 6.

Archidamus, &c. Hujus meminit Thucydides, lib. 1. & 2. Hic fuit Orator, dictus quaſi princeps populi. Fuit & rex Spartanorum; quem cives mulctarunt, quod exiguæ ſtaturæ feminam uxorem duxiſſet. ait Plutarchus in vita Ageſilai. Et ab Archidamo Thucydides interrogatus, uter ipſe, an Pericles, luctâ præſtaret? reſpondit: Ubi luctando illum vicero, mox iſte, dicendo ſe cecidiſſe negat; idque ſpectatoribus perſuadet. Plutarchus in Politicis.

Abſterrens, &c. Lacedæmonii bellum propter ſocios Corinthios injuriis affectos illaturi erant Athenienſibus. quod Archidamus diſſuaſit; affirmans, eorum vires pares eſſe adverſum Peloponnenſes atque finitimos: ſed adverſus hoſtes procul habibantes eſſe omnino impares. Quare legatos Athenas mittendos

eſſe,

eſſe, qui nomine ſociorum injurias deprecarentur, atque pacem expoſcerent.

Stheneleides, &c. Qui finita Archidami oratione apud Lacedæmonios verba fecit: adhortans eos, ne ſocios haberent contemtui; nec ultionem differrent, ſed protinus arma ſumerent. Fuit autem unus Ephororum. Hi apud Lacedæmonios erant Tribuni plebis, Regibus oppoſiti: ſicut apud Romanos Conſulibus. Vide Ciceronem 3. de Legibus.

Pericles, &c. Hic fuit Athenienſium Dux, Philoſophus & orator, diſcipulus Anaxagoræ. Vide Juſtin. lib. 3. Valer. lib. 8. cap. 9. Quintil. lib. 12. cap. 2. *Pericles.*

Peſtilentiam, &c. Athenienſes, bello atque morbo preſſi, Lacedæmoniis erant ceſſuri, ſed oratione Pericles ad bene ſperandum eos exhortatus eſt. Vide Thucydidem, lib. 1. & 2.

Ad voluptatem, &c. Quintil. lib. 10, cap. 1. inquit: Hiſtoriam multi ſcripsêre præclarè: ſed nemo dubitat, longè duos cæteris præferendos, quorum diverſa virtus laudem eſt penè parem conſecuta. Denſus & brevis, ſemper inſtans ſibi Thucydides: dulcis & candidus & effuſus Herodotus. Ille concitatis; hic remiſſis affectibus. Melior ille concionibus; hic ſermonibus. Ille vi; hic voluptate.

IN SAPIENTIÆ LAUDEM.

Exordium ductum à ſapientiæ præſtantia, eamque laudandi difficultate. Eam Cicero offic. 2. ſcientiam appellat rerum humanarum atque divinarum. Vide Tuſc. Quæſt. 4. *Sapientia laus.*

Adipiſci, &c Sapientiam adeptum aſſerunt

runt eum, qui cùm vituperatur, non iraſci-
tur, & cùm laudatur, non extollitur. Plato
(ut ſcribit Laërtius Diogenes) interrogatus,
quomodo quis ſapientiam adipiſceretur? re-
ſpondit: ſi non exſpectârit, quæ non evenire
poſſunt; nec de præteritis recordatus fuerit.

Iuno. *Iuno, &c.* Cicero de Natura Deorum 2. di-
ctam ait à *juvando*. Nuptiis præeſt; unde *pro-
nuba*. A parturientibus invocatur; unde *Lu-
cina*. Apud veteres nihil aliud erat, quàm
aër. Vide Macrobium, de ſomnio Scipio-
nis, cap. 17.

Mars. *Mars, &c.* Quem apud Thraces natum
affirmarunt, hoc eſt, apud bellicoſos, atque
feroces homines. Cujus meminit Cicero de
re militari.

Pallas. *Pallade, &c.* Hanc alio nomine *Bellonam*
vocabant. Lactantius, lib. 1. cap. 21. *Miner-
vam* à minuendo, vel minando: ſecundùm
Ciceronem. *Pallas* autem, quòd haſtam vi-
bret, ἀπὸ τῦ πάλλειν. Natam aiunt è Jovis
cerebro. de qua plura Macrobius, 1. Satur.
cap. 17.

Vulcanus. *Vulcanus, &c.* Cicero de Natura Deorum
3. ſcribit, quatuor Vulcanos fuiſſe. Quorum
primus cœlo natus: ſecundus Nilo progeni-
tus fertur, *Opus* dictus: tertius Jovis & Ju-
nonis filius, qui Lemni fabricæ traditur præ-
fuiſſe; de quo Aphthonius hoc loco videtur
intelligere. Quartus Menalio natus, qui Vul-
canias prope Siciliam inſulas tenuit.

Neptunus. *Neptunus, &c.* Ut Portunus à portu; ſic
Neptunus à nando, paulùm primis literis
immutatis, derivatur. Saturni & Opis fi-
lius, qui & Παλαίμων inter Deos celebratus.
Vide Ciceronem, libro de Natura Deorum 2.

Di-

Dii cognatam ſibi habent, &c. A Diis pro- *Sapientia Vsûs & Memoriæ filia.*
genitam ſapientiam aſſerit. Gellius autem,
lib. 13. cap. 8. ex Afranii ſententiâ, Sapientiam
ſcribit Uſûs & Memoriæ filiam, quòd uſu
vitæ multâque rerum experientiâ paretur
prudentia. Unde proverbium Solonis nomine
celebratum, Γηράσκω δ' ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος. Quod ſic vertit Eraſmus: *Quotidie addiſcens plurima, fio ſenex.*

Palamedem, &c. Hic Nauplii Regis Eu- *Palamedes.*
bœæ filius erat; unde Naupliades. Ovidius
in Ibin:

Naupliadæque modo ficto pro crimine pœnas
Morte luas, nec te non meruiſſe juvet.

Deorum filius habitus, quod ingenio divino
præditus, ordinem aciei, & aliquot literarum
figuras invenerit. Vide Plinium, lib. 7. cap.
56. Philoſtratum, lib. 4.

Neſtorem, &c. Hujus pater Neleus, & ma- *Neſtor.*
ter Chloris legitur. Deorum filius putatus,
propter eximiam prudentiam & eloquentiam. Hunc Agamemnon ſibi ſemper adhibuit
conſulem. Cicero de Senectute: Dux Græciæ
non optat, ut Ajaces ſimiles decem habeat;
at, ut Neſtores, quinque. Homerus Iliados α:

——— Τοῖσι δὲ Νέστωρ
Ἡδυεπὴς ἀνόρουσε λιγὺς, Πυλίων ἀγορητής.
Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν
αὐδή.

Deorum filios, &c. Ut Herculem, Æſculapium, Mercurium, Æneam, Achillem, Liberum, Cæſares. Etenim gentilitas olim magnates atque Reges *Deos* appellabat; ſive ob
miraculum virtutis; ſive ob prudentiam; ſive
ob beneficia, quibus etiam ad humanitatem

com-

compoſiti; ſive in adulationem. Vide Lacta[ntium], lib. 1. cap. 15.

Deorum naturam permutare conati, &c. Sunt qui hunc locum ita reddunt ex Græc[o]: Non illis Deorum naturam attribuentes, i[d] enim veri Dii fuiſſent, communione gene[ris] commune bonum ſortiti, ſed quatenus id b[o]num ſibi compararunt, Deorum filii exiſt[i]mati ſunt.

Vtriuſque temporis, &c. Id eſt, divinu[m] munus ac progenies ſapientia principatu[m] obtinet & pacis & belli temporibus. Nos ex[...] horreſcere metu non ſinit, & hac præceptric[e] in tranquillitate rectè vivere poſſumus. Vi[de] de Ciceronem, de finibus bonorum & ma[lorum].

Futura proſpicit, &c. Docet enim ſapien[tia], nihil temere & præcipitanter agendum [...] ſed omnia conſultò & præmeditatò. Cuju[s] proprium eſt, nihil quod pœnitere poſſit, fa[cere]; ut ait Cicero Tuſcul. Quæſtion. 5. E[t] non committere, ut aliquando dicendum ſit [...] *non putaram*. ut inquit idem Cicero offic. 1 [...] Valerius, lib. 7. cap. 2. Porrò ſapiens aſſue[...] ſcit futuris malis, & quæ alii diu patiend[o] levia faciunt, hic levia facit diu cogitando[.] Præcogitati enim mali mollius ictus venit[.] Ideò ſtultis, fortunæ cedentibus, omnis vide[tur] nova rerum inopinata facies: ut ait Se[neca] ad Lucilium, Epiſt. 77.

Cælum, &c. Id eſt, Sapientia nobis revela[vit], quæ ſunt in cœlis arcana, τὰ ἀπόῤῥητα, [...] ineffabilia myſteria.

Vitâ defuncti, &c. Ut & Galli ſapientes, [...] qui perſuaſum habuerunt, animas hominum [...] immortales eſſe, ſoliti pecunias mortuis, quæ[...]
apud

apud inferos redderentur, dare. Valerius, lib. 2. cap. 1.

Actus ſapientiæ, &c. Ad molem immanis equi reſpexit. Virgilius 2. Æn.

Inſtar montis equum divinâ Palladis arte
Ædificant, ſectâque intexunt abiete coſtas.

Et unius conſilium, &c. Aphthonius ſic habet: Καὶ Περσῶν ὅλην διέλυσε δύναμιν δι' ἑνὸς κυροῦντα βουλεύματος. Rodolphus Agricola pro κυροῦντα videtur legiſſe Κύρου. Fuit quidem ſapientiſſimus Perſarum rexCyrus, qui dicere ſolitus, neminem debere principatum ſuſcipere, niſi melior his, in quos acciperet. Is Aſtyage, Medorum rege, avo materno victo, regnum Perſicum auxerat, non ademerat. Vide Juſtin. lib. 1. Sunt igitur, qui hunc locum referant ad Alexandrum, qui legitur Perſas in fugam convertiſſe. Alii malunt ad Ariſtidem referre: ſub quo duce Perſæ victi, eorumque dux Mardonius Arimneſto Spartiata ſaxo caput ſaucius, ut ab Amphiarai oraculo ſibi prædictum erat, occiditur. ut Plutarchus in vitis refert.

Cyrus regnum à Medis ad Perſas tranſtulit, circa 10. Olym. 56.

Cyclops, &c. Dictus ab uno, quem habuit in fronte, oculo; quaſi circularis oculus. de quo apud Virgilium, in tertio Æneidos libro:

Cyclops.

Nam ſimul expletus dapibus, vinoque ſepultus,
Cervicem inflexam poſuit, jacuitque per antrum
Immenſum, ſaniem eructans, ac fruſta cruento
Per ſomnum commixta mero; Nos magna precati
Numina, ſortitique vices, unà undique circum
Fundimur, & telo lumen terebramus acuto,
Ingens, quod torvâ ſolum ſub fronte latebat,
Argolici clypei, aut Phœbeæ lampadis inſtar,

Pro-

Propertius lib. 4.

Ceſſit & Ætnææ Neptunius incola rupis,
Victa Maronæo fœdatus lumina Baccho.

Vide Homerum, Odyſſ. 3.

Fortitudo. *Fortitudo culpanda, &c.* Sine Sapient (inquit) fortitudo non eſt fortitudo; ſed teme ritas. Propterea quòd fortitudo eſt contemti laboris & periculi cum ratione utilitatis, & compenſatione commodorum. *Temeritas.* Temeritas eſt conſideratâ dolorum perpeſſione, gladiatori periculorum ſuſceptio; ut ait Cicero ad He rennium 4.

EXEMPLA LAUDATIONIS

Et primò laus Demoſthenis.

Exordium. Qui parentibus obſcuris nati ad decu præclarum virtute propriâ adſcenderunt, no inferiorem laudem merentur, quàm qui no bilitate majorum ſuperbi ſe jactant. Majo enim eſt gloria, virtutibus propriis niti, quàm alienis intumeſcere.

A genere. Demoſthenis quidem pater Demoſthene fuit, vir honeſtus atque probus: ſed plebeius, ab officina gladiorum *Machæropæus* appel latus, vix ſeculo ſuo notus: ut Valerius inquit. Atqui filius ad ſummum decus evectus, omni bus majoribus ſuis præluxit.

Diis ille adverſis genitus, fatoque ſiniſtro,
Quem pater ardentis maſſæ fuligine lippus,
A carbone & forcipibus, gladioſque parante
Incude, & luteo Vulcano, ad Rhetora miſit.

Ut ait Juvenalis Satyra decima.

A patria. Demoſthenem legem orandi vocat Sortitus fuit Patriam, ubi inventæ & ex cultæ bonæ diſciplinæ. Unde, velut ex equo Trojano, complures viri celeberrimi prodie runt.

Majo-

Majores parum illuſtres habuit; ſed eos ipſos eloquentiâ atque virtute ſuâ nobiliſſimos reddidit, oratorum princeps æſtimatus.

Quintil. l.10.c.1.

A majoribus.

Honeſtè fuit educatus, ac bonis diſciplinis nſtitutus, ſub Oratore clariſſimo Iſæo, & præceptore Platone; ad bonarum literarum ſtutia inflammatus à Thraſio Eunomo.

Ab educatione.

Ingenii ſpecimen ſub primâ juventâ ſtaim emicuit. Vis in eo dicendi mirabilis & lorioſa Rempub. tutata fuit. Nactus in Reub. materiam uberem, & honeſtam, pro ræcorum libertate adverſus Philippum, & n ea præclarè, decertans, confeſtim nomen & loriam aſſecutus eſt, nec ſolùm ut diſertus, erùm etiam ut fortis vir ſuſpiciebatur, ut dmiraretur ipſum Græcia, obſervaret Perſaim Rex, plurimusque apud Philippum ſero eſſet, & confiterentur adverſarii, ſibi aderſus præclarum virum eſſe certamen.

A bonis animi.

In quem ejus Philippicæ, ut exſtant.

Corporis quidem in eo fuit imbecillitas, uam ingenio atque doctrinâ compenſavit, que reſarſit. Etenim commemorato nomie *Demoſthenis*, maxima eloquentiæ conſumatio audientis animo oboriebatur. Lateris uidem firmitate defectus, quas corporis hatus vires negaverat, à labore mutuatus eſt. ui cùm rerum naturâ præliatus & quidem ctor abiit, malignitatem ejus pertinaciſſimo imi robore ſuperando. Itaque alterum Deoſthenem mater, alterum induſtria enixa it, ut ait Valerius Maximus.

A bonis corporis.

Humerorum jactationem quomodo ille emendârit, vide apud Quintil. l.11.c.3.

Patrimonium abundans relictum erat: d id tutores malè adminiſtraverant. Partem im ſurripuerant, partem neglexerant. Ipſe nen ſatis opum ſtudio conſecutus, & iis æſtantiora bona ſecum geſtabat, non hu-

A bonis fortunæ & à morte.

Adver-

meris, *ſus tuto-*

res ſuos puer adhuc pupillares actiones habuit Demoſthenes: ut teſtatur Plutarch. in ejus vita: & Quint. l.12.c.6.

meris, non oculis viſenda, ſed æſtiman animo: quæ domicilio mentis incluſa, n mortalium, nec Deorum manibus labefacta queunt; & ut manentibus præſto ſunt, i fugientes non deſerunt; ut de Bia Valeri ſcribit.

Pro ſalute Reipub. vitam amiſit: unde eju mortis diem omnium mœſtiſſimam egerun & inter ſacra Cereris jejunarunt mulieres. Po pulus item Athenienſis, honorem illi reddens ſtatuam, utque maximus natu ſui generis pu blicè ſtipendia haberet, decreverunt.

ALIUD EXEMPLUM IN *laudem Philippi regis Macedonum.*

Exordium.

Ex Græcorum Regibus, meo judicio, nul lus fuit quem non Philippus Macedonum Rex vel ingenii dexteritate, vel virtutum me ritis exſuperarit.

A genere & patriâ.

Patrem habuit Amyntam, ſummæ pruden tiæ virum, patriam celeberrimam atque re gnum adeptus centum & quinquaginta po pulorum. Plinius lib. 4.

Ab educatione.

Epaminondâ ſtrenuiſſimo Imperatore, & ſummo philoſopho uſus eſt præceptore. (Oroſius, lib.3.cap. 12.) A quo & bellicis artibus & philoſophiæ præceptis præmunitus ad règnum acceſſit.

A rebus geſtis.

Theſſaliam domuit, Græciam penè totam conſiliis præventam viribus vicit; nec ita bellicis tumultibus præpeditus, & victoriis affectus, ut à liberali Muſâ & ſtudiis humanitatis abeſſet. Quin lepidè comiterque pleraque & fecit & dixit, & egregia ingenii monumenta reliquit. Argumento ſunt Epiſtolæ, mundi-

tiæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

tiæ, venuſtatis & prudentiæ pleniſſimæ; velut illæ quibus Ariſtoteli natum ſibi filium,& ab eodem inſtituendum,denunciavit. Quibus omnibus ea, quæ fortaſſe juveniliter patraſſe criminari poſſet, abundè ſatis delevit.

Clementia ſingularis in eo fuit ac benignitas in victos: unde quibusdam ipſi conſulentibus, ut cum Athenienſibus aſperiùs ageret, reſpondit; illos abſurdè facere, qui homini, cuncta ad gloriam tum agenti tum patienti, ſuaderent, ut gloriæ ſuæ theatrum abjiceret. ſignificans, ſeſe hoc agere, non ut Athenas everteret, ſed ut civitati celeberrimæ,doctiſſimorum virorum copia florenti, ſuas virtutes probaret. Item: Quidam petulantioris linguæ maledicta conjicere ſolebat in Philippum. hunc, amici hortabantur, ut ejiceret in exilium. At ille negavit ſe hoc facturam. demirantibus, quid ita! Ne, inquit, oberrans inter plures malè de me loquatur. *Ab animi bonis.*

Quod maledicum non egit in crucem, vel clementiæ erat: quod ignovit, vel magnanimitatis: quod contemſit, quod noluit expellere, prudentiæ; plus enim nocuiſſet. Vide Eraſmum 4. Apophthegmatum; Diodorum Siculum, lib. 3. *A comparatione.*

Quis autem Hannibalem,Carthaginenſium ducem, Philippo cenſuerit comparandum? Ille multa quidem geſſit, ſed pleraque perfidiosè ac crudeliter; hic omnia ſapienter, ac cum animi ſummâ moderatione. *Epilogus.*

Longè plura de tanto Imperatore dicenda eſſent;ſed finem facio,contemplans,meam dicendi facultatem longè inferiorem eſſe, quàm tantis Philippi virtutibus par eſſe poſſit.

ALIUD

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ALIUD EXEMPLUM, I
eloquentiæ Encomion.

Cùm, autore Gellio, turpius ſit frigi laudare, quàm inſectanter vituperare; metu ne non encomion eloquentiæ minùs aptu ego dicturus, ingenii magis inopiam prod turus ſim, quàm dignis illam laudibus evect rus. Attamen, ſi libet ejus principium conſ derare; reperiemus eam honeſtiſſimâ produ ctam origine, optimiſque rationibus prof ctam.

À Genere. Quintil. l.2.c.20. De eloquentiæ autem præſtantiâ vide apud eundem l. 2. c. 26. Ab iis, quas perficit, rebus.

Quæ cùm una ſit de ſummis virtutibus, (u ait Cicero,) nemini dubium eſſe debet, qui ab illo, qui fons omnium virtutum eſt, & ori go, profecta ſit: nempe à Deo Opt. Maximo cujus (ut ſacra Scriptura meminit) dona ſun linguarum genera, omneſque ſapientiarun ac ſcientiarum ſermones; ex quo, per quem, & in quo ſunt omnia.

Cœlitus igitur demiſſa admirabilem in re bus humanis potentiam recipit, & incredibi lem efficaciam facultatemque accendend mentes ad honeſtatem, animos ad gloriam Afflictos conſolatur, perterritos timore va cuos reddit, ſeditiones compeſcit, feros & agreſtes homines ad humanitatem deducit. Unde poëtæ Orphea & Amphiona finxerun demulſiſſe feras, & cum arboribus monte traxiſſe. ait enim Horatius:

Agreſtes homines, ſacer interpreſque Deorum
Cædibus, & fœdo victu deterruit Orpheus:
Dictus ob id lenire feras, rabidoſque Leones.
Dictus & Amphion, Thebanæ conditor arcis,
Saxa movere ſono teſtudinis, &c.

Sed

Sed, inquis, eloquentia ſceleſtos pœnis eripit; falſis veritatem expugnat; ſtatus Reip. evertit: ut bono jure Lacedæmonii Rhetores videantur expuliſſe. *Occupatio.*

Hac de re uberrimè apud Quintil. deca. 16. lib. 2.

Eſto! ſed eâdem ratione omnes bonæ artes, omneis magiſtratus, cùm utrinque aliquando proveniant mala, poſſent expelli. item, è medio tolli ignis & aqua, unde ſæpenumero maxima oriuntur diſpendia. atqui bonæ res malæ non ſunt, ſi bene utamur. *Redditio.*

Quis eloquentiæ prætulerit liberalitatem? hæc paucis poterit prodeſſe; illa ſuas in omnium mortalium ſalutem vires extendit. *Comparatio.*

Rerum magnitudine deterritus finem facio: etenim maximis eloquentiæ laudibus vix ullius dicendi facultas reſponderit. *Epilogus.*

ENCOMIUM MARPURGENSIS *Academiæ.*

Ingratiſſimus omnium haberi meritò poſſem, ſi concionis hujus hodiernæ autoribus, nempe iis, quibus me ipſum debeo, non in præſentia morem gererem, in dicendis, quem ſcopum hujus orationis eſſe voluerunt, beneficiorum laudibus, atque ſummis in nos omnes meritis. Rationis omnis expers volatile Ciconiam, novîmus omnes, officii mutuam rependere vicem ſolere: ut hinc, ἀντιπελαργεῖν, natum ſit proverbium. Quanto æquius ac juſtius nos, qui ratione ducimur, gratiam nobis benefacientibus, ſi propter culpam fortunæ iniquioris non parem referre potuerimus, tamen aliquam, ſcribendo ſaltem, bene ſentiendo, atque aſſiduis illos extollendo laudibus, & habere & agere non de- *A dicentis officio.*

trectaverimus ? Cùm autem Academia M
purgenſis , veluti mater omnium noſtra co
munis benigniſſima, nos tanquam alum
ſuos, & clariſſima pignora, ſinu blandiore
veat , nos bonis literis inſtituat , nos proba
moribus exornet , nos denique maximis h
noribus afficiat ; quis vel pietatis ullo ta
confirmet illum affectu, qui rogatus, aut j
ſus , parentem tam officioſam pro virili
nolit, ut ingratitudinis moroſæ filius, ad ſid
ra ferre ? Hæc cùm ipſi vos optimè tenea
meditata , nihil omnino dubitandum erit m
hi , quin jam ſilentium pollicentes, vos omn
ornatiſſimi atque iidem integerrimi viri ,
ſtudioſa juventus , me patienter ſitis aud
turi.

Ab auditorum attentione & argumenti fertilitate.

Injunctum eſt mihi Academiæ noſtræ Ma
purgenſis Encomion dicere. Inprimis aute
gaudendum , ac lætandum mihi video , pa
tim quòd vos ad audiendum tam avidos co
templor : vos omnes tam attentos, quàm pu
dens ego ; quàm hæſitans ego ; quàm treme
bundus ego, primùm huc adſcendi : nunc au
tem veſtro , quo me omnes proſequimini, fa
vore , atque hilaritatis adſpectu, longè reddi
tus alacrior : partim , quòd talis oblata ſit di
cendi materia , in qua etiam erudito parum
hoc eſt , mei ſimillimo literaturæ levioris ho
muncioni , non deeſſe poſſit oratio; ut long
difficilior videatur exitus inventio , quàn
principii , nimirum ut non tam copia mihi
quàm modus in dicendo quærendus exſiſtat

Ab auctoribus ac fundatoribus

Nam ſi protinus ab initio ipſos gymnaſi
noſtri celeberrimi auctores ac patronos con-
ſideres , ac perpendas , ſive Deum Opt. Max
cujus cæleſti providentia ac divino nutu in-
ſtituun-

ſtituuntur, eriguntur, ac gubernantur uni- *Academia.*
verſa, quæ in terris ſunt; ſive illuſtriſſimum
noſtrum Haſſorum principem: ſtatim tibi tam
inundans verborum ac rerum flumen occur-
ret, ut te magis obrutum copiâ, quàm inopiâ,
preſſum iri fatearis. Quid? (ut illum ἀνεκφώνη-
τον, ἀνεξερεύνητον, ἀνεξιχνίαστον, qui extra o-
mnem eloquentiæ cœleſtis, nedum terreſtris,
aleam eſt poſitus; cujus gloriæ nullum princi-
pium, nullus finis exiſtit, Deum Opt. Maxi-
mum prætercam) vel ſolæ hujus terreni nu-
minis, quo Domino ac fundatore noſtra Aca-
demia meritò gaudet, jubilat & exſultat, Prin-
cipis illuſtriſſimi dotes tantam dicendi co-
piam offundunt, ut ſpiritus dicturo citiùs de-
fecerit, quàm increſcentis beneficio rerum
orationis curſus.

Quid enim memorem tot antiquiſſima *Ab illuſtri principis Hoſſorum genere, factis atque virtutibus.*
ſtemmata; tot majorum imagines; tot pacis,
et belli clariſſima facinora, atque parta tro-
phæa? Quid tantam vitæ integritatem, tan-
tam clementiam, tantam prudentiam, tan-
tam pietatis ac veræ religionis curam? Quid
denique innumerabilia alia, quæ omnia ac
ſingula, tam ſplendida, tam lucida, tam illu-
ſtria ſunt, ut, ſi alienæ claritatis polities ac
color fuerint adjuncta, plus obſcuritatis ſint
allatura, quàm lucis? Ideoque tam fertilia, tam
copioſa prædicatu omnia, ut centum linguas,
imò centena principum eloquentiæ millia fa-
tigare poſſent.

Quis enim, ut alia tranſeam omnia; quis *A diſciplina militari.*
(inquam) vel Neſtore, vel ipſo Pericle facun-
dior, eloquentiâ digna ſatis expreſſerit, quan-
ta diſciplinæ militaris arte contuderit horri-
dos Sichingiani terroris inſultus? quanto pri-

ſtinum in regni ſtatim animo reſtituerit D
cem Wirtenbergenſem ? quanto pecto
compeſcuerit ſeditioſos ruſticorum tumult
quanto denique ſpiritu vicerit Duces Bru
vicenſes, Patrem & Filium ?

Ab aliis Academiæ præſidibus, atque Mecœnatibus. Quare digna ſatis laudatu, ſatis glori
Marpurgenſis Academia videretur, ſi vel ſ
lùm tot & tantis fundatoris ſui decoribus
ornamentis conſpicua floreret. Sed, ut U
verſitatis noſtræ amplitudo fiat admirabilio
accedunt complures, quos omnes enumera
longum eſſet, natalium claritate, facultatu
laureis, ac virtutum meritis præſtantiſſi
patroni, quorum facundia plurimum ap
exteras nationes promovit, quorum gravit
tis excellentia protexit, dignitatis deniq
tituli protulerunt & exornaverunt Academi
noſtræ pomœria. Quibus omnibus robuſtiſ
mis, veluti columnis ſuffulta; quibus tutel
ribus divis Academia Marpurgenſis undiq
circummunita; quid ulterius excogitare pot
rit, quod origini ſuæ & fortunarum prim
tiis, vel ſplendidius vel excellentius adjice
poſſit ?

A temporis opportunitate. Jam ſi tempora, quibus inſtituta fuit,
primo diligenter excuſſeris, invenies prof
cto Saturni ſeculis non infeliciora, quib
bonæ artes atque virtutes ubique gentiu
anteà proculcatæ capita ſua feliciter exſeru
rint: quibus homines nullis inquietati belli
nullis inteſtinis ſeditionibus inſauciati, nu
lis hæreſibus Anabaptiſticis effaſcinati, null
denique præliis funeſtati, ſed velut optim
fortunatiſſimi fores pulſantis ævi auſpiciis
Atqui ſi qua tum priſcæ veſtigia fraudis rema
nere, aut malorum lerna videbatur impen
dere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

dere, ea ſtatim omnia ab Illuſtriſſimo Principe noſtris procul à finibus propulſata fuere.

A quæſita loci commoditate.

Quodſi locum, ubi Marpurgenſis Univerſitas erecta, perſcrutatus fueris, vix ullum profecto reperies vel amœniorem, vel commodiorem. Ubi Marpurgum, Haſſiæ Metropolis, tot vetuſtis antiquiſſimorum ædificiorum ſtructuris veneranda, prudentiſſimorum incorrupto Senatorum ordine conſpicienda, florentiſſimo ſimul ac honeſtiſſimo rerum privatarum ac publicarum ſtatu nobilitata reſplendet: cujus forum curia ſpecioſiſſima marmoreis quaſi lapidibus exciſa devenuſtat; & aqua fontana, tot fiſtulis ac ſiphunculis jam recenter artificio mirabili factis, emiſſa, & murmure blandiore delectat, & adſpectu pulchriore totum locum exornat.

A contradictione.

Verum, ut occaſio reprehendendi ſemper eſt obvia, ſi quis calumnietur, ipſam urbem plus æquo fragilibus cinctam eſſe muris; reſponderi poterit, quod olim Ageſilaus ille, Lacedæmoniorum Rex, percontanti, quam ob cauſam Sparta non cingeretur muris, reſponſum voluit, oſtendendo cives armatos, inquiens; Hi ſunt Spartanæ civitatis mœnia. Quo ſignificavit, Reſpublicas nullis munimentis, nullis vallorum propugnaculis tutiores eſſe quàm civium virtutibus. Marpurgum ergo tutiſſimum eſt, ac firmiſſimum tot ſtudioſorum, tot fortiſſimorum civium virtutibus. Nam lapideo quod operi deeſt, id animorum robur, ac præſtantia, compenſant: & quod hominum artificiis, id natura loci tot præruptis undique montibus ſarcit commodiſſimè circumſepiendo: ubi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

celeberrimus iſte fluvius Lanus infractu
orientali lateri dorſum accommodat.

Ab aquarum ſalubritate, & piſcium copia.

Qui aliàs etiam, quaſi Nilus fœcundans o-
mnia, plurima delicatiſſimorum genera p
ſcium educat, atque producit. Cujus ite
potentia medica celebratur, ut cum mul
nominum minimè vulgarium Thermis co
tendere poſſit. Etenim pſoram ac impetig
nes omnes, quibus communiter ſtudioſi c
vexantur, præſentiſſimè ſanat: ut, nemo ta
tâ ſcabie laborans huc veniat, qui non ſem
atque iterum lotus, ociſſimè curetur. Hi
complures audias, qui, quem cutis glabellæ n
torem aſſiduis alibi lavacris experiri non p
tuerint, eum ſeſe fateantur hîc vel citra neg
tium aſſecutos ſolius beneficio Lani, maxim
peculiarem pratorum alvei Marpurgenſis vi
tutem haurientis.

A loci amœnitate, & ubertate.

Ubi, præter jam dicta, tot amœni proſp
ctus, tot hortorum decora, tot agrorum lum
na; ut illud, Nullus in orbe ſinus Marpurg
non Baiis prælucet amœnis, dubio proc
ſcriptum reliquiſſet Horatius, ſi modo co
gnitum habuiſſet, & verſus non reluctaretu
equidem

Aureus hic annus, biſerique roſaria Pæſti,
Hic propius ductum credas frondere Tarentum.

Hic denique Muſis omnibus gratiſſimus lo
cus, ubi rerum omnium uberrimus proven
tus: ut non ſolum innumera civium ac ſtu
dioſorum multitudo victum acquirere facilli
mè poſſit; ſed etiam fertilitas nativa miſerri
mæ locorum exterorum ſterilitati ſuppetia
ferendo, non parvas alienarum civitatum ſi
tarchias expleat, Reſpublicas alat, ſuſtentet
lætificet.

Ub

Ubi denique maxima aëris ſalubritas, ut *A cœli*
ipſa peſtis, aut acutus alius (nam quæ de pleu- *clemen-*
ritide modò feruntur, puerilia ſunt) morbus *tia.*
nunquam, niſi fortaſſe (quod tamen rariſſi-
mum) decennio toto elapſo, graſſetur. Cujus
rei cauſa poterit evidens eſſe, vel tam placida
cœli temperies, vel tam ſereni totius machi-
næ cœleſtis adſpectus, quibus Marpurgenſem,
ut omnium ſibi dilectiſſimam, æternus ille
Pater, ſingulari quadam clementiâ commo-
tus, proſperare dignatus eſt civitatem. Quæ
non ſolaribus nimium æſtibus ſubjecta ja-
cet, nec frigoribus nimium borealibus pro-
pinqua, ſed temperatiore ſub climate con-
ſtituta.

Veruntamen, ſi tempeſtuoſior aliquando *Ab aëris*
ac immitior aër (ut omnium rerum eſt viciſſi- *horri-*
tudo) videtur ingruere; longè plus utilitatis *dioris*
ille ſemper, quàm incommodi, ſolet impor- *commo-*
tare. Sic enim ad omnes fortunæ truculen- *ditate.*
tioris impreſſiones aſſuefiunt: ſic ad morbos
ferendos; ſic ad duriſſimos labores perferen-
dos, exercentur, ac educantur corpora.

Porrò, ſi quiſpiam conqueratur, regionem *A cli-*
tam montoſam, aſperam ac lapidibus con- *voſæ re-*
ragoſam inhorreſcere; hic mihi ſapiens Da- *gionis u-*
…i majoris factum animo præſenti revolvat. *tilitate.*
qui populum ſuum, regionis ſcabritiem &
aſperitatem campeſtri ac molliore tractu com-
mutare cupientem, minimè permiſit: affir-
mans, hominum habitus, ut ſemina ac plan-
tas, ad regionis naturam immutari, ſentien-
…, ſe malle duros homines, & laboribus ac-
commodos, quàm molles, quàm ignavos,
quàm effœminatos; quales regio mollior ge-
nerare ſolet. Quod ſi diligenter animo col-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

lectum diſcuſſerit, nullam in orbe ditione
fore confitebitur, quam cum ſua permuta
debeat illuſtriſſimus Haſſorum Princeps, i
numera virorum millia poſſidens, qui temp
re pacis bona ſtudia ac virtutes excolere n
verunt: bellis autem imminentibus, qui l
bores perpeti; qui maximum exercitum d
cere; qui ſumma pericula ſubire; qui forti
arma tractare; qui munitiſſimas urbes eve
tere; qui denique præcelſas arces demoli
poſſunt. Quare Pœnorum accerrimus dux A
nibal, in Italiam ab initio per Alpes, per t
frigora ac nives irrupturus, maximis oli
ſtipendiis coëmiſſet tales virorum manu
quales producit Marpurgum; ubi corpora v
geta, robuſta, præſtantiaque proveniunt,
procera grandeſcunt.

Ab ingeniorum dexteritate.

Sed ne proverbium, Ἄνους ὁ μακρὸς. id e
Amens qui longus eſt, in eoſdem quadret; a
cedit acutior mentis, & ingeniorum ſagaciſſ
ma perſpicacitas. Non enim Marpurgen
multum averſus equos Sol jungit ab urb
Quæ nec, ut aliæ quædam, in vallibus pro
fundis, in locis cavernoſis, in lacunis, atqu
ſpeluncis paluſtribus eſt condita; ubi perpe
tuo fœtore graviter olentes nebulæ, ubi pu
tres exhalationes, ubi peſtiferæ Mephite
viroſâ craſſitie corrumpunt aërem; deind
mentium humanarum acies hebetant, & Sa
turnias quaſi lemas offundentes, ingenioru
vires obnubilant: ubi ferarum latibula, lupo
rum ac urſorum ſpelæa; ubi horrenda deniqu
ſerpentum ac draconum antra belluinam a
naturam animos transformant humanos: ſe
potiùs, ut nobiliſſima Regina, Marpurgenſi
civitas, bonarum artium omnium receptacu
lum

lum, puriorem, eminentiorem, & ingeniis bonis aptiorem cœli partem elegit, & ita ſollertem ſeſe compoſuit, ut proximè ad figuram hominis, ac virtutis ſimulacrum, accedere videatur.

Ab urbis figurâ, vel habitu.

Enimverò quemadmodum à Deo Opt. Max. videmus hominem effictum erectâ facie rigidum, ut ſcilicet ea ſpeculetur, unde ejus origo eſt, nempe cœleſtia; reliquum autem univerſum animantium genus pronum, & ad terram verſum: quod etiam Ovidius innuit, dicens:

Metam. I.

Pronaque cùm ſpectent animalia cætera terram;
Os homini ſublime dedit, cœlumque videre
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Sic clariſſimum, ubi noſtræ Academiæ pulcherrima ſedes eſt, Marpurgum, non aliter atque homo princeps, caput erectiſſimum ac eminentiſſimum ſuis turribus, ut diademate regio coronatum habet. Nempe quam admiramini toties ἀκρόπολιν, arcem iſtam, quæ candidam frontem ſuam veluti inter nubila condit: cujus collum monili baccato ſuis velut unionibus irradians prominet; illinc nitidis clariſſimi domini Cancellarii Joannis Ficini palatiis; hinc illuſtriſſimi Principis ſapientiæ domicilio, quod βουλευτήριον aut δικαστήριον appellamus, exornatum. Corpus eſt tot membris & articulis, id eſt, domibus ac palatiis inſigne, quicquid intra civitatis Marpurgenſis mœnia ſitum eſſe novimus. Pectus, eſt ipſum templum. Curia iſta, ut alimentorum diſpenſatrix, eſt ſtomachus. Utrumque collegium, Pomœrii, & (ubi jam hæc dicimus) Lani, ſunt præcordia. Duo

vici, alter, quem vulgo den Grien: alte quem Bulgenſtein appellant, femora ſur aquis proxima: quod circum eas corpor partes crebris lotionibus indigeant, ideóqu mediaſtinis aſſignati. Brachiorum alterum nempe dextrum, eſt iſta platea, quar vernaculâ linguâ den Stein-wäg vocitant Siniſtrum, quod ſuburbium, Weidenhauſen Pedes autem inſtar fortiſſimi bovis (juxt proverbium) altius in terræ viſcera defixit Sic diſparſis veluti manibus, & commodiſ ſimo ſuæ vaſtitatis immobilioris anfractu ſtudioſos omnes, quaſi gremio ſinuoſo, u benigniſſimo, ſic tutiſſimo, complectitur, & exoſculatur.

A meritorum compenſatione, ſtudioq; juſtitiæ.

Cæterùm, ut honeſtate conſpicuos peculiari quadam humanitate, quæ ſua eſt benignitatis excellentia, proſequitur: ſic in dyſcolos ac nebulones omneis meritam ac juſtam (ut æquum eſt) ſeveritatem exercet; ut ſuis flagitia, ſuis ipſam virtutem præmiis condecoratum iri cognoſcas. Etenim cum alterum brachium, nempe dextrum, id eſt, platea der Stein-wäg/ jucundior quidem, ſed aſcenſu difficilior videatur: non immeritò virtutis illi dextro calli poterit comparari, quo ad virtutis & honorum præmia traducuntur homines. Contra, cùm Weydenhauſen oſtendat viam latam, decliviorem, & facie tenus molliorem, ſed ubi progreſſus fueris, ſatis lutoſam, ac etiam calamitoſam, ubi Lictores & Carnifices habitant, ſceleratorum calli nobis devitando poterit aſſimilari, juxta illud:

Hæc via virtutis (nimirum der Stein-wäg) *dextrum petit ardua callem,*

Diffici-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Difficilemque aditum primùm ſpectantibus offert:
Sed requiem præbet feſſis in vertice ſummo.
Molle oſtentat iter via plana, (Weidenhauſen) *ſed ultima meta*
Præcipitat captos, volvitque per ardua ſaxa.

Intellige cruces, ac tormenta. Cujus Virgiliani carminis quaſi dilucidam paraphraſin cernis, ſi Marpurgum ipſum penitus adſpexeris. Nonne metam callis dextri & requiem vides, Germanicam iſtam domum: ubi præſtantiſſimus Dominus Commendator, vir ut nobilitate clarus, ſic omni bonitate præditus, omnes literarum meliorum ac virtutis cultores, itineris difficultate, ac ſtudiorum aſſiduitate ſubindę defatigatos, curisque confectos, comiter excipere, ac generoſiſſimo vino, *A liberalitate domini Commendatoris ædium Teutonicarum.*

——— quod cum ſpe divite manet
In venas animumque tuum, quod verba miniſtret,

reficere, & curas diluere ſemper eſt aſſuetus?

Quoties ad cœnas Academiæ noſtræ fautores ille vocans, velut accepturos virtutis præmia, refrigeravit, & non ſemel ita bonæ fortunæ calicibus exhilarans obruit, ut neque mentes illorum, neque pedes, officio ſuo ſatis functa conſpexerimus? Quoties ad prandia Muſaram antiſtites ſtudendo defeſſos, & laboribus exhauſtos, veluti literarum fructum percepturos, invitans, humaniſſimè tractavit, & ferculis recreavit opiparis? Et ne longiùs exempla petantur; quoties ille M. Caſparum, jam Academiæ noſtræ Decanum digniſſimum, tot piſcibus delicatioribus, utpote carpioni-

bus ac lupis, exornavit, atque tot aliis laut-
tiis labore publico & domeſtico delaſſatur
refecit; ut vel ille ſolus ſatis abunde teſta
poſſit, ædes Teutonicas eſſe dextri apud Ma
purgum callis, æmuli virtutis, metam, &
requiem inibi placidiſſimam? Quo admone
poſſumus: Radices literarum ut Iſocrate
ait, amaras eſſe; fructus verò dulciores
callem virtutis aſcenſu difficiliorem; ſed me
tam omnium jucundiſſimam. Atqui te no
moveat, quòd hic illius terminus & ape
ſummo vertice non pendeat, ſed magis ad lo-
cum inferiorem receſſerit: id enim myſteri
non caret. quo ſapientiſſimus ille (quicunqu
fuit primus architectus) admonere voluit;
eam virtutis naturam eſſe, ut elata nunquam
ſuperbiat, nec ſummo faſtu, quod habet pul-
cherrimum, vulgò profanis oculis oſtentet,
ſed potiùs theſaurum, ceu vili cortice diſſimu-
lans, quod habet eximium, intimis penetra-
libus recondat & occultet. Hinc eſt, quòd
Elizabethica domus, faſtigio ſublimitatis
poſthabito, locum humiliorem præoccupan-
do, ſectantibus virtutem maluerit in occulto
munera digna conferre, quàm in excelſo loco
gloriam ſortiri.

Ab alterius litera Pythagorica callis explicatione.

Sed ad alteram virtutis viam redeunti,
Weidenhauſen illud ſeſe offert, quod, quam
miſerabilis, quàm flebilis vitæ ſceleratæ ſit
exitus, luculenter oſtendit, ubi

Εἰς κυνόσαργες, εἰς μαγγαρείαν, ϗ εἰς κόρακας.

Ubi ipſiſſimum fuſtuarium, ac teterrima tot
morticiniorum porcorum ac cadaverum vo-
rago atque barathrum; ubi fames, & atris
volitans infamia pennis; ubi fera pœnitentia;
ubi damnatorum gemitus & ejulationes ſæ-
pius

pius audiuntur; ubi tortorum ferocia; ubi carnificum crudelitas jam ſontes virgis cædit, jam cauterio, vel candenti ferro buccas facinoroſorum perforat, jam ſicariorum membra rotis diffringit ac contundit. Jam furti reos in crucem tollit; jam latrocinii, aliorumque criminum convictos, alio atque alio mortis genere dilaniat, atque immaniter obtruncat.

Ergo ex his omnibus, ornatiſſimi viri, & ſtudioſa juventus, opinor, intelligitis, quanto conſilio, quantis rationibus adductus Illuſtriſſimus Princeps noſter, voluerit apud Marpurgenſes Academiam erigi atque fundari: quòd inibi vicus penè omnis, omnis angiportus, omnis platea, ſtudioſos homines virtutis admonere; turpiſſimos autem nebulones, à vitiorum ac ſcelerum maleficiis deterrere poſſit. Hæc de patronis, origine, & loco Marpurgenſis Academiæ. *Ab epilogo dictorum.*

Nunc ad ea digrediar, quorum utilitate provecta cum omnibus ferè Germaniæ totius Academiis certare poſſit. Quænam igitur hodie nobis Vniverſitas uſpiam proferri poterit, ubi tanto labore, ac fidelitate, genus omne ſtudiorum tradatur; ubi puriſſima majore cum fructu Theologia doceatur; ubi facultas Medica, ubi Juriſprudentia ferventiore cultu tractentur? & ſic omnia, ut nihil prorſus in ſingularum nobiliſſimarum cognitione; nihil in omnibus, niſi unam (cujus me vel invitum profeſſorem eſſe voluiſtis) excipiendam putetis Rhetoricam; nihil inquam in omnibus artibus bonis, & optimis diſciplinis, deſiderari poſſit? *Ab uberrimo ſtudioſorum, bonarumque diſciplinarum proventu.*

Ubi tot & tanti profeſſores, tot novi, tot

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Ab optimorum præceptorum, atq; doctiſſimorum celeberrima turba.

veteres doctores effulgent, gravitate, doctr
nâ ac vitæ ſanctimoniâ, non ſolùm apud nc
ſtrates, ſed magis apud exteros nobilitati
ut adeò, quotquot hic videas, quotquot in
tuearis, tot Homeros, tot Ariſtoteles, tc
Apollines, tot denique numina quædam t
juraveris videre. De ſingulis jam nominatin
diſſerere, & illorum prohibet modeſtia, &
temporis opportunitas non concedit: ſed u
generatim & modeſtè dicam, puriſſima vaſ
ſunt, & habitacula, in quibus omnia ſtudio
rum optimorum genera vigeant, regnent, a
triumphent, à Deo optimo Maximo clement
erogata. Quare ſi jam Apollonius ille viveret
non opus haberet Caucaſum laborioſiſſim
pertranſire; nec Scythas, Maſſagetas, nec Al
banos, ditiſſima Indiæ regna, tantis cum pe
riculis, bonorum literarum gratiâ, denuo pe
netrare. Item ſi Pythagoras, ſi Plato, ſi Archy
tas ille Tarentinus, in vivorum adhuc contu
berniis agerent; non haberent neceſſe, Perſas
Lacedæmona, Cretas, Ægyptum, tot deniqu
regiones alias, ſtudiorum causâ peragrare
cum omnia Marpurgi quàm plenâ manu ha-
bere, tam multo minore temporis ac rerum
jacturâ, conſequi poſſent.

A diſcipulorum copia, ſtudiis & officiis.

Quo fit, ut numeroſiſſima ſemper diſcipu-
lorum turba adſit: quorum indies tantam di-
ligentiam experimur, ut nec Cleanthis, nec
Ariſtophanis, quorum utriuſque pertinaciſſi-
ma fecit proverbio locum vigilantia, major
unquam exſtiterit. Unde non opus præcepto-
ribus ultro currere, ut doceant, aut mane ad
fores ſedere, & opperiri (ut Gellii verbis utar)
prope ad meridiem, donec diſcipuli noctur-
num omne vinum edormiant: ſed potiùs &
lite-

literarum & præceptorum adoleſcentes amantiſſimi, quicquid officiorum jura præſcripſerint, ſuâ ſponte faciunt; ut ſubdere ſtimulos nunquam neceſſe ſit, ſed magis (quod de ſuo Theopompo Socrates inquit) adhibere frena.

Ergo quænam exotica, tanto ſuperbiens Academia faſtu, ſuas jactare ſolùm, ac præferre; noſtræ autem Academiæ dotes audeat elevare, ac contemnere? cùm prædivite lectionum optimarum copiâ, Profeſſorum electiſſimorum numero, ſtudioſorum diligentiâ, noſtram aut ſuperiorem, aut omnino parem eſſe, judicis æquioris ſententia conſtiterit.

Quid? quod apud nonnulla gymnaſia malorum conſuetudine juventutem corrumpi, aut indulgentiâ omnia diſperdi; bona item ſtudia, ac diſcipulorum numerum indies evaneſcentem, decreſcere percipiamus, & exercitia ſcholaſtica aut vulgo nimium frigeſcere, aut omnino ceſſare? tempora denique, quibus nihil eſt carius, nil preciofius, aut nugis perdiſcendis, aut inhoneſtis rebus patrandis, inſumi turpiter: ut inde fieri conſideremus, paſſim diſcipulorum greges, quaſi pecus montanum, agreſtibus moribus horrentes, aut diſpalari vagabundos, aut pergræcari furibundos, aut in omnium ſcelerum volutabris ætatem exigere non pudibundos: atque adeò ut longè rudiores, ac nequiores etiam, plerunque in patriam revertantur, quàm inde fuerint egreſſi? Quarum rerum portenta hîc penitus nulla conſpici, noſtra bono jure poterit Academia gloriari.

Nam cùm à converſantibus, auctore Seneca,

A magiſtrorum honeſtorũ piorumque conſuetudine, atque commercio.

neca, mores ſumantur, non præceptores hî otioſi degunt, quorum veterno diſcipuli per dantur; non ebrioſi, unde peſſimum convi ctores exemplum bibendi trahant; non blaſ phemi, qui viroſam pravitatem in proximo transferant; non impudici, qui pueros emolliant, atque effœminent; nulla denique improborum commercia, quorum contagio ſer pat in cohabitantes: ſed adſunt duces optim prorſus, qui bonos juxta proverbium comites reddunt: hoc eſt, ad manus habentur omnium candidiſſimi Magiſtri, qui in ſuos mores incorruptos trahunt ac transformant diſcipulorum gregem. Quorum magna ſatis (licet non tam numeri quàm ipſius honeſtatis hîc habeatur ratio) ſtudioſorum corona præſens non minuitur, ſed bonis avibus indies augetur.

A ſtudiorum præmiis.

Et tantus qui bonas, ut aiunt, artes alit, honor optimarum literarum cultoribus hîc defertur, ut in ſpectaculis (ubi ſtatuarum & imaginum ſculpturis & picturis homines immortalibus Diis æqui parabantur) Olympicis victoribus nunquam major exhibita fuerit gloria. Exemplo fuit proxima celeberrima novorum doctorum feſtivitas: exemplo tot magiſtrorum novorum ſolemnitas; quos ornatiſſimis, ut eorum ſtudia ac virtutes meruerunt, inſignibus officioſiſſimè, noſtra (ut vidiſtis) omnes condecoravit Academia.

A ſcholaſticorum exercitiorum aſſiduitate.

Adde quod tantâ & diligentiâ & induſtriâ ſtudioſi omnes hîc in officio contineantur, tantis conatibus exerceantur indies, ut majoribus non poſſint: Nullus enim eſt dies, in quo linea non ducatur: nulla ſeptimana, in qua non aut publicè diſputetur, aut declametur: atque adeò,

Vt

Vt ſchola noſtra Lani, convulſaque marmora clament,
Semper & aſſiduâ diruptæ voce columnæ.

Miſſam facio frequentiſſimi, quo nullum liberaliùs erectum, nullum accuratius adminiſtratur, pædagogii diſciplinam. Miſſa facio tot ſaluberrima veræ pietatis ſtudia, quæ cùm alibi aut omninò ſqualida jaceant, aut penitùs è medio tollantur, hîc non ſolum ferventer excoluntur, ſed etiam adamata in pretio habentur maximo. Unde fit, ut eruditiorem multo, longéque melius noſtram juventutem moratam ad ſuos redire percipiamus, cum laude & gloriâ Marpurgenſis Academiæ ſummâ.

Neque id mirum, cùm hîc ſanis doctrinis & honeſtate colluceant omnia, nulla penitùs nequitiarum illectamenta ſurrepant; ſed ubique ſit probiſſima, ut dixi, ſocietas & conſortia ſancta: quæ indiſſolubile religionis Chriſtianæ vinculum ſolidis adeò atque adamantinis conſtrinxit retinaculis, ut nullâ ratione dirumpi queant. *Ab incorruptâ vivendi ratione.*

Quare vanitatis illos pudeat, qui diſſidere, ac mutuis odiis conflagrare ſcholam noſtram, calumniati ſunt centonum ſartores; cùm nuſquam conjunctiùs, nuſquam denique amiciùs vivi queat, quàm in gymnaſio noſtro: quod non ex moroſis cerdonibus, aut Lycambeâ ſectâ conflatum, ſed optimis virorum eruditiſſimorum ordinibus ſelectum conſiſtit; quos bonarum literarum artes humanos fecerunt; quos Philoſophia plus quàm homines reddidit; quos Medica facultas officioſos informavit; quos Juriſprudentia civiles effecit; quos denique ſacra Theologia divi- *Ab amolitione calumniæ.*

divinos effinxit, concordi ſtudiorum omnium harmoniâ, virtutumque unione conglutinatos.

A frugali victu, atq; temperantia. Quibus omnibus non incommodum adjecero, frugaliſſimam (ut hinc Germaniæ gravitatem ac temperantiam agnoſcas) ſtudioſorum diætam. Nusquam enim Sybariticus ille ne & calamitas ejusdem comitetur, luxus, & inſani conviviorum apparatus, qui ſunt ipſiſſimæ ſtudioſorum peſtes, prædominantur. Nam ut edulia prætercam, quæ munda quidem ac ſimplicia in ſtudioſorum hoſpitiis apponuntur, non ambitioſa, non luxurioſa; ſed interdum ejusmodi, quæ apud nonnullas ſcholas ventri deditas Squalidus in magna (ut cum Juvenale dicam) faſtidiret compede foſſor; Qui meminit, calidæ ſapiat quid vulva popinæ: Ut fercula (inquam,) magis ſalubria quàm artificioſa aut luxurioſa tranſeam, *Iuncker* propter excellentiam appellatione nobilitatis ſic vocitatæ, ſtudioſis ut bibitu jucundiſſimæ, ita ſaluberrimæ potionis, crebrior uſus adhiberi ſolet, quàm vini; quod in illo caſtitas & ſobrietas, in hoc impudicitia & ebrietas regnent. Unde D. Paulus, *Ne,* inquit, *inebriemini vino, in quo luxus eſt.*

A vini temperamento. Ergo vinum, quod clavo (juxta proverbium) caret, ubi paullo largior interdum uſus adminiſtratur, non merum infundi ſolet, quòd optimam hominis partem, hoc eſt, rationem debilitet atque enervet; ſed prorſus innoxium, nempe aquâ infusâ temperatum: ſic longè melius redditum, & humanam ad naturam maximè appoſitum. Quo præclaro beneficio qui præcellunt apud nos œnopolæ, hoc eſt, qui aquis diluere egregiè vina callent,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ad ſummos & honores & opes jure optimo provehuntur. Sed hoc ipſum adhuc ignorare noſtrum D. Præpoſitum ægerrimè ferens doleo, cùm una iſta faciat inſcitia, quo & miſer & inhonorus pauperiorem apud nos vitam ſeſe degere conqueratur. Indignam quidem, ſed promeritam tamen ignorantiæ pœnam auferens, qui locupletior evaſurus, ſi tam utilem, tam probatam, tam inſignem illius Staphyli Tyrrheni filii diſciplinam, ut alii, conſecutus eſſet. Hic (auctore Plinio) cùm rudis ac ſimplex olim vetuſtas meracius non ſine plurima noxa biberet, vinum aqua miſcere, & Bacchum temulentum Deum Nymphis Deabus ſobriis temperare docuit: ut ſic manſuefactus ac domitus ille Cornutus pater, fieret moderatior, manſuetior, multóque ſapientiſſimorum teſtimoniis ſalubrior. Et quid aliud innuit fabula de Baccho, qui fulmine conflagrans, in Nympharum aquas fingitur injectus, niſi vini ardorem, vitales juvenilium ingeniorum ſuccos exurentem, ſobrio elemento reſtinguendum eſſe? Quod etiam illud epigramma Meleagri teſtatur ac comprobat, ſic dicens:

Αἱ Νύμφαι τὸν Βάκχον, ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλαθ' ὁ κοῦρος,
Νίψαν ὑπὲρ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον.
Τούνεκα σὺν Νύμφαις Βρόμιος φίλος, εἰ δέ μιν ἄγρις
Μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον.

Id eſt:

Bacchus ut è flammis puer exſiliiſſet in undas,
Tinxerunt Nymphæ ſordidum adhuc cinere.

Hinc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Hinc junctus Nymphis eſt Bacchus gratus: &
ignem
Ardentem capies, hunc niſi miſcueris.

Sed quorſum iſte verborum excurſus tendit, inquies? nempe ut oſtendam, hinc eſſe, quod neminem apud nos ſtudioſum cupidineis facibus incendi: hinc eſſe, quod neminem æſtu venereo captum, aut laqueis irretitum ab honeſtis artibus turpiter abduci, & veluti bovem ad lanienam rapi comperiamus: hinc eſſe, quod nulla Circe referatur imminere, quæ veneficiis adoleſcentes in beſtias convertat: id eſt, nulla præſtigiatrix voluptas, quæ ſuis affectuum illecebris illos dementans, ad pudicitiæ naufragia perpetranda blandiatur, aut libidinum venenis adeò pervertat, ut in brutorum transformati naturam, præter hominis vocabulum, nihil hominis habeant. Sed contra multi Ulyſſes, fortes videlicet ac conſtantes hîc viri præſto ſunt, qui jam longâ rerum experientiâ ſapientum habitus ſibi induerunt, majeſtate venerandâ perſpicui, quibus imbecillior ætas innitatur, quorum exemplis informata diſcat Sirenum voces dulcedine mellita venenum inſpirantes averſari, ab omnibus ſpurcarum cupiditatum alimentis alieniſſima.

A ſtudiorum fructu. His igitur rebus omnibus evecta juventus noſtra, & eruditionis & bonorum morum pulcherrima proferens ubique ſpecimina, quid Deo Opt. Max. quid parentibus, quid Magiſtratui debeat, intelligit, & expedire gaudet: unde laudatiſſima civilitatis ac omnis honeſtatis obſervantia promanat; ut animorum integritati & externum corporis habitum congruere, nuſquam mentis apicem à ratio-

rationis amuſſi delirare videamus: tantum abeſt, ut cum aliarum quarundam Academiarum ceſſatoribus, noſtri adoleſcentes peſſimè vivant, & pulcherrimum immortalis Dei munus, utpote tempus, inhoneſtis rebus vecorditer inſumant: ſed potiùs, quo charius, quo precioſius eſt illud, tanto diligentiùs ab illis aſſervatur; tantóque circumſpectius impenditur, ne ſine bonis frugibus effluat. Dii faciant, ut in noſtris diſcipulis exteri, ſic rerum ſuarum ſatagentes, reſipiſcant, ac ratione ſimili revolvant, amiſſas opes aliunde reſarciri poſſe, temporis irreparabilem jacturam non poſſe: de illis nequiter impenſis fortaſſe rationem parentibus ſeſe reddituros; de horis autem turpiter exactis Deo omnipotenti. Quod ex æquo ſi fieret, nemini dubium foret, quin multo fertiliore plantaria ſtudiorum proventu accreſcentia, res humanas, jam ubique gentium afflictas, reſtauratura, atque proſperatura eſſent, cum fortunatiſſimo diſciplinarum omnium ſucceſſu, qualem apud nos (invidia dictis abſit) emergere videmus indies. Argumento ſunt optimi optimarum arborum fructus, nempe ſanctiſſima vitæ inſtituta, modeſtè, juſtè piéque viventium tum univerſorum, tum ſingulorum; atque adeò, ut nihil in factis, nedum dictis, audiatur, quod vel ipſe Momus reprehendere poſſit. Quare cùm utrumque, hoc eſt, non modò facta, ſed etiam voces petulantiores olim Romani vindicaſſe legantur, ut nobili etiam fœminæ Appii Cæci filiæ, paullo leniùs & inconſideratiùs locutæ, C. Fundanius & Tiberius Sempronius mulctam dixerint æris viginti quinque millia: nihil profectò in Academia

noſtra

noſtra reperiri confirmaverim, in quo priſc
illa ſeveritas, ac rigor, animadvertere poſſent
cùm omnis non modò perperam vivendi li
centia, ſed etiam inconſulta loquendi teme
ritas videatur excluſa, ut omnium cordibu
illud Heſiodi credatur inſculptum:

Γλώσσης τοὶ θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄ-
ριστος
Φειδωλῆς, πλείστη δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἰού-
σης.

*Optimus eſt homini linguæ theſaurus, & in-
gens*
*Gratia, quæ parcis menſurat ſingula ver-
bis.*

Unde contingere cernimus, Viri ornatiſſimi,
quod ubique gentium Academia noſtra non
immeritò plurimùm celebretur. Hinc etiam
multi non obſcuri ac tenues, ſed opulentiſſimi
aliarum urbium cives ac Satrapæ, liberos
ſuos huc, ad omnium veluti bonarum lite-
rarum, ac virtutis mercaturam, certatim aſſi-
duò transmittunt, perſpectum habentes,
quantum utilitatis ac gloriæ è ſtudiis Acade-
miæ noſtræ profluat.

Ab uberrimo doctorum proventu.

Nec illi falluntur, cùm vel cæco appareat,
plurimos hinc prodire, & velut ex equo Tro-
jano turmatim emergere, qui facundè con-
cionentur in templis; qui ſapienti eloquentiâ
moderentur Senatum; qui prudentiſſimè jura
dicant; qui cum laude publicis de rebus le-
gationes obeant; qui denique quavis in re &
judicio valeant & eruditione.

A contradictione.

Cæterùm, ſi quiſquam Zoilus objiciat, non-
nullos aliquando à literario noſtro ad ſodali-
tium neſcio quod exoticum deficere diſcipu-
los; huic commodum reſponderi poterit
illud

illud Ageſilai, cui interroganti; Qui fieret, ut ab aliis ſectis deficerent ad Epicureos; ab Epicureis nulli deficerent ad alios? ſollerter occurrit, inquiens: Quoniam ex viris Galli fiunt; ex Gallis viri nequaquam. Gallos diſciplinarum ac virtutis oſores & voluptatum mancipia vocans. Apud nos igitur permanentes viri ſunt, qui ſtudioſorum ac virtutis amore jam ſudare, jam algere non gravantur; imò paulò durius etiam exerceri non moleſtè ferunt. Deſciſcentes autem Galli fiunt, aliò concedentes ſolùm, ut ſint à labore ad libidinem procliviores; ut apud ſponſos Penelopes, nebulones, Alcinoosque, multò liberius ventri ancillentur, diſciplinarum bonarum excutiendo jugum, inſerviantque abdomini, ad nullam ingenii bonam frugem perventuri, cœlum duntaxat, non animum mutaturi, etiamſi trans mare currant.

Verùm quanto turpior horum eſt defectio, qui ut liberiùs, imò licentiùs alibi ætatem exigant, hinc & ingrati & perverſi diſcedunt: tanto major illorum eſt gloria, quos longè doctiores & honeſtiores, vel hîc præſentes habemus; vel hinc conſultò dimittimis, Academiæ Marpurgenſis Encomion per totum terrarum orbem decantaturos. Ergo quis noſtram ſatis commendare poterit Academiam? quam velut è locupletiſſimo cunctarum laudum penuario, longè uberiora dicendi argumenta ſuggerere videtis, quàm ut humanæ vocis organa ſufficiant eloqui. Artemiſia quondam (referente Gellio) dicendis mariti Mauſoli Regis Cariæ laudibus agona fertur inſtituiſſe, atque præmia pecuniæ poſuiſſe, aliarumque rerum ampliſſima. Ad quas laudes decan-

A meliorum diſcipulorum virtute.

decantandas veniſſe dicuntur viri nobiles
ingenio atque linguâ præſtabili, Theopom
pus, Naucrates, Theodectes: in quo cert
mine viciſſe Theopompum judicatum eſ
Atqui de laudibus Academiæ noſtræ certatu
ros, non tam facilis partu victoria ſequeretu
ſub judicibus lite, ac victoriæ palmâ ſemp
invictâ remanente. Illic Mauſolus nullis, au
omnino paucis rebus præclaris famoſus, ſe
delicatulæ duntaxat uxorculæ plus æquo di
lectus, certandi materiam, & eam valde je
junam, præbebat; hîc autem Academia cele
berrima, tot rerum graviſſimarum argumen
tis exuberans, tantos ἀγαθῶν (ut Græco pro
verbio dicam) σωροὺς, μυρμηκίας, Δάθους κ
Θάσους offundit, ut omnes eloquentiâ poten
tes non ſolùm delaſſare, ſed ad nihilum etian
redigere poſſit. Hîc enim ipſiſſimum eſt o
mnium Muſarum domicilium: quarum ve
minimarum laudes ſingulatim promulgandæ
maximos omnes eloquentiæ buccinatore
obtunderent. O ter felicem igitur Acade
miam Marpurgenſem: quæ, quoniam amœ
nitate præfulges, omnium rerum ubertat
præponderas, dignitate præcellis, meritò di-
cata es omnibus, quæ otio gaudent, honori-
bus aluntur, bonis Muſis: quæ tot propriis
tuis dotibus perlucida, ad tanta honoris fa-
ſtigia conſcendiſti: quæ tot Mecœnatum tuo-
rum virtutibus illuſtrata, ac patrociniis cir-
cumvallata, propediem ad altiſſimos ampli-
tudinis tuæ perfectiſſimæ gradus es progreſſu-
ra, cum tot Heroës & Atlantes fortiſſimi, ut
clariſſimam humeris ſuis fulciant atque ſu-
ſtentent, nunquam humi proſtraturi ſint, ſed
potiùs inter ſidera feliciter collocaturi.

Habe-

Habetis jam, Viri ornatiſſimi, quæ in præſentiarum de Academiæ noſtræ laudibus dicere conſtitui. Longè plura ex tanta argumenti fertilitate veniebant in mentem dicenda; ſed malui brevior haberi, quàm prolixê nimis oratione veſtram audiendi patientiam offendere. Et ineptum planè videri potuiſſet, ſi præſumſiſſem verbis exprimere omnes illius Academiæ laudes, quæ tantis Principis illuſtriſſimi virtutibus, quæ tot celeberrimis patronorum tantorum titulis, quæ tot profeſſorum dotibus, quæ denique tot ſtudioſorum decoribus illuſtrata, toties orbis terrarum oculos in ſe converterit. Vos igitur omnium diſciplinarum generibus inſtructiſſimi Viri, Academiam noſtram excolite, &, quam eſtis ſortiti, (ut ſedulò facitis) Spartam exornate: Vos ſtudioſa juventus, qui ſoletis, honore merito proceres & magnates Academicos aſſiduo proſequimini, & vos ita gerite, ut bonis literis & probatis moribus diligenter ſtuduiſſe deprehendamini. Sic omnes apparebitis grati; ſic Magiſtratus, ſic leges & ſtatuta Academica, quæ proxima Solis die prælecta ſunt, vobis virtutum calcaria magis ſubditura, quàm terrorem ſunt incuſſura. Sic denique Academia noſtra plurimùm (ut audiſtis) ornata, indies magis atque magis erit ornatior futura.

DIXI.

COPIOSA VRBES LAVDANDI *ratio ex Bucoldiano.*

Urbes laudantur non ſecus atque homines. *Quæ urbium laudes* principio ſunt ea ſpectanda, quæ tempore præſentem urbis celebritatem anteceſſerunt:

ſint celebrandæ, copioſè docet Quint. l.3.c.7.

ut conditor, civesque; qui adminiſtrarun
inhabitaruntque; deinde quæ ipſi ſunt te
pore conjuncta, ut ager, flumina, mont
mare, portus, mœnia, foveæ, tecta & civ
qui inhabitant: poſtremò quæ inſecuta i
fortunia: quibus commemorandis commi
rationem movemus, ipſisque everſorib
odium conflamus. Ut ſi quis Athenas, a
Romam, ut quondam fuit, laudet; dicatqu
quibus artibus jam inde à primis jactis à R
mulo fundamentis eò incrementum acceper
non modò Italiæ urbium ut celeberrima, ſ
totius terrarum orbis caput lumenque exſt
ret: & quorum deinde vitio, inertiâque conc
dere, retroque labi cœperit. Sed cùm ferè la
dem ſibi hæc potiſſimum vendicent, quoru
celebritas dignitasque in omnium poſita oc
lis elucet maximè, quæ has ab iis, quæ temp
re antecedunt, ſimulque juncta ſunt, præd
candi via ſit, indicabimus.

Urbis laus à conditore.

Conditorem igitur commodè primum e
deſcriptionis lòco, atque adeo ab adjunct
deſcribemus: unde cognoſci poteſt, quæ ipſi
potentia; & præſertim, quæ animi virtute
prudentia, juſtitia, fortitudo, temperantiaqu
fuerit. Deinde à cauſis erit augendum, cur e
in loco urbem locarit? quæ ſi maritima, ferti
lique in agro poſita ſit, eo nimirum conſili
feciſſe dicendum, ut hinc mari, hinc agro ma
gna vis hominum ali, ſuſtentariq; poſſet. Tun
eventa erunt explicanda, quanta jam inde
condita urbe hominum multitudo victun
hîc, quomodo, & quam facilè quærat. Poſtre
mò conferendo hanc cum aliarum urbiun
agro ſituque, mirè rem extendes; oſtendendo
que, hujus agrum aut fertiliorem aut certè pa

rem

rem eſſe,nullaque in re deteriorem. Diſſimilitudinem autem ex ſitu fortè colliges:hanc maritimam, illas eſſe campeſtres; huc cùm terrâ magna, tum navibus maxima onera advehi, illuc plauſtris modò res apportari. Jam & actus in primo illo urbis conditore ſpectandos eſſe, adjunctorum idem nos locus admonet. Quodſi igitur legibus & religione Rempublicam novam primus bene conſtituit, à cauſis extendenda res erit: eo nimirum conſilio feciſſe, ut juſtè piéque viveretur; & quos lex non poſſet, religio in officio retineret. Deinde eventa explicanda erunt: qui mores ex eo uſque tempore juſtè, modeſtè, piéque viventium, tum univerſorum, tum ſingulorum exſtiterint. Quæ omnia, ſi ut geſta ſunt, copiosè exponas; incrementum ſumet oratio: majus quidem, ſi quæque & ex comparatorum loco dilates. Præter hæc, ſi quid rectè inſtituit, conſiderandum: ut ſi idem ſimul cum urbis primordiis literarum bellique ſtudia erexerit: illis, ut animi divinarum humanarumque rerum cognitione imbuerentur; his, ut ſuas ſuorumque fortunas tuerentur. Conſilia ubi expoſueris, eventa inde ab urbe conditâ enarranda erunt: quot quantosque viros undecunque doctiſſimos, & quo quemque tempore tulerit; quæ cujusque eruditionis teſtimonia, aut ſcripta exſtent. Atque hæc ſubinde comparando dilatabuntur maximé.Hunc in modum & quæ interim belli ſtudia,& fortia facta exſtiterint,proſequendum erit:quæ nunc univerſorum, nunc ſingulorum militiæ fortitudo, virtusque, & quo tempore, quo in loco cognita,perfectaque ſit. Atque hîc non ſolum ex comparationis loco,

ſi voles, quæque variè extendes, ſed & perſonas deſcribes, conſiliaque faciendi aperies. Breviter, quæ ratio urbes laudandi ab iis, quæ tempore præceſſerunt, uſumque hîc locorum, oſtendimus. Verùm ſi, ut ſæpe, de conditore, boniſque ejus inſtitutis, nihil certi in medium adferre poterimus, ſolumque in confeſſo ſit, urbem vetuſtam eſſe, ſemperque ferè incrementum ſumſiſſe; nihilominus, quorum id adminiſtratione virtuteque contigerit, narrandum erit: quæ nunc ſingulorum, nunc univerſorum prudenter, juſtè, piè, fortiter, temperanterque facta exſtiterint, quo Reſpublica nomen vireſque accepit. Atque hic ſingula cujuſque facta, ex adjunctorum loco copiosè omnibus expoſitis circumſtantiis, enarrari, perſonæque deſcribi poſſunt. Tum, quæ cauſæ tam univerſos, quàm ſingulos ad faciendum impulerint, dicendum. Variè autem per comparationem unumquodque amplificabis, dum aut exceſſum aut ſimilitudinem, aut diſſimilitudinem; denique rerum pugnantiam, contrarietatemque oſtendes.

VRBISLAVS, AB IIS, QVÆ *huic ſimul tempore conjuncta ſunt; & primùm ab aëris temperie; per locos ducitur.*

Reſtant ea perſequenda, quæ urbi, quam laudamus, ſimul tempore ſunt conjuncta. Hîc primùm ſpectandum, quo in climate, cœlique parte ſit poſita, unde aëris temperies cognoſci poteſt. Neque enim parum refert, languidioribus, an ferventioribus, ſeu temperatis Solis radiis ſit ſubjecta; ut ſunt ferè omnes hæ, quæ inter Cancri Urſæque circulos ſunt poſitæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Deinde dicendum erit de agris, qui adjacent: de fluminibus, ſtagnis, piſcinis, montibus, ipſoque mari, ſi aut vicinum eſt, aut urbem alluit. In iis autem omnibus ea, quæ fructuoſa, amœnaque ſunt, laudibus evehenda eſſe, idem, qui omnium adjunctorum, nos locus admonet. Siquidem agros fertiles, fluvios piſcoſos, navigabileſque, montes vitibus conſitos, tum mare navibus frequentatum, hoc ipſo, quòd fructus voluptateſque maximas adferant, & urbis nomen dignitatemque in primis conſervare dubium non eſt. Spectari item poteſt, in orâne, an meditullio provinciæ ſit poſita: quod genus circumſtantias copiosè Græci (ut quos verba non deficiunt) perſequuntur: præſertim Menander Rhetor, qui de laude urbium ſeorſum ſcripta reliquit. Verùm, dum hic in laudando ex loci poſitione circumſtantias, quod infinitum eſt, ſtudiosè proſequitur; eorum, quæ omitti minimè debuiſſent, quæ videlicet publicæ munitiones interiorque civium ſtructura eſſet, ne meminit quidem. Atqui nos ad locos, atque adeò ipſos ad fontes laudaturum ducimus: unde, quantum pro ſuo quiſque arbitrio volet, hauriat. Nam cùm ad laudem urbium pertinentes circumſtantias explicare infinitum ſit, quod unicuique ferè præter diverſa hominum ſtudia, rationemque quærendi victûs, ſua quædam propria à natura ſint attributa, aliis nempe aurifodinæ, aliis thermæ, aliis alia id genus innumera; cognito adjunctorum loco in hoc inſtructus ſit, ut ſciat, quæcunque præterita præſentiaque ſplendorem urbi, commodumve, ſeu proprium, ſeu cum cæteris commune, adferant, laudari oportere; quæ per reliquos

deinde ducta locos, augentur plurimum. Poſtremo igitur de publicis munitionibus, interiorique civium ſtructurâ, & ipſis civibus erit dicendum. Hæc igitur ab adjunctis miniſtrata, copiosè erunt ſingula, omnibus enarratis circumſtantiis, explicanda, & per reliquos ſubinde locos ducenda, amplificandaque. Itaque, ſi in bono climate ſita ſit civitas, primum aëris temperies, cœlique clementia, & temperata ſub ipſa ſolſtitia, dierum noctiumque longitudo pluribus erit deſcribenda: deinde à cauſſis hæc erunt locupletanda: non enim aut Solis ignibus, aut Septentrionalibus frigoribus nimis eſſe ſubjectam; ſed in medio poſitam, hinc frigora, hinc æſtum fugiſſe: unde & illud dierum noctiumque ſuo tempore nec majus nec minus juſto incrementum, quorum alterum ſub Arcto, alterum ſub Solis curſu poſitis accidit. Ab eventis; quare homines nulla aëris intemperie impediri, quo minùs toto anno victum domi & foris quærant, omniaque in agris feliciùs proveniant. Accedit eò, & ipſa ingenia cœli beneficio præſentiora perſpicacioraque reddi. Et hæc quidem omnia multis explicari poſſunt. Poſtremò & ex comparatione petenda copia eſt: ut ſi hic auram ſalubriorem hominibus matureſcentibusque frugibus accommodatiorem declares, quam ejus qua cum confers urbe. A ſimili autem extendes, ſi cum eâ urbe conferas, cujus poſitum pluribus notum, maximéque probatum vides. Hunc in modum, ſi voles, & diſſimilitudinem repugnantiamque collatione aperies. Quod autem hac viâ ordineque ex locis amplificandi commodè utamur; tamen cùm & aliter rectè fiat, nemo ſibi hic legem

præſcribi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

præſcribi putaverit. Nam poſtquam ex adjunctorum loco, qui omni rei, de qua agitur, adjunctus eſt maximè, quæ voles ob oculos poſueris: deinde ex comparatione copiam ſumas, & ſi magis augere voles, ſubinde à cauſis augeas licet. Verùm id aliter atque aliter fieri poſſe, in univerſum ſic dictum volo: adeò ut ſæpe, dum uno in loco longiorem moram trahimus, plures interim alii ex ſuo aliquid, vel antequàm inde digrediamur, communicent.

LAVS VRBIS AB AGRIS, *fluminibus, publicis item munitionibus, tectis, ipſiſque civibus.*

Hæc de aëris temperie: de agris ſubinde dicendum, de fluminibus, ſtagnis, montibus, piſcinis, & ipſo denique mari, aut vicino, aut urbem alluente; quantaque ex ſingulis utilitas, voluptasque capiatur, ab adjunctis copioſè erit exponendum; nunc ea ipſa deſcribendo, nunc aut claſſicorum autorum, ſi fieri poteſt, aut vicinarum gentium teſtimoniis confirmando. Atque hac via res quidem ipſa mirè augebitur. Quodſi verò magis hæc extendi voles, ſingula celeberrimis urbibus comparando oſtendes, hanc ſive agri ubertate, ſive fluminum copiâ, voluptateque, ſive denique ipſo maris uſu aliis longè ſuperiorem, aut certè per omnia parem eſſe, judicandum. Jam & de publicis urbis munitionibus, tectiſque dicendum: quantaque ſit fovearum, aggerum, murorumque altitudo, latitudoque, erit deſcribendum: quis portarum, turrium propugnaculorumque nume-

rus, quæ magnitudo firmitaſque: quòd belli-
cis machinis, rebuſque ad arcendam vim ac-
commodatis, ſint omnia referta. Hæc ubi
pluribus expoſita verbis, deſcriptaque fue-
rint, à cauſis erunt augenda; cur foveas,
mœnia, aggereſque ita duci ponique placue-
rit: quo conſilio hac diſtantia, hoc in loco
turres propugnaculaque locarint: cur tanti
ſumtibus, tot tantiſque laboribus eò omnia
evexerint, nempe, ut quàm minimâ manu ho-
ſtiles incurſiones, impetuſque ſuſtinendo, pro-
pulſandoque, vitam, fortunaſque ſuas defen-
ſarent. Atque hîc ſubinde eventa narrabuntur,
quorum hoſtium impetum, oppugnationeſ-
que; quo, & quanto tempore fortiter ſuſtinue-
rint, furorem fregerint; diſcedere demum cum
ignominiâ pauci plurimòs coëgerint. Quin &
poſtremò comparatione omnia majora am-
plioraque reddes, maximis munitiſſimiſque
urbibus hanc aut munitione per omnia parem
docendo, aut multis etiam partibus ſuperio-
rem. Atque hæc vicinarum gentium teſtimo-
niis, præclariſque Regum, atque magnorum
hominum indiciis dilatari poſſunt. Tecta au-
tem civium frequentiora magnificéq; exſtru-
cta, tum plateas, foraque ad hominum uſum
latiora, divorumque templa anguſtiora eſſe,
quod non parva laus ſit. Vt quæque maximè
excellunt, ita pluribus erunt verbis ornanda,
hominumque de iis teſtimonia judiciaque ad-
ferenda: tum cum vicinis pulcherrimiſque
civitatibus conferenda. quo ipſo aut parem,
aut longè majorem hujus celebritatem ma-
gnificentiamque doceas. Quod ſi lubet, & hæc
ipſa ex aliis locis licet extendas. Reſtat de ci-
vibus eſſe dicendum: horum jam viventium,
cùm

cùm de vitâ defunctis dixerimus, quæ ſtudia, qui mores, quæ præclarè facta exſiſtant, ſpectandum. Commodè autem quæque in ſua virtutum genera ſparges: & ſua prudentiæ, ſua juſtitiæ, quæ erga Deos religio, erga parentes pietas dicitur; ſua item fortitudini, temperantiæque aſſignabis. Cæterùm cùm ſupra in patriæ laudibus laudandi amplificandique rationem oſtenderimus, quæ inſiſtendi hîc via ſit, inde peti poteſt. Hæc de urbium laudibus, unde, quæ vituperari oporteat, res nempe contrarias, facilè colligi poteſt.

Facta ornandi, & amplificandi quæ ratio ſit, ſubinde intueamur. In quibus laudandis, vituperandiſque, cùm & Rhetores, tum maximè hiſtorici heroicique vates verſantur. Temporis autem ſervato ordine laudari oportere, ipſa nobis præſcribit ratio: poëtis tamen id de induſtria mutantibus. Præcipui autem hi loci ſunt cauſæ & eventa: quanquam alii omnes, qui ſuprà, & huc adhiberi poſſint: ut expoſitis primùm cauſis, deindè quæ evenerint, explicentur. Quare Virgilius, poſtquam paucis proponendo, Muſaſque invocando, hominum animos ſibi benevolos attentoſque reddidit, cauſas ſtatim commèmorat, cur Æneam Juno, inſignem pietate virum, tot labores, periculaque adire coëgerit. *Quæ facta ex locis copiosè laudandi ſit ratio.*

Vrbs antiqua fuit, Tyrii tenuere coloni,
Carthago, Italiam contra, Tiberinaque longè
Oſtia, dives opum, ſtudiiſque aſperrima belli:
Quam Iuno fertur terris magis omnibus unam
Poſthabitâ coluiſſe Samo: hic illius arma,
Hic currus fuit, hoc regnum Dea gentibus eſſe
Si qua fata ſinant: jam tum tenditque fovetque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Progeniem ſed enim Troja..o à ſanguine duci
Audierat, Tyrias olim quæ verterat arces.
Hinc populum latè Regem, belloque ſuperbum,
Venturum excidio Libyæ: ſic volvere Parcas.
Id metuens, veteriſque memor Saturnia belli,
Prima quod ad Trojam pro caris geſſerat Ar-
gis:
Nec dum etiam cauſæ irarum ſævique dolo-
res
Exciderant animo. Manet altâ mente repo-
ſtum
Iudicium Paridis, ſpretæque injuria formæ:
Et genus inviſum, & rapti Ganymedis hono-
res.
His accenſa ſuper, jactatos æquore toto
Troas, relliquias Danaum, atque immitis
Achilli,
Arcebat longè Latio, multoſque per annos
Errabant, acti fatis maria omnia circum.
Tantæ molis erat Romanam condere gentem!

His irarum Junonis è cauſis, quæ infortunia Æneæ Trojaniſque evenerint, dum complures annos per mare errare, & deinde in Latio bellum gerere coguntur, poëta ſubinde fuſiſſimè narrare occipit: & vix duodecim libris abſolvit:

Vix è conſpectu Siculæ telluris in altum
Vela dabant læti, & ſpumas ſalis ære ruebant,
&c.

Sic & ante hunc in utroque ſuo opere Homerus primùm cauſas, deinde inſecuta canit eventa. Hunc in modum & T. Livius ſecundò ſuſcepti à Pœnis in Romanos belli, antequam eventa, reſque geſtas enarret; cauſas primum dicit, quòd videlicet Sicilia Sardiniaque, illa nimis celeri rerum deſperatione Ro-

manis conceſſa, hæc fraude ab illis intercepta eſſet: tum quòd Annibal, cum puer adhuc eſſet, à patre Amilcare Imperatore aris admotus juraſſet, ſe, quamprimùm per ætatem poſſet, hoſtem fore Romanis. Quin & Salluſtium idem facere, ipſius argumento eſt hiſtoria. Quid? non igitur aliò hic cauſarum locus valet, quàm ut cauſas rerum, quæ evenerunt, quod ab his autoribus factitatum eſſe videmus, primùm exponendas eſſe ſciamus? Eſt profectò multiplex hujus, paſſimque, nec certo in loco, uſus: cùm nunc præcedant, nunc ſuos ſequantur eventus. Nam quanquam primæ quædam, principaleſque ſummæ rerum cauſæ ſint, quas noſſe principio lector, auditorve cupit; tamen cùm ſubinde aliæ atque aliæ actiones caſuſque exſiſtant, & ipſorum alias atque alias cauſas eſſe conſtat. Vnde ſi inter narrandum obiter amplificetur, mirè orationis extendetur corpus. Quare Cicero cùm ſuarum ſe laudum minus gravem ſcriptorem fore intelligeret, videretque L. Luceium Q. F. inſignem ſui temporis hiſtoricum, bellum civile ſcribendum ſuſcepiſſe, ſcriptâ ad eum epiſtolâ, omnibus petit modis, ſuas ut res, exemplo Græcorum, ſeorſum perſcribat, atque in ſe ornando hiſtoriæ leges negligat. Poſſe autem inde, ſi à continentibus ſuis ſcriptis ſejungat, & à cauſis, eventis, adjunctiſque amplificet, quoddam corpus confici. His porro ex locis augeri rem oportere, L. Luceium admonet, dum cauſas, conſiliaq; rerum ſuarum, caſus etiam, & eventa explicanda eſſe ſcribit. Adjuncta autem ſunt tempus, teſtimoniaque Luceii; quem ea, quæ ſuo judicio laudanda putaret, ornare, quæ

Lib. 5. epiſtol. famil. epiſt. 69.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

contra vituperanda, reprehendere voluit. Atque huc etiam pertinent multorum in Ciceronem perfidia, inſidiæ proditioque: quæ & putavit eſſe notanda. Hic nemo mirabitur, conſilia, & actiones, quas ſuprà in locorum expoſitione adjunctorum loco complexi ſumus, hîc cauſas & eventa dici. Sunt namq; iis, quorum conſilia & facta ſunt, adjuncta maximè. Verùm cauſarum & eventorum nomen accipiunt cùm ſumta ab adjunctis, unde omnis rerum ducitur copia, inter ſeſe componuntur, & cauſæ effecta, & hæc viciſſim illas, oſtendunt. Quare cauſas & eventa magnam cum adjunctis cognationem habere, nemo mirabitur. Inde namque hi licet nati loci ſint, tamen & ipſi latiſſimè patent. Itaque his locis, unde ornatur hiſtoria, ſi & comparationis locum adjeciſſet, non video non modò unde Hiſtorici, ſed Rhetores, Poëtæque, qui maximè ſolent, magis amplificarent. Hinc Cæſar, ut Brutus apud Ciceronem diſputat, quia minus rerum ſuarum hiſtoriam veſtiit, commentarios inſcripſit, cæteriſque ſcribendi anſam præbuit, ut qui vellent, eaſdem copioſius tractarent, & quaſi calamiſtris quibuſdam inurerent. His ipſis ex locis lactea illa Titi Livii ubertas eſt petita: unde tamen Dionyſium Halicarnaſſeum, qui & ipſe Romanas res perſcripſit, multo magis auxiſſe intelligas; ut mihi is, quod de Demochare Brutus Ciceronianus judicat, non tam hiſtoricum, quàm rhetorem egiſſe videatur. Hinc Maro noſter, hinc Homerus ea ſumſerunt, quibus quæ voluerunt, non tam dilucidè enarraſſe, quàm factâ ubique morâ omnia ob oculos poſuiſſe videantur, hic fuſiſſimè, ille modo quodam uſus; id quod is

Adjuncta.

faci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

facilè animadvertet, qui cognitis locis & amplificandi ratione, utrumque cum judicio leget. Sed hac de re ſuo dicetur loco: nunc, quod volumus, uſum locorum, augendique rationem in celebrandis factis diligentiùs, & ad cujusque magis captum indicemus. Unum igitur factum ſi oratione laudandum ſumamus; ſit Theodoſii Imperatoris, quod inſigne maximè Gymnaſium Bononiæ inſtituit; primùm ex deſcriptionis loco, atque adeò ab adjunctis ipſum deſcribamus: unde ingenium moresque Principis eluceant, & cauſæ tam honeſti & utilis facti, quaſi per tranſennam appareant. Fecit id & Titus Livius principio hiſtoriæ ſuæ de ſecundo bello Punico. ubi pluribus Annibalem depingendo, animique bona vitiaque plurima exprimendo, quicum viro Romano futura res eſſet, lectorem ſtatim inſtruit. Secundùm hæc ab adjunctis res ipſa erit explicanda, quantis & unde ſumendis fructibus, qui in profeſſores expenderentur, hanc ſcholam adornârit, confirmâritque. Deinde à cauſis, cur hoc in loco, & tot tantaque ſtipendia profeſſoribus conſtituerit: ut certè hinc in reliquam totam Europam, qui rectè Rempublicam adminiſtrarent, docti mitterentur. Tum ab eventis mirum in modum augeas, ſi, quæ intereà loci emolumenta, aliæque nationes hac ex Academia & ceperint, & quotidie capiant, perſequaris. qui, quibus in locis hinc miſſi, ſive cognitione rerum humanarum, phyſicarumque, utiles Reipublicæ exſtiterint: ſive legum ſcientiâ, quid æquum & iniquum eſſet, edocuerint: ſive denique medicinæ beneficio laborantibus opem tulerint. Poſtremò ex comparationis loco, quantam voles, co-

piam ſumes, factum hoc aut cum aliis ipſius aut cum aliorum imperatorum præclare factis conferendo.

EXEMPLUM, FACTA EX *locis amplificandi, apud Ciceronem.*

Interdum factum laudamus, & dilatamus non tam ferè à cauſis, & (quæ has ſequuntur eventis, quàm ex adjunctorum & comparationis loco: id quod Cicero fecit, gratias Cæſari agens, ipſumque laudans quòd Marcello ignoviſſet. Poſtquam igitur exordium à tempore, ejusque, quo dixit, diei circumſtantia, duxiſſet: clementiam ſapientiamque Cæſaris ab adjunctis ſtatim laudat, ornatque nempe à ſua, totiusque Senatus lætitiâ, factum hoc probantis, & propterea de Republica ſubinde melius ſperantis. Adſpergit & paucis obiter laudem Mercelli, quod ipſum & ex hoc loco eſt ductum: & eo valet, ut clarius illuſtriusque factum ejus reddatur, quòd præſtantiſſimo, ampliſſimoque viro ignoviſſet. Deinde ex comparationis loco Cicero amplificat, & confert hoc Cæſaris factum cum maximis ejus bellis, rebusque geſtis; quibus omnibus jure anteferri oportere, pluribus oſtendit. Porrò hac in comparatione orator tantam moram trahit, dum interim ab adjunctis circumſtantias admiſcet, ut omnia, quæ ad laudem pertineant, totaque oratio, niſi quod pauca ad finem aliò ſpectantia adjecit, hoc ſolo ex loco veſtita, amplificataque deprehendantur. Quare quantum ex loco res extendi poſſit, cùm plurimis apud Ciceronem exemplis, tum hoc, ſtudioſo perſpicuum eſſe poteſt.

EXEM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

EXEMPLUM, RES EX *locis amplificandi, apud T. Livium hiſtoricum; breviterque eaſdem explicandi.*

Hinc autem quis locorum uſus, quæ laudandi amplificandique ratio ſit, quanquam ſatis liquere putem; tamen non abs re fuerit, & hæc ipſa in hiſtoria, claſſicisque auctoribus paucis indicare. Narraturus T. Livius contra Romanos res ab Annibale geſtas, ut ſtatim intelligi poſſet, qualis is eſſet, qui tantum in diſcrimen Romanorum nomen adduxerit; primùm ipſum Ducem ex deſcriptionis loco depinxit his verbis: Miſſus Annibal in Hiſpaniam, primo ſtatim adventu omnem exercitum in ſe convertit. Amilcarem ſibi redditum veteres milites credere, eundem vigorem in vultu, vimque in oculis, habitum oris, lineamentaque intueri. Deinde brevi effecit, ut pater in ſe minimum momentum ad favorem conciliandum eſſet. Nunquam ingenium idem ad res diverſiſſimas, parendum, atque imperandum, fuit. Itaque haud facilè diſcerneres, utrum Imperatori, an exercitui carior eſſet. Neque milites alio duce plus confidere, aut audere: plurimum audaciæ ad pericula capeſſenda, plurimum conſilii inter ipſa pericula erat. Nullo labore aut corpus fatigari, aut animus vinci poterat. Caloris ac frigoris patientia par; cibi potionisque deſiderio naturali, non voluptatis, modus finitus; vigiliarum, ſomnique, nec die, nec nocte diſcriminata tempora; id, quod agendis rebus ſupereſſet, quieti datum. Ea neque molli

ſtrato,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ſtrato, neque ſilentio accerſita. Multi ſæpe militari ſagulo opertum, humi jacentem inter cuſtodias ſtationesque militum conſpexerunt. Veſtitus nihil inter æquales excellens, arma atque equi conſpiciebantur. Equitum, peditumque idem longè primus erat. Primus prælium inibat; ultimus conſerto prælio excedebat. Has tantas viri virtutes ingentia vitia æquabant: inhumana crudelitas, perfidia plus quàm Punica, nihil veri, nihil ſancti, nullius Dei metus, nullum jusjurandum, nulla religio. Hactenus mores, ingeniumque deſcripſit: quæ quidem omnia ab eo, qui rem nudè explicare voluiſſet, omitti potuiſſent. Subjicit autem ex adjunctorum loco, his verbis: Cùm hac indole virtutum ac vitiorum triennio ſub Aſdrubale Imderatore militavit, nullâ re, quæ augenda audendaque magno futuro Duci eſſet, prætermiſſa.

Hæc quidem, cùm illud tempus præcedant, quo belli dux declaratus eſt, omitti potuiſſent. Quæ ſequuntur, ex adjunctorum, ſeu qui inde naſcuntur, cauſarum & eventorum loco ſumuntur: cur videlicet Annibal in ſuſcipiendo bello nihil prolatandum arbitretur; & dum Saguntinos petit, in Olcadum fines exercitum ducat. Sic ille. Cæterùm, ex quo die dux eſt declaratus, velut Italia ei provincia decreta, bellumque Romanum mandatum eſſet, nihil prolatandum ratus; ne ſe quoque, ut patrem Amilcarem, deinde Aſdrubalem cunctantem caſus aliquis opprimeret, Saguntinis inferre bellum ſtatuit. Quibus expugnandis, quia haud dubie Romana arma movebantur, in Olcadum fines prius, ultra Iberum (ea gens in parte magis quàm in ditione Carthagi-

nen-

nenſium erat) induxit exercitum: ut non petiiſſe Saguntinos; ſed rerum ſerie, finitimis domitis gentibus, jungendoque tractus ad id bellum, videri poſſet. His demum ſubjicit eventa, geſtæque rei narrationem. Cartejam urbem opulentam, caput ejus gentis, expugnat, diripitque: quo metu perculſæ minores civitates, ſtipendio impoſito; imperium acceperunt. Victor exercitus, opulentuſque prædâ, Carthaginem novam in hyberna eſt deductus. Ibi largè partiendo prædam, præterita cum fide exſolvendo, cunctis civium ſuorum ſociorumque animis in ſe firmatis, vere primo in Vacceos motum bellum. Nuda hæc ſatis narratio eſt: niſi quod obiter petitas ab adjunctis circumſtantias inferat nonnullas. quod genus ſunt: urbem eſſe Cartejam opulentam, & ſuæ gentis caput: tum exercitum opulentum prædâ deductum eſſe. Proſequitur autem narrationem temporis; cujus mentionem facit, ſervato ordine. Hermandica & Arcala, Cartejorum urbes, vi captæ: Arbacala, & virtute & multitudine oppidanorum, diu defenſa. Ab Hermandica profugis exſulibus Olcadum priore æſtate domitæ gentes cùm ſe iunxiſſent, concitant Carpentanos, adortique Annibalem regreſſum ex Vacceis, non procul Tago flumine agmen grave prædâ turbavere. Pura hæc nudaque ſunt omnia, niſi, quod ab adjunctis eſt, oppidanorum virtute & multitudine Arbacalam diutius eſſe defenſam: neq; procul Tago impetum in Annibalis agmen eſſe factum. Quæ ſequuntur, paullo copioſiora ſunt. Nam & Conſilia Annibalis aperit, propterea amnem trajicientis, ut in tranſitu fluminis hoſtes invadere, & cauſas ferociæ

hoſtium

hoſtium Carpentanorum, tum ſuâ multitudine, tum fugâ Annibalis minus timentium. Atque hæc Livius & à ſuo obiter teſtimonio amplificavit: dum invictam aciem dicit, ſi æquo certaretur campo: Sic ille Annibal prælio abſtinuit, caſtriſque ſuper ripam poſitis, cùm prima quies ſilentiumque ab hoſtibus fuit, agmen vado trajecit; valloque ita producto, ut locum ad transgrediendum hoſtes haberent, invadere eos transeuntes ſtatuit: equitibus præcepit, ut cùm ingreſſos aquam viderent, adorirentur peditum agmen: in ripa elephantes quadraginta diſpoſuit. Carpentanorum cum appendicibus Olcadum, Vacceorumque, centum millia fuere. Invicta acies, ſi æquo dimicaretur campo. Itaque & ingenio feroces, & multitudine freti, & quod metu diſceſſiſſe credebant hoſtem, id morari victoriam rati, quòd intereſſet amnis, clamore ſublato paſſim, ſine ullius imperio, qua cuique proximum erat, in amnem ruunt. Hactenus conſilia; cauſaſque expoſuit; quibus ſubjicit eventa, nempe infelicem Carpentanorum pugnam, & deditionem. Et hæc quidem ipſa ſatis à circumſtantiis, quas explicat, illuſtrat his verbis: Et ex parte altera ripæ, vis ingens equitum in flumen immiſſa, medioque alveo haudquaquam pari certamine concurſum. Quippe ubi pedes inſtabilis, & vix vado fidens, vel inermi equite, equo temerè acto, perverti poſſet; eques corpore armiſque liber, equo vel per medios gurgites ſtabili, cominus eminusque rem gereret; pars magna flumine abſumta: quidam verticoſo amne delati in hoſtes, ab elephantis obtriti ſunt. Poſtremi, quibus ingreſſus in ſuam ripam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ripam tutior fuit, ex varia trepidatione cùm in unum colligerentur, priusquam ex tanto pavore reciperent animos, Annibal agmine quadrato amnem ingreſſus, fugam ex ripa fecit: vaſtatisque agris, intra paucos dies Carpentanos quoque in deditionem accepit. Hunc in modum reliqua toto corpore, alia magis, alia minùs, ut quæque res poſtulat, his ipſis ex locis extenduntur. Rariores autem comparationes ſunt locus, in hoc præſertim genere, omnino ad ornatum, amplificationemque accommodatiſſimus: unde poëtis, rhetoribuſque copiam ſequentibus, crebrior; hiſtoricis, ne ad ornandum magis, quàm ad narrandum, orationem ſumſiſſe videantur, minùs familiaris. Porrò Sagunti oppugnationes, excidiumque quod proximè ſequitur, pluribus adjectis periſtaſibus, copioſiſſimè explicantur. Verùm hæc ipſa Liviana ex locis aucta, amplificataque, nuda omni ornatu, quaſi veſtitu ſpoliata, ob oculos ponamus: unde quid inter jejunam, neceſſariamque narrationem & copioſam locupletemque interſit, cognoſci poteſt. Miſſus Annibal in Hiſpaniam, poſtquam mortuo Aſdrubale dux belli eſt declaratus, Saguntinos bello petit. Quod dum facit, in Olcadum fines exercitum ducit. Carteiam urbem expugnat, diripitque. Minoribus deinde civitatibus metu ſubactis, exercitum Carthaginem novam in hyberna deducit. Hic largè prædam partiendo, præteritaque cum fide exſolvendo, cunctis civium ſuorum, ſociorumque animis in ſe firmatis, vere primo in Vacceos motum bellum; Hermandica & Arbacala Carteiorum urbes vi captæ. Ab Hermandica autem profugi, exſuli-

ſulibus Olcadum, cùm ſe junxiſſent, con-
citant Carpentanos, adortique Annibalem re-
greſſum ex Vacceis, non procul Tago flumin
agmen turbavêre. Annibal autem trajecto
amne, temere inſequentes hoſtes ad centum
millia, partim equitatu in flumine oppreſſit
partim in fugam convertit: vaſtatiſque agri
& Carpentanos paucos intra dies in deditio-
nem accepit. Brevis hæc, nudaque narratio
eſt, quam ut vir ille eloquentiſſimus ex locis
locupletarit, jam viſum eſt.

DE VITUPERATIONE.

Quæ ψόγος Græcé.

CAPUT. IX.

Vituperatio eſt ſermo exponens mala, quæ alicui inſunt. Differt autem à loco communi vituperatio, quòd locus communis pœnas expoſcit; vituperatio verò ſolùm habet velut nudum convicium.

Dividitur autem in eadem capita, quibus Laus. Poſſuntque vituperari eadem omnia, quæ & laudari:

Perſonæ,
Res,
Tempora,
Loci,
Bruta animalia,
Plantæ.

Vituperamus verò & communiter, & ſingulatim. Vbi verò prooemion feceris, adjunges genus, quod divides eâdem, quâ in laude, ratione. Deinde educationem, & res geſtas, & Epilogum ita facies, quemadmodum in laude.

VITUPERATIO PHILIPPI.

Neque virtutum merita laude fruſtrari re-ctum eſt; neque itidem ſine reprehenſione dede-cora relinqui: quoniam ſi non ita fiat, id quod præcipuum eſt, amborum præmium utrique au-fertur: laudandis quidem gloria rectè factorum; vituperandis verò ſcelerum turpitudo. Omnes autem malè audire æquum eſt, qui malos ſeſe præbuerunt: tanto magis verò omnibus Philip-pum, quanto omnes improbos longè omni ſcelere ſuperavit. Exordium.

Natus eſt ex ea gente, quæ peſſima eſt omnium Barbarorum, & quæ non certis conſiſtere ſedi-bus potuerit, propter ignaviam; ſed coacta ſit, locum è loco permutans, variis erroribus jacta-ri. Argivi enim primùm ipſos finibus exturba-verunt: hinc diu vagi, ad eam tandem, quam nunc incolunt, regionem perlati ſunt. Duplici itaque infelicitate implexi, & quòd melioribus coacti ſunt cedere, & quòd in imbecilliores vio-lenti injuſtique fuerunt, nunquam tutò habitare, aut vacui metu agere potuerunt. A genere, vel natione.

Et cùm ex gente ignominioſa oriundus ſit, ta-men ex civitate magis etiam infami natus eſt. Vt e-nim abjectiſſimi Barbarorũ cenſentur Macedones: ta Macedonum, ejuſque terræ velut quædam ſen-ina, eſt Pella, ut in qua civitate ne frugi qui-dem ſervorum ullus ſit proventus. A patria. A majoribus.

Hac ergò progenitus patriâ, majores habuit atriâ ipſâ longè magis pudendos. Philippus nim inter majores ipſius fuit; cui, quo minus ius terræ regnum obtingeret, obſtitit generis in-ignitas, atque dedecus. Huic ſucceſſit pater Amyntas. qui regnum alienis opibus tenuit: Philippus hic ſextus fuit Macedonum Rex: Huic autem non im-

pul-

Immediatè ſucceſſit Amyntas, ſed Europus: Europo Alcetas, Alcetæ Amyntas.

pulſum enim, in regnum Athenienſes red xerunt.

Ab educatione.

Tali igitur ortus patriâ, tales ſortitus gen ris autores, apud Thebanos moratus, primù obſes fuit: nec, quamvis mediâ in Græciâ ve ſaretur, mores convictu mutans, ad meliora d flexit; ſed barbaricam ſemper impotentiam int Græcam retinuit inſtitutionem. Cumque ſit mne humanum genus in Græcos atque barbar diviſum; ipſe velut ex utriſque commixtus, ſ milem improbitatem in diſſimilibus gentibus ex ercebat.

Genus omne humanū in Græcos & Barbaros diviſum.

A rebus perfidè geſtis.

Orſus ergo primus à cognata gente, ipſam i ſervitutem redegit; velut à perfidia rerum ſua rum initia auſpicatus. Inde & finitimos aggreſ ſus populos perdomuit: captiſque deinde Pæonibus Illyricos eſt adeptus. Triballorum quoque gentem invadens, &, quidquid præterea in proxim erat terrarum, omnia velut uno impetu devicit. Et corpora quidem barbarorum pugnando cepit, mentes autem cum corporibus nequivit capere, nec eorum animos pacis artibus ſibi conciliare. Quamobrem ſubinde deficiebant, & quanquam victoris crudelitatem horrebant, tamen rebellionem per omnes penè dixerim noctes ſomniabant: ut qui opere foris ſervirent, intus cogitatione eſſent libri. Subactis ergo finitimis Barbaris, ad Græcos caſtra movit, atque adeò antequàm ipſam Græciam invaderet, civitates, quæ in Thracia Græcæ ditionis erant, evertit, cepitque Amphipolin, Pydnam ſubegit, iſtiſque Potidæam adjunxit. neque Pheras extra Pegaſas. neque Magneſiam extra Pheras omiſit: ſed cunctæ urbes Theſſalorum capiebantur, & velut generis mercedem ſervitutem ferebant.

A mortis genere.

Dignum ſanè fuerit, exitum quoque ipſius recen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

recenſere: poſteà enim quàm pleraque, quæ invaſit, oppreſſerat, ſubjeceratque contra fœdera eos, qui fuerant fœderibus devincti, offenſi violatis fœderum ſacris Dei, convenientem perfidiæ ſuæ finem dederunt. Neque enim in prælio pugnans cecidit, quo fortiſſimum aliquem mortis ſuæ teſtem reliquiſſet, ſed in medio turpium voluptatum gurgite ſuffocatus, ſe dignum ſepulcrum in earum fœditate invenit. Videlicet ut quemadmodum ejus vita; ſic & mors intemperantiæ fœdum exemplum poſteris eſſet.

Quis autem eſt, qui Echetum illi putet poſſe conferri? Echetus enim præciſis extremis aliquibus corporis membris, reliquum ſaltem corpus relinquebat: at Philippus totos cum corporibus ipſis homines perimebat: quantoque ſævius eſt totum deleri hominem, quàm partem aliquam auferri; tanto pernicioſior eſt Echeto Philippus. *A comparatione.*

Ceſſare autem à ſceleribus ſuis Philippus neſciebat, cùm mihi victo magnitudine flagitiorum ejus neceſſe ſit, ut plura de ipſis facere verba deſinam.

SCHOLIA.

Omnia quæ laudantur, contrariâ vituperari poſſunt ratione. Ab Aphthonio cauſa exercitationis reprehenditur Alexandri pater, Amyntæ filius, Philippus, qui tamen vel dictorum urbanitate, vel (ut relatum eſt ſuprà) dexteritate ingenii ſuperabat ſeculi ſui Reges omnes. Vide Eraſmum 4. Apophthegmatum. Quemadmodum autem laudari; ita vituperari poſſunt Perſonæ, ut Therſites: ...es, ut ebrietas: Tempora, ut hyems: Loca, *Peroratio.*

ut Euxinus: Nota, apud Plutarchum in E
mene: Bruta animalia, ut crocodilus: Pla
tæ, ut crambe.

Claritas enim generis notiores circa vitia & inviſos magis facit. Quint. Ac notavimus ſuprà ex Quint. hæc non ideò laudari, quòd habuerit quis ea, ſed quod iis honeſtè ſit uſus.

Adjungens, &c. In genere nationis, p
triæ, majorum atque parentum circumſta
tiæ ſunt excutiendæ. Quæ omnia ſi cla
contigêre, oſtendendum eſt, illa vitioru
omni genere contaminaſſe, quem vituperar
dum ſuſceperis.

Educationem, &c. Quodſi is, quem vitu
perare conſtitueris, claris natalibus, & egr
giis animi, corporis, atque fortunæ dotibu
conſpicuus præfulſerit; dices, à majoribus illu
degeneraſſe: Animi dotibus ad dolos & frau
des; Bonis corporis ad libidinem, cædes, ra
pinas; Divitiis ad multorum perniciem, &
publicas ſeditiones fovendas, abuſum.

Fruſtrari, &c. Fruſtro activum: & *fruſtr*
commune verbum legitur. Eſt autem ſenſus
qui crimina non accuſant, ii non minù
peccant, quàm qui virtutes non laudant: no
enim decet virtutem ſine laude; nec malitian
ſine virtuperatione atque reprehenſione re
linqui.

Æquum, malè audire, &c. Ut ſementem
(juxta proverbium) quis fecerit, ita metet
Et qui, quæ vult, dicit aut facit, quæ non
vult, audiet: bene dictis aut factis qui certat
audiet bene.

Peſſima barbarorum, &c. Hujus gentis
barbariem Stratonius Muſicus Athenienſis
nota reſolitus fuit, qui ad diſcipulum ſtupidum
ſolebat exaſperatus dicere, Εἰς Μακεδονίαν,
pro Εἰς μακαρίαν. quo dicto proverbiali pre-
camur exitium. Meminit Eraſmus 6. Apo-
phtheg. Macedoniæ autem deſcriptionem ha-
bet

bet Pomponius Mela lib. 2. cap. 3. Livius, lib. 2. belli Macedonici.

Ad hiſtoriæ verò præſentis cognitionem pertinent ea, quæ Juſtinus habet lib. 8. & 9. Thucydides belli Peloponneſiaci libro 2. Plutarchus in vita Alexandri. Paulus Oroſius, lib. 3. cap. 12. ad 15.

Argivi, &c. Argos & Lacedæmon duæ clariſſimæ urbes, Græciæ quondam lumina fuerant; ut ait Livius lib. 4. belli Macedonici. Ab Argos *Argivi* & *Argolici*: inde Macedonum Reges oriundos fuiſſe, Livius teſtatur. *Argos.*

Duplici, &c. In duplex, inquit, malum inciderunt, & quòd Argivis fortioribus cedere, & jam exſules ad inopiam redacti, aliis imbecillioribus vim inferre coacti fuerunt: quorum illud ignaviæ, hoc rapacitatis atque impietatis evidens fuit argumentum.

Pella, &c. Urbs eſt Macedoniæ, quam autore Pomponio Mela fecerunt maximè illuſtrem Philippus Græciæ domitor: Alexander etiam Aſiæ. Hinc Pellæus Alexander dictus. Juvenalis Satyra 10. *Pella.*

Vnus Pellæo juveni non ſufficit orbis,
Æſtuat infelix anguſto limite mundi,
Vt Gyaræ clauſus ſcopulis, parvâque Seripho.

Philippus, &c. Philippus, inquit, qui Alexandri pater erat, avum habuit ejuſdem hominis, hominem ignobilem. ſed in Græco πρόγονος eſt, hoc eſt, proavus. Ex Juſtino igitur Philippi genealogiam ita colliges. *Inter Cœranum, vel, ſecundùm alios, Cranaū, primum Macedonum Regem, &*

Cœranus in Æmathia urbem Edyſſam, opidanis non ſentientibus, per imbres & nebulas caprarum greges ſecutus, occupavit.

Perdiccam regnavit Cœnus & Thyrimas: quartus fuit Perdiccas.

Cœrano ſucceſſit Perdiccas: huic Ægeu
qui ſucceſſorem filium reliquit Philippu
hujus proavum: Philippus autem parvulu
reliquit Europum patrem Amyntæ. Amynt
Philippum genuit, Alexandri patrem.

Apud Thebanos obſes, &c. Obſides ob
dem ſervandam dabantur obſidionis ten
pore. Thebis autem obſes fuit Philippu
Oroſius, lib. 3. cap. 12. Juſtinus, lib. 6. Ph
lippus, inquit, obſes triennio Thebis habitu
Epaminondæ, & Pelopidarum virtutibus er
ditus. Aphthonius ait, παρ' Ἀθηναίοις ὡμήρε
id eſt, apud Athenienſes obſes fuit. ut inte
ligas, à patre Athenienſibus obſidem datum.

Pæonibus, &c. Sunt enim Macedonibu
finitimi: Macedonia enim à Macedone Oſ
ridis filio dicta, Pæoniam habet à Septen
trione, Illyriam ab Occidente, Thraciam a
Oriente, Theſſaliam à Meridie. Fuit olim
centum quinquaginta populorum, ac duobu
inclyta Regibus, Philippo ſcilicet, & Ale
xandro. Vide Plinium, lib. 4.

Illyris.

Illyricos, &c. Illyrici ſunt in ſinu mari
Adriatici: occupat enim Adriatici latu
Illyris, ut ait Pomponius Mela, lib. 1. cap
3. Philippo autem primum certamen fuit cum
Athenienſibus. quibus per inſidias victis, in
Illyrios bellum tranſtulit, multa millia homi
num occidit, urbemque nobiliſſimam La
ryſſeam cepit, ut ait Juſtinus libro 10. Dio
dorus, lib. 3. de rebus Alexandri, ait: Philip
pus, anno ſecundo regni ſui habita concione,
& militibus animatis, in Illyrici fines cum de
cem millibus peditum, & ſexcentis equiti
bus intravit.

Triballi.

Triballorum, &c. Illyricorum id genus
eſt:

eſt : ut ait Livius, lib.7. belli Punici. qui ſcribit ; Philippum, cum urgeri ſuos videret, in cohortem Romanam incurriſſe, atque ibi equum pilo trajectum in caput Regem effudiſſe. Plin. lib. 4. cap 10. Triballos in finibus Macedoniæ collocat.

Ad Græcos, &c. Nulla fuit apud Philippum turpis ratio vincendi ; ſecuris omnibus Thermopylas occupârat. Vide Juſtinum, lib. 8. & 9. Græciam totam propè conſiliis præventam viribus domuit. Oroſius, lib.3.cap.12.

Thracia, &c. Antè *Sithonia* fuit dicta. Vide *Thracia.*
Gellium, lib.15. cap.7. De qua Plinius, lib.4. cap. 11. Appellata fuit ab aſperitate, vel, ſecundùm Tortellium, à feritate. θρασὺ, ferum & temerarium. τραχὺ, aſperum.

Amphipolim, &c. Inter Neſton, & Stry- *Amphi-*
mona, fuerunt Apollonia, & Amphipolis; *polis.*
ut ait Pomponius Mela lib. 7. cap. 2. Neſtos autem & Strymon fluvii ſunt in Thracia. De Amphipolitanis Diodorus Siculus, lib. 3.

Pydnam, &c. Ab Amphipoli ſubito Pydnam occupavit, & Olynthiis ad obtinendam Potidæam tulit auxilia ; ut ait Diodorus Siculus.

Potidæam, &c. Pomponius Mela, lib. 2. cap. 2. Pallene, inquit, ſoli tam patentis, ut quinque urbium ſedes ſit atque ager, tota in altum abiit, anguſta ſatis unde incepit : ibi eſt Potidæa. Ejus meminit Plutarchus in Alexandro.

Pheras, &c. Pheræ civitas in Theſſalia. *Pheræ.*
Plinius lib.4. cap. 8. Hinc Pheræus. Ovidius in Epiſtolis:

Ipſe repertor Opis vaccas paviſſe Pheræas
Fertur, & à noſtro ſaucius igne fuit.

Pagaſæ.

Extra Pagaſas, &c. Moſellanus ita redd dit hunc locum: Victoria cumulare adpro perans non quievit, donec Pheræ, Pagaſ Magneſiæque, imo Theſſaliæ civitates omne barbaræ ſervitutis jugum acciperent, & ge neris ipſius veluti notam portare ſuſtineren Pagaſam autem Plinius libro 4. oppidu Theſſaliæ tradit. Meminit ejus Pomponiu Mela, libro 2. cap. 3.

Magne-ſia.

Magneſiam, &c. Μαγνησίαν, Magneſiam Græciæ regionem annexam Theſſaliæ, Pl nius tradit lib. 4. cap. 8. Argo Magnetida hoc eſt, Theſſalicam, appellat Ovidius, i Epiſtolis.

Fœderibus devincti, &c. Cùm Philippus ſ excluſum ab ingreſſu Græciæ, præſtructis Te mopylis, vidiſſet, paratum in hoſtes bellun vertit in ſocios. Nam civitates, quarun antè dux fuit, ſibi gratulantes & excipientes hoſtiliter invaſit, crudeliterque omnia diri puit, liberos conjugesque ſub corona vendi dit. Oroſius, lib. 3. cap. 12.

** Celebrabantur enim nuptiæ. Philippo ſuccenſebat Pauſanias, quod is ſtuprum ſibi illatũ vindicare neglexiſſet.*

Voluptatum gurgites, &c. Etenim deſti nato lætitiis die * fuit interfectus in theatro per Pauſaniam, cum regnaſſet annos quatuo ſupra triginta. Diodorus viginti quatuor an nos duntaxat regnaſſe Philippum ſcribit. De eo hæc Oroſius, lib. 3. cap. 14. Cùm ad ludos magnificè apparatos inter duos Alexandros filium atque generum contenderet, à Pauſa nia nobili Macedonum adoleſcente, in angu ſtiis ſine cuſtodibus circumventus, occiſu eſt. Mortis ejus meminit Valerius, lib. 1. cap ult. de miraculis.

Echetus.

Echetum, &c. Echetus Epirotarum Ty rannus, qui regionem hominibus ingreſſis

nares, aures atque pudenda reſcindere ſolebat, & objicere canibus. Unde Antinous Odyſſ. decima octava, apud Homerum ait ad Irum: Si te vicerit mendicus, mittam te ad Echetum, ut tibi nares & pudenda præcidat, & canibus objiciat.

VITUPERATIONIS PHALARIdis exemplum.

Ut virtute præditos gloria; ſic vitiis contaminatos perpetua comitatur ignominia, quâ digniſſimus Phalaris; cujus crudelitas, antequam naſceretur, matris ſomnio comprobata eſt. Vide Ciceronem, primo de Divinatione libro.

Cujus parentes turpiſſimos; ut indignos, æternâ famâ, ſed tenebris Cimmeriis, obruendos, plerique autorum ſilentio præterierunt. *A majoribus.*

Nactus præclaram Agrigentum patriam: quam ut Empedocles eximiis animi dotibus illuſtriorem; ita magis famoſam crudelitate ſuâ reddit ille. *A patria.*

Phalaridis imperium tam fuit truculentum, ut proverbio locum fecerit. Qui tauro incluſos æneo reos torrebat, & igne ſubjecto cruciabat. Meminit Plinius, lib. 39. cap. 8. Ovidius in Triſtibus. Valerius, lib. 9. cap. 7. *A rebus geſtis.*

Factis igitur digna morte ſuccubuit. Nam in eum impetum faciens Agrigentinorum multitudo occidit, & tyrannum lapidibus obruit. Vide Ciceronem Officiorum 2. Valerium, lib. 3. cap. 3. *A morte.*

Crudelis quidem Procruſtes, ſed longè cru- *A comparatione.*

In parricidas hoc eſt inventū ſupplicium. delior Phalaris. Ille ſolebat in Attica region nonnullos hoſpites interimere, poſt (ut Pl tarchus refert) à Theſeo interfectus. Hic a tem eò crudelitatis proceſſit, ut ejus ſupplic non debeat una parari ſimia, nec ſerpens u nus, nec culeus unus.

Epilogus. Finem dicendi faciam, perpendens, mea dicendi facultatem imparem eſſe tot crimin bus illius recenſendis, nedum oratione co digna vituperandis.

ALIUD EXEMPLUM, *vituperationis Paridis.*

Cum nullam hominibus immortales D capitaliorem peſtem dederint, quàm volupta tem, bono jure vituperandi ſunt, qui, poſtha bitis omnibus virtutibus, veluti pecudes, illa malorum omnium eſcam ſunt amplexi. Quo rum in numero Paris,

——— *Epicuri de grege porcus.*

A natione. Natus in Phrygia. quæ neminem frug produxit, ſed quos tympana & buxus juvit non claſſica; ut ait Virgilius in nono. Hin barbaris, ſervilibus, ac ſtupendis ingenii horrentes prodierunt homines, ut proverbi locum fecerint: *Phryx plagis emendatur.* E *Serò ſapiunt Phryges.*

A patria. Patriam ſortitus Trojam, quam, cùm illu ſtrare virtutibus deberet, omnique beneficio rum genere beatam reddere, funditus per didit.

A majoribus. Nulla refulſit in eo majorum claritas, & ſi qua fuit, eam turpiſſimis facinoribus con ſpurcavit, ac tenebris, ut aiunt, Cimmerii involvit. Avus fuit Laomedon inſignis per

fidià

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ſidiâ. Qui pactam pro conſtructis Trojæ mœnibus mercedem negavit Apollini atque Neptuno, violavitque ſacram jusjurandi religionem, quæ ſemper ab aliis inviolatè ſanctiſſiméque habita eſt. Vide Gellium, lib. 7. cap. 18.

Patrem habuit, qui ſervitutem perpetuam ſerviiſſet, ſi non pretio fuiſſet redemtus. Etenim puer ab Hercule captus, cum Heſione ſorore, pecunia ſolus redimi potuit. unde *Priamus* dictus, qui prius appellabatur Podarces. Porrò ſi qua fortaſſe fuerunt in eo virtutis ornamenta, Paris tamen ab iis deflexit ad omnem libidinis turpitudinem. *A parentibus.*

Cùm in utero mater Hecuba geſtaret Paridem, ſomniavit, ſe facem parituram, quæ totam incendio Trojam eſſet abſumtura. Nec vanum fuit ſomnium. Unde fortunatiores floruiſſent Trojani, ſi reſponſis Aruſpicum, & oraculis numinum obtemperantes, peſtiferum partum è medio ſuſtuliſſent. *Ab iis, quæ nativitatẽ præceſſerunt.* *Meminit Qu. l. 3. c. 7. ex Hom. l. 6. Ilia.*

Quem mater occidere debebat, Idæis paſtoribus educandum tradidit, ubi ferinam inter pecudes & luſtra ferarum barbariem imbibit, turpiſſimoque libidinis crimine animum coinquinavit, uſus infami turpis Oenones conſortio. *Ab educatione.*

Cùm duæ ſint viæ, altera virtutis aſperior, altera vitiorum planior, & amœnior; non illam, ut Scipio Aphricanus, apud Sil. Italicum lib. 15. ſed hanc, quam ſtulti ſolent, ingreſſus, conſequutus eſt digna meritis præmia, nimirum Iliada malorum. *A vitæ inſtitutione.* *Vt etiam Hercules apud Prodicum: de quo Xen. 2. Mem. & Cicer.*

Studia virtutis averſatus, neminem audivit recta monentem: unde ſalutarẽ Palladis exhortationem reſpuit, amplexus illecebras peſtiferas Veneris; quæ blando quidem, ſed pernicioſo

Offic. 1. *A diſciplinis.* lenocinio permulſum rapuit ad crudelia fato rum diſcrimina. Vide Plutarchum, in Home vita.

Alludit ad vulgatum Paridis judiciũ. Egregiâ formâ conſpicuus enituit: atqu juxta Socratis præceptum, inſpecto ſæpiu ſpeculo non cavit, ne quid illâ committere indignum. Vide Eraſmum 3. Apophthegn *A dotibus corporis.* Acceſſit tantum robur, atque laterum firmi tas, ut in agonali certamine vicerit Hecto rem; ſed omnia, luxu, atque voluptati bus exhauſta defluxerunt. Hinc non imme ritò reprehenſus ab Hectore apud Homerum Iliad. 2.

A fortunæ bonis. Quas opes habuerat, in turpiſſimos amori fœdioris abuſus profudit; & quibus patriam debebat juvare, iis perniciem adduxit.

A rebus geſtis. A Priamo receptus in regnum non virtut regiâ dignum aliquid meditatus fuit, ſed de terrimæ libidinis impulſu navigavit Spar tam; ubi hoſpitis Menelai, in Cretam abeun tis, uxorem illecebris expugnatam abduxit & in patriam ipſiſſimam malorum lernam invexit.

A genere mortis; hoc eſt, cruore moriens adſperſus eſt. Condigno, quod flagitiis meruerat, ſuppli cio affectus mortem obiit; qualem Tyranni ſcilicet non ſiccam.

ANNIBALIS VITUPERATIO.

Exordium. In Republica libera magnam ſæpenumero commoditatem afferunt conviciatores. Solent enim efficere, ut ex vitioſorum hominum re prehenſione purior vita cum oratione, tum moribus exoriatur. Unde Philippus, ille Ma cedonum Rex, calumniatoribus ſuis pluri mam ſe dicebat habere gratiam, quòd ſuis conviciis efficerent, ut ipſe melior evaderet

dum

dum conor, inquit, illos dictis pariter ac factis mendacii convincere. Et Annibal ipſe, aut ejus ſimiles homines improbi, non excandeſcent, imò gratiam habebunt, quòd juſta vituperandi libertas meliorem afferat vivendi rationem.

Natus eſt ex ea gente, quæ factio Barchina dicebatur, à Barch, Didonis ſocio, qui natale ſolum in arida Libya tenuit, ita obſcurum, infœcundum, barbaricisque hoſtibus refertum, ut id relinquere, & in Africam transmigrare, compulſus fuerit, vel rerum inopia coactus, vel hoſtium metu perculſus. Jam in Africa talis contigit populus, cujus propter inſignem perfidiam ſuſpecta fides proverbio locum fecit. *A genere.*

Oriundus itaque ex horrido, & tam infauſto loco, patriam ſortitus eſt Carthaginem. Cujus cives odiis ſemper atque vitiis prope majoribus certarunt, quàm viribus aut virtutibus. Unde per ignaviam & rerum omnium imperitiam amiſerunt Siciliam atque Sardiniam, provincias omnium florentiſſimas. *A patria.*

In majorum ejus numero, quem laudandum magis exiſtimarunt, Aſdrubal erat: is ſcilicet, quo nemo fuerat crudelior: cujus efferata ſævitia dolo & inſidiis Xanthippi Marcum Attilium Regulum ſpiritus religioſiſſimi virum cepit, & miſeris modis excruciatum interfecit. *A majoribus.* *Regulus captus eſt anno ab urbe conditâ 496. auctore Polybio.*

Quod vel ſolum immane facinus Dii videre non queuntes, ſervum immiſerunt, qui de viro deterrimo pœnas ſumeret, & divinum factum quaſi miraculo comprobaret. Hic enim quód dominum ſuum occidiſſet, Tyrannum ſubitò aggreſſus, interemit: cumque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

comprehenſus omni modo cruciaretur, læti-
tiam tamen, quam ex vindicta ceperat, in
ore conſtantiſſimè retinuit: eoque fuit habitu
oris, ut ſuperante lætitiâ dolores, ridenti
etiam ſpeciem præbuerit. Valerius lib. 3.
cap. 3. Livius in præfatione bellorum Puni-
corum.

A parentibus. Patrem habuit Amilcarem, Tyrannum pe-
ſtilentiſſimum. qui ut ſui ſimilem, hoc eſt, na-
tivæ crudelitatis hæredem filium relinqueret,
undecim annos natum, aris admovit, ut
odium in Romanos perenne juraret. & hic
maturè patris veſtigia ſecutus, odii magni-
tudinem oſtendere cupiens, inflixit in terram
pedem, ſuſcitavitque pulverem, dicens: Tum
belli finis erit, cùm alterutra pars in habi-
tum pulveris redacta fuerit. Vide Valerium
lib. 9. cap. 3.

Ab iis, quæ nativitatem ſecuta. Patris igitur veſtigia ſubſecuturus, certæ
prædictionis ſomnium vidit, votisque ſuis
convenientem imaginem hauſit. Exiſtimavit
enim, miſſum ſibi à Jove mortali ſpecie excel-
ſiorem juvenem, invadendæ Italiæ Ducem.
cujus monitu primo veſtigia nullam in par-
tem ſecutis oculis, mox humani ingenii pronâ
voluntate vetita ſcrutandi pone reſpiciens,
animadvertit, immenſæ magnitudinis ſerpen-
tem cum ingenti arborum ac virgultorum
ſtrage ferri concitato impetu, omne, quid-
quid obvium fuerat, proterentem: poſtque
eam magno cum cœli fragore erumpentes
nimbos, lucemque caliginoſis involutam
tenebris: attonitus deinde, quidnam eſſet
monſtri, & quid portenderet, interrogavit.
Hic dux; Italiæ, inquit, vaſtitatem vides, ut
ait Valerius lib. 1. cap. 5. Eadem Livius habet

primo

primo belli Punici 2. Silius lib. 3. Cicero de Divinatione lib. 1.

In prætorio patris educatus fuit, ubi nihil præter mera tyrannidis exempla vidit. Eum Aſdrubal, vix dum puberem, ad ſe accerſivit, ut militiæ aſſueſceret, inque paternas opes ſuccederet: ſed optimus vir Hanno, factionis alterius princeps, animadvertens peſſimam adoleſcentis indolem, ipſum domi tenendum ſub legibus, ſub magiſtratibus docendum, vivere æquo jure cum cæteris cenſebat: ne quandoque parvus hic ignis incendium ingens exſuſcitaret. At pauci ac ferme optimus quiſque Hannoni aſſentiebantur: ſed (ut plerunque fit) major pars meliorem vicit, ut ait Livius. Prudenter autem Hanno: nam Annibal ferus, immaniſque natura, adjunxit à pueritia prima diſciplinam, qua non jura, non leges, non civiles conſuetudines, ſed bella cædesque & hoſtiles proditiones tractare didicerat. Itaque crudeliſſimus evaſit dux, & in fallendis hominibus callidiſſimus. Nam ad decipiendum hoſtem ſemper intentus, quos aperto Marte ſuperare non poterat, dolis aggrediebatur: ut refert Plutarchus. *Ab educatione.*

Optimos quidem præceptores conſecutus erat, ſed omnes naſo adunco ſuſpendens per arrogantiam, in bonis diſciplinis nihil promovit. etenim oratorem atque philoſophum eloquentiſſimum Peripateticum Phormionem audivit Epheſi, de Imperatoris officio, & de omni re militari copioſiſſimè diſſerentem: paulóque poſt rogatus, quidnam de illo Philoſopho judicaret, reſpondit; multos ſe deliros vidiſſe ſenes, ſed qui magis quàm Phor- *Ab institutione.*

mio deliraret, vidiſſe neminem. Cujus rei meminit Cicero, de Orat. lib. 2.

A legũ contemtu. Legum juſtitiam nihil curavit, fœdera rupit, Legatos P. Valerium Flaccum, & Q. Fabium Pamphilum, à ſociis & pro ſociis miſſos, contra jus gentium non audivit; nec in caſtra admiſit. Et quas in leges patrias delinquendo pœnas meruerat, eas aſtutiâ mirè ſolitus avertere. Sic à Duillio conſule navali prælio victus, timensque claſſis amiſſæ (capitale enim Carthaginenſibus ex publico legum decreto fuit, ſi quis ducum injuſſu populi pugnaſſet infeliciter) pœnas dare, ex illa infelici pugna priusquàm cladis nuncius domum perveniret, quendam ex amicis compoſitum & inſtructum Carthaginem miſit. Qui poſtquam civitatis ejus curiam intravit: conſulit inquit vos Annibal, cùm dux Romanorum magnas ſecum maritimas trahens copias advenerit, an cum eo confligere debeat: acclamavit univerſus Senatus, non eſſe dubium quin oporteret. Tum ille: Conflixit (inquit) & ſuperatus eſt. Ita liberum his non reliquit id factum damnare, quod ipſi fieri debuiſſe judicaverant; ut ait Valerius, lib. 7. cap. 3.

A rebus geſtis. Rupto, quod primo bello Punico fuit ictum, federe, totius Italiæ agros ferro & igne vaſtavit: quod ſcelus ut pro ſuâ libidine patraret, occaſionem quæſivit, nec quæſita defuit. Erant in Hiſpania Saguntini, quaſi medii inter Romanorum & Carthaginenſium fines, jure fœderis in libertate relicti. Hi poſteà totos ſe Romanis addixerant, initaque ſocietate Romani imperii fidiſſimi cultores habebantur. Quare Annibal conſtituit animo, nihil opportunius fieri poſſe ad eliciendam Roma-

Romanorum iram, ac incendium, quod ſibi optatiſſimum erat, concitandum, quàm Saguntinos armis belloque laceſſere. Sed priuſquam ſocios populi Romani apertè adoriretur, ſtatuit in Olcadas, alioſque trans Iberum populos, exercitum ducere, ac eis ad deditionem compulſis, aliquam Saguntinis nocendi cauſam reperire, quâ non tam meditato conſilio à ſe illatum, quàm à Saguntinis contractum bellum videri poſſet. Primùm igitur Olcadum gente ad deditionem compulſa, Vacceos deinde aggreditur, agros deinde populatur, oppidaque multa expugnat: ut ait Plutarchus.

Annibalis majore ex parte virtus ſævitia conſtat: argumento fuerunt multa, cùm primis illud quod in flumine Gilo corporibus Romanis ponte facto exercitum traduxit, ut æquè terreſtrium ſceleſtum Carthaginenſium copiarum egreſſum Terra, quàm maritimarum Neptunus experiretur. Idem captivos oneribus, & itinere feſſos, primâ parte pedum ſuccisa relinquebat. Quos vero in caſtra perduxerat, paria fratrum & propinquorum jungens, ferro decernere cogebat, neque antè ſanguine explebatur, quàm ad unum victorem omnes redegiſſet. Juſto ergo illum odio, verumtamen tardo ſupplicio ſenatus, Perſiæ regis factum ſupplicem, ad voluntariam mortem compulit, ut ait Valerius, lib. 9. cap. 2. Nonnullis quidem virtutibus Annibal præditus erat: ſed eas ingentia vitia æquabant, inhumana crudelitas, perfidia plus quàm Punica, nihil veri, nihil ſancti, nullus Dei metus, nullum jusjurandum, nulla religio, ut Livius ſcribit. *Ab animi dotibus.*

A corporis dotibus. Nullo quidem labore aut corpus Anniba ab initio fatigari, aut animus vinci poter Caloris & frigoris patientia par, cibi potu que deſiderio naturali, non voluptate, modu finitus; vigiliarum ſomnique nec die nec noct diſcriminata tempora; id quod gerendis rebu ſupereſſet, quieti dabatur: ea neque mol ſtrato, neque ſilentio accerſita, ſed tantur id corporis bonum luxuria fregit, maxim Campana, perquam utilis imperio Romano Invictum enim armis Annibalem illecebri ſuis complexa, vincendum Romano militi at tribuit. illa vigilantiſſimum ducem, illa exer citum acerrimum dapibus largis, abundant vino, unguentorum fragrantiâ, Veneris uſ laſciviore ad ſomnum ac delicias evocavit: a tum demum fracta & contuſa Punica ferita eſt, cùm Seplaſia ei, & Albana caſtra eſſe cœ perunt. Quid ergo his vitiis fœdius? quibu virtus atteritur, victoriæ langueſcunt, ſopit gloria in infamiam convertitur, animique pariter & corporis vires expugnantur, adeò ut neſcias, ab hoſtibuſne, an ab illis capi perniciofius habendum ſit, ut ait Valerius Maximus, lib. 9. cap. 1.

A fortunæ bonis. Opes, quas apud milites plebemque plus quam modicas habebat, aſſiduis rapinis auxit; quibus hominum animos ſolicitavit, & corrupit, ut largitionibus ſibi favorem aucuparetur, viamque ad dominationem præſtrueret. Libido eum maxima invaſerat Reipublicæ capiundæ, ſibique regnum parandi.

Ab iis, quæ ſupremum Ingratos Carthaginenſes appellat Valerius Maximus, quod in animum induxerint è conſpectu ſuo ſubmovere Annibalem, qui pro

corum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

eorum victoria tot Imperatores, totque exercitus Romanos trucidaverat. Sed illi judicio meo prudentes, juſtis rationibus adducti, nocentiſſimam beſtiam relegarunt, interturbatorem publicæ pacis, totque cladium auctorem truculentiſſimum. *vitæ diem præceſſerunt.*

Ejectus igitur in exſilium, ad Antiochum Regem Syriæ confugit. quo victo, ad Pruſiam Bithyniæ Regem conceſſit. unde Romam legatione repetitus, hauſto, quod ſub annuli gemma habebat, veneno abſumtus eſt. ita morte non glorioſâ ſuccubuit, vitam inſecutâ turpiſſimam. *A comparatione.*

Peſtilens & crudelis C. Flaminius erat, qui miſerabilis illius ad Thraſymenum pugnæ cauſa fuit; Sed longè peſtilentior, atque crudelior Annibal. illum ſemel Rempublicam affligere ſtultitia coëgit; hunc autem furor ad maximas clades ſæpenumero pertraxit. *Concluſio.*

Plura dicere ſuperſedeo: ineptus enim haberi poſſem, ſi crimina Annibalis omnia, quæ nullum nocendi finem habuerunt, ſtuderem exiguâ, quam habet oratio mea, facultate complecti.

DE COMPARATIONE, quæ σύγκρισις Græcè dicitur.

CAPUT. X.

Comparatio eſt oratio ex collatione aliquid diſquirens: quo id, quod comparatur, in majus extollat, aut oſtendat æquale.

Comparantur autem vel bona bonis, vel bona malis,

*malis, vel mala malis, vel parva majoribus con*ferun*tur. Prorſusque comparatio duplicem hab*[...] *vel laudem, vel vituperationem, vel alterutrum* *ex laude, vituperationeque compoſitum. Omn*[...] *autem comparationis locus admodum difficilis eſt* *præſertim ſi parva majoribus conferas.*

Comparari verò omnia poſſunt, quæ laudar[...] *quæque vituperari.*

Perſonæ,
Res,
Tempora,
Loci,
Irrationalia animalia,
Plantæ.

Non oportet autem comparantem totas res toti[...] *conferre, id enim ſupinum, inefficax, & nequa*[...] *quam eſt pugnax: ſed capiti caput conferendum* [...] *hoc enim vehemens, atque dividere totas, laudi*[...] *eſt, non comparationis. Comparatio autem in ho*[...] *non eſt poſita, quando totum hoc præexercitamentum comparatio vocatur: ut,*

COMPARATIO ACHILLIS & Hectoris.

Proœmium. *Volenti mihi virtutem conferre virtuti, cum* *Achille haud immeritò componendus fuerit Hector.* *Sunt quidem ipſæ per ſe virtutes nimirum abunde* *honeſtæ; comparatæ tamen, admirabiliores videntur.*

A loco. *Patriâ ergo nati ſunt non eâdem, laudatâ tamen uterque. Ille enim in Phthia; unde Græciæ ipſius primum prodiit cognomentum: hic verò Trojæ, cujus conditores Deorum quoque primi fuerunt. Quod ſi pari natum eſſe loco affert aliquid ad* lau-

laudem, nihil quidem hac in parte Achilli poſthabendus eſt Hector.

Nati autem uterque præclarâ patriâ, parem quoque generis habuerunt dignitatem: uterque enim ad Iovem originem ſuam initiumque generis ſui refert. Pelei enim filius Achilles fuit; Æaci verò Peleus, & Æacus Iovis. Sic quoque Hector Priami; Priamus autem Laomedontis, & Dardani Laomedon filius. Dardanus quoque Iove prognatus eſt. *A parentibus.*

Progenitore autem Iove nati uterque, reliquam quoque majorum ſeriem habuerunt claritudine æqualem. Vt enim Achilles Æacum habuit & Pelea: quorum ille Græcos à ſiccitate, penuriaque liberavit; hic Lapithis devictis ob egregiam virtutem Deæ conjugium eſt aſſecutus. Sic Hectoris Dardanus progenitor fuit, Deorum primùm dignus habitus convictu; pater autem Priamus imperavit urbi, cujus muros ipſi quoque Dii fundarunt. Quodſi non minus eſt quàm deæ ſortitum eſſe conjugia, Deorum, idque optimorum, menſâ convivioque uſum eſſe, nihil eſt quòd quiſquam majorum gloria Hectori præferat Achillem. *A maioribus.*

Talibus autem uterque majoribus procreati, ambo ad fortudinis ſeſe ſtudia contulere: & ille quidem à Chirone educatus eſt; huic Priamus ipſe præceptor velut naturæ quâdam viâ, virtutis monumenta tradebat. Par itaque, ſimiliſque educatio parem utrique conciliat laudem. *Ab educatione.*

Vt autem ad virile pervenere robur, eodem in bello par uterque animi, virtutiſque ſpecimen præbuerunt. Hector enim Trojanos ducebat, ſolusque velut obex, propugnaculumque civitati datus, tuebatur ipſam, ſtetitque quamdiu faventibus Diis & auxiliaribus eſt uſus. *A rebus geſtis.*

Cadens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Cadens deinde, ipſam quoque Trojam poſt ſe tr xit atque evertit. Achilles verò Græcoru præerat armis, terroreque omnes vincebat Troj nos, Palladis fultus numine atque auxilio, o cumbensque ſpem victoriæ in reliquum abſtul Græcis.

A morte. *Et ille quidem victus à Pallade interiit; h autem cecidit ab Apolline confixus. Natique am bo ex Diis, ambo quoque Deos habuere mort auctores; utque divinitus generis initia, ita vit etiam exitum accepere. Quodſi ſimilis utriqu vita fuit, ſimilisque mors utrumque abſtulit: qui eſt quo non Hector par ſit, quoque cedere debea Achilli?*

Epilogus. *Plura erant, quæ dicerem de utriusque virtute, niſi quemadmodum in his, quæ dixi, it in reliquis per omnia ipſorum gloria eſſet æqualis.*

SCHOLIA.

Comparatio, ſecundùm Priſcianum, eſt vel ſimilium vel diverſorum, vel minorum ad majora, vel majorum ad minora collatio.

Differt ab ea, quæ inter Schemata ſententiæ numeratur à Rhetoribus, quòd hæc brevis ſit exornatio, illa exercitationis ſtudio ſuſcepta, inſtar laudis vel vituperationis fuſiùs tractari ſolet.

Bona bonis, &c. Ut ſi Æneam Numæ comparaveris: Sapientiæ fortitudinem; Juſtitiam pietati.

Bona malis, &c. Bonitas enim ex malorum comparatione magis eniteſcit ac effulget: ut, ſapientia comparata ſtultitiæ, pax diſcordiæ, ſobrietas ebrietati.

Mala

Mala malis, &c. Ut ſi ebrietas cum adulterio conferatur, Philippus Echeto, Procruſtes Phalaridi.

Parva majoribus, &c. Res exiguæ verbis attolli poſſunt: ut, ſi ex muſca feceris elephantem.

Duplicem habet laudem, &c. Per loca laudis proceſſuri, comparabimus & urbem urbi, ex qua ſunt viri, & genus generi, & victum victui, & profeſſiones profeſſionibus, & geſta geſtis, & ea quæ accidunt extrinſecus, ut diverſos mortis modos, & quæ eam ſunt ſecuta. Similiter ſi arbores comparare volueris, conferes etiam præſidentia eis numina, & loca in quibus naſcuntur, & fructus, & utilitatem, & ſimilia. Res quoque ſi compares, extolles qui primi eas invenerint, & eos conferes. Præterea qualitatem animi & corporis.

Alterutrum, &c. Alterutrum aliquando vituperantes, alterutrum laudamus: ut ſi comparemus juſtitiam & divitias.

Locus difficilis, &c. Unde fortem (ut Priſcianus ait) oratorem exigit, & callidum, & celerem, ut agiles poſſit ſemper facere tranſitiones.

Perſonæ, &c. Ut in oratione pro Cluentio, ubi Mileſia & Oppianicus conferuntur. Illa à ſecundis hæredibus pro abortu pecuniam acceperat. Hic idem effecerat per alieni corporis cruciatum. Vide Eraſmum, 2. Copiæ.

Res, &c. Ita conferri poterit Academia aliqua cum alia, urbs cum urbe, locus cum loco, &c.

Tota res totis, &c. Non fuerit neceſſe, inquit, ut aliquam rem per omnes ſuas partes cum

cum alia conferas , ut caput Demoſthen cum capite Ciceronis , humeros cum hum ris, manus cum manibus , pedes cum pedibu Sed magis , ut ſecundum locos generis d monſtrativi compares genus Demoſthen cum genere Ciceronis , patriam cum patri educationem cum educatione , res geſtas cur rebus geſtis, &c.

Non eſt poſita , *&c.* In hoc comparation progymnaſmate non eſt comparatio caput quia comparatio eſt tota præexercitatio. No quidem eſt caput , ſed comparatio diffuſa pe omnes locos atque partes.

Phthia,&c. Φθία, ὅθεν ὁ τῆς Ἑλλάδος πρὶν ἠλ θεν ἐπώνυμος. Unde Helladis cognomentun provenit. Eſt autem Phthia Theſſaliæ oppidun & regio , Achillis patria illuſtris. Dido apu Ovidium in Epiſtolis :

Non ego ſum Phthiâ , magnique oriunda My- cenis.

Hinc Phthius. Idem in Briſeide :

Quam ſine me Phthiis caneſcant æquora re- mis.

Pomponius Mela Phthiam in Phthiotide ponit,regione Græcâ. Et Hellas,Achaia regio, alio nomine Atthis dicitur. Eadem Theſſalia cognominata fuit , autore Plinio , lib. 4. cap. 7. Plura apud Thucydidem , lib. 1. Hellenes Græci appellati ſunt. Hellas autem dicta fuit à Deucalionis & Pyrrhæ filio , qui Hellen ap- pellatur.

Trojæ conditores , *&c.* Apollo & Neptunus cum Laomedonte, Ili filio,patre Priami,mer- cede pactâ , muros Trojanos condiderunt . Unde Ovidius ait :

Vtilius ſtarent etiam nunc mœnia Phœbi.

Cecidit-

——— *Ceciditque ſuperbum*
Ilium, & omnis humo fumat Neptunia Troja.

Pelei, &c. Jupiter, ut Ovid. ait 6. Metam. in ignem transformatus, ex Ægina Aſopi filia (quam inde vocat Aſopidam) genuit Æacum, Æacus Pelea, Peleus ex Thetide Achillem; unde ab avo Æacides appellatur, à patris nomine Pelides. *Virg. in 3. Æneid.*

Priami, &c. Dictum aiunt ἀπὸ τοῦ πρίασθαι, emo, quòd ab Hercule captus, auro fuerit redemtus.

Dardanus, &c. Jovis & Electræ filius. Ovidius 4. Faſtorum:

Dardanon Electrâ quis neſcit Atlantide natum,
Scilicet Electræ concubuiſſe Iovem?

Hinc Dardania dicitur Phrygia. Sicut à Dardani filio Troë, Troja; ab Ilo Trois filio, Ilios, vel Ilion.

Alii genus Hectoris paullo aliter derivant. Jupiter, inquiunt, ex Electra genuit Dardanum; Dardanus Aſſaracum & Ilum; Ilus Laomedontem; Laomedon Priamum; Priamus Hectorem. Vide Tortellium.

Græcos liberavit, &c. Æacus tam cæteris virtute præſtitit, ut, cùm maxima ſiccitate in Græcia plurimi hominum corrumperentur, nullumque malo huic auxilium inveniretur, poſtquam magnitudo calamitatis excrevit, eum civitatum principes adierint, rogantes, ut tantum malum, tantamque peſtem ab eis propulſaret: ſperabant enim, propter ipſius generoſitatem atque eximiam pietatem quàm celerrimè à Diis præſentium malorum liberationem inventurum. Nec ea ſpes eas fefellit. Itaque voti compotes facti, in Ægina, ubi vo-

tum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

tum ille preceſque fecerat, commune omni-bus Græcis ſacrum ædificavêre. Atque ex e[o] tempore, donec inter homines fuit, ſumm[a] cum gloria vitam duxit. Poſtquàm verò mi[-]gravit è vita, cum apud Plutonem Proſerpi[-]namque maximos honores aſſecutus eſſet, a[d] judicandas animas eis aſſediſſe fertur. Hæc ex Plutarchi Euagora.

Lapithis devictis, &c. Hi Theſſaliæ populi Ixionis & Nubis filii, frænorum & ſtratorum inventores. Virgilius 3. Georg.

Luc. l. 2. 6. *Fræna Pelithronii Lapithæ, gyroſque dedêre*
Impoſiti dorſo, atque equitem docuêre ſu[b] armis
Inſultare ſolo, & greſſus glomerare ſuperbos.
Exſiluit, primus chalybem frænoſque mo[mordit]
mordit
Theſſalicus ſonipes, bellis feralibus omen,
Spumavitque novis Lapithæ domitoris habe[-]nis.

Plura de Lapithis & Centauris apud Ovid. 12. Metamorphoſeωn.

Thetis. *Deæ conjugium, &c.* Hoc eſt, Thetidos. Fuit autem Thetis (Θέτις) Pelei uxor, Achillis mater, ut Tethys (Τηθύς) Cœli & Veſtæ filia, Neptuni conjunx, mater Nympharum. Hoc primam producit, illud autem corripit. Virgilius 1. Georg.

Teque ſibi generum Tethys emat omnibus un-dis.

Claudian. lib. 1. de raptu Proſerpinæ.

Hinc latrat Getula Tethis, Lilybæaque pulſat
Littora. Virgil.
Læva tenent Thetis, & Melite, Panopeaque virgo.

Ob egregiam virtutem, &c. Cùm Peleus in[-]

in pugna contra Centauros ſtrenuè dimicaſſet, multiſque aliis bellis atque periculis probatus eſſet, Thetida, Nerei filiam, immortalem, quamvis ipſe mortalis, uxorem meruit: atque ex omnibus, quæ antè fuere, ſolùm in iſtis nuptiis hymenæum Deos cantaſſe, ferunt: ut ait Plutarchus.

A Chirone educatus, &c. Centauri ἀπὸ τῦ κεντεῖν, hoc eſt, à pungendo aut ſtimulando dicti, equorum ſtimulatores. Quorum unus erat Chiron, Saturni & Philyræ filius, optimus Citharœdus, Medicus, Aſtrologus. Ab eo Muſicam Achilles didicit. Ovidius 1. de arte: *Chiron.*

Phillyrides puerum citharâ perfecit Achillem

Æacidem: Chiron ego ſum præceptor amoris.

Ab eodem medicinam Æſculapius; Aſtrologiam Hercules didicit. Fuit autem juſtiſſimus omnium, qui, cùm tractaret ſagittas Herculis, unaque lapſa pedem vulneraſſet, poſt nonum diem in ſignum Sagittarium verſus dicitur. Ovidius 5. Faſtorum:

Nona dies aderat, cùm tu, juſtiſſime Chiron,
Bis ſeptem ſtellis corpore cinctus eras.

Propugnaculum, &c. Πρόβολος accipitur pro tutore, defenſore, propugnatore. Aliàs dicitur ſcopulus, vel eminens in mari ſaxum.

Faventibus Diis, &c. Troja tantiſper faventes Deos habuit, nec capi potuit, dum fata Trojanorum permanſerunt integra. In fatis autem fuerunt Troili vita, Palladii conſervatio, illæſum Laomedontis ſepulchrum, equi Rheſi.

Victus à Pallade interiit, &c. Hector ab Achille fuit interfectus. Vnde Virg in 1. Aen.:

Ter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

*Ter circum Iliacos raptaverat Hectora mu-
ros,*
*Exanimumque auro corpus vendebat Achil-
les.*

Sed Palladem habuit adjutricem, συναγω-
νιζομένην, in pugna ſociam.

Ab Apolline, &c. Paris Achillem interfe-
cit, in Apollinis Thymbræi templo, ſed ab
Apolline directis in Achilleum corpus ſagit-
tis. Virgilius in 6. Æneidos:

Phœbe, graves Trojæ ſemper miſerate labores,
Dardana qui Paridis direxti tela manusque
Corpus in Æacidæ.

Ovidius 13. Metamorphoſeωn:

*At poſtquam cecidit Paridis Phœbique ſa-
gittis.*

Plutarchus, in comparatione Lyſandri &
Syllæ, ait, Achillem interfectum à Paride in-
ter Portas.

COMPARATIO DEMOSTHENIS & Ciceronis.

Exordium. Si non parvam laudem merentur, qui divi-
norum ingeniorum gloriâ, cæterarumque re-
rum conſpicuarum claritate pares enituerunt;
non vulgarem ſibi vendicant Demoſthenes &
Cicero, quos viros ſummos per omnia pares
natura produxit.

A patria. Patriam uterque ſortitus illuſtrem: ille
Græciam, uberrimum Atticæ eloquentiæ fon-
tem; hic Italiam, Latinæ linguæ parentem fæ-
cundiſſimam.

A parentibus. Obſcuro natus uterque parente, clariſſi-
mus evaſit. Ille patrem vix ſeculo ſuo notum
habuit, ut inquit Valerius; de hujus item
patre

patre nihil (ut Plutarchus inquit) certum eſt proditum.

Generis ſeriem, quam à majoribus humilem, & ingloriam acceperunt, ita virtutibus propriis illuſtrarunt, ut maximâ laudis claritate polleant in æternum. *A majoribus.*

Ingeniorum ſpecimen ſub prima juventa ſtatim emicuit. Unde bonas inter diſciplinas educati, & præclaris artibus dicendi protinus addicti, ſummos in oratores evaſerunt, ſummamque è foro curiaque gloriam ſibi quæſiverunt. *Ab educatione.*

Ab optimis præceptoribus inſtituti fuerunt: Demoſthenes ab Iſæo eloquentiſſimo doctore; Cicero à Philone Academico, & Milone Apollonio, viris in docendo diſertiſſimis. *Ab institutione.*

Cicero Græcè & Latinè declamando ſe plurimum exercuit cum M. Piſone, & Q. Pompeio. Et Demoſthenes vadoſis littoribus nſiſtens, declamationes fluctuum fragoribus bluctantibus edebat, ut ad fremitus conciatarum concionum patientia duratis auribus in actionibus uteretur: ut ait Valer. Ferur & Ciceronem primum in pronunciatione on minùs, quàm Demoſthenem laborâſſe, nde omni cura, & Roſcium Comicum, & Eſopum Tragœdum obſervaſſe traditur: ut it Plutarchus. *Ab exercitatione.*

In utroque refulſit integritas, benevolenia, & humanitas: unde cum Demoſthenes b Athenienſi populo juſſus eſſet accuſare uendam, recuſavit id facere: ut ergo adverus eum reclamatio populi, quemadmodum onſuevit, facta eſt, ſurrexit Demoſthenes, & nquit: Vos me, viri Athenienſes, conſultorem *Ab animi dotibus.*

rem habetis etiam inviti; calumniatorẽ verò, nec ſi velitis quidem. Et Cicero, cũ Præfectus annonæ eſſet, ſortituſque Siciliã, in miſſione frumenti, quam apud urbem a[...] re coactus erat, pleriſque Siculis moleſtus g[...] viſque videbatur: ſed mox cum ejus integ[...] tatem humanitatemque experti forent, eũ veluti neminem ex aliis ducibus ſuis hono[...] ſummo dignati ſunt.

A rebus geſtis. Ad Rempublicam ſalutis publicæ conſe[...] vandæ ſtudio ſe contulere. Nactus autem D[...] moſthenes uberem in Rempublicam ma[...] riam & honeſtam pro Græcorum libertate a[...] verſus Philippum, & in ea præclarè dec[...] tans, confeſtim nomen & gloriam aſſecut[...] eſt. Nec ſolùm ut diſertus, verùm etiam [...] fortis vir ſuſpiciebatur, ut admiraretur ipſu[...] Græcia, obſervaret Perſarum Rex, plurim[...] apud Philippum ſermo eſſet, confiterent[...] adverſarii, ſibi adverſus præclarum viru[...] eſſe certamen. Et Cicero maximis pericu[...] Rempublicam liberavit. Unde Juvenalis S[...] tyr. 8. eleganter inquit:

Quis, Catilina, tuis majoribus atque Cethegi
Inveniet quicquam ſublimius? arma tamen vo[...]
Nocturna, & flammas domibus, ariſque p[...] raſtis,
Vt Braccatorum pueri, Senonumque minores,
Auſi, quod liceat tunicâ punire moleſtâ.
Sed vigilat Conſul, vexillaque veſtra coërcet
Hic novus Arpinas ignobilis: & modo Romæ
Municipalis eques, galeatum ponit ubique
Præſidium attonitis, & in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra toga contulit illi
Nominis & tituli, quantum non Leucade, quan[...] tum

Theſſali[...]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Theſſaliæ campis Octavius abſtulit udo
Cædibus aſsiduis gladio: ſed Roma parentem,
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

Auctoritas in Republica par fuit, præ-idio uterque militarium hominum egebat: Demoſthenes Charetis, Diophetis, Leoſthe-is: Cicero Pompeii, Auguſti; id quod Au-uſtus ipſe ad Agrippam, & Mecœnatem ribit. *Ab auctoritate.*

Duos Rhetores alios haud invenio; qui ab bſcuris, parviſque, facti ſint tanti, qui Ty-annis ſe Regibus objecerint, filias amiſerint, atriâ ſuâ exſularint, reverſi ſint cum hono-, rurſus fugitantes in adverſariorum perve-erint manus. Quodſi natura fortunaque viri triuſque ſic, quemadmodum artifices qui-am inter ſe, contendant; difficile judicatu t, magniſne moribus, an rebus geſtis ſimilio-s reddiderit. *A ſimili, quæ mortem præceſſit, fortuna.*

Unà cum patriæ libertate fuerunt exſtin-i. Demoſthenes Antipatri imperio per rchiam Phygorothetam, ſatellitum prin-pem: Cicero Antonii juſſu per Herennium enturionem. Et (quod mirum) certis præ-giis utrique mors denunciata fuit; illi ſo-niis, huic auſpiciis. Demoſthenes enim no-e per quietem viſus erat cum Archia Tra-ediis in theatro certare, & cùm illum ſupe-ſſet, tamen defectu apparatus ab illo vinci. Cicero cum in villa Cajatana eſſet, corvus conſpectu ejus horologii ferrum loco mo-m excuſſit, & protinus ad ipſum tetendit, ac iniam togæ eo uſque morſu tenuit, donec rvus ad occidendum eum milites veniſſe nciaret. *A morte.*

Ut Demoſthenis glorioſam, ita Ciceronis *Ab iis*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

quæ mortem conſecuta. mortem æterna gloria fuit inſecuta: atq Tyrannos, quorum nefario ſcelere ſuccubu runt, infamiæ crimen perpetuum eſt com tatum.

Epilogus. Plura dicenda eſſent; ſed cùm cætera cor paraturis facilia ſint collatu, operæ pretiu eſt viſum, hæc paucis indicâſſe: quæ reſta autem ſtylo, manum injecturis reliquiſſe.

Ad conſimile genus exercitationis confe re poteris Philippum cum Pyrrho, ex prim belli Macedonici libro apud Livium alioſq auctores.

Item Philippum cum Alexandro, apud J ſtinum lib. 9.

Item ex Plutarcho petas licebit exempla comparationum
- Publicolæ, & Solonis.
- Alcibiadis, & Coriolani.
- Periclis, & Fabii.
- Annibalis, & Scipionis.
- T.Flaminii, & Philopœmeni
- Ariſtidis, & Catonis.
- Timoleonis, & Æmylii.
- Lyſandri, & Syllæ.
- Ageſilai, & Pompeii.
- Dionis, & Bruti, &c.

DE ETHOPOEIA.

CAPUT XI.

Ethopœia eſt imitatio & expreſſio morum perſ næ ſubjecta.

Imitationis autem tres ſunt differentiæ:
- Εἰδωλοποιΐα,
- προσωποποιΐα,
- ἠθοποιΐα.

Eſt quidem Ethopœia, quæ notam habens pe ſonam, mores ſolùm effingit; ut, qualia faceret ve

ta Hercules, Euryſtheo ſibi imperante. Hic notus quidem eſt Hercules, dicentis verò effingimus mores.

Idolopœia eſt, quæ perſonam habet notam, ſed lefunctam, & loqui non potentem: quemadmodum ἐν Δήμοις Eupolis finxit, ut Ariſtides ἐν τῷ ὑπὲρ τῶν τεσσάρων. Vnde etiam Idolopœia vocatur.

Proſopopœia eſt, quando finguntur omnia, & mores, & perſonæ: quemadmodum Menander fecit argumentum. Argumentum enim nec rem nec erſonam habet propoſitam; unde Proſopopœia eſt dicta: fingitur enim ipſa cum moribus perſona.

Dividitur autem Ethopœia: tamque lia {

- *Paſſiva, quæ exprimit adfectum: ad quam pertinent, quæ prorſus animi ſignificant motum: ut, qualia verba Hecuba faceret Trojâ ſubversâ.*
- *Moralis, quæ mores ſolos depingit; ut, quid diceret Mediterraneum primùm conſpicatus mare.*
- *Mixta, quæ mores habet pariter, & affectum: ut, qualia loqueretur Achilles ſuper occiſo Patroclo, cum pugnare decreviſſet. Mores enim conſilium habent; adfectum verò amicus occiſus.*

Ethopœiam verò tractabis dicendi genere dilucido, brevi, florido, disjuncto, omni luxu atque figura remota. Proque capitibus divides tribus ipſam temporibus: præſenti, præterito, & futuro.

EXEMPLVM ETHOPOEI.

paſſivæ, continens quæ verba dicere poſſet Niobe, jacentibus liberis.

Exordiũ à præſenti.

Me miſeram! quam aliam præ alia deflet
calamitatem, orbata nunc liberis, quibus an
fueram inſignis? Quæ copia infelici mihi ad quan
redacta eſt inopiam? non ſum jam miſera uni
filii mater, quæ antea tam multis conſpicu
incedebam. At, quanto ſatius foret ſteriler
fuiſſe potiùs, quàm in lacrymas, atque luctu
fœcundam? Longè enim infeliciori loco ſunt hæ
quæ orbitatem ſuam deflent, eis quæ nunquan
pepererunt. Hoc enim quod experimentum amor
filiorum ſumpſerunt, deſtitutis poſtea acerbiſſi
mum eſt.

A præterito.

Sed infelicem me! quæ parem ei, qui me genuit
ſum experta fortunam. Orta enim ex Tantalo, qu
convictu Deorum felix, tandem ab eâ eſt Deorum
amicitiâ evolutus, hujus quoque, cladibus meis
approbo me eſſe genus. Conjuncta enim ſum Lato
ne: perque hanc ipſam nunc his opprimor malis
& ipſius familiaritatem filiorum orbitate deploro
Hicque mihi finis cum Dea convictus, ut in cala
mitatibus degam. Priùs namque quàm ipſi ſum
cognita Latonæ, felicior ipsâ fui mater: ut autem
ſum illi notior facta, deſolata ſum liberis; quorum
antea quàm me noſſet ipſa, inſigni fui multitudin
beata. Iacet ille ſexus utriusque lætus numeru
mihi ſummum in luctum. Quò me vertam infe
lix? ad quæ deflectar? quod mihi ad tot defun
ctos liberos ſufficiet ſepulcrum? Miſeram me
in tantis malis meis ipſe quoque me deſerit cala-
mitatum

mitatum mearum honor, & infelici juſta inter-mittuntur.

Verùm enim verò quid iſta queror, ac de-ploro; cùm à Diis, ut me in aliam naturam tranſmutent, impetrare liceat? Vnum hoc miſeriarum mearum video remedium, ut in alicujus, quod ſenſus vitæque ſit expers, formam commuter. Sed vereor miſera, ne & ſic quoque, quamvis mutata, inter lacrymas agere non ceſſem. *A ſuturo.*

SCHOLIA.

Ethopœia, à Priſciano vocatur allocutio, ſermonis imitatio, ad mores & ſuppoſitas perſonas accommodata. Quintil. lib. 9. cap. 2. Imitatio, inquit, eſt morum alienorum: quæ ἠϑοποιία, vel, ut alii malunt, μίμησις, dicitur: verſatur & in dictis, & in factis. Expreſſio morum eſt, & adfectuum; unde nomen habet. *Ethopœia.*

Hercules Euryſtheo, &c. Hercules Jovis & Alcmenæ filius. Unde Ovidius Metam. 9.

Dictus quaſi aëris gloria. Macrob. 1. Satur. cap. 20. Revera Herculem ſolem eſſe, vel ex nomine claret. Heracles enim quid aliud eſt niſi Heras, id eſt, aëris, cleos? Quæ porrò aëris gloria eſt, niſi ſolis illuminatio? cujus receſſu ſpiritus occulitur profunditate tenebrarum. Coactus fuit multa adire pericula, Junone impellente, & imperante Euryſtheo. vide Boccatium libro 12. cap. 34. Fuit autem Εὐρυϑεὺς Stheneli Mycenarum Regis filius. Ovidius in Epiſtolis.

Quem non mille feræ, quem non Stheneleius hoſtis,

Non potuit Iuno vincere; vicit amor.

Virgil. lib. 8. Æneid. *—— Duros ut mille labores*
Rege ſub Euryſtheo fatis Iunonis iniquæ
Pertulerit.

Εἰδωλοποιΐα, *&c.* Hanc ſimulacri fictio-nem appellat Priſcianus. Fit, cùm mortu-is verba dantur. Quod facit Cicero pro Cælio verba dans Appio Cæco contra Clodium. Li-vius libro 6. belli Punici: Si ab inferis exſista-ret Rex Hiero, fidiſſimus imperii Romani cul-tor, quo ore aut Syracuſas aut Romam e-oſtendi poſſe, cùm, ubi ſemirutam ac ſpolia-tam patriam reſpexerit, ingrediens Romam in veſtibulo urbis propè in porta ſpolia patriæ ſuæ viſurus ſit? Item, Cicero in Confirma-tione: Quodſi nunc L. ille Brutus reviviſcat & hic ante pedes veſtros adſit, non hac uteretu oratione? Ego Reges ejeci; vos Tyrannos introducitis. Ego libertatem, quæ non erat peperi; vos partam ſervare non vultis. Ego ca-pitis mei periculo patriam liberavi; vos liberi ſine periculo eſſe non curatis.

Item Hector occiſus, apud Virgilium in ſe-cundo:

Heu fuge, nate Deâ, teque his, ait, eripe flammis:
Hoſtis habet muros, ruit alto à culmine Troja.
Sat patriæ, Priamoque datum: ſi Pergama dextra
Defendi poſſent, etiam hac defenſa fuiſſent.
Sacra ſuoſque tibi commendat Troja penates:
Hos cape fatorum comites; his mœnia quære,
Magna pererrato ſtatues quæ denique ponto.

Item Polydorus in tertio:

Quid miſerum, Ænea, laceras? jam parce ſepulto,

Parce

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Parce pias ſcelerare manus, non me tibi Troja
Externum tulit, haud cruor hic de ſtipite manat.
Heu fuge crudeles terras, fuge littus avarum.
Nam Polydorus ego, hic confixum ferrea texit
Telorum ſeges, & jaculis increvit acutis.

Idem apud Euripidem, in Hecuba, inquit: Sum profectus à profundis manibus, &c.

Ἐν Δήμοις *Eupolis, &c.* In Comœdia, cui nomen id fuit inditum. Eupolis autem erat veteris, cujus magna fuit licentia, comœdiæ ſcriptor.

Eupolis atque Cratinus, Ariſtophanesque poëtæ, *Horat. 1. ſerm. 4.*
Atque alii quorum comœdia priſca virorum eſt.
Si quis erat dignus deſcribi, quod malus, aut fur,
Quod mœchus foret, aut ſicarius, aut alioqui
Famoſus, multa cum libertate notabant, &c.

Submerſus autem ille fertur ab Alcibiade, quòd quædam illius crimina carpſiſſet.

Ariſtides, &c. Hic in oratione quadam Rhetoricen defendit, & encomion canit introductorum quatuor, Themiſtoclis, Miltiadis, Cimonis & Periclis.

Proſopopœia, &c. Hanc Priſcianus reddit conformationem. Quæ eſt, quando alicui rei contra naturam datur perſona loquendi. De qua vide Ciceronem 4. ad Herennium. Idem patriam loquentem facit in Catilinam, inquiens: Nullum jam tot annis facinus exſtitit, niſi per te; nullum flagitium ſine te: tibi uni multorum civium neces, tibi vexatio di-

reptioque ſociorum impunita fuit ac libe
Tu non ſolùm ad negligendas leges, & qu
ſtiones, verùm etiam ad evertendas, perfri
gendaſque valuiſti. Superiora illa, quanqua
ferenda non fuerunt, tamen, ut potui, tu
Nunc verò, me totum eſſe in metu propter
unum: quicquid increpuerit, Catilinam
meri: nullum videri contra me conſiliu
iniri poſſe, quod à tuo ſcelere abhorreat, n
eſt ferendum. Quamobrem diſcede, atq
hunc mihi timorem eripe: ſi verus, ne opp
mar: ſin autem falſus, ut tandem aliquand
timere deſinam.

Et Ovidius 2. Metamorphoſ. introduc
Tellurem, ita loquentem:

Si placet hoc, meruique, quid ô tua fulmin
ceſſant,
Summe Deûm? liceat peritura viribus ignis,
Igne perire tuo, cladem que autore levare.
Vix equidem fauces hæc ipſa in verba reſolvo:
(Preſſerat ora vapor) toſtos en aſpice crines,
Inque oculis fumum: volitant ſuper ora fa
villæ.
Hoſne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem,
Officiique refers, quòd adunci vulnera aratri,
Raſtrorumque fero, totoque exerceor anno?
Quod pecori frondes, alimentaque mitia, fru
ges
Humano generi, vobis quoque thura miniſtro?
Sed tamen exitium fac me meruiſſe; qui
undæ?
Quid meruit frater? cur illi tradita ſorte
Æquora decreſcunt, & ab æthere longiùs ab-
ſunt?
Quodſi nec fratris, nec te mea gratia tangit,
At cœli miſerere tui: circumſpice, utrinque

Fumat

Fumat uterque polus: quos ſi violaverit ignis,
Atria veſtra ruent: Atlas en ipſe laborat,
Vixque ſuis humeris candentem ſuſtinet axem.
Si freta, ſi terræ pereunt, ſi regia cœli,
In chaos antiquum confundimur. Eripe flammis,
Si quid adhuc supereſt, & rerum conſule ſummæ.

Menander fecit argumentum, &c. Menander poëta Comicus fuit, Gellius lib. 17. cap. 4. ſcribit, ab eo relictas fuiſſe centum & octo, vel (ſecundum alios) centum & novem comœdias: ſed omnes ad noſtra tempora non pervenerunt. Cæterùm ut Menander habuit φάσμα, ita ἔλεγχον, in quo res erat: nulla autem vera, ſed ficta perſona. Cataneus reprehenſionem vertit. Aphthon. ait: Ὁ γὰρ ἔλεγχος πρᾶγμα μὲν, οὐ μὴν ἔτι καὶ πρόσωπον. hoc eſt, Redargutio res quidem, non autem perſona. Ut ſi quis illum introducat loquentem, carpentemque faciat hominum mores, aut vitia. Sic moriam Eraſmus introduxit. Agricola reddidit; argumentum, quod (ut ait Cicero ad Herennium) eſt res ficta, quæ tamen fieri poſſit, ut argumenta Comœdiarum.

Paſſiva, &c. A Priſciano *paſſionalis* appellatur, in qua paſſio, id eſt, commiſeratio perpetua inducitur, ut quibus verbis uti potuiſſet Andromache, occiſo Hectore: fuit autem ea uxor Hectoris, animo virili prædita; unde à virili pugna nomen ſortita.

Moralis, &c. In qua continentur mores; ut quibus verbis potuiſſet uti ruſticus, cum primum aſpexit navem.

Patroclo, &c. Hic cùm in patria cædem feciſſet, in Theſſaliam confugit ad Achil- *Patroclus.*

lis patrem. Menœtii Regis Locrenſis fili fuit.

Ovidius primo de Ponto:

Cæde puer factâ Patroclus Opunta reliquit,
Theſſalicamq; adiit hoſpes Achillis humum.

Amicus fuit Achillis, & ſub hujus armi interfectus:

Ovid. in Epiſt.

Sive Menœtiadem falſis cecidiſſe ſub armis,
Flebam ſucceſſu poſſe carere dolos.

Achillis autem verba, quæ potuiſſet Pa troclo interfecto facere, complecterentu paſſionem funeris amici, & moram de bell in Trojanorum vindictam ſuſcipiendo cogitantis.

Adſectum amicus occiſus, &c. Hujus enim Progymnaſmatis uſus eſt, ut exercitii ſtudio perſonarum omnium affectus imitari, aptaſque materiæ, ſenſuum, ſententiarum, verborumque formas accommodare coneris. Alia enim oratio prudentis hominis & pacati: alia inſipientis & irati; Alia timentis, gaudentis, lugentis, ſenis, juvenis, viri, fœminæ, matronæ, ſcorti. Vide Emporium Sophiſtam.

De hujus cùm difficultate, tum utilitate, vide Quintil. li3.c.1.

Amicus, &c. In Aphthonio habetur: ἦθος γὰρ ἡ βουλὴ, πάθος δὲ ὁ φίλος πεσών.

Quintilian. lib. 6. cap. 3. πάθος, inquit, atque ἦθος ex eadem natura ſunt, ita ut illud majus ſit, hoc minus; ut amor πάθος, caritas ἦθος. πάθος concitat; ἦθος ſolet mitigare: ἤθη mores ſunt, quibus plerumque ruſticos, ſuperſtitioſos, avaros, timidos, ſecundùm conditionem propoſitorum effingimus, mores eorum imitamur, & ex his ducimus orationem. Diverſum eſt huic, quod πάθος dicitur: quodque nos affectum propriè vocamus; & ut proximè utriuſque differentiam ſignem,

ſignem, illud comœdiæ, hoc tragædiæ ſimile.

Sunt, qui Ethopœiæ ponunt triplicem expreſſionem:

Morum, quam prolixiorem tradunt: ut ingeniorum, virtutum, vitiorum, thraſonis, aut tyranni.

Naturalium propenſionum, inclinationum, *φυσικῶν ϛοργῶν*, hoc eſt, affectuum innatorum, ut amoris paterni in liberos, caritatis affinium, cognatorumque inter ſe.

Affectuum leviorum; ut cùm animos erigimus in ſpem, aut lætitiam.

Dicendi genere dilucido, &c. Σαφεῖ, perſpicuo, de quo ſupra in Narratione. Macrob. 5. Saturnal. cap. 2. ponit dicendi genera 4.

Copioſum; in quo Cicero dominatur.
Breve; in quo Salluſtius regnat.
Siccum; quod Frontoni adſcribitur.
Floridum & pingue; in quo Plinius Secundus luxuriatur. Plura dicendi genera profert Eraſmus, 1. Copiæ, cap. 123.

Tribus temporibus, &c. In præſenti inſtantis fortunæ permutatio, & ærumnæ recenſentur. In præterito potiſſimum eæ conferuntur cum infortuniis parentum, vel majorum. In futuro rerum eventus, malorum fines adducuntur. vel conſilia, quorum ratione, tantis malis ſuccurri poſſit.

Niobe, &c. Hæc Tantali filia, Pelopis ſoror, Amphionis uxor. Fuit autem fecundiſſima. Hinc Juvenalis ait Satyr. 6.

Atque eadem ſcrofâ Niobe fecundior albâ.

Quæ ſecundùm Diodorum Siculum 5. Hi ſtoriarum, ſeptem filios, totidemque filia ſecundùm Ovidium in Metamorph. ſepten filios, Iſmenon, Sipylum, Phædimum, Tan talum, Alphenora, Demaſichthona, Ilione: Secundùm Boccatium, lib. 5. cap. 31. qua tuordecim. Vide Gellium, lib. 20. cap. 6. Ho merum, Iliad. ult.

Sed infelicem me, &c. Fabula Niobes ſi gnificat, mulierum ſuperbiam exitioſam eſſe In ſummum enim illa malum incurrit; (u Niobes mala proverbialiter maxima diceren tur & acerbiſſima.) quod paſſa fuit, quod ſ Latonæ præpoſuiſſet.

Etenim apud Ovidium:

Quis furor, auditos, inquit, præponere viſis
Cœleſtes? aut cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc ſine thure meum eſt?

Orta ex Tantalo, &c. Unde Tantalis al Ovidio dicitur. Tantalus autem Jovis & Plo-tes filius, Rex Phrygiæ ditiſſimus. Unde Tan-tali talenta abierúnt in provérbium. Primò fortunatus fuit: deinde, cùm Deorum ſecreta hominibus prodidiſſet, detruſus fuit ad infe-ros. Ovidius, 2. Amorum Eleg. 2.

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia ca-
ptat
Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit.

Porrò Tantali fabulam paucis explicat, in-quiens:

Nec bibit inter aquas, nec poma natantia carpit
Tantalus infelix, quem ſua fata premunt.
Divitis hæc magni facies erit, omnia latè
Qui tenet, & ſicco concoquit ore famem.

Hujus genus, &c. In ſimilem (inquit) pa-rentis calamitatem incidi. Quemadmodum

ab

ab initio pater felix erat Tantalus; ita ego beata. Jam ego miſera; ſicut & ille. Quem in Cratylo ſcribit Plato dictum quaſi ταλάντατον, hoc eſt, infeliciſſimum. Hujus ſupplicia adeò gravia, ut proverbio locum fecerint, *Tantali ſupplicia*, &, *Tantali lapis*.

Latonæ, &c. Hæc Cœi Titanis filia, Apollinis & Dianæ mater, à parente Titanis appellata: ut à matris nomine Apollo Latoides, & Diana Latois. Unde Niobe apud Ovidium, Metamorphoſis 6.

Quoque modo audetis natam Titanida Cœo
Latonam præferre mihi? cui Tantalus autor,
Cui licuit ſoli ſuperorum tangere menſas.

Atqui contra ſententiam Ovidii Diodorus Siculus, lib. 6. dicit Phœbes & Saturni filiam.

Aliam naturam, &c. Niobem præ nimio dolore in ſaxum vel marmor converſam aiunt: illud innuentes, maximo dolore eam diriguiſſe. Ovidius in Metamorph.

Diriguitque malis, nullos movet aura capillos.
Quæque ſuperba parens ſaxo per corpus oborto,
Nunc quoque Mygdonia flebilis aſtat humo.

A Statio in ſylvis Sipyleia mater appellatur; quoniam facta ſaxea, turbine venti

In Sipylum rapta eſt, ubi fixa cacumine montis
Linquitur, & lacrymis etiam nunc marmora manant.

Senſus vitæque expers, &c. Fabula Niobes hoc habet verum: Niobe fingitur ex homine converſa in lapidem; quoniam imaginem lapideam ſupra natorum ſuorum ſepulcra poſuerat. Quod Palæphatus ſe vidiſſe ſcribit.

ETHO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ETHOPOEIARUM EXEMPLA.

Primum argumentum tale eſt.

Gerhardus Noviomagus.

Quænam verba Gerhardus Noviomagus ex lipothymia ad ſeſe rediens olim potuiſſet dicere, cujus Witebergam profecturi caput Latrones ſecuri diffiderant, ipſum apud Brunonis vicum humi ſtratum ſpoliaverant, & fugitivi mortuum credentes in ſylva reliquerant.

Exordium à præſenti.

Vetus illud dictum, Nemini fidendum eſſe, niſi cum quo priùs modium ſalis abſumſeris; eſſe veriſſimum experior. Quos fidos itineris comites arbitrabar, ii crudeliſſimi ſicarii jugulum mihi petierunt: multisque vulneribus inflictis, ſyntecticum reliquerunt: qui ab ineunte ætate bonis literis ac virtutibus invigilando perſuaſum habebam, ſtudioſis hominibus tutam ubique profectionem patere. Credebam Horatio, qui ſcripſerat, integros vitæ, ſceleriſque puros, non egere Mauri jaculis, nec arcu, ſive per Syrtes, ſive per inhoſpitalem Caucaſum iter eſſent facturi. At ego licet non apud Scythas ἀνθρωποφάγοις verſari videbar, ſed apud homines (quos à Germana caritate non alienos ſperabam fore) Germanos: tamen longè prudentiùs feciſſem, ſi noſtri (quo friget omnis caritas) ſeculi tam impunitam peccandi licentiam ante oculos mihi poſuiſſem, nec ſolus neque inermis profectionem hanc inſtituiſſem. Jam ſecura nimis imprudentia mihi nocuit, qui ſtratus humi, ſanguine meo terram hanc intingo, herbasque coloro. Nunc maximo periculo meo cautior factus, tandem diſco, nuſ-

quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

quam tutam eſſe fidem, ubique rapto vivi, non hoſpitem ab hoſpite tutum, nec generum à genero. Sed quid deploro? Quin libenter ego, quam delicta fortaſſe mea promeruerunt, calamitatem patior, æquioreque animo injurias fero. Sed utinam caput illæſum & integrum ſit, ut bonarum diſciplinarum capax à rationis amuſſi nunquam deliret. Utinam in hoc caſu Cæneus ille Perrhæbus fuiſſem, & hoc mihi donatum, ut nullo ferro ſauciari potuiſſem. Eheu quàm plagam profundam, quàm vulnus altum ſentio; quod pacis ſemper amans ego præter meritum accepi, & ab illis, quos beneficio proſequebar, quos amicos atque fidos incognitarum mihi viarum duces amplexabar, pro quorum incolumitate, incolumis ipſe, hoc corpuſculum amittere non detrectabam, eorumque inopiam meâ qualicunque rerum copiâ ſublevare (ſi modò poſtulaſſent) minimè gravatus fuiſſem. Id quod è bonarum literarum ſtudio ſemper addidici facere, nec ego unquam pecuniæ ſervus, congeſtis undique ſaccis indormire ſolitus, neque tanquam ſacris parcere, quæ tortum digna ſequi potius quàm ducere finem. Sed ô perfidam pecuniam, & ſacram auri famem, quid non mortalia pectora cogis? O mores! ô tempora!

Pauca licet portes argenti vaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus, gladium, contumque timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis umbram.
Vt jugulent homines, ſurgunt de nocte latrones.

Hos etiam de media luce ſurgere, teſtimonio

nio fuerit calamitas mea: quæ & evidenti eſt argumento, quàm fragilis, & quantis vita noſtra periculis ſit obnoxia. Omnis mea, qua valde glorioſus jam pridem effulgebam, dignitas, hic ad nihilum fere jacet redacta. Gloria mea quaſi flos agri propemodum demiſſus, flacceſcit. Quid ergo ſumus, aut quidnam victuri gignimur? ordo quis datus, aut metæ quàm mollis flexus? Deum immortalem, quot periculorum genera vitæ noſtræ indies inſidiantur? Quot accidunt caſus, venena, naufragia, cædes, peſtes? Alius acini granum glutiens præfocatus interiit. Fuit, quem potus cum lacte pilus ſtrangulavit. Fuit, cui ſtiria gelu durata, delapſa tecto ſubitum attulit exitium. O lubricas igitur res mortalium; & hominem verè bullam!

A præterito. O nimiam hominum teterrimorum crudelitatem! O meam inſignem imprudentiam, atque ſecuritatem! qui omnia proſpera atque tuta mihi perſuaſeram, in hæc tanta mala incidi: hic vulneribus confectus, atque pulveribus obſitus jaceo; cujus amici gloriâ magnâ, parentes honore ſummo claruerunt. Hic miſerabiliter jaceo, qui jam olim in Gymnaſio Lovanienſi clarum nomen atque decus, laborum meorum & virtutis beneficio, conſecutus fueram, celebris poëta, celebrior orator, celeberrimus Theologus ſalutatus. Hic flebiliter jaceo, quem Epiſcopus Trajectenſis Dominus Philippus, nobiliſſimo Burgundiorum ſanguine procreatus, maximis honoribus adfecit, tot muneribus opimis, tot ſacerdotiis pinguibus exornare nunquam intermiſit, qui tot heroës atque principes amicos bonarum literarum cultu, vitæque ſanctimoniâ

moniâ mihi divinxeram, ut cœlum citiùs ruere, quàm in hanc fatalem ærumnam me putaverim iri præcipitatum. Sed quorſum iſta mihi? O res humanas variabiles? ô vanitatem rerum, & inconſtantiam!

Sed quid iſtorum recordor, quæ magis refricant memorata, quàm dolorem minuunt? Unum reſtabit, ut ſupplex ad aſylum Dei Opt. Max. confugiam. Hic eſt unica ſalutis arx: ipſum orabo, huic ſupplicabo, huic peccata mea confitebor, atque precabor, ut me liberet ex hoc tanto malo Conſolator optimus. Cujus divina providentia ad noſtri emendationem atque ſalutem omnia fieri permittit. Ille Pharaonem, ille alios induravit, & ad affligendum ſibi dilectum populum ſæpius inſtigavit. Ille rurſus Tyrannum fluctibus obruit, & ab omnibus miſeriis inſontem gregem eripuit: in hoc fortem apparere, in hunc unum ſpem erigere, præſentiſſimum ærumnarum cunctarum remedium eſt. Quo poſthabito, rebus in humanis mentem occupatam habere, magis erit dolorem augere, quàm mitigare, aut omnino tollere. *A futuro.*

ALIUD EXEMPLUM, CONTI-
nens quæ verba Hercules Euryſtheo ſibi imperante potuiſſet facere.

Multi ſunt infortunati, ſed nemo magis, quàm ego ſum, infelix; qui miſer quartâ natus lunâ, calamitates varias & plurima mala patior. *A præſenti.*

Non ſufficiunt, quæ retroactis annis animo fortiſſimo tuli: quæ noverca Juno mihi *A præterito.*

præ-

præparavit. Hæc ſerpentes immiſit, quæ me puerum in cunis occiderent: mox Euryſtheu ſtimulis novercalibus impulit, ut in varia periculorum genera me protrudens, è medio tolleret. Variis igitur tempeſtatibus ego jactatus fœdantem peregrino templa cruore Buſyrin domui. Et cùm eſſem

Solus Amazonio cinctus Stymphalidis arcu,
Non cadere Antæo, non creſcere profuit hydræ.
Non cervam volucres eripuere pedes, &c.

A futuro. Sed quis finis, quis modus, Euryſtheu, furoris atque tyrannidis tuæ futurus? Quin parcis ætate confecto? Manliana atque Phalaridis imperia longè tuis humaniora. Tu quam, Lycha, veſtem à Deianira miſſam huc pertuliſti, nimirum Junoni gratam, mihi perniciosam futuram, imbutum veneno Lernæo munus eſt: unde novam peſtem profluxuram video, cui nec virtute poterit reſiſti, nec telis, neque armis, ſed pulmonibus errabit ignis edax nimis, & per omnes paſcetur artus. Vide Ovidium, 9. Metamor. Et Claudianum in præfatione libri ſecundi de raptu Proſerpinæ. Virgilium Æneid. 8.

TERTIUM EXEMPLUM,

continens qualia verba Dives ad inopiam redactus poſſet facere.

Exordiũ ex Plauto ſumtum. Multa mihi in unum locum confluunt incommoda, quæ meum pectus pulſant, ſimul multiplex ærumnam exercitam habet paupertas. Ubi ſpes meas collocem, non habeo. *A præſenti.* Nunc tandem experior infelix, Omnes modis omnibus, qui pauperes ſunt, miſeros vivere. Quid enim? mehercule, miſer eſt homo qui

ipſe

ipſe ſibi, quod edat, cogitur quærere, & id ipſum ægrè invenit: longè miſerior, qui & ipſe quærit, & nihil invenit: omnium miſerrimus, qui, cùm ipſe cupiat, quod edat, non habet. Hujus farinæ ſum ego miſer, qui Crœſo jam dudum felicior habitus, jam autem Codro pauperior, atque leberide nudior, non poſſideo, ubi pedem ponam. Etenim omnia vel hoſtis abſtulit, vel incendium abſumſit.

Florentiſſimo jampridem mihi divina quaſi virgula ſuppetebant omnia. Et divitiarum copia fretus, omnia vel facere, vel dicere audebam, ut re ipſa fontes argenti locutos animadvertiſſes. Mala etiam laudi dabantur, cùm felicibus ſint & trimeſtres liberi, ſtultitiamque patiantur opes. Proinde mihi Suffenus eram, qui oppidò fortunatus, plurimos habebam, qui mihi adhæreſcebant fautores. *A præterito.*

Donec eram felix, multos ſpeculabar amicos:
Tempora cùm modo ſint nubila, ſolus ero.
Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.

Etenim pauperem modò me factum nemo conſolatur, nemo fert ſuppetias. Qui jam pridem aderant non vocati, jam rogati fugiunt; & qui fideles amici viſi, eos calamitas meæ falſos coarguit. Erant enim (ut proverbio dicitur) αὐτοκλήκυθοι. Verùm nimis eſt, quod ait Ovidius 2. de Ponto.

Turpe quidem dictu, ſed ſi modò vera fatemur,
Vulgus amicitias utilitate probat.
Quantum quiſq; ſuâ nummorum ſervat in arca, *Iuven. Satyr. 3.*
Tantum habet & fidei.

O me miſerum! Cùm non ſit omnis hominis, ſed tantum ſapientis, paupertatem ferre, juxta illud

illud Menandri: Πενίαν φέρειν ȣ̓ παντὸς, ἀλ ἀνδρὸς σοφȣ̃· ego per inopiam mentis inop factus, tanta mala diutius tolerare no potero. Inter duo igitur mala pendens, quo levius videbitur, eligam. Longè melius ar bitratus fore, ut mihi mortem conſciſcam quàm in paupertate vivam, aut ad turpe com pendium me compellat inopia. Quare, quo Theognis Cyrno conſilium dedit, amplectar

In mare fluctivagum, ne me premat aſpera e geſtas,
Præcipitabo, altis deſiliamque jugis.

Quid? Mors ultima linea rerum. Quæ nihi ſentit. Quod autem nihil ſentit, nihil ad me &c. Vide Gellium, lib. 2. cap. 8.

QUARTUM EXEMPLUM

continens qualia verba dixerit Hecuba poſt excidium Trojanum.

Fuit autem Hecuba Cyſſei Regis Thraciæ filia: unde Cyſſeis vocatur. Virg. in 7.

Cyſſeis prægnans tædas exoſa jugales.

A præſenti. Fortunam Euripum, ſive æſtuariam, non injuriâ vocatam, re ipſa jam infelix experior; quæ ſtatu beatiſſimo gloriabar Regis filia, Regis uxor, pulcherrimorum atque fortiſſimorum heroum mater, jam in tantas, quantæ ne quidem excogitari, nedum exprimi poterunt, calamitates incidi. Fortuna me ſublimius evexit, ut illuſura graviore caſu præcipitem daret. Utinam in humili aut obſcuro loco nata, aut crudeliſſimi Scironis filia fuiſſem, ſic æquiore animo, quæ patior, ferrem: Promeritam enim genitoris pœnam in me quoque derivatam arbitrarer.

Sed

Sed in fatis eſſe video, ut ejus generis, in quod aſcita ſum, diſcrimina ſubeam, ejusque malorum particeps fiam. Socer Deos iratos habuit, Glos monſtris marinis expoſita, Maritus occiſus à Pyrrho, Filius fortiſſimus ab Achille. O me miſeram! quid Polydorum, quid Parin, quid Troilum, quid Helenum, quid dulciſſimam filiam Polyxenam ad Achillis ſepulcrum jugulatam commemorem? O me infelicem! Utinam nunquam viro nupſiſſem, nec in magnam calamitatem tot liberos peperiſſem. *A præterito.*

Sed quid lamentor? Multo conſultius fuerit Deos precari, ut in aliquod ſenſu carens, aut in rationis expers animalculum me transforment. Quamvis ærumnarum miſerti Dii me exaudierint, & in canem mutare decreverint: tamen ego quod humana voce non potero, id latratibus aſſiduis deplorare non ſum ceſſatura. *A futuro.*

QUINTUM EXEMPLUM,

continens quæ verba taurorum cornibus alliganda protulerit Antiope.

Quæ fuit Nyctei in Lesbo Regis filia; unde Nycteis appellatur, uxor Lyci Thebanorum Regis: peperit ex Jove Zethum & Amphionem. Varias ærumnas experta, à Circe in montem abducta, ut taurorum cornibus ardentes tædas habentibus ſuſpenſa interficeretur. *Antiope.*

Perſius Satyra prima:

Antiope ærumnis cor luctificabile fulta.

Quænam in terris femina poterit vivere, quæ tantis malis jactetur, quantis in præſen- *A præſenti.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

tiarum ego? cujus luctus miſerabili prove
bio locum facit. Omnium beatiſſimam m
fore putabam, quæ Regina duos Jovis Opt
mi Maximi filios peperiſſem: alterum à Di
na dilectum, venationibus illuſtrem; alteru
artis Appollineæ peritiſſimum, qui non ſolùi
Deos atque homines, ſed etiam feras & ſax
teſtudinis cantu permovere poteſt. Quæ du
cariſſima pignora jam non amplius videre
nec amplecti datur, ſed (heu mihi!) gene
mortis teterrimo jam dilaceranda, cogor re
linquere.

Utinam ego nunquam fuiſſem in hanc lu
cem edita! Quid mihi profuit, Regis filiam
quid Regis uxorem, quid ab ipſo Jove gra
vidam fuiſſe? Quorum omnium quo majo
gloria præfulſit, tanto caſus gravior, & acer
bior mihi modò calamitas inſurgit. O for
fortuna, ut nunquam perpetuò es bona
O quàm potens, quàm variabilis; tantum ju
ris atrox quæ tibi vendicas!

Cæterùm, quid prodeſt fletibus indulgere
Quin potiùs ad Deorum auxilia confugio
ſuppliciter oratura ut oppreſſæ ſubveniant
finemque malorum faciant. Sed qui propio
res eſtis vicini, ſuccurrite! O populares, au
xiliamini; & ærumnas meas commiſereſcen
tes, ab hiſce crudeliſſimæ Circes vinculis ſe
mimortuam eripite.

SEXTUM EXEMPLUM,

continens quæ verba Andromache captiva, patrio ſolo everſo, & marito occiſo, potuiſſet dicere.

Erat autem Andromache uxor Hectoris, & Eëtionis filia, Regis Thebarum in Cilicia. Unde Ovidius in tertio de arte ait:

—— nunquam
Thebais Hectoreo nupta reſedit equo.

Homerus Iliad. 6.

Ἀνδρομάχη θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἠετίωνος.

Filia magnanimi fuit Andromache Eëtionis.

O me miſeram! quæ divitiis & honore ſidera jam pridem adibam, nunc maximas in ærumnas præcipitata ſum. Omne mihi gaudium, omnis voluptas, omnis denique vitæ jucunditas eſt erepta. Solus me dolor aſſiduus excruciat, continuus mœror exhaurit; perpetuæ lacrymæ conſumunt; enecor deflendo fortiſſimum meique amantiſſimum Hectorem maritum; exſtinguor lugendo filium dulciſſimum, quem pater ipſe Scamandrium, alii maluerunt Aſtyanacta, quod urbem tutaretur, vocare. Quibus occiſis, omnem ſpem amiſi, ut orbatæ jam nihil ſuperſit, niſi ſuſpendio arbor deligenda. *A præſenti.*

Fatalis quædam neceſſitas incumbit mihi, & adamantina ærumnarum catena traxit, ut in ipſiſſimam malorum lernam inciderim. Quippe ut modò Trojam Græci; ſic olim Achilles patriam Thebas evertit: patrem Eëtiona ſuſtulit, ſeptemque uno die fratres interemit, & pretio matrem redemtam ante *A præterito.*

paternas ædes interfecit: ubi pater olim fratres beati regnarunt, ibi nunc ingens ſo tudo, fruticeta, pecorumque ſunt paſcua: Troja jam in cineres converſa, cum mari filius occiſus, ut nihil ſolatii reſtet vel ap amicos, vel affines. Quo igitur infelix me co feram? quo locorum abducar captiva? O ut nam, quo die me parens enixa fuit, aliqu turbo rapuiſſet; aut tellus ima dehiſcens umbras me pallentes adegiſſet!

A futuro. Sed cur me luctu macero? cur non poti ad victoris pedes provolvor? enixè rogatur ne in miſeram nimium ſæviat, tot alioqu malis oppreſſam. Ah! quàm vereor, ne v ctoriâ forſitan inſoleſcens ille, mihi gravit ſit inſulturus, ut mors potius quàm vita, exoptanda.

Idem argumentum Sophiſta Libanius tra ctavit, ab Eraſmo Roterodamo Latinum fa ctum: cujus verba non piguit adſcribere.

SEPTIMUM EXEMPUM
continens quæ dixerit Andromache, interfecto Hectore.

DECLAMATIO.

Andromache. Evenit, quod timebam, & verba mea deſpiciens Hector, ad optima hortatam eſſe cognovit. Admonueram, ut ſibi parceret: ille verò contrà, ſuam ſalutem vilem habuit: ergo exſtinctus eſt, non meis (proh Dii!) in manibus, verùm ab Achille. Quòd ille occubuit, hoc eſt, interiiſſe Priamum, Hecubam, fratres, hunc ipſum puellum, me, civitatem omnem. Ille tuebatur Ilium. A quo igitur poſthac ſervabitur? Intereunt, occiderunt omnia,

facta

facta ſum Mulierum infeliciſſima. Quanta me felicitate, cujus guſtum modò dederat fortuna, ſpoliavit! Erant mihi in regiis pater ac mater, tum fratrum chorus, nitidaque ac lauta omnia. Accedebat ad hæc aliud, maximum omnium, conjux Hector, bellator inſignis. Spectabar, beata dicebar. Etſi quis audiens me Andromachen appellabat, cognominis vice adjiciebat, imperatoris, victoris fortunatam. Oportebat igitur in eadem fortuna pariter conſeneſcere. At non paſſus eſt ſævus iſte Achilles, quem quidem in meum exitium produxit Thetis; patrem mihi ademit, trucidavit fratres, ſervitutem matri injecit: deinde reſtituta eſt, ac ne ea quidem ſupereſt. Et hæc gravia quidem; verùm tu tolerabiles reddebas ærumnas, Hector, atque unus præſtabas omnia; & quibus eram orbata, ea rebar adeſſe per te. Sed occiſus es, accepiſti vulnus: nos rapimur, inſtant triſtia, impendet periculum, imminet incendium. Videre mihi videor Trojanos cædi; uxores per vim indignè tractari; liberos trahi; videre ferrum; videre flammam. Aperta eſt hoſtibus Troja, te haud ampliùs pro portis propugnante. Ah puer! forte prehenſum te quiſpiam hoſtium ad turrim adiget. Strenuus erat pater; à te pœnas repetent Græci. Me forſitan occidet alia vis. Atque in hoc quidem fortunatæ erimus. At non continget! Servitus me manet & famulatus, plagæ, & in extremum uſque ævi lacrymæ. Haud etiam ſcio, an viſura ſim terram, unde nobis hoſtis hic advenit. Mox etiam quod acerbiſſimum eſt, concubitum cogar pati ejus, qui interemit Hectorem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

OCTAVUM EXEMPLUM: De Medea ſuos mactatura filios.

Declamatio Libanii Sophiſtæ; Eraſmo interprete.

Medea. Fuit & mihi mea ars auxilio, ut acceptâ contumeliâ non tantùm angerer, ſed & pœnas ſumerem. Non ampliùs rex Iaſon, non ampliùs Corinthiorum potitur. Omnes opes ſubvertit corona; omnia velum id perdidit; omnia conflagrarunt incendio. Et accedit ad calamitatis cumulum dementiæ genus, quod illi de me nihil etiam ſubolet. Quid igitur? ſufficere hæc putabimus, ac præterea nihil requiremus? Minimè gentium, imò ſupereſt alia vindicandi ratio, ſuperiore atrocior, nihil egens veneficiis, aut arte clanculariâ, verùm animo præſenti, virilique, & dextera, quæ facinus nullum refugiat. Sunt liberi mortalium omnium impiiſſimo, & vocatur pater. Hoc è filiis ſolatium, unà cum ipſa appellatione, illi adimamus. Haudquaquam me ſinit, quæ juſta ſunt, expendere meorum malorum tum multitudo, tum magnitudo. Sed rationem ineunti mihi, pro quibus factis quem fructum receperim, omnia ad pœnam minora videntur. Æeta mihi pater erat: iſque Scytharum rex: tum virginitas & fama egregia, ac multi inter finitimos proci: denique ſpes præſentibus bonis potiores. Appulit ſceleſtus iſte, neque Deos metuens, neque homines reverens: atque erat omnibus malis circumvallatus, & neceſſe habebat invincibilia vincere, tauros ignem efflantes, arma-

tam

tam aciem è terra proſilientem, draconem pervigilem. Ac dignus quidem erat, qui in his omnibus vinceretur, ut iſto cadente, victoria penes patrem meum eſſet potiùs, quàm Æetæ regnum ludibrio haberet unius navigii dominus. At ego, quidquid eſt proditorum ſcelere præcurrens, quicquid amentium ſtultitia ſuperans, familiares pro hoſtibus, hoſtes familiarium loco habui; & contra patriam ab alienigenis ſtabam. Porrò artem oppoſui naturæ ferarum; exſtinctus eſt ignis, tauri jugum duxerunt, ceſſit aratro ſolum longè duriſſimum; ſopitus apparuit draco, id quod antea nunquam. Manu tenebam adhuc tremendum Iaſonem. Ego porrò ſuper hæc omnia navem conſcendi, multis magnisque perſuaſa pollicitationibus, ſacramentis, meis ipſius beneficiis. Accepit & benevolentiæ meæ argumentum & Iolcus, ubi rex Pelias inimicus ſenex, ab iis, quas genuerat, diſcerptus eſt, juventutis ſpe ultrò ſe fraudi tradens. Et hujusmodi quidem mea in Iaſonem partim domi, partim in Græcia beneficia exſtiterunt: Gratia verò cujusmodi? Corinthum vidit & Creontis imperium, ac de Glauce audivit. Cæterùm nullâ habitâ ratione eorum, quæ feceram, uxorem duxit, cùm ex me liberos haberet, me viva vidit nuptias, atque illa omnia exciderunt animo, præque imperii cupiditate mea merita neglecta ſunt. Atqui ne iſta quidem ſufficiebant: inſuper expulſa ſum: contumeliâ affecta ſum, minis onerata ſum. Hæc quidem juſtam indignandi cauſam præbuerunt, artem verò effugii tantùm gratia tenebam, & hactenus ſuffecit. Incedamus jam, & per aliqua, quaqua licet, eamus. Feri,

Medea, filios; macta filios Iaſonis, viri ſcele rati, impii patris, hoſpitis mali. Ne quid t rerum omnium revocet, non natura, non nutricatio, non geſtatio, non partûs recordatio non vox, non forma; plectatur Iaſon in filiis hi verò hoſtium nomine plagam recipiant non eripiant eos cognati Glaucæ, neque iran in illos evomant: Atrox quidem facinus, ſe ad prius illud conſequens. Contra naturam impiè agemus? At iſtud olim auſæ ſumus Fratris cædes ad liberorum cædem deducit Ejuſdem eſt & hoc animi, ejuſdem dextræ Obſecro, filii, ſub enſem venite: hic in vo per me adigendus eſt. Enimvero ſi probu ille fuiſſet, nihil horum pateremini. Et quàm elegans forma, quàm bona figura corporum, ſed patris imaginem referunt. id facit ut occidam lubentiùs. Hi quidem igitur mox jacebunt. Ego verò è ſublimi medioque aëre ſceleſtum adſpiciam. Atque ille gemens, & nihil non faciens, vociferabitur quidem; me verò nequaquam attinget. Ejuſmodi draconum jugo freta vehar; ſupra Athenarum verò urbem ingrediens, inde cruciatum ſpectabo.

POSTREMUM EXEMPLUM, *continens quænam dixit Cornelia, cum audiſſet victum à Cæſare Pompeium. Vide Plutarchum in vita Pompeii. Item, quæ Cleopatra ad Antonii ſepulcrum. Vide Plutarchum in vita Antonii.*

DE DESCRIPTIONE, QUÆ Græcè ἔκφρασις dicta.

CAP. XII.

DEſcriptio eſt oratio expoſitiva, quæ narratione id, quod propoſitum eſt, diligenter vel ut oculis ſubjecit.

Deſcriptionis ſumma eſt virtus, inquit Qu. l. 8. c. 3. Facillimè enim id accipiunt animi, quod agnoſcũt. Hiſtorici ſimplici appellatione Thucydidem intelligit.

Deſcribuntur autem { *Perſonæ,* *Res,* *Tempora,* *Loci,* *Bruta animalia,* *Plantæ.*

Perſonæ: ut Homerus in Odyſſea ad Eurybaten. Latus erat humeris, ore ater, crineque criſpus.

Res: ut navales pedeſtresque pugnæ; quemadmodum Hiſtoricus fecit.

Tempora: ut ver, aut æſtas; diſſerendo, quod multi proferantur in hiſce flores.

Loci: ut idem Thucydides portum Theſprotarum χειμέριον, *id eſt, hyemalem, quamque habeat formam, dixit.*

Deſcribentes verò perſonas, à ſummis ad ima uſque ire oportebit, id eſt, à capite ad pedes.

Res vero ab antecedentibus, & eis quæ inſunt ipſis, quæque ex ipſis ſolent provenire.

Tempora verò & loca ex eis, quæ ipſis cont[illegible]*nentur.*

Deſcriptionum autem aliæ ſunt

- *Simplices: ut quæ ped*[illegible] *ſtres vel navales explica*[illegible] *pugnas.*
- *Compoſitæ: ut quæ res pa*[illegible]*riter temporaque conjun*[illegible]*gunt; veluti Thucydides qui nocturnam in Sicili*[illegible] *pugnam deſcribit. Simu*[illegible] *enim & pugnam, quomo*[illegible] *facta ſit, & nocte quo*[illegible]*modo gerebatur, compre*[illegible]*hendit.*

Oportet autem deſcribentem dicendi figur[illegible] *uti tenui, & multiplicibus orationem varia*[illegible] *ſchematibus, prorſuſque res imitari, quas d*[illegible]*ſcribit.*

DESCRIPTIO ARCIS Alexandriæ.

Arces in urbibus ad publicum præſidium at[illegible]*que munimenta ſunt conſtitutæ, veluti vertic*[illegible] *urbium hoſtiumque arctrices, firmanturq; non ma*[illegible]*gis ipſæ urbibus, quàm ipſæ, urbes tuentur. Athe*[illegible]*nienſium autem arcem media Athenarum compl*[illegible]*ctitur regio. Cæterùm Alexander ſuæ urbi, qu*[illegible] *ab illo cognomentum accepit, arcem conſtruxit* [illegible] *quam juſtiùs Acropolin appellare licet, quòd i*[illegible] *urbis extremo, & excelſo poſita ſit, quàm illam* [illegible] *qua multùm Athenienſes gloriantur. Hæc au*[illegible]*tem ſicuti ſe habet, ita oratione quoque proſe*[illegible]*quemur. Clivus quidam medio è ſolo extollitur* [illegible] *ingenti in ſublimi ſpatio ſe proferens; hunc, arcem* [illegible] *vocant, propter utraque hæc, & quod hoſtes arceat*

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

& quod ſit in urbis arce, id eſt, ſummo, locata. Viæ ad ipſam ducunt duæ, ſed diſſimiles: hac enim via eſt, illac verò patet ingreſſus, mutatiſque proinde nominibus, id ipſum quod ſunt, vocantur. Nam pedibus hac ire licet, capaxque curruum eſt via. Illi verò, quæ curribus invia eſt, additæ ſunt ſcalæ, gradusque ſupra gradum ex inferiori in ſublime deducens; neque prius, quàm centenarium expleverint numerum, deſinentes: hic enim abſolutus numerus ſcalarum terminus eſt. Veſtibulum dehinc gradus excipit, cancellis mediocribus circumſeptum, quatuorque ſublimes, & maximæ columnæ, quæ vias omnes ad unum deducunt ingreſſum. Columnis autem domus quædam eſt impoſita, multas mediocres oſtentans columnas, quæ vario colore conſpicuæ eximium præbent loco ornatum. Tectum autem, dictæ in rotunditatem circumactum, ingentem multiplicemque imaginem complectitur rerum. Introëunti autem arcem locus offertur, quatuor eiſdem æquis lateribus diviſus, proinde tota quoque ædificii figura efficitur quadrata. Aula in medio eſt, columnis undique ſuffulta: eam porticus excipiunt, & eæ quoque æqualibus diſtinctæ columnis, ita in medio diſpoſitis, ut neutram in partem ſint nihil quicquam deflexæ. Vnaquæque autem porticus ad transverſam alteram finitur; & duplex eſt columna ad utramque porticum diviſa, ut illac quidem deſinat, hac verò rurſum incipiat. Additæ autem porticibus introrſum armaria, quibus libri reconduntur; eaque ſemper, ſi cui vacet, ut libeat legere aliquid, patent, totamque veut urbem ad philoſophiæ cultum adhortantur. Alia item loca ſunt, ad venerationem Deorum vetuſtorum inſtituta. Tectum porticuum auro

Alexandrina bibliotheca omnibus ſemper patens.

diſtinctum, vertices columnarum ære fabricati, auroque ſupernè incluſi. Neque verò aulæ ſimplex ornatus eſt, verùm alius atque alius: quorum hic quidem Perſei continet certamina; ille autem aliud. Media autem arce columna immenſa altitudine ſe profert, quæ locum ipſum facit illuſtrem: haud enim in promtu quis, quo progrediatur, habet, niſi indicem viarum hanc ſubinde reſpectet columnam. Quin & arcem ipſam terra marique conſpicuam præſtat: in vertice principia rerum primaque elementa ſunt expreſſa. Prius autem quam medio tranſeatur, ædificium eſt quoddam, pluribus oſtiis patens: quorum cuique à Deorum vetuſtorum aliquo eſt inditum nomen. Duæ dehinc pyramides lapideæ poſitæ, & fons profluens, Piſiſtratidarum fonte haud paullo melior. Mirandum etiam id quoque ſpectaculum, eo quod eorum, qui fabricati ſunt arcem, velut uno tanto operi non ſufficiente, numerum nominaque comprehendit, duodecimque pariter in ipſo arcis faſtigio conſpiciuntur artifices. Deſcendenti autem ab arce, planus offertur locus ſtadio adſimilis, idque ipſum loci eſt nomen. Alia item parte alius quoque ad ſimilia accommodus, verùm illi & planitie, & magnitudine impar. Cæterùm præſtantior hujus artis forma, & ornatus, pulchritudoque major eſt, quàm ut paucis narrari poſſit. Quodſi quid prætermiſimus, admiratione rerum in ſe rapientium animum eſt effectum. Sed & quæ pro magnitudine explicari non poterant, ea relinquere ſatius eſt viſum.

SCHOLIA.

Deſcriptio eſt. Deſcriptio eſt oratio, colligens & repræſentans oculis, quod demonſtrat; ut ait Priſcianus.

ſcianus. Idem refert, quoſdam non poſuiſſe deſcriptionem in præexercitamentis, quod præoccupata ſit & in fabula, & in narratione; in quibus etiam deſcribuntur perſonæ, loca, tempora, res. Sed quoniam eloquentiſſimi viri eandem, ut ad ingenia exercenda commodiſſimam, tradiderunt inter progymnaſmata, ſeorſimque tractandam prodiderunt; non incongruum eſt eos imitari. Eraſmus ſecundo Copiæ vocat ἐνέργειαν, cùm vel amplificandi, vel ornandi, vel delectandi gratiâ rem non ſimpliciter exponimus; ſed, ceu coloribus expreſſam, in tabula ſpectandam proponimus, ut nos depinxiſſe, non narraſſe, lector ſpectaſſe, non legiſſe videatur. Id fiet, ſi prius ipſi totam rei naturam, omneſque circumſtantias, ac veluti faciem animo luſtremus: deinde ita verbis, ac figuris idoneis effingamus, ut quàm maximè reddatur evidens, perſpicuaque lectori.

oratio, qua tota rerũ, de quibus agitur, imago quodammodo verbis depingitur. ex Quintil. l. 8. c. 3.

Ea conſtat deſcriptione
- *Perſonarum,*
- *Locorum,*
- *Temporum,*
- *Rerum.*

Oratio expoſitiva, &c. Sic reddidit Catanæus. Aphthonius eam vocat λόγον διηγηματικόν, à διηγέομαι, quod *narro* eſt, vel *expono*; unde & διήγησις.

Perſonæ deſcribuntur, &c. Perſonæ deſcriptionem, προσωπογραφίαν appellant. Fit cùm depingimus perſonam amantis, luxurioſi, avari, voracis, temulenti, ſomniculoſi, invidi, ſycophantæ, paraſiti, lenonis, garruli, aut glorioſi oſtentatoris. Ut ſi velis non divitem, ſed pecuniarum oſtentatorem deſcribere; Iſte, inquies, qui, ſe dici divitem, putat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

eſſe præclarum, primùm nunc videte, qu vultu nos intueatur. Nonne vobis videtur dicere: Darem, ſi moleſti non eſſetis. Cùm verò ſiniſtra mentum ſublevat, exiſtimat ſe gemmæ nitore aut auri ſplendore aſpectus omnium perſtringere. Cùm puerum reſpicit alio nomine appellat; deinde alio atque alio. Heus tu, inquit, veni Sannio, ne quid iſti barbari perturbent, ut ignoti qui audiunt, unum putent eligi è multis, &c. Vide Ciceronis notationem ad Herennium quarto. A nonnullis aliis dicitur εἰκὼν, imago, effigies.

Virgil. Aen.

Virginis os habitumque gerens; & virginis
arma
Spartanæ, vel qualis eques Threiſſa fatigat
Harpalyce, volucremque fugâ prævertitur Hebrum.
Namque humeris, de more, habilem ſuſpenderat arcum
Venatrix, dederatque comam diffundere ventis,
Nuda genu, nodoque ſinus collecta fluenteis.

Latus erat humeris, &c. Verba ſunt Ulyſſis ad Penelopen, Odyſ. 19. Ille ſe Cretenſem eſſe ſimulabat. Interrogatus igitur à Penelope de Ulyſſe, habitum ejus deſcribit, & amicos; in quorum numero Eurybaten præconem fuiſſe recenſet.

Qui Γυρὸς ἐν ὤμοισι, μελανόχροος, οὐλοκάρηνος. Rotundus humeris, nigricolor, & criſpus crine. Aphthonius habet, Γυρὸς ἔην ὤμοισι μελάγχροος, &c.

Deſcribuntur res, &c. Cùm videlicet id quod fit, aut factum eſt, non ſummatim ac tenuiter exponimus, ſed omnibus fucatum coloribus, ob oculos ponimus, ut auditorem,

ſive

ſive lectorem jam extra ſe poſitum, velut in theatrum avocet. Quam ab effingenda rerum imagine ὑποτύπωσιν Græci vocant, etiamſi vocabulum hoc commune eſt, quoties aliquid oculis ſubjicitur. Veluti ſi quis expugnatam civitatem dicat, cuncta nimirum in ſumma complectitur, quæcunque talis fortuna recipit: utar enim Quintiliani verbis: Ut ſi aperias hæc, quæ verbo uno incluſa erant, apparebunt effuſæ per domos ac templa flammæ, & ruentium tectorum fragor: & ex diverſis clamoribus unus quidem ſonus; aliorum fuga incerta, alii in extremo complexu ſuorum cohærentes, & infantium, fœminarumque ploratus, maleque uſque in illum diem ſervati fato ſenes. Tum illa profanorum, ſacrorumque direptio, efferentium prædas, repetentiumque diſcurſus, & acti ante ſuum quiſque prædonem catenati, & conata retinere infantem ſuum mater, & ſicubi majus lucrum eſt, pugna inter victores. Licet enim hæc omnia complectatur everſio; minus eſt tamen totum dicere, quàm omnia. Vide Eraſmum 2. Copiæ.

Navales, &c. Ut apud Actium Epiri oppidum, & promontorium; ubi Cæſar Auguſtus navali prælio vicit Antonium: & navalis pugna D. Quintii Romani, & Democratis Tarentini: apud Livium, lib. 6. ſecundi belli Punici.

Pedeſtres pugnæ, &c. Ut pugna Annibalis & L. Sempronii, apud Livium, 1. belli Punici. Apud eundem libro ſecundo, Varronis & Annibalis ad Cannas. Ibidem Annibalis & C. Flaminii ad Thraſymenum lacum. Item equeſtris pugna Jubellii Taureæ, & Claudii

Aſellii, apud Livium, lib. 3. ejuſdem bell
Vide Eraſmum in proverbio: Cantherius i
foſſa.

Hiſtoricus, &c. ὁ συγγραφεύς. Per excellen-
tiam intelligit Thucydidem.

Ver, æſtas, &c. Verni temporis deſcriptio-
nem habet Horatius, Odarum 5. Od. 7. *Diffu-
gêre nives, &c.* Porro Temporis deſcriptionem
χρονογραφίαν appellant. Unde non rarò ſumi-
tur narrationis initium. Nonnunquam dele-
ctandi duntaxat gratiâ adhibetur: veluti quo-
ties Poëtæ diem, noctem, auroram, aut cre-
puſculum exprimunt. Sæpius amplificand
cauſa aſſumitur. Virgilius, 4. Æneidos:

Nox erat, & placidum carpebant feſſa ſoporem
Corpora per terras, ſylvæque, & ſæva quieran
Æquora, cùm medio volvuntur ſidera lapſu,
Cùm tacet omnis ager, pecudes, pictæque vo-
lucres,
Quæque lacus latè liquidos, quæque aſpera
dumis
Rura tenent, ſomno poſitæ ſub nocte ſilenti
Lenibant curas & corda oblita laborum.

Loci, &c. Hujus generis eſt, quoties tota
loci facies veluti ſpectanda depingitur; ut ur-
bis, montis, regionis, fluminis, portus, villæ,
hortorum, amphitheatri, fontis, ſpecus, tem-
pli, luci, &c. Quæ ſi veræ ſint, τοπογραφίας
appellari volunt: ſin fictæ, τοποθεσίας, ut ait
Eraſmus, 1. Copiæ.

Theſprotarum, &c. Thucydides, libro primo
belli Peloponneſiaci, Centum, inquit, quin-
quaginta naves velificantes Leucade tendunt
in Chimerion, quod eſt oræ Theſprotidis. Eſt
autem portus, & ſuper eum urbs à mari di-
ſtans, in paluſtribus Theſprotidos ſita, nomi-
ne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ne Ephyre. juxta hanc exit in mare palus, Acheruſia cognomen nacta; à flumine Acheronte: quem excipit ſinus Theſprotius, ex Maſſide profluentem. Oraculis autem fuit Alexander admonitus, ut caveret Acheruſiam: hinc in Italiam conceſſerat. Meminit hujus rei Livius, lib. 8. ab urbe condita. *Intellige de Alexandro Rege Epiri.*

A ſummis ad ima, &c. Ut ſi dicas, Totus animo & corpore monſtrum eſt; nam quamcunque vel animi vel corporis partem contempleris, monſtrum reperies: ingenium expute, prodigium invenies: mores expende, vitam ſcrutare, omnia monſtroſa comperies: oculos, os, vultum, totam denique corporis figuram inſpice, quid aliud quàm monſtrum præ ſe ferunt? linguam & vocem belluinam illam obſerva, portentùm dices: pectus, ventrem, pedes conſidera, quid aliud quàm beſtiam pronunciabis? Hîc ſi quis velit in ſingulis veluti depingendis immorari, ſatis apparet, quantum ubertatis ſit acceſſurum orationi, ut ait Eraſmus, 2. Copiæ.

Res ab antecedentibus, &c. Ut ſi Carthaginem expugnatam velis deſcribere, proferas omnia, quæ præceſſerunt; deinde omnia, quæ in expugnatione contigerunt; poſtremò quæ ſubſecuta fuerunt. Hanc deſcriptionis ſpeciem nonnulli vocant ὑποτύπωσιν, ab effingenda rerum imagine.

Nocturnam in Sicilia pugnam, &c. Thucydides, lib. 7. belli Peloponneſiaci.

Quomodo gerebantur, &c. Ancipiti ſcilicet prælio. Noctu quidem fulgebat Luna; ſed bellatores ita ſe invicem conſpiciebant, ut conſpici ad lunam licet. Speciem corporis cernebant, familiarem ab alieno non diſcernebant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

bant. Et Pompeius cum Mithridate pugn turus, tempus elegit dimicationi nocturnum ac aciem ita conſtituit, ut Ponticorum ocul adverſa luna perſtringeret, ſuis autem illu ſtrem & perſpicuum præberet hoſtem: ut a Julius Frontinus, lib. 2. cap. 1.

Figura tenui, &c. De generibus dicenc Cicero in opere de perfecto Oratore, & qua to ad Herennium. Alii figuras, alii formas Gellius *χαρακτῆρας* appellat, & Aphthoniu *χαρακτῆρα ἀνειμένον*.

Res imitari, &c. Quemadmodum picto formas rerum coloribus examuſſatim depin git: ita oportet eum, qui res deſcripturus eſt excutere virtutes atque naturas earum cir cumſtantiis expreſſas.

In exemplum. Deſcriptio eſt arcis Alexan driæ, quam Alexander condidit per archite ctum Democratem. Vide Solinum, cap. 41 Ammianum Marcellinum, lib. 24. Plutar chum in vita Alexandri. Et Diodorum Sicu lum. Notabis, multas, ſecundùm Ptolemæum, Alexandrias fuiſſe. Alia ſuper Tanaim in Scy thia, alia in Aſia; Hæc in Ægypto, quæ in orbe prima aut ſecunda habita. Vide Diodo rum Siculum, lib. 2. de antiquis geſtis. Li vium, lib. 8. Qui ait, ab Alexandro Epiri Rege conditam Alexandriam in Ægypto, exordium autem ductum à conditoris conſi ſilio, arciſque commoditate.

Acropolin, &c. Ita vocarunt arcem, quaſi ſummitatem urbis. Ibi enim ſolebant arces exſtrui. Et Græci *ἄκρον* ſummum verticem dicunt.

Clivus quidam, &c. In locorum regio numque ſitu deſcribendo diligenter poſitio nem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

nem eorum ſequi oportet, & orationem velut per loca circumferre: in qua ut primum quodque occurrit, ſic aptiſſimè primum dicitur. auctore Rodolpho Agricola, lib. 1. cap. 32.

Armaria; &c. Alexandrini Muſæi Strabo meminit, lib. 17.

Perſei, &c. Sunt qui intelligant Philippi Regis filium; de quo ſic Livius lib. 1. Macedonici belli 1. Nec Philippus ſegniùs apparabat bellum: filium Perſea puerum admodum, datis ex amicorum numero qui ætatem ejus regerent, cum parte copiarum ad obſidendas anguſtias, quæ ad Pelagoniam ſunt, mittit. Sciathum & Peparethum, haud ignobiles urbes diruit, &c. Sunt quibus libeat ad Perſea, qui Jovis & Danaës filius erat, referre: qui Meduſam occidit, & Andromeden, alligatam ſaxo, liberavit. Propertius, lib. 2.

Perſeus hic ultimus fuit Macedonũ Rex.

Andromede monſtris fuerat devota marinis:
Hæc eadem Perſei nobilis uxor erat.

Cujus geſta Aphthonius vocat ἀθλήματα. Vide apud Ovidium 4 Metamorph. Vide proverbium Eraſmi: Gorgonem Perſeus aggreditur. Quod dicitur de egregio facinore.

Deorum antiquorum nomina.

Quod Deorum antiquorum nomina, &c. Sunt autem, juxta quorundam ſententiam, Deorum antiquorum nomina: Jupiter, Juno, Neptunus, Minerva, Mars, Venus, Apollo, Diana: & tot, ut Apollonii recenſet interpres, ſunt à Græcis culti: Ζεὺς, Ἥρα, Ποσειδῶν, Δημήτηρ, Ἑρμῆς, Ἥφαιστος, Ἀπόλλων, Ἄρτεμις, Ἑστία, Ἀφροδίτη, Ἀθηνᾶ.

Pyramides, &c. E lato in arctum tendentes erant conſtructæ moles; quarum nonnullæ

nullæ tam fuerunt altæ, ut miraculi loco fue-
rint. Vide Solinum, cap. 41.

Piſiſtratidarum fonte, &c. Per Piſiſtratidas, v
Πεισιστρατίδας, intelligit Piſiſtrati nepotes, v
poſteros, hoc eſt, Athenienſes; qui pulcherri-
mum fontem habuerunt, novem fiſtuli
aquam fundentem. Unde ἐννεάκρουνον appella-
runt. Item καλλιῤῥόην, pulchrè fluentem. Cuju
meminit Thucydides, l. 2. belli Peloponneſ.

Stadium, &c. Ejus duplicem rationem Sui-
das tradit. Alteram, qua intelligitur ſpatium
quod homo unico ſpiritu, curſuque ſuo confi-
cere poteſt, quod nunc brevius, nunc longius,
pro currentis aut robore, aut fragilitate, red-
ditur. Alteram, quæ Geometrica; qua utuntur
Coſmographi: cujus meminit Plinius, lib. 2.
cap. 33. Continet autem ſexcentos & 35. pedes.

EXEMPLA DESCRIPTIONVM.

Deſcriptionem habes ſubitæ tempeſtatis,
apud Virgilium, in 1.

Apud eundem in ſexto, Caci domus.

Diluvii, apud Ovidium 1. Metamorph.

Invidiæ, lib. 2. Famis, 8. Somni, 11.

Ætnæ, apud Claudianum, & Gellium, lib. 16.
cap. 10.

Juſtitiæ, apud Gellium, lib. 14. cap. 4.

Arcis Tarentinæ, apud Plutarchum, in vita
Annibalis. Et Cleopatræ navis, in vita
Antonii.

Crotonis, apud Livium, lib. 4. belli Punici.

Cyzici, apud Florum, lib. 3. cap. 5.

Templi Hammonis, id eſt, Jovis Arenarii,
apud Diodorum Siculum in geſtis Ale-
xandri.

Regiæ Pſyches apud Appuleium.

DESCRIPTIO HABITATIONIS *ſancti Antonii, apud D. Hieronymum in Hilarionis vita.*

Saxeus & ſublimis mons per mille circiter paſſus ad radices ſuas aquas exprimit: quarum alias arenæ ebibunt, aliæ ad inferiora delapſæ, paullatim rivum efficiunt; ſupra quem ex utraque ripa palmæ innumerabiles, multum loco & amœnitatis & commodi tribuunt. Hic pſallere, hic orare, hic operari, hic feſſus reſidere ſolitus erat. Vites & arbuſculos plantavit. Areolam manibus ſuis ipſe compoſuit. Piſcinam ad irrigandum hortulum multo ſudore fabricatus eſt. Erat autem cellula non plus menſuræ per quadrum tenens, quàm homo dormiens extendi poterat. Præterea in ſublimi montis vertice quaſi per cochleam aſcendentibus, arduo valde viſu, duæ ejuſdem menſuræ cellulæ viſebantur, in quibus venientium frequentiam, & diſcipulorum ſuorum contubernium fugiens moratus eſt. Verùm hæ in vivo exciſæ ſaxo, oſtia tantùm addita habebant.

DESCRIPTIO GYMNASTICA *domûs Reinhardi Lorichii Hadamarii.*

Si nemo ringitur, aut ſugillat, quod *Plinius* omnem villæ ſuæ Laurentis formam ſitumque calamo depinxit, quæ, malum! inſolentia fuerit, me naſo ſuſpenſum, aut calumniis proſciſſum iri: ſi ad imitationem prudentiſſimi viri novam meam, quam in patria (non venuſtatis, aut vanæ jactantiæ, ſed

urgentis, quam incendia fecerunt, neceſſi[...] tis cauſa) modò fabricor, domum deſcrip[...] ro? Et cùm diverſis ab autoribus varia reru[...] etiam humillimarum genera videamus d[...] ſcripta, eademque extra omnem interpreta[...] tium malignitatem poſita; quis (niſi Mon[...] ſit iniquior) mihi vitio dederit, quòd, mult[...] rum honeſta imitatu exempla ſecutus eg[...] Muſam meam delineavero? Quæ longitud[...] ne multo ſpatioſior, quàm latitudine, pr[...] pius aquilegium, ſive puteum civicum Had[...] mariæ conſtructa, videtur inſula. Cujus lap[...] deus, quo undique cingitur, paries altus [...] triginta duos pedes; craſſus autem in fund[...] mento quatuor, in ſublimi tres. Duos in effo[...] ſa terra fornices habet ſatis profundos, atq[...] pro facultatibus capaces; feneſtellas modic[...] ferratas in curvaminibus, in tecto ſua cont[...] nentes armariola. Quorum prior terram qui[...] que pedibus ſupereminens, hypogæum p[...] teſt appellari: quod locus ſubterraneus ce[...] larum variarum, ut oleraceæ aut ſalſament[...] riæ, vicem explere poſſit. Inde janua ducit i[...] alterum muro diſcretum: qui paullo profun[...] dior, & à ſole remotior, vini apotheca eſt[...] ſaxo ſtratus, & lacuſculo, unde, ſi fortè ru[...] ptis circulis vinum effluxerit, commodu[...] exhauriri poſſit, adornatus. Utriuſque in[...] curvo ſolario ſeni unci grandes ferrei e[...] ordine ſunt firmiter infixi, ut injectis oblon[...] gis perticis, ſuperimpoſitiſque tabulis conſti[...] tuatur pomarium; quod oporothecam voca[...] re licet. In imo utriuſque fundo terra fui[...] arenoſa, alicubi etiam glareoſa, ad toleran[...] dam molem graviorem incommoda: und[...] complures proceræ ſimul ac craſſæ ſunt aln[...]

poſitæ

poſitæ; quibus aliæ tranſverſariæ breviores fortiter adfixæ, nec non grandiora ſaxa confertim fiſtucis impacta, firmamentum ſtatuunt immobile; & quod negavit natura, compenſant arte. Duos admittunt ingreſſus, alterum anguſtum, ex ipſis ædibus per compendioſum cochlidium deſcendentem: alterum multo laxiorem, per quem culearia dolia, magnique cadi vinarii, ciſiis aut curribus advecti devolvuntur. Hujus tergo ſatis robuſto ſuperædificata eſt turris hexagonia, podio tenus lapidea, cum muro, cui adhæret, domeſtico, ſurſum verſum ducta, pari craſſamento. Quæ non vulgarem ædificio commoditatem, ornatumque reddit, Sinum à dextra recipit anguloſum, ad flexos propaginis arcus idoneum. Ibidem planularum firmiorum januâ domus à platea tribus erecta gradibus pandit atrium, in quo ſtatim quatuor aliæ conſpiciuntur: quarum una, quæ ſpectat Occidentem, hypocauſto præbet introitum: quæ Septentrionem, culinæ. Rurſus quæ Orientem, duæ ſunt. Altera deducit in cryptam; altera vergit in contignationem domus infimam. Principio gradibus quatuor ex atrio ſcanditur in æſtuarium, à culina muro ſeparatum, teſtudinis dorſo prioris impoſitum, eo ſalubrius quo magis ſublimatum à terræ gravedinoſo ſqualore, ſituque pemino-ſo, recedit. Ingredienti ſtatim offertur à ſiniſtra lapideus aqualis. Ibidem pictus Οὖτις ille, conqueritur de hominum, quibus indies adficitur injuriis, qui cùm nihil faciat, accuſatur omnia perperam facere. A dextra baſi ferrea ſuffulta fornacula, cujus præfurnium peculiari ductu fumum tranſmittit in caminum:

num: Ex adverſo autem menſa non omnin ruſtica, incitegæ, vel abaco proxima. No procul in muro ſunt repoſitoria, ubi cum œnophoris cululli, caliceſque reconduntu Feneſtris illuminatum eſt pellucentibus; i quibus, ut in aliis, refulgent Muſarum, patro norum, atque Mecænatum inſignia: cum primis eorum, qui aliquid opis abſolvend huic ædificio contulerunt. Solum aſſeribu abiegnis contabulatum eſt. Medium ejus quà patet Meridies, in imam dictæ jam turri ſedem excurrit, quæ non modò jucundum hoſpitibus diſcumbendi locum, ſed etiam omnia, quæ tribus in plateis geruntur, ſpe culandi facultatem præbet. Sedilia undiqu diſpoſita, non ſolum id ſunt, quod vocantur ſed ita per ingenioſos arcularios conſtructa ut ciſtarum veſtiariarum, lintearium, au etiam, ſi velis, ſcrutariarum poſſint officio fungi. Circa eadem, iconcularum variarum periſtromata ſive tapetes ita picti ſunt, ut verorum deſideratorum eſſe loco poſſint. Quorum in ſuperficie Bias ille conſpicitur, qui, cùm patriam ejus Prienen hoſtes invaſiſſent, omnibus, quos modò ſævitia belli incolumes abire paſſa fuerat, pretioſarum rerum pondere onuſtis fugientibus, interrogatus, quid ita nihil ex bonis ſuis ſecum ferret: Ego, inquit, vera bona mea mecum porto. Pectore enim illa geſtabat, non humeris, quæ domicilio mentis incluſa, nec mortalium, nec immortalium manibus poterant labefactari. Lacunaria coloribus diſtincta renident. Nec tabulæ coronamentis amœnis tortuoſoque corymborum anfractu conſpicuæ deſunt, in quibus ex ordine ſupellex ſtannea

Ille (inquit Cicero Paradaxo primo) hæc ludibria fortunæ ne ſua

ve

vel ænea diſponi poteſt. Applicitum eſt cubiculum dormitorium, quod, ſi voles, diem, clamorem, ſomnumque excludit, vicinum item calorem recipit, atque retinet, aut, ut ratio exigit, effundit. Inibi lectus eſt pedibus ligneis factus, circa quem tota parietis æqualitas hiſtoriam Solonis atque Crœſi, quæ apud Plutarchum habetur, coloribus expreſſam oſtendit, ut animum à divitiarum, mundanæque gloriæ curis (quæ diu noctuque diſcruciare ſolent homines) abducens ad quietem invitet, aut magis honeſto ſtudio dignam meditationem ingerat menti. Non procul inde Craſſi caput cum dextra manu reciſum, & ad Regem reportatum videtur, & aurum liquidum in rictum oris infuſum: ut cujus animus arſerat auri cupiditate, cujus etiam mortuum & exſangue corpus auro uteretur. Et inibi Regina Tomyris caput Cyri amputari, atque in utrem humano ſanguine oppletum conjici jubet, non muliebriter increpitans: *Satia te ſanguine, quem ſitiſti.* Locus illuſtratus eſt tribus nas in muro ſediculas habentibus feneſtris, quæ vel Aquilonem inhibere, vel mitiorem, ſi volueris, auram admittere poſſunt. Quam in confinio nugis uxoriis aptum locumentum eſt, inſertum muro tali arte, ut ſi fures effregerint prima clauſtri repagula, non tamen, quod charum maximè celatum aſſervari velis, invenerint. Solum atque unaria reſpondent iis, quæ ſunt in hypocauſto. Coquina ab atrio cancellatis interſtitiis diſcreta eſt, ubi focus ſerratis ferramentis, alariiſque ſtipatus, & per quod fumus ir, (quod alii vocant infumibulum, Græci καπνοδόχην) ſpiraculum, ſaxo conſtructum eſt.

quidem putavit, quæ nos appellamus etiam bona.

eſt. Cujus gremium in apſida curvatum, c
cumenque pedes aliquot altius tecto, mol
ſtias omnes fumi, atque ſcintillarum evom
in aëra, tantum, quod carnario ſufficit, r
linquens. Et vitreæ feneſtræ borealem nulla
intemperiem admittunt: prope quas inclu
muro capſa porrigitur, variis uſibus idone
Hinc aquariolum, quam nonnulli lavatr
nam appellant. Non procul offertur locus t
bulis abiegnis concinnatus, ubi tudicularun
frixoriorum, patellarum, veruum, catin
tum, ollarum, ahenorum, creagrarum, leb
tum, conſimiliumque repoſitoria. Solum p
vimenti lithoſtraton eſt, ut etiam atrii. E
hoc deſcenſus eſt ſex graduum in cryptam
quæ brevi poſticula, feneſtriſque clathrat
illuſtrata, triplicem inprimis utilitatem a
fert. Etenim à dextra cum opaco baptiſteri
colliquiiſque, balinæum habet vel aſami
thum; ibique adjunctum apodyterium: quo
ita conditum, ut aliàs etiam penuaria cel
poſſit eſſe. Nec deeſt anaclinterium, quod a
aliis accubitum appellatur. E regione gurgu
ſtium eſt equorum, etiam vacerris, ligniſqu
recipiendis accommodum. Ejus tabulatum
quam contignationem domus infimam ap
pellavi, ſollerter adverſus incendia pavimen
tatum eſt. In id ex atrio gradiculis quinqu
ſcanditur; & pedes decem à primo totius do
mûs ſolario diſtat, commoditates totidem
quot locus inferior, importans. Nam qua cu
linam ſpectat, pædagium eſt, ſeu potiùs fa
mularum cubile, cui adſtructum ornithotro
phion, ſive gallinarium, ut excubitorum al
tùm cantibus excitatæ ſurgant ad ſolvend
penſa. Ex adverſo, ubi farinário, girgillis iten
atqu

atque rhombis eſt locus, ſcalæ ſunt quibus aſcenditur ad dictarum jam partium domus ſolarium primum. Quod hoc modo complanatum atque confectum eſt. Quernæ complures validæ trabes ex ordine, parum admodum inter ſe diſtantes, ita muro ſunt inſertæ, ut utrinque capita extrema ruderibus cæmentitiis obtecta, nihil emineant: deinde earum lateribus, in rimas tanquam ſulculos duos ungues profundos diffiſſis, impacti ſunt differtim paxilli ſeſquipedales, habentes undique circumvolutos, regyratoſque ſeptenos, aut octonos funiculos longiuſculos, nexos ſtramine, quod limo lutoque tenaciſſimo perlitum, contortum atque ſubactum eſt. Poſtmodò tectorium omne lignum occultans, arenatum ſuperinductum, cœmentitiumque pavimentum, cylindro coæquatum, certiſſimum contra incendia tutamentum. Huic ſuperſtructa ſunt, cum ſuis ſcimpodiis, & apparatu Muſas non decente, conclavia, quorum propriæ trabes & fabrica, lapidibus quadratis ſectilibus ſuffulta, non attingit inferiorum ligna, ut incendii fortuitò ſuborti flamma ſubjectis nocere non poſſit. Circa eadem proceſtrion eſt, ex quo per murum tranſitus in æſtuarium, interiore majus; quod vel diæta, vel ſi voles, triclinium inſigne, cum heliocamino poterit eſſe. Ejus quoque ut inferioris medium evagatur in turrim; quod non minoris commodi, quam amœnitatis cœnaculum prædicari poteſt. Apparatus autem & diſpoſitio ferè eadem, quæ ſubſtructi hypocauſti: diverſa tamen picturarum genera. Nam, ut reliqua tranſeam, hic Ariſtippus naufragus coloribus effigiatus, ſuis civibus enunciat, ac

ſuadet, ut eas poſſeſſiones filiis parent, quæ cum naufragio enatare poſſint. Illic inter Reges Plato, Beatum terrarum orbem futurum prædicat, cum aut ſapientes regnare, aut Reges ſapere cœperint. Nec cubiculum (ut etiam cominus inſurgentium xyſticorum poſſit eſſe capax) annexum, neque ſolum dolatis aſſeribus, ſed adverſus ignes cæmentis obductum eſt. Prope ſcalas, quas dixi, latrinæ ſeceſſum habent. Non procul inde murum trabes duæ craſſiores penetrant, & tantum in ſublimi ſupra plateam extant, quantum ad anabathra, quibus in ſupremum ſolarium aſcenditur, ſuſtentanda ſufficiunt, quæ ſunt extra domum erecta, quo majus ſpatium intrinſecus relinquant, nec incendia ſuborta locum pervium habeant: unde deſuper cadant, aut ex edito dilabantur in ſtructuram ſubjectam. At eadem janua tranſituſque ſcanſilis tam latus eſt, ut cum frumentario ſacco ruſticus expeditus pervenire poſſit in granarium. Quod ſupremum (ut recenſui) ſolarium, eodem modo, & qua ſubſtructum ratione, complanatum eſt. Omnes enim trabes, quantum fieri potuit, contra flammas integumentis & incruſtationibus obtectæ ſunt. Earum tamen extrema capita, quibus tigni, quos alii vocant telamones, inſeruntur, atque iis tectum quaſi fulturis ſuſtinetur, ignibus ita ſunt obnoxia, ut vim patientibus facilè poſſit ſuccurri. Hoc in loco muri deſinunt, tectumque ſuccedit. Sed impoſitum eſt turri ſeſquipede extans ædificiolum amœnum, quod podium, vel exedram vocare libet. Id ſubliciis validioribus ſuſpenſum eſt, undique feneſtras habens, in quibus ſol naſcitur

ſcitur conditurque. Quodſi, juxta ſententiam Horatii, Domus laudatur, longos quæ proſpicit agros, hoc laudibus evehendum erit, cum velut è ſpecula totam ferè Hadamariam intueatur, latoſque proſpectet campos, atque nemuſcula, cumprimis Trupeliana. Muſis igitur deſtinatum, quæ cacuminibus delectantur. In eo cum grammatophylaciis eſt bibliotheca, quæ totam Hadamariam ad bonarum artium diſciplinas invitare videtur. Cujus in parietis ſpatio dormiens Alexander Iliadem Homeri ſub pulvino habet. Ejus tectum, non faſtigiatum, in fine pinnaculum oſtentat obæratum. Subeſt tabulatum periſterotrophio non incommodum. Atqui multo laxior ad erviliam avenamque recipiendam contignatio tabulata eſt ſub totius contiguæ domûs tecto. Quod ipſum non coctilibus laterculis, aut lapideis tegulis inſtratum; ſed pro tempore contextum hoc modo: Tigillis atque ſcandulis adfixa ſunt validæ crates vimineæ, quæ luto tenaciſſimo conſtipatæ, atque ita ſtrictim condenſatæ ſunt, ut utrinque nihil appareat lignorum. huic conſpiſſato glutinamento ſtramentorum faſces ingeſti, ligneaque pala ſunt æqualiter adaptati. Quæ tectorum genera ſunt agreſtia quidem, ſed Muſis tamen, operoſo nullo ſplendore gaudentibus, non indecora, & durabilia ſatis, incendiorumque tempore multo conducibiliora, quàm vel lateritia, vel lapidea. Siquidem illis correptis flamma parum incommodat, ſed ſtramentitia tegumenta ſolummodo lambit, atque raptim ſine horrore magno depaſcit, reliqua tanquam vaporibus indurata cruſtâ reliquens intacta. Atqui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Vulcanus in hæc magnam exercet tyrannidem: etenim tota non modò corripit, & abſumit; ſed etiam auxilio venientibus terrorem incutit, atque profligat: in adverſos enim fragmina candentia volvit, & crepitantibus flammis horriſonoque fragore tanquam igneam grandinem ejaculatur, hoſtiumque more tela fulgurantia torquet, aufertque proſpectum & auxilii ſpem omnem. Documento fuit ipſa Hadamaria, & ſtadium ab ea diſtans, Juſti Studei clariſſimi Doctoris patria Elſſa, per clandeſtinos Germaniæ vaſtatores nuper incenſa. Ubi certa didiciſſes utrorumque diſcrimina. Porrò mediis in flammis cum circum ſecus omnia flagrarent, vidiſſes illa ſtare, magnoque conatu ſe defendere, aut laborantium manus poſcere: hæc autem ignibus ſuperata, non modò concidere, ſed etiam, ut dixi, auxiliaturos in fugam crudeliter compellere. Hæc de domûs tecto, atque iis, quæ ſunt intrinſecus. Jam, ſi vacat, quæ forinſecus, audi. Totus undique murus lævigatus, ac dealbatus eſt: Coria laterum atro diſtincta colore. Illius in medio tria tribus in locis foramina propemodum tetragona videntur, inſcriptionibus deſtinata. Primum igitur, quod in turris medio conſpicitur, talibus verſiculis exornatum eſt, qui lacrymabile tempus, quo tota deflagravit Hadamaria, domus hæc quoque reædificari cœpta, memoriæ produnt:

Diva Redemtoris poſt incunabula Chriſti,
Mille ac quingenti cum quadraginta fuerunt
Anni, menſis habens cognomina Martis, & ejus
Nuncia, poſt decimam fati lux quarta ſiniſtri
Solis, & hæc retinens à judice nomen, & hujus
Nona furens ſiccis ventis borealibus hora,

Quâ

Quã ſacer emiſit verbum cœleſte miniſter,
Cum caderet rapidis Hadamaria prodita flammis.
Poſt domus hæc anno reparari cœpta ſequenti.

In ſupremis ejus loci feneſtris, aurea Stoicorum illa ſententia legitur: ὅτι, Μόνος σοφὸς πλούσιος. Id eſt, *Solus ſapiens dives*. Qua mortalium, quorum infinitus ubique numerus, Philargyriâ perditorum greges monentur, longè pluris virtutem quàm divitias æſtimandas eſſe: quod harum gloria fluxa ſit, atque fragilis; ſed immortalis illa, quæ nec eripi, nec ſurripi poſſit, neque naufragio, neque incendio amitti: qua præditi qui ſunt, ſolos eſſe divites, cum ſoli poſſideant res & fructuoſas & ſempiternas, ſolique (quod, auctore Cicerone, proprium eſt divitiarum) contenti ſint rebus ſuis. Duo reliqua in medio ſunt ejus muri, qui portam anteriorem, ſive molarem ſpectant: quorum priori tale tetraſtichon, quod ipſa domus proloquitur, eſt inſculptum:

Quod mihi ſit nomen, quæris fortaſſe, viator:
Siſte gradum, tali carmine certus eris.
Huc Mecœnates quia dona tulere, quod auſus
Hæres me tenuis condere, Muſa vocor.

Alteri tale Sapphicon:

Ipſe Rinhardi pater huc amuſſis
Contulit primæ lapides: nepoti
Debet hinc noſtro domus ipſa longè
Carior eſſe.

Et quibus profectò liberis non cariſſimum id fuerit, quod vicinorum teſtimoniis boni parentes vel dixerint, vel fecerint memoratu dignum? Sub imis autem ejus loci feneſtris, longum, idque paullo rudius & gravius,

ne poſſit aliorſum transferri, ſcamnum faginum eſt poſitum; ubi transeuntes viatores delaſſati quieſcere, aut ſenes apricari, aut cives Hadamarii conſidere poſſint, de rebus publicis tractaturi, aut animi demulcendi gratia nugas acturi, retique ventos (quod aiunt) venaturi.

DESCRIPTIO SERPENTVM, è Lucani libro nono deſumpta.

Illa tamen ſterilis tellus, fecundaque nulli
Arva bono, virus ſtillantis tabe Meduſæ
Concipiunt, diroſque fero de ſanguine rores.
Quos calor adjuvit, putrique incoxit arenæ.
Hic quæ prima caput movit de pulvere tabes,
Aſpida ſomniferam tumidâ cervice levavit.
Plenior hinc ſanguis, & craſſi gutta veneni
Decidit: in nulla plus eſt ſerpente coactum.
Ipſa caloris egens gelidum non tranſit in orbem
Sponte ſuâ: Niloque tenus metitur arenas.
Sed quis erit nobis lucri pudor? inde petuntur,
Hinc Libyci montes: & fecimus Aſpida inertem.
At non ſtare ſuum miſeris paſſura cruorem,
Squamiferos ingens Hæmorrhois explicat orbes.
Latus & ambiguæ coleret qui Syrtidos arva
Cherſydros, tractique viâ fumante Chelydri,
Et ſemper recto lapſurus limite Cenchris.
Pluribus ille notis variatam tingitur alvum,
Quàm paribus tinctus maculis Thebanus Ophites.
Concolor exuſtis, atque indiſcretus arenis
Ammodytes, ſpinâque vagi torquente Ceraſtæ,
Et Scythale ſparſis etiam nunc ſola pruinis

Exu-

Exuvias poſitura ſuas : & torrida Dipſas :
Et gravis in geminum vergens caput Amphiſbæna,
Et Natrix violator aquæ , Iaculique volucres :
Et contentus iter caudâ ſulcare Pharias :
Oraque diſtendens avidus ſpumantia Præſter :
Oſſaque diſſolvens cum corpore tabificus Seps ,
Sibilaque effundens cunctas terrentia peſtes.
Ante venena nocens , latè ſibi ſummovet omne
Vulgus, & in vacuâ regnat Baſiliſcus arenâ.
Vos quoque , cui cunctis innoxia numina terris
Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones,
Peſtiferos ardens facit Africa ; ducitis altum
Aëra cum pennis,armentaque tota ſecuti
Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros :
Nec tutus ſpatio eſt elephas ; datis omnia letho.
Nec vobis opus eſt ad noxia fata veneno.

DE THESI.

CAP. XIII

THeſis , id eſt, conſultatio , eſt rei alicujus inveſtigandæ per orationem conſideratio , vel diſquiſitio . Conſultationum autem aliæ civiles ſunt , aliæ contemplativæ. Civiles ſunt , quæ actionem habent civitati accommodatam , velut : *An ducenda ſit uxor ; an navigandum ; an muri faciendi ?* His enim omnibus civitatis ſtatus continetur . Contemplativæ verò , quæ ad ſolam animi conſiderationem pertinent. videlicet : *An globoſum cœlum ; an multi ſint mundi.* Hæc enim in uſum hominibus non veniunt , ſed mente ſola pervidentur . Differt autem conſultatio ab Hypotheſi , id eſt, cauſa : quod cauſa de-

finita eſt; conſultatio verò indefinita. Definitio autem fit perſona, re, cauſa, & reliquis: ut *Muri ſuntne faciendi?* Perquiſitio eſt ſine perſona. Quod autem invadentibus Perſis Lacedæmonii conſulunt; muro Spartam circumdare, cauſa eſt. Perſonam enim habet Lacedæmonios deliberantes: Rem, murum Spartæ addere. Cauſam verò, invadentes Perſas. Prima autem omnium præexercitamentorum conſultatio, contradictionem, & ſolutionem ſecundum quæſtionem admittit. Dividitur ergo Theſis primum in Ephodum, id eſt, in procœmion ex directo ad narrationem tendens: quem aggreſſum procœmii loco ponens hinc finalibus utêris capitibus, legitimo, juſto, utili, & poſſibili.

THESSIS, AN DVCENDA *uxor.*

Aggreſſus vice procœmii. Si quiſquam omnia pariter laudare volet, is mihi matrimonium laudet: demiſſum enim ex cœlo eſt: ipſumque rurſum cœlum Deis implevit, eoſque procreavit, quorum munere paternum hominibus tribuitur nomen: eiſdemque, quos progenuit, dedit rerum naturam tuendam. In terras autem acceptum, reliquis omnibus originem dedit, quæque ſingula naturâ ſuâ fluxa caducaque erant, ea ſtabilivit poſteritate, æternitatemque ipſis ſucceſſione adinvenit. Primùm autem maximè ad fortitudinem, ſubeundaque conſtanter pericula homines impellit. Quis enim uxorem liberoſque defendere; quis pro iis bella movere recuſat? quo fit, ut, cum eorum amore arma ſumantur, majoribus cer-

certetur animis, lubentiuſque Martis ſubeatur eventus. Quin juſtos etiam, nedum fortes, homines efficit. Cognationem enim, neceſſitudines, juraque tribuit; quorum reſpectu metuque ab inferenda injuria homines coërcet: itaque juſtitiam ſimul docet cum fortitudine. Sed & ſapientes facit; quippe quibus cariſſimorum pignorum injicit providentiam atque curam: quodque maximè quis miretur, ipſam temperantiam ſecum adfert matrimonium, & in mediis voluptatibus modeſtiæ quoque invenit locum: legem enim libidinibus præſcribens, temperantiæ fine voluptates coërcet: quæque ipſa per ſe accuſatur voluptas, eam matrimonio conjunctam laudamus. Si ergo matrimonium Deus dedit, & procreando poſteritatem omnem firmat; ſi fortes item, juſtoſque facit & ſapientes præſtat, & temperantes: quis eſt, qui non pro virili, quatenus poſſit, ipſum ſibi putabit laudandum?

Sanè, inquis: ſed calamitatum multarum matrimonium eſt cauſa. *Contradictio.*

Fortunam mihi videris; non matrimonium, accuſare. Quæ enim adverſa hominibus accidunt, eorum fortuna eſt cauſa; non matrimonium. At contra, Quæ læta matrimonium tribuit, ea certè nequaquam fortunæ accepta poſſunt referri. Rectius ergo eſt, matrimonii bona laudare, quàm accuſare mala, quæ ex ipſa afferuntur fortunâ. Jam verò, ſi quis maximè humanorum caſuum adverſa ſolet matrimonio aſſignare, nihilo tamen idcirco magis fugiendum erit. Nam ſi qua reliquis in rebus non offendunt, ea continuo non ob ipſarum cura deterrebunt. Agedum, ſin- *Solutio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

gulas excutiamus artes; omnes habent aliquid quod quis accuſet. Agricolæ procellis infeſtantur, & per grandinem fame contabeſcunt: non tamen, ſi quos tempeſtas offendit, ideo ſtatim agros relinquunt; ſed perſeverant colere. Neque nautæ, ſi quid ex cœlo accidit ipſis, continuò poſt tempeſtatem diſſolvunt naves, ceſſantque navigare deinceps metu eorum, quæ pertulerunt: verùm difficultatem fortunæ tribuentes, ad opes, quas mari paraverunt, revertuntur. Bella etiam pugnæque militantium abſumunt vitam: non, quia occumbunt aliqui, idcirco deſerunt militiam; ſed quia pugnantes, ob fortitudinem laudantur, hoc ipſo etiam, quod ceciderunt, gaudent, & inſtantem fortunæ aſperitatem præſentis gloriæ bono rependunt. Neque enim propter mala meliora fugienda ſunt, ſed bonorum cauſa etiam aſperrima perferenda. Nonne ergo abſurdum eſt, nautas item, & milites, difficultates meliorum gratiâ tolerare; matrimonium verò nobis averſandum putare, quia habeat aliquid quod offendat?

Contradictio. Sanè, inquis: ſed viduitatem mulieribus, puerisque orbitatem affert.

Solutio. Mortis hæc mala ſunt, hancque nobis difficultatem circumdedit natura. quam tu quidem accuſare mihi videris, quòd non homines effecit, ut dii eſſent: accuſaſque matrimonium, quod non diis mortales conjunxit. Quid inſimulas matrimonium eorum, quorum eſt apud mortem cauſa? Cur nuptiarum dicis, quod ipſius eſt naturæ? Patere perire eum, qui natus eſt, quocunque tandem pereat modo. Quodſi occidunt homines, quia nati ſunt, eâdemque viâ conjugem viduam

duam relinquunt, natoſque ex ſe filios faciunt pupillos: quid? hæc matrimonii dices culpâ fieri, quæ ſolùm ab ipſa fiunt natura? At ego è contrario orbitatem, viduitatemque puto matrimonio reſarciri. Mortuus eſt illi pater, eoque nomine pupillus eſt; reddit rurſus alium ſibi matrimonium patrem. Itaque hoc malum non ex matrimonio prodit, ſed matrimonio occultatur, fitque matrimonium non cauſa orbitatis, ſed abſcondit potius ipſam, & reſtaurat. Sic viduitatem quoque, quam obitu mariti attulit natura, matrimonium novis iterum nuptiis immutat. Quam enim mors reliquit viduam, hanc rurſus matrimonium viro conjungit: atque velut conſervator muneris ſui, ea quæ dedit initio, ablata quoque reſtituit. Auferre ergo viduitatem ſolet matrimonium, non facere: Pater quoque morte liberis orbatur, rurſumque alios matrimonio aſſequitur, fitque ſecundo matrimonii munere pater, cui id, quod ſemel jam habuerat, paternum nomen erat ablatum. Quid ergò matrimonii bona in crimen ipſius convertis? Videris mihi non arguere, ſed laudare nuptias velle. Quando enim enumerare nuptiarum bona cogis, laudator matrimonii factus es potiùs quàm reprehenſor; vituperanſque matrimonium, ut recenſeamus, laudes ipſius adducis, cauſamque præbes munera ſua recognoſcendi nobis, eo ipſo quòd crimina tua refutamus.

Eſto! inquis, ſed laborioſa tamen res eſt matrimonium. *Contradictio.*

Verum: ſed labores quoque matrimonium ſolvit, & auferuntur per nuptias, quæcunque exercitos homines reddunt. Vitæ tranquilli- *Solutio.*

tas eſt, cum muliere ſociari? quantulum autem, virum in thalamo uxori conjungi? jam quanta cum voluptate puer exſpectatur, ſpectatuſque ſe profert, & in lucem prodiens, mox patrem appellat? Addicitur deinde arti alicui diſcendæ, patriſque fit laborum particeps. In concionibus exinde verſatur, paſcitque in ſenecta patrem; & prorſus in quodcunque res ipſa popoſcerit, aptum ſe expeditumque præbet.

Epilogus. Adeò non eſt oratione recenſere, quanta matrimonium adferat bona. Ingens ergo res eſt matrimonium, & deos procreans, & mortalibus, ut dii eſſe videantur, ſucceſſione præſtans: ac omneis, qui nuptiis initiantur, inſtituit, ut juſtitiam colant, temperantiam obſervent: quin & reprehenſas alioqui voluptates, honeſtas facit. Idcirco plurimi faciendum eſſe matrimonium, inter omnes facilè conſtat.

SCHOLIA.

Theſis. Græci Rhetores Theſin appellant quæſtionem vagam, nullis circumſtantiarum cancellis incluſam. Latini quæſtionem infinitam. Cicero in Topicis, Propoſitum. in partitionibus, Conſultationem. Priſcianus Poſitionem dixit. ut, An ducenda uxor; An colenda ſit amicitia; An navigandum; An ſit bellum gerendum; An diſcendæ literæ Græcæ?

Hypotheſis. Hypotheſin autem vocant quæſtionem finitam, quæ habet in quæſtione certas perſonas, loca, tempora, & reliqua genera attributorum, Hanc Cicero in Partitionibus contro-

ver-

verſiam, in Topicis cauſam appellat: ut, ſitne Cæſari bellum ſuſcipiendum adverſus Pompeium? An Syllæ adminiſtranda Reſpublica? An Græcæ literæ diſcendæ deſtinato Theologiæ? An Cato tempore belli civilis rectè duxerit Martiam uxorem? Vide Quintilianum, lib. 8. cap. 5. Idem lib. 2. cap. 1. ait, Antiquis hoc fuiſſe ad augendam eloquentiam genus exercitationis, ut Theſes dicerent. Et Cicero in Oratore ad Brutum: Ariſtoteles, inquit, adoleſcentes ad copiam Rhetorum, in utramque partem, ut ornatiùs & uberiùs dicere poſſent, exercuit. Rodolphus Agricola, lib. 2. cap. 8. Theſin quæſtionem vocat κατηγορικὴν, id eſt, prædicativam, quæ nullis certis finibus temporum, locorum aut perſonarum concluditur, ut: An accedendum ad Rempublicam? Hypotheſin, conditionalem, ὑποθετικὴν, ut: Sitne Socrati accedendum ad Rempublicam?

Magnam autem habent θέσεις cum loco communi ſimilitudinem: ſed hoc differunt, quòd locus communis ad amplificandam & augendam cauſam aſſumitur. Theſis ad explicandam & probandam. Et illo quaſi certare declamitatur: hac diſputatur, & diſſeritur. Denique ille affectuum, hæc conſiderationis eſt. Priſcianus inquit: Inter Locum communem, & Poſitionem, hoc eſt differentiæ, quòd Locus communis eſt convictæ & manifeſtæ rei exaggeratio; Poſitio autem dubiæ rei quæſtio.

Locus communis à Theſi differt.

Aliæ civiles, &c. Has Græci πολιτικὰς appellant: quæ ſunt earum rerum, quæ in civitatibus uſurpantur. ac fiunt publicè aut privatim: Ducendæne uxores; navigandumne ſit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ædificandum; an ambulandum. Hujuſmodi & illæ Ciceronianæ ſunt, de quibus ipſe Attico ſcribens, libro nono. Sed tamen ne me totum ægritudini, inquit, dedam, ſumpſi mihi quaſdam tanquam θέσεις, quæ & πολιτικαὶ ſunt, & temporum horum, ut & abducam animum à querelis, & in eo ipſo, de quo agitur, exercear. Ea ſunt ejuſmodi: Εἰ μενετέον ἐν πατρίδι τυραννουμένης δ' αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πρακτέον, &c.

Contemplativa, &c. Has alii ſpeculativas appellant, Græci θεωρητικὰς, quòd ſolâ animi ratione explicari, & intelligentiâ ſoleant comprehendi. Ut: Anima ſitne natura aliqua. Et, eademne mortalis? Et mundusne non extiterit aliquo tempore? Item, ſitne ſiderum Muſica? Plinius, lib. 2. cap. 22. Item, ſintne Antipodes? Earum quæſtionum magnam copiam habent Scholaſticorúm παραδιατριβαί. cujus generis hoc eſt, An homo creari potuerit ἀναμάρτητος. & id genus alia innumera.

In iis contemplativis conſultationibus an ſit, quid ſit, quale ſit, quæri ſolet. Quintil. l. 3. c. 5.

An globoſum cœlum, &c. Priſcianus inquit: An pilæ formam habeat mundus.

An multi ſint mundi, &c. Quod nonnulli voluerunt. Vide Ciceronem de univerſitate. Unde Alexander, cum ejus comes Anaxarchus, ex auctoritate Democriti, mundos innumerabiles referret, Heu me, inquit, miſerum! qui nec uno quidem ſum potitus: ut recenſet Valerius, lib. 8. cap. 15. Vide Plutarchum, in Alexandri vita. Et Q. Curt. Vide Ciceronem, Tuſc. quæſt. Hinc illud Juvenalis:

Vnus Pellæo juveni non ſufficit orbis.

Sunt item Quæſtionum aliæ ſimplices; aliæ compoſitæ. Simplices, ut: An luctatione ſit exercendum, An declamandum. Compoſitæ,

ſitæ, ut: An luctatione exercendum, ſive agricultura. An declamandum ſit ex chartis, ſive memoriter, cum decora vultûs atque geſtûs moderatione.

Invadentibus Perſis, *&c.* Hiſtoria habetur apud Thucydidem. Et bellorum Lacedæmoniorum cum Perſis Oroſius meminit, libro 3. cap. 11. Plutarchus in vita Ariſtidis ſcribit, Lacedæmonios à Perſis trophæa retuliſſe.

Sparta, *&c.* Sparta, vel Sparte, fuit urbs Laconiæ, nullis ab initio muris cincta. Unde Ageſilaus percontanti, quam ob cauſam Sparta non circumdaretur muris, oſtenſis civibus; Hi, inquit, ſunt Spartana mœnia: ſignificans, nullo Reſpublicas munimento tutiores eſſe, quàm civium virtute. *Sparta, quæ etiã Lacedæmon.*

Dividitur Theſis, *&c.* Primùm, inquit, ingreſſus aliquis ad argumentationem vice exordii erit: inde excutiendi loci ſuaſoriarum, honeſti, utilis, facilis, neceſſarii, &c. Et ſi quid probabiliter contradici poſſe videatur, hoc ſuo loco refutandum erit. Poſtremo, brevi epilogo velut perorandum: auctore Moſellano.

IN EXEMPLUM.

Deis cœlum implevit, *&c.* Unde Cicero 1. Tuſcul. Quid? totum prope cœlum nonne humano genere completum eſt? &c. Divus Ambroſius, 32. quæſt. 1. Nuptiæ, inquit, terras replent; virginitas Paradiſum. At Varro putabat utile, ut ſe homines Diis genitos mentirentur. Vide Auguſtinum de Civitate Dei, lib. 3. cap. 4.

Æternitatem adinvenis, *&c.* Unde Plato *Fortitudo.*

de

de Legibus, quarto dialogo: Genus, inquit, hominum immortale hoc modo in ſempiternum perdurat, quòd filiorum filios relinquendo, nunc & idem ſemper per generationem immortalitatem adipiſcatur. Nefas autem eſt immortalitate ſe ipſum ſponte privare. Hac verò ex animo ille ſe privat, qui filios & uxorem negligit.

Succeſſione, &c. Hoc eſt, per diſceſſionem aliorum in aliorum locos. Etenim morientibus alii rurſus naſcuntur. Hinc Homerus homines arborum foliis comparavit. Vide Eraſmum in proverbio, Homo bulla.

Ad fortitudinem, &c. Cives enim ut liberos & uxores defendant, fortiter pugnant. Et Scipio, ultimo conflictu cum Annibale congreſſurus, milites adhortando, dixit; Adeſſe finem belli, in manibus eſſe prædam Carthaginis: ſi fortiter pugnaverint, reditum datum iri in patriam, ad parentes, liberos, conjuges, Penatesque Deos.

Providentiam, &c. Qua perſpiciunt parentes, quæ liberis bona, utilia, honeſtaque ſunt. Pars eſt enim prudentiæ, bonarum aut malarum rerum & utrarumque ſcientia: ut ait Cicero, ſecundo de inventione.

Temperantiam, &c. Hæc eſt firma animi, & moderata dominatio rationis in libidines, atque alios non rectos impetus: ut ait Cicero. Cujus partes Clementia, Continentia, Modeſtia.

Accuſatur voluptas, &c. Cicero ſecundo de Finibus ſcribit; maximas virtutes jacere dominante voluptate: quam malorum eſcam Plato vocavit, quod homines eâ, velut hamo piſces, capiantur. Et Architas Tarentinus

ait;

ait, Nullam capitaliorem peſtem hominibus à natura datam, quàm voluptatem! Cujus meminit Cicero de Senectute.

Si ergo, &c. Epilogus eſt hactenus dictorum; quæ ab honeſti partibus deduxit matrimonium laudando. Dividitur autem honeſtum in laudabile, & rectum. Hoc ipſum rurſus dividitur in juſtitiam, fortitudinem, prudentiam, modeſtiam. Vide Ciceronem 3. ad Herennium.

Calamitatum cauſa, &c. Unde Menander: Ὁ μὴ γαμῶν ἄνθρωπος, οὐκ ἔχει κακά. Qui non ducit uxorem homo, non habet mala.

Ἄλυπον ἕξεις βίον χωρὶς γάμου.

Id eſt, ſine dolore vitam tranſiges, ſi non duxeris uxorem. Matrimonium, ut Eraſmus *Matri-*
ait lib. 4. Apophthegm. comitatur perpetua *monii*
ſolicitudo, dotis exprobratio, affinium gra- *mala.*
ve ſupercilium, moleſta ſocrus, incertus liberorum eventus, jurgia, querelæ atque rixæ.

Juvenalis, Sat. 6.

Semper habet lites, alternaque jurgia lectus,
In quo nupta jacet: minimum dormitur in illo.

Agedum, &c. Fidei faciendæ gratiâ utitur inductione: & oſtendit, nullum vitæ genus eſſe, quod non ſuas habeat moleſtias. Sapienter Solon aiebat: Si in unum locum cuncti mala ſua contuliſſent, futurum, ut propria deportare domum, quàm ex omni miſeriarum acervo portionem alienam ferre, mallent: ut ait Valerius, lib. 6. cap. 2. Meminit Eraſmus, tertio Apophthegmatum.

Per grandinem, &c. Ut ſi de cœlo vel *Cœleſtiū*
arbores, vel ſegetes fuerint tactæ. Cœleſtis *injuria.*

autem

rum duo genera. autem injuriæ duo ſunt genera. Unum, quo tempeſtatem vocamus, in quibus grandine procellæ, cæteraque ſimilia intelliguntur quæ cum acciderint, vis major appellatur Alia ſunt illa, quæ ſilente cœlo, ſereniſque no ctibus fiunt, nullo ſentiente, niſi cum facta ſunt. Publica hæc, & magnæ differentiæ aliis rubiginem, aliis uredinem, aliis carbunculum appellantibus. ut ait Plinius, lib. 18. cap. 28.

Diſſolvunt naves, &c. Tempeſtatibus jactati, non ſtatim deſerunt navigationes; ſed mox reficiunt rates quaſſas, indociles pauperiem pati.

Laudantur, &c. Qui fortiter in prælio rem adminiſtrarant, ab imperatoribus laudabantur, atque fortitudinis præmia conſequebantur, coronas civicas, obſidionales, murales, vallares, caſtrenſes, ſtatuas, triumphos mortui etiam laudibus evehebantur. Quinimo, ut inquit Imperator Juſtinus, qui pro republica perierunt, per rerum geſtarum gloriam ſemper vivere intelliguntur: unde etiam patribus in excuſationibus tutelarum proſunt tanquam vivi.

Gaudent, &c. Lætantur, qui fortiter pugnando ſuccubuere. Sic Epaminondas, qui ſanguine & ſpiritu deficiens, Non finis eſt, inquit, vitæ meæ, ſed melius & altius initium advenit. Nunc enim veſter Epaminondas naſcitur; quia ſic moritur. ut ait Valerius, lib. 3. cap. 2.

Laborioſa res, &c. Unde illud Cynici Cratetis, Τέκνα πόνοι. Vide Eraſmum in proverbio: Optimum non naſci.

Labores ſolvit, &c. Hinc Metellus ille Numi-

Numidicus aſſeverabat: Nullas plerunque eſſe in matrimonio moleſtias: ſi quæ tamen accidere nonnunquam viderentur, parvas & leves, facilesque toleratu eſſe dicebat, majoribuſque eas emolumentis & voluptatibus obliterari, eaſdemque ipſas nunquam omnibus, neque naturæ vitio, ſed quorundam meritorum culpa & injuſtitia evenire. Vide Gellium, lib. 1. cap. 6.

Paſcit in ſenecta, &c. Juxta proverbium ἀντιπελαργεῖν, quod eſt, parentes ætate feſſos nutrire, mutuamque vicem rependere.

THESIUM EXEMPLA.

Primi argumentum tale eſt: Quòd non ducenda ſit uxor. Vbi Theſis contrariis Aphthonii locis tractata, ſtudio exercitii.

Cùm, juxta vetus proverbium; Ignis, mare, mulier, tria mala ſint; mihi plurimum deſipere videntur, qui ſe conjecerint in flammas, in fluctus, & in matrimonii calamitates. Hoc id ipſum diſſuadendi ſtudio cum primis Homerus ait: *Exordii formula.*

Vſque adeò nihil improbius, mulierequе pejus.

Et temporibus hodiernis ſtrenuè dant operam mulieres, ne Poëtarum grex vaniloquus omnino fuiſſe reputetur, qui feminâ nihil peſtilentius eſſe confirmarunt. Et mulierem omnem eſſe malam, perquam venuſtè ſignificavit Lacon quidam: qui cum uxorem duxiſſet perpuſillam; dicebat, è malis, quod minimum eſſet, eligendum. Quippe λύχνου ἀρθέντος γυνὴ πᾶσα ἡ αὐτή.

Non

Ab indignitate matrimonii.

Non eo inficias, matrimonium inſtitutu
à Deo; ſed ab eodem etiam adjectos tot labo
rum ſudores, tot moleſtias, denique dolores
inficias non eo. Et quod ab initio bonum era
jam vel temporum injuriâ, vel hominu
malitiâ factum eſt longè deterrimum, ut mu
to citius Plutonia regna cacodæmonibus re
pleat, quàm Diis cœlum.

A puſillanimitate.

Milites ignavi ſunt, & cor in pedes iis de
cidere ſolet, quibus domi ſunt uxores atqu
liberi. Etenim extra telorum jactus eſſe, & po
principia ſe continere laborant, id unum cu
rantes, ut integri maneant ac illæſi, ne, ſi fue
rint interfecti, relinquant viduas atque pu
pillos. Cæterùm qui paulo fuerint animo
ſiores, à ſuis objurgantur, juxta illud Pene
lopes:

Auſus es ô nimium, nimiumque oblite tuo-
rum, &c.

Ab injuſtitia.

Iniquos facit ad iram concitans conjugium.
Hæc ipſiſſima eſt officina rixarum, ut portus
tranquillitatis, cœlibatus. unde illud: Qui non
litigat, cœlebs eſt. Deinde, qui obſtricti ſunt
matrimonio, coguntur indies magnum in
uſus domeſticos ſumtum facere, ad uxores,
liberos, & familiam alendam. Et deficiente
crumenâ, per fas, perque nefas pecuniam
corradunt, ſecum aſſiduò dicentes:

Vnde habeat, quærit nemo, ſed oportet habere:
Lucrum pudori præſtat.
Et genus & formam Regina pecunia donat.
O cives, cives, quærenda pecunia primùm eſt:
Virtus poſt nummos.
Quantum quiſque ſua nummorum ſervat in
arca,
Tantum habet & fidei.

Prima

Prima ferè vota, & cunctis notiſſima templis,
Divitiæ ut creſcant, ut opes, ut maxima toto
Noſtra ſit arca foro.

Ut ait Juvenalis.

Quotusquisque eſt, qui non matrimonium contrahat, ut ſponſi, quod aiunt, vitam victurus, perfruatur voluptate, ac ſubeat in libidinem, curetque hoc unum, ut laſcivum interveniat illud: *Ζωὴ καὶ ψυχή.* *Ab intemperantia.*

Quis igitur matrimonium laudibus evehendum æſtimet, cum inferorum regna magis quàm cœlorum adaugeat, cum iniquos faciat, contineatque vitam obſcœnis plenam voluptatibus, ac earum venenatis illecebrarum præſtigiis incubans, adducat malorum, quod aiunt, Iliada, ut *γυναικῶν ὄλεθροι*, proverbio locum fecerint. *Epilogus.*

Sed ais: Quæ ſunt in matrimonio mala, ipſi fortunæ ſunt aſſignanda. *Contradictio.*

Id immeritò facis. Nam ſi viri cœlibes viverent, à plurimis afflictionibus liberi manerent, nunquam agricolæ aſſiduo tanto labore terram colere, nunquam genus omne cerdonum tanto ſudore diffluere, nunquam tantis periculis mercatores navigare cogerentur, ſi non querulis uxoribus atque liberis egentibus victum & amictum quærere compellerentur. *Solutio.*

Verè igitur divus Paulus de conjugatis inquit: afflictionem in carne ſunt habituri. & beatiores prædicat, qui hoc frænum non momorderint.

Sed viduarum & orborum, pupillorumque conditiones, morti, non matrimonio refers acceptas, & per hoc reſarciri dicis, quod per eam aufertur. *Contradictio.*

Eſto!

Solutio. Eſto! Mors tibi patrem eripit, novæ nupti[æ] vitricum reddunt. Sed hæc ipſa penſatio ipſi[ſ]ſima eſt Diomedis & Glauci permutatio, qu[a] pro perca ſcorpius accipitur, pro chariſſim[a] matre datur noverca, ut rideatur, qui ad eju[s] tumulum fuerit lacrumatus.

Contradictio. Eſto! inquis. Sed tamen non laborioſ[a] res eſt matrimonium, cum laborum partici[]pes uxores ſunt viris ſolatio, & filii parente[s] ipſos omni malorum faſce levent, foveantque feſſos ætate.

Solutio. Sæpius moleſtant viros, quàm conſolantur, uxorum greges, quarum pauciſſimæ fideles, ut verè dictum ſit: Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem. Quod monet, uſque adeò non eſſe fidendum mulieri, ut etiam, ſi morientem videas, putes fingere. Et filiorum incertiſſimus eſt eventus. Longè plures dedecori ſunt parentibus, quàm ornamento. Qui, ut arietes, nutricationis mercedem perſolvunt, argento ſenes emungendo, turpiſſimisque facinoribus excruciando. ut Crates ille recte dixerit; τέκνα πόνοι, &c.

Concluſio. Ergo cum tot undique malorum fluctibus matrimonium impetatur, quis vel ſanæ mentis, ſolutus ab uxore, quæſiverit uxorem?

SECUNDUM EXEMPLUM,
continens, quòd ſenectus non ſit moleſta, nec onus Ætnâ gravius.

Theſis. Si vina vetera novis, quaſi de muſto & lacu hauſtis, præſtantiora judicamus; cur non ſenectutem juventâ meliorem, laudatuque magis dignam arbitramur: cùm ut illic omnia

defæ-

defæcata & ſalubria, ita hîc omnia immatura & gravia contemplemur eſſe?

Senectutem omnes ut adipiſcamur, ſolemus optare. Quod cùm ita ſit, iniquè faciunt, qui adeptam accuſant, ac in illa genuinum frangunt, quam divina Scriptura coronam dignitatis appellat, eam præcipuè, quæ reperietur in viis juſtitiæ. Proverb. 16. *A legitimo.*

In antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia proverbio nobilitata. *Seris enim venit uſus ab annis.* Hinc eſt, quod juventus olim cumulatum & circumſpectum honorem reddebat ſenibus. ut ait Valerius. Et Juvenalis: *Ab utili.*

Credebant tam grande nefas, & morte piandum,
Si juvenis vetulo non aſſurrexerat, & ſi
Barbato cuicunque puer; licet ipſe videret
Plura domi farra, & majores glandis acervos.

Nec difficilis adeò ſenectus eſt, neque tam moleſta, ſed tolerabilis & jucunda: quam tot rerum bene geſtarum præconia exornant, quam recordatio multorum tot benefactorum oblectat, quam denique gravitas, conſtantia, conſiliorum rationes, autoritas, & reverentia planè divinam efficiunt. *Ab facili.*

Prudenter inſtitutæ Reſpubl. ſolæ, quæ ſenum propria virtus eſt, prudentia conſervennr oportet. Etenim florentis ætatis eſt temeritas; ſenectutis, prudentia. Illâ civitates multas everſas; hac conſervatas eſſe, tot veterum exempla teſtantur. *A neceſſario.*

At ſenectus ipſa morbus, evocat à rebus gerendis, ac inutiles reddit. *Contradictio.*

Multò plura quàm juvenes, efficere poſ- *Solutio.*

ſunt

*In Cic. ex quo hic ſumtus eſt locus, legitur ſententia. ſunt ſenes, rerum ſtudiis aſſueti: quoru arma ſunt artes & virtutum exercitatione Nec viribus aut velocitatibus, aut celerita corporum magnæ res geruntur, ſed conſili auctoritate, atque * prudentia.

Objectio. Sed oblivionem inducit, memoriam mi nuit, vires adimit.

Solutio. Memoria perit, niſi exerceas. Prudent ergo ſenes, intentum animum tanquam a cum habentes, non langueſcunt, nec ſuccum bunt ſenectuti. Senibus ingenia manent, mo dò permaneat ſtudium & induſtria. Und Cato, Pythagoreorum more, exercendæ me moriæ gratia, quod quoque die dixerat, au dierat, egerat, commemorabat veſperi. H ſunt exercitationes ingenii, hæc curricul mentis. In his deſudans, atque elaborans corporis vires non magnopere deſiderabit. u ait Cicero.

Contradictio. Sed caret voluptatibus; ut rectè Horatiu dixerit:

Multa ferunt anni venientes commoda ſe-
cum,
Multa recedentes adimunt (Venerem,) convi-
via, luſus.

Solutio. O præclarum munus ætatis, ſiquidem i aufert nobis, quod eſt in adoleſcentia vitio ſiſſimum. Omnem malorum eſcam volupta tem eripit, & libidines pecuniæ animis exi mit, ac inſtillat vera pectoris dona. Porrò ni hil peſtilentius voluptate, at nihil præſtabi lius ratione. Hanc fovet ſenectus, illam au tem expellit.

Contradictio. At ſunt moroſi, & anxii, & iracundi, & difficiles ſenes; ſi quærimus, etiam avari.

Solutio. Sed hæc morum vitia ſunt, non ſenectutis.

At

At moroſitas tamen, & ea vitia, quæ dixi, habent aliquid excuſationis. Vide Ciceronem, in Senect.

Sed appropinquatio mortis eſt; quæ certè à ſenectute non poteſt longè abeſſe. *Contradictio.*

O miſerum ſenem! qui mortem contemnendam eſſe in tam longa ætate non viderit. *Solutio.* O infelicem Chriſtianum, qui mortem metuit, ac non potiùs cum Paulo dicit: Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto! Quid enim hæc vita commodi, quid non potiùs laboris habet? Cur in malis, & non potiùs in bonis, omnia, quæ ſecundùm naturam fiunt, habentur? Quid eſt autem tam ſecundùm naturam, quàm ſenibus emori, quod idem contingit adoleſcentibus, adverſante & repugnante natura? Itaque adoleſcentes mori ſic mihi videntur, ut cùm aquæ multitudine vis flammæ opprimitur: ſenes autem, ſicut ſua ſponte nullâ adhibita vi conſumtus ignis exſtinguitur. Et quaſi poma ex arboribus, ſi cruda ſunt, vi avelluntur; ſi matura & cocta, decidunt: ſic vitam adoleſcentibus vis aufert, ſenibus maturitas.

Finem dicendi faciam, nihil ambigens, quin judicaturi ſitis, digniſſimam eſſe laudatu & amplexu ſenectutem, cum ea rebus gerendis conſilia ſuppeditet, prudentia valeat, autoritate polleat, reverentiâ præluceat, omnium denique malorum liberationem maturitatis naturalis beneficio ſubminiſtret. *Concluſio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

TERTIUM EXEMPLUM THESEOS, *continens, divitias non eſſe ſummum bonum.*

Exordium. Qui ſententias iniquas defendendas ſuſcipiunt, mendacia verborum lenociniis fucare ſolent, & morbido ſermoni exquiſita adhibere medicamenta. Quorum in numero ſunt; quos non pudet aſſerere, Summum bonum divitias, & ſolum divitem eſſe beatum. Contrà, qui veritatem, cujus eſt ſimplex oratio, amplectuntur, non in divitiis, ſed potiùs ſummum in virtute bonum collocant. Etenim perpendunt, opum affluentia non beatos, ſed magis infelices reddi, cùm maximæ ſolicitudines, atque calamitates inde ſoleant provenire. Namque ut Juvenalis inquit:

Ex Hor.

Sed plures nimiâ congeſta pecunia curâ
Strangulat, & cuncta exſuperant patrimonia cenſus.
Pauca licet portes argenti vaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus, gladium, contumque, timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis umbram, &c.

Spartā quid perdiderit. Et quid aliud olim Lacedæmonios perdidit, quàm pecuniæ cupiditas? Qui oraculo reſponſum acceperant, tum demum vincendam eſſe Spartam, cùm aurum & argentum in pretio cœpiſſent habere. Accedunt alia, quæ licet per ſe videantur leviora; aut infirmiora; tamen turbâ valent, atque confirmant, divitias malis plurimis tentari, ſtultitiâ regi, puſillanimitate enervari, libidine cor-

rumpi, ac injuſtitiâ denique profanari. Nam quotusquisque divitum eſt, qui non fortunâ ebrius, arroganter & confidenter loquatur & agat, opibus ſcilicet fretus, ut inde natum proverbium: Ἀργύρου κρῆναι λαλοῦσι. Argenti fontes loquuntur. Quod notans Horatius: Mecum, inquit, contendere noli, Stultitiam patiuntur opes. Quotusquisque eſt, qui non tumultu quopiam ſuborto, aut bellis ingruentibus in morem galli cujuspiam (ut aiunt) trepidet, atque magis ſibi theſaurisque ſuis, quàm Reipublicæ velit conſultum. Quotusquisque, qui non plura, quo plura poſſideat, aſſiduò petat?

Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit.

Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops,
Nec ſitim pellit niſi cauſa morbi
Fugerit venis, & aquoſus albo
Corpore languor.

Quotusquisque, quem non divitiæ ad ge- us omne turpitudinis inflamment, luxu re- olvant, funditusque perdant, ut multo plu- es crapulâ, nimiâque libidinis enervatione redantur perire, quàm gladio? Quis igitur ivitias ſummum bonum vocet, & non potiùs iquitatis appellet Mammona, cùm illæ ſtul- s, infelices, effœminatos, avaros, & perver- s reddant; ut facilius ſit camelum per fo- men acus transire, quàm divites in regnum ei ingredi?

At divitiæ afferunt gloriam, parant ami- s, paupertas contemtos facit. *Contradictio.*

In pretio pretium nunc eſt, dat cenſus honores,

——— *Pauper ubique jacet.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Nil habet infelix paupertas durius in ſe,
Quàm quòd ridiculos homines facit, &c.

Contradictio. Sed quam opes pariunt, fluxa eſt gloria: & ollaris, quæ χύτρας φιλία dicitur, amicitia nihil aliud eſt, quàm adulatio.

Donec eris felix, multos numerabis amicos:
Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.

Solutio. Nec ad veram gloriam via recta contendentes impedit paupertas, ſortita ſapientiam. Nonne Cicero, nonne complures alii pauperes ab initio conſcenderunt ad ſummum gloriæ culmen, ita ſtudiorum honeſtiſſimorum cultu provecti, ut majoribus omnibus ſuis virtute præluxerint?

Contradictio. Eſto! Verùm, ut ait Juvenalis Satyr. 3,

Haud facilè emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi.

Solutio. Deſidiâ torpentes non emergunt, ſed qui per honeſtos labores ad ſumma nituntur. Reſpice Cleanthem, qui, licet obtuſi tardiorisque fuerit ingenii, adeóque pauper, ut tempore nocturno cogeretur in hortis aquas haurire, quo poſſet interdiu ſtudiis liberalibus operam impendere; tamen ad ſummum eruditionis & honoris faſtigium pervenit, conſecutusque eſt tantas facultates, ut alium, ſi voluiſſet, Cleanthem alere potuiſſet. Vide Laërtium Diogenem lib. 7. Quam matrem Euripides, aut quem patrem Demoſthenes habuerit, ipſorum quoque ſeculo fuit ignotum. Alterius autem matrem olera; alterius patrem cultellos venditaſſe, omnium penè doctorum literæ loquuntur. Sed quid aut illius Tragica, aut hujus oratoria clarius? ut ait Valerius Maximus, lib. 3. cap. 4.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Sed inopiâ preſſos homines ad varia deſignanda flagitia paupertas impellit, ut per fas & nefas vitæ ſubſidia quærere cogantur. *Contradictio.*

Nihil repugno, ſi mali intelligantur, quorum cordibus illud fixum perſonat: Lucrum pudori præſtat. quod Græci dicunt, Κέρδος αἰσχύνης ἄμεινον. Sin boni, reluctor; cum ii longè ſatius ducant rei jacturam facere, quàm famæ, ſimul ac animi diſpendium. Quin potiùs, ad omnia ſcelerum genera rapiuntur ipſi divites; nec divitiæ ſemper optimis contingunt. ut Homerus rectè dixerit: *Solutio.*

Ζεὺς αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισι

Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ.

Multo facilius pauperes criminum occaſiones fugere poterunt, quàm divites, cùm deſint illis opes, irritamenta malorum: his autem opus ſit multis præceptis, ut bene & honeſtè vivant. ut Diogenes rectè paupertatem αὐτοδίδακτον appellaverit.

Ergo non in divitiis, unde malorum (ut aiunt) mare profluit; ſed potiùs in virtute, ſummum eſt bonum collocandum. *Concluſio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

DE LEGISLATIONE.

Quæ Græcè νόμου εἰσφορά.

CAP. XIV.

Legis quoque inductionem quidam exercitamentum eſſe putaverunt. Eſt enim propemodum tota cauſa, non tamen omnia quæ in cauſa ſunt, intra ſe continens. Adfert perſonam quidem, ſed incertam, & non omnibus notam. unde & in conſultationis magis eſt parte, quàm cauſæ. Quatenus enim figuram in ſe habet perſonæ, ſuperat conſultationem; ſed quà definitionem non habet, minor eſt cauſâ. Eſt autem duplex legis inductio. Confirmatio poſitæ legis, atque confutatio. Lex autem eſt inventio, & donum Deorum, communis inſtitutio civitatis, & correctio utrinque erratorum. Diviſio autem inducendæ legis eſt iſta: Tractabis eam capitibus eiſdem, quibus negotialem: Legitimo, juſto, utili, poſſibili. Prooemion facies; poſt prooemion ſubjicies contrarium: hinc capitibus prædictis utêris. unde & hoc exercitamentum à cauſa differt.

Quid ſit lex, vide l. 2. ff. de leg.

EXEMPLUM, CONTINENS

accuſationem legis, jubentis adulterum in ipſo adulterio deprehenſum interfici.

Prooemium. Nec mihi videtur per omnia lex iſta laudanda; nec rurſus, quòd hoc modo lata, ſit prorſus reprehendenda. Quod enim pœnam adulteris decernit, laudo planè: quod verò Judi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Judicum ſententiam non exſpectat, culpandum certè videtur. Si namque largitionis metu, ne qua Judices corrumpantur, judicia prævenit, ſuſpicax nimirum eſt, & iniquæ nimium erga judices mentis: ſin autem juſta judicare vos, quemadmodum facitis certè, arbitratur, iniquum eſſe conſtat, ſi lex Judices quidem laudet, tollat autem judicandi poteſtatem.

Aliæ ſanè leges, quæcunque demum eæ ſunt, & quacunque ratione perlatæ, diſcrepant fortè ab alicujus civitatis legibus, ſed & alterius rurſum legibus conveniunt: hæc autem ſola lex omnibus ſimul repugnat civitatum, inſtitutis. Videmini autem mihi multo rectius de hac lege cognituri, ſi omnia recenſeatis conſulta veſtra, atque decreta. Duces bellorum, Sacerdotia, Plebiſcita, omniaque adeò, quæ circa rem militarem pertinent, Judicum ſubeunt diligentiam, fitque dux ille, quem Judex conſtituit; ſacrificat, qui Judici videtur; juſtumque decretum eſt, quod populi ſententia perrogatum eſt. Victores quoque præmia non accipiunt bellorum, niſi judicata. Quomodo ergo non abſurdum eſt, omnia judiciorum arbitrium exſpectare, ſolam verò præſentem legem Judicum ſubterfugere cognitionem. *Contrarium.*

Sanè, inquit. Sed magnæ ſunt mœchorum injuriæ. *Contradictio.*

Quid autem? homicidarum ſcelera nonne ſunt graviora? anne proditores aliis ſceleſtis minores arbitramur? anne ſacrilegi proditoribus pejores ſunt? Attamen in his criminibus deprehenſus Judicum examini ſubjacet; neque proditor pœnas dat, niſi decernente *Solutio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

nente Judice: neque perimitur ſicarius, niſ eo, qui accuſat, coarguente delictum: nequ qui numinibus dicata præripuerunt, puniuntur, antequam Judex admiſſum cognoveri ſcelus. Nonne ergo iniquum eſt, majora, judicum vindictæ reſervari, neque quicquam eorum criminis loco, niſi judici liqueat, æſtimari, ſolùm autem adulterum ſine cognitione interfici? quem in primis, quia levior in eo, quàm in cæteris, culpa eſt, Judicum examini ſubjicere oportuit.

Contradictio. At quid refert, inquit, occidam adulterum an Judicibus tradam, ſi utraque via morte pœnas luet?

Solutio. Quantum inter Tyrannum ac legem, inter popularem ſtatum ac unius principatum differt, tantum iſta inter ſe diverſa ſunt. Tyrannus enim unumquemque pro libidine ſua perimit: leges autem convictum juſtè occidunt. Et populus diſceptatione omnia atque contentione tractat, quo ſint explicatiora omnia: at rerum dominus etiam indicta cauſa occidit. Contra, populus & lex indictâ cauſſâ non occidit; ſed omnia ab rerum Dominis & Tyrannis diverſa facit. Quid ergo? multumne intererit occidere adulterum, vel Judicum ſententiis puniendum tradere? Ad hæc quoque, qui per ſe adulterum occidit, ſe ipſum arbitrum pœnæ admiſſi ſceleris facit: qui verò judicibus tradit ipſum, penes illos vult eſſe poteſtatem, jusque animadvertendi. Neminem igitur dubitare crediderim, quin æquius ſit, ejus qui accuſatur, arbitrium eſſe apud Judicem, quàm apud accuſatorem. Quinetiam qui ſuo arbritratu adulterum occidit, alterius rei gratiâ occidere ipſum,

ipſum, adverſum ſe ſuſpicionem relinquit: at, qui judicio exhibet, ſolum juſta ſectari, præſentiusque ſceleris dolorem videbitur ulciſci.

Eſto, inquis, ſed graviores dabit pœnas ſubitò peremtus; quoniam, ſi ad Judices deferretur, illam temporis intercapedinem pro lucro haberet. *Contradictio.*

At contra porro habebit, ſi Judicibus ſubjicietur. Etenim judicio deſtinatus acerbiorem vitam exiget. Nam qui pœnam exſpectat, graviora ſupplicia, quàm ſi illam fuiſſet illico paſſus, ſentit. Quippe pœnæ dilatio pœnæ videbitur additio, morieturque ſæpe, qui jam pro mortuo habitus eſt, exſpectationemque ſuſtinebit morte duriorem. At, qui occiſus de improviſo adulter, non dolet, ſenſumque mortis pœnæ celeritas aufert: inſenſibilis enim eſt exitus, qui antequam exſpectetur, contingit. Mors autem ſæpius exſpectata, poſtquam ſemel illata, pœnas exſpectatione adauget. Age verò, ſi libet, conſidera hæc, conferque invicem. Ille per ſe ipſum occidit adulterum, nullumque facit ultionis ſuæ teſtem; alius Judicibus tradit, multoſque adhibet ſupplicio ſpectatores: acerbior haud dubiè ultionis modus, quicunque eſt oculis plurium ſubjectus. Et optabilius alioquin adulteris utcunque fuerit occultè perire, opinionem apud pleroſque relicturis, inimicitiarum cauſa eſſe occiſos. Convicto autem apud Judices crimine, indubitatam jam reus, & nullis obnoxiam interpretationibus pœnam ſubibit. Itaque, plurimum intereſt, adulter an occultè trucidetur, an Judicibus tradatur afficiendus ſupplicio. *Solutio.*

Contradictio. *Solutio.*

Res atrox eſt adulter, omnium ſcelerum magnitudinem ſupergreſſus.

Coarguatur ergo prius, quàm occidatur: judiceturque potiùs, quàm pœnas ante cognitionem incerto crimine, indictâque causâ, luat. Quodſi publicè necabuntur adulteri, certiorem facient procreationem, neque quisquam, cujus ſit filius, deinceps dubitabit, ubi paterni nominis inſidiæ, adulteria, fuerint ademta. Itaque, cùm ſit adulterium publica quædam rerum naturæ injuria, publicâ quoque ſententiâ plectatur. Vereor enim, ne adulter ſecreto occiſus, multos poſt ſe alios relinquat. Nam, quia, cur occidatur, neſcitur; ejus improbè facta multi imitabuntur. Sic ejusmodi pœna non adulterii finis, ſed exordium erit.

SCHOLIA.

Legislatio.

Legislatio, &c. Alii promulgationem legis appellant. De qua ſic Quintilianus lib. 2. c. 4. Legum laus & vituperatio jam majores, ac propè ſummis operibus ſuffecturas, vires deſiderant: quæ quidem ſuaſoriis, an controverſiis, magis accommodata ſit exercitatio, conſuetudine, & jure civitatum differt. Apud Græcos enim lator earum ad Judicem vocabatur; Romanis pro concione ſuadere, ac diſſuadere, moris fuit.

Lex inventio Deorum, &c. Demoſthenes in Ariſtogitonem, oratione priore, Πᾶς, inquit, ἐςὶ νόμος εὕρημα καὶ δῶρον θεῶν· δόγμα δ' φρονίμων ἀνθρώπων. id eſt, Omnis lex inventum ac munus Deorum eſt; Decretum, prudentium hominum. Cic. Philipp. 10. Lex, inquit,

inquit, nihil aliud eſt, niſi recta, & à numine Deorum tracta ratio, imperans honeſta, prohibensque contraria. Idem 1. de Legibus. Lex, inquit, eſt ratio ſumma inſita à naturâ, quæ jubet ea quæ facienda ſunt, prohibetque contraria.

Quibus negotialem, &c. Cicero 2. de Inventione, duas generales conſtitutionis partes facit: Juridicialem, ac negotialem. Hanc ait in ipſo negotio juris civilis implicitam controverſiam habere. In ea autem quæritur; juſtum ſit, an injuſtum? utile, an inutile? ut ait Marcus Fabius Victorinus.

IN EXEMPLUM.

Nec mihi, &c. Solon conſtituit, fas eſſe deprehendenti mœchum interficere in ipſo adulterio. Et 9. de Legibus Plato ſanxit, Adulteram deprehenſam impunè occidi à viro poſſe. Idem cenſuit Cato, cujus meminit Gellius. Et Auguſtus legem Juliam tulit, gladioque juſſit in adulteros animadverti.

Judicum ſententiam non exſpectat, &c. Non licet, inquit, adulterum occidere, niſi Judicum ſententiis damnatum. Et Valerius Publicola tulit legem, qua neminem licebat indictâ causâ necare.

Diſcrepant, &c. Civitatibus, inquit, aliis aliæ ſunt leges. Eſt proverbium: *Lex & regio.* Sed quæ ſunt aliis contrariæ, cum aliis conveniunt. Atqui lex de occidendis indictâ cauſâ adulteris, diſcrepat ab omnibus.

Duces bellorum, &c. Inductione vel enumeratione utitur. Imperatores, inquit, populi, Judicum atque magiſtratuum ſuffragiis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

creati, bella gerunt, & cum hoſtibus manum conſerunt. Et capitale apud Carthaginenſes erat, ſi quis injuſſu populi pugnaſſet infeliciter. Unde Annibal amiſſæ claſſis pœnas dare timens, offenſam aſtutiâ mirè avertit. Vide Valer. lib. 4. cap. 3.

Plebiſcita, &c. Vide Gellium, libro decimo, cap. 20.

Qui pœnam exſpectat, &c. Multo gravior exſpectata, quàm illata mors eſt. Quippe certi ſupplicii dilatio pœnam adauget. Unde Ovidius, 1. de Ponto:

Et gravior longâ fit mea pœna morâ.

Et tertio:

Mitiùs ille perit, ſubitâ qui mergitur undâ,
Quàm ſua qui liquidis brachia laſſat aquis.

Finis optandus. Unde rex Macedonum Philippus ſubitam mortem lentæ præpoſuit. Qui cùm interrogaretur: Quis homini finis maximè optandus eſſet? reſpondit: Qui ſubitus & celer inopinato ferro poſſit accidere. Vide Oroſium, lib. 3. cap. 14. Et Julius Cæſar ſubitam ac celerem exoptavit mortem; ut ſcribit Suetonius Tranquillus.

EXEMPLA.

Confutatio Legis:

Lex Roſcia. *Roſciæ*, qua Roſcius Otho cavit, ne quis in ordine equeſtri ſpectacula videret, niſi haberet ſeſtertia quadraginta.

Talionis. *Talionis*, & ejus, quæ jubebat corpus diſſecari ejus, qui multa creditoribus deberet, nec eſſet ſolvendo. Gellius lib. 20. cap. 1.

Con-

Confirmatio Legis

Cinciæ, quam Cincius tulit: quâ cavebatur; ne quis ob cauſſam orandam pecuniam acciperet, aut donum. Cujus ſuaſor Q. fuit Fabius admodum ſenex; ut ait Cicero in Catone Majore. *Cinciæ.*

Sumtuariæ, de qua Gellius, lib. 2. cap. 24. *Sumtuaria.*

Fuſiæ; qua malis ac pernicioſis legibus reſiſtebatur. *Fuſia.*

Voconiæ; quam ſuaſit M. Cato: ut ait Cicero in Senect. Vide Gellium, lib. 17. cap. 6. *Voconia.*

Oppiæ; quam tulit M. Oppius, ne mulieres ſuperfluo ornatu uterentur; neve pilentis, id eſt rhedis penſilibus, veherentur. vide Livium in princ. 3. lib. belli Macedonici. *Oppia.*

EXEMPLVM CONFIRMATONIS *legis Oppiæ.*

M. Oppius, Tribunus plebis, fuit ſummæ procul dubio prudentiæ vir. Qui publici magis commodi quàm gloriæ privatæ ſtudioſus, hanc utiliſſimam omnibus imperiis legem tulit, à ſuo nomine dictam Oppiam. *Exordiũ à legiſlatoris encomio.*

Quæ ſi, juxta M. Fundanii & L. Valerii ſententias, abrogaretur, omnibus aliis legibus repugnaretur, quæ volunt, in repub. vivendi rationem honeſtam conſervandam eſſe, non ſuperbiæ, ſed virtutum ſtudia ſemper excolenda. *A contrario.*

Quæ per ſuperfluos mulierum ornatus contaminari, imò perditum iri, quis non videt? *A manifeſto.*

videt? Etenim cultu nimio conſpicuæ fœminæ non ſolùm in ſe convertunt virorum oculos, ſed etiam animos in libidinem rapiunt. Illecebroſo enim nuptarum amictu pellecti viri, nitorem admirantur ac ſequuntur, donec telo jecur ictum findatur, pudicitiæque fiat naufragium. Rectè igitur Jeſus Syrach: Averte, inquit, faciem tuam à muliere comtâ; & ne circumſpicias ſpeciem alienam. Propter ſpeciem mulieris multi perierunt; cùm autem (ut proverbio dicitur) ex aſpectu naſcatur amor, aiunt Democritum ſibimet oculos ademiſſe tanquam omnium malarum cupiditatum autores. Cujus meminit Gellius, lib. 10. cap. 17.

A legitimo. Quodſi reliquæ leges, quæ maximam Reipublicæ utilitatem adferunt, ſanctè conſervantur, contra earum placita fuerit, eam è medio tolli, quæ cum optimis ſentiens Reipublicæ ſtatum incorruptum conſervat, ac illuſtrat,

A juſto. Liciniam, vel Æmyliam legem, qua frugalitas exigebatur, admiſit ordo Senatorum ac Tribunitia poteſtas: quanto juſtius eam admiſerint, quæ modeſtiam introducit, & ſuperbiam, omnium malorum radicem, explodit?

Ab utili. Nulla res uberiora commoditatis bona poterit ad Reipublicæ ſtatum immaculatum conſervandum importare, quàm lex Oppia; quæ libidinem, faſtum, ac omnem inſolentiam intolerabilem reprimit mulierum, quarum mala tot proverbiis locum fecerunt. Quæ, quo minus habent mentis, tanto inhoneſtis voluptatibus ſunt addictiores. Quantum autem ruboris civitatibus omnibus mu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

lieres turpiter ac impotenter ſeſe gerendo incurrunt, tantum laudis afferunt graviter punitæ: quemadmodum illæ, de quibus olim Senatus Romanus juſtâ ſeveritate mandaverat Spurio Poſthumio, & Q. Martio Philippo Coſſ., ut de iis, quæ ſacris Bacchanalium inceſtu uſæ fuerant, inquirerent, & in omnes intra domos cognatas animadverterent, damnarentque. Multæ igitur damnatæ fuerant: latéque patens opprobrii deformitas, ſeveritate ſupplicii emendata. ut ait Valerius, lib. 6. cap. 3.

Contradictio. Sed ais: fœminis olim vini uſus fuit interdictus. Verùm ne triſtis earum & horrida pudicitia, ſed eleganti ornatûs genere ornata eſſet, indulgentibus maritis, & auro abundanti, & multâ purpurâ ſunt uſæ.

Solutio. Eſto! Sed auctore Valerio, tunc nulli ſubſeſſores alienorum matrimoniorum occulti metuebantur, ſed pariter & videre, & aſpici mutuo pudice dabatur: nunc alii ſunt mores, alia tempora.

Concluſio. Non opus eſt pluribus verbis, cum Oppiam legem approbatu digniſſimam eſſe conſtet: utpote omnis luxuriæ atque ſuperbiæ expultricem, omniſque contrà pudicitiæ atque modeſtiæ conſervatricem.

SECVNDVM EXEMPLVM *confirmationis legis; Quæ jubet, ut liberi parentes alant, aut vinciantur.*

Hujus legis meminit. Cùm nihil tam ſanctum ſit, quod non aliquâ ſoleat impiâ temeritate violari; ſapienter promulgata lex eſt, quæ licentioſam filio-

Quint. l.7. c.7. rum in parentes injuriam coërceat, ac pieta-tem, quæ, ut Cicero ait, fundamentum eſt o-mnium virtutum, ſanctè colendam atque con-ſervandam velit; jubens ut liberi Parente alant; aut vinciantur.

A convenienti. Quid autem naturæ, quam optimam (ut Cicero ſcribit) ducem & tanquam Deum ſe-qui debemus, tam conſentaneum fuerit, quàm eos, unde vitam accepimus, venerari confectoſque ſenio, & omni ope humanâ deſtitutos, beneficiis proſequi, atque nu-trire?

A legitimo. Hoc ipſum Lex divina requirit, ac jubet, ut parentes honoremus. Exod.20. Item. Si qua vidua liberos ac nepotes habet, diſcat pri-mùm propriam domum piè tractare, & vicem rependere majoribus. 1. Tim.5. Quippe Diis parentibus ac magiſtris non poteſt æquivalens reddi. ut ait Ariſtot.2. Ethic.

A juſto. Quid enim juſtius, quàm ſi parentes à te mutua caritatis & beneficiorum officia per-ceperint? juxta proverbium:

Ἀντ' ἀγαθῶν ἀγαθίδας.

Iniquiſſimum enim habetur, iis, qui noſtra causâ tot moleſtias atque labores perpeſſi ſunt, malam gratiam referre, ac arietum mo-re, nutricationis mercedem perſolvere, hoc eſt, pro benefactis maleficium reponere. Quod tam atrox crimen eſt, ac deteſtabile, ut ju-ſtiſſimè pari quadam vindictâ parentum ac Deorum violatio ſit expianda.

Ab utili. Vix ullum Dei præceptum invenies, quod promiſſionis divinæ præmium habeat adjun-ctum, præter illud, quo parentes honorare jubemur. Exod. 20. Ubi Deus omnipotens promulgatâ lege pollicetur longam vitam

atqu

atque cœleſtem benedictionem iis, qui parentes amore, beneficiiſque fuerint proſecuti. Quod idem docet Eccleſiaſticus, cap. 3. Qui honorat patrem ſuum, jucundabitur in filiis: & in die orationis ſuæ exaudietur. Qui honorat patrem ſuum, vitâ vivet largiore: & qui obedit patri, refrigerabit matrem. Qui timet dominum, honorat parentes, & quaſi dominis ſerviet his, qui ſe genuerunt.

Contradictio. Honorare quidem parentes, aſſurgere, & caput aperire poſſum, ſed nihil dare; cùm ipſe rerum mearum indigeam, atque nôrim, quàm ſit mihi curta ſupellex.

Solutio. Rectè Plutarchus inquit, Λιμῷ γὰρ οὐδὲν ἐστιν ἀντειπεῖν ἔπος. Hoc eſt, Contra famem nulla contradictio. Non officioſus orationis fucus inopiam parentum tollit, ſed compenſatio beneficiorum, & adminicula; qui verbo tenus amici ſunt, non amici, ſed adulatores habentur. Unde Eccleſiaſticus: In opere, inquit, & ſermone, & omni patientiâ honora patrem tuum; ut ſuperveniat tibi benedictio à Deo. Et S. Johannes: Filioli mei, ne diligamus verbo, neque linguâ; ſed opere, & veritate.

A neglecta pietatis incommodo ſequente. Videmus, hoc vulgo contingere ſolitum, ut qualis quiſque fuerit in parentes, tales experiatur in ſe liberos. Exemplo ſit ille, qui cum à filio crinibus pertaheretur, ventumque eſſet ad domûs limen: Deſine, inquit, fili; nam & ego patrem hucuſque. Et accuſatus ille, quòd patrem pulſaſſet, hoc modo defendit impium facinus. Et ille, inquit, patrem ſuum verberavit; & hic, oſtenſo filio, me verberabit, poſtquam adoleverit. Primus juxta Ambroſii ſententiam pietatis gradus eſt iſte, ut

quos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

quos auctores vitæ voluit eſſe Deus, honores obſequiis, abſtineas contumeliis. At qui contemſerit aut maledixerit patri, atque matri, exſtinguetur lumen ejus in mediis tenebris;& oculum ejus corvi juxta flumen effodient. Proverb 20. & 30.

A poßibili, & facili. Nec res ardua, neque dura factu, parentes venerari, atque alere; cum filiis corpora integra, ſana, ac robuſta ſint à Deo conceſſa, quo poſſint imbecillibus victum quærere: nec ætate confecti multa requirunt, cùm effœtorum emarcuerint vires, cùm edendi cupiditas abſumta, cùm ademta voluptas atque luxus, cùm denique natura, maximè ſenum, paucis contenta ſit. Reſpice Pollionem Romulum, qui centeſimum ingreſſus annum, non magno ſumptu, ſed exiguis impendiis corporis vigorem ſervaſſe legitur, intus mulſo, foris oleo.

Contradictio. Valde moleſtum eſt, illos fovere, qui faſtidioſi ſunt, ac nauſeoſi: quibus edentulis gingivâ frangendus panis inermi; ut ait Juvenalis.

Solutio. Iſta vox bovis eſt; non hominis. Quodſi rationis expers ciconia parentes non averſatur, neque faſtidit, ſed defectos ſenectâ viciſſim alit,& volandi impotentes humeris geſtat, ut inde natum ſit proverbium Ἀντιπελαργεῖν: quid tu feris immanior, mutuam officii vicem gravaris rependere, maximè nutricandi fovendique eos, à quibus aliquando fueris enutritus?

Contradictio. Sed admodum eſt difficile, eos alimentis ſuſtinere, qui moroſi, inutiles, deliri ſunt & iracundi, ut Sophoclis filii patrem meritò videantur accuſaſſe, &c.

Paren-

Parentum mores & vitia noveris ; non oderis. Illud officii tui ſcias eſſe, pietatem colere, legibuſque ſacris obtemperare. Suſcipe igitur ſenectam patris tui, & non contriſta. Si defecerit ſenſu, veniam da; & non ſpernas eum in virtute tuâ. Eccleſiaſtic. 3. Quod ſi feceris, ad fortunatam cum laude ſumma pervenies ſenectutem: quam Bion ille Boryſthenites malorum appellavit portum, eoque properandum omnibus malorum finem ſperantibus. *Solutio.*

Sanè quidem! ſed quis tam pius eſt, qui poſſit æquiore animo ferre tot moleſtias atque labores nutriendi eos, quorum bis puerorum ſenum paupertas ſordida, atque miſeriæ, queant alicui horrorem incutere? *Contradictio.*

Non diffiteor, egenorum ac ſenum parentum horridam atque miſeram conditionem eſſe, ut Diogenes percontanti; quid eſſet in vita miſerrimum? reſpondit: Senex egenus. Atqui tu veræ pietatis adfectu flagrans, omne tædium devorabis, cunctoque præſidio deſtitutos ſuffulcies, quem olim te parentes genuerunt, futurum ſenectutis ſuæ baculum, ſolatium vitæ, & ſpem poſteritatis. Admodùm piè quondam illa fecit Ethnica fœmina, quæ patrem, cuſtodiæ traditum, jam ultimæ ſenectutis, velut infantem, pectori ſuo admotum aluit: ut ait Valerius, lib. 5. cap. 4. *Solutio.*

Sed, inquis, Mihi uxor alenda, liberi, numeroſa familia, idque in tanta annonæ gravioris caritate, ut nihil ſit reliqui, quod parentibus impertiri poſſim. *Contradictio.*

Nemo requirit, ut liberalitatis tuæ benignitas major ſit, quàm facultates. Quomodo potueris, ita miſericors eſto. Si multum tibi *Solutio.*

fue-

fuerit, abundanter tribue; ſi exiguum, parciùs: ut Tobias docuit. Quod ſi juxta S. Jacobi ſententiam, is, qui nullâ caritate præditus fratrem oderit, homicida eſt: item, qui viderit egentem, & ab eo clauſerit viſcera ſua, reus habetur ejuſdem criminis: quanto magis erit is homicida, imò parricida, qui parentes inediâ contabeſcere, ac rerum inopiâ marceſcentes, perire ſuſtinuerit? In quod bipedum nequiſſimorum hominum genus ſapientes olim viri ſupplicium excogitarunt ſingulare, ut quem ipſa natura in officio retinere non potuiſſet, is magnitudine pœnæ maleficio ſummoveretur. Inſuebatur enim parricida culeo, cum cane, gallinaceo, viperâ & ſimiâ, & inter eas ferales anguſtias comprehenſus, in vicinum mare vel amnem projiciebatur. Etenim ei repentè cœlum, ſolem, aquam & terram ademerunt; ut qui eum necaſſet, unde ipſe natus eſſet, careretque iis rebus, ex quibus omnia nata eſſe dicuntur. ut ait Cicero pro Roſcio Amerino.

Concluſio. Ergo, quibus pietas eſt curæ, promulgatam de parentibus alendis atque ſuſtentandis legem tuebuntur, atque conſervabunt; cum multarum virtutum, atque præmiorum divinorum fons ſit uberrimus, & origo.

TERTIVM EXEMPLVM

comprobationis legis: quâ apud Helvetios cavetur, ne quis invitatione ad bibendum urgeatur.

Autore Petro Moſellano.

MVlta quidem præclarè in ſua ditione inſtituunt fortiſſimi libertatis ſuæ defenſores

res Helvetii; ſed nihil præclarius, nihil laudabilius, nihil Reipubl. utilius, quàm quod ab illis nuper ſcitum eſt. Nam, cùm per ebrietatem paſſim peccari viderent: ut aditus ad id vitii omnes præcluderent, in ſua ditione ſtatuerunt, ne cui deinceps alios, vulgarium iſtarum invitationum prætextu, ad ebrietatem ſolicitare impunè liceat. Quid autem per Deum immortalem, aut honeſtius, aut præclarius temperantiâ atque omnis vitæ moderatione? Imò, quid ſine hac vel in civitatum Curiis, vel populi concionibus, vel principum aulis, rectè aut conſulitur, aut conſultum facto præſtatur? Sed hæc in perverſa illa bibendi neceſſitate, quæ per invitationes illas mutuas irrepſit, vigere non poteſt: citiùs enim ex pumice aquam hauſeris, quàm ebrio ſobrium aut dictum aut factum extorſeris. Quodſi ſobrietas ac vitæ moderatio ſola eſt, quæ omnium virtutum officia parit, alit, conſervat, ac tuetur; rurſum ebrietas omnem mentis uſum pervertit, omnem vitæ humanæ dignitatem commaculat: an non votis omnibus expetita erat lux ea, quæ & ſiſteret ebrietatem, & potionis moderationem procuraret? Quid autem perinde utile, atque in Republ. cavere ne ſit impune illud, cujus licentia omnia corrumpit, omnia perdit? Quid enim tam emollit, imò frangit & animos & corpora civium, quàm liberior commeſſatio, compotatióque? An non Reſpubl. Romana, quamdiu frugalitatem ſervavit, tamdiu adverſum omnes hoſtium inſultus inexpugnabilis ſtetit? At poſteaquam luxu certari invicem cœptum; ita cecidit, ut ne ruinæ quidem veſtigia aliqua ſuperſint. Hannibal tum primum vinci cœpit

à Ro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

à Romanis, cùm exercitum ſuum Campano luxu ſolvi enervarique paſſus eſt. Unde tot inſani amores? tot ſtupra? tot adulteria? niſi ex otioſorum hominum temulentia? Verum enim eſt illud, Sine Cerere & Libero frigere Venerem. Unde tot rixæ? tot vulnera? tot cædes? niſi ex temulentorum compotationibus? Cui alii tot ac tantas rei familaris diſſipationes, tot patrimoniorum abligurítiones debemus, quàm conviviis in ebrietatem ſolutis, atque horum parenti luxuriæ? Quæ res tam multos adoleſcentes, alioqui feliciſſimè natos, ab artium optimarum virtutumque cultu abducit, quàm ſtudium compotationum? Primùm corporis otium, in quo ferè degunt qui literis adhibentur, mater eſt variarum cupiditatum. Quodſi huic compotandi quoque licentiam addideris, quæſo te, qui fieri non poteſt, quin in animis parum firmis, pro virtutum bonarumque artium cultu, omnium libidinum ſeges ſenſim pullulefcat? Quodſi ſpes omnis in hac ætate rectè formanda, velut agricolis in herba, poſita eſt; nihil poterat eâ lege excogitari utilius, quæ, quod unum omnem eam ſpem ſemel præcîdit, hoc tollit? Neque enim audio eos, qui in tanto errantium conſenſu nihil valituram legem jactant. Nihil enim vel rectiùs imperatur, vel faciliùs recipitur, quàm quod tacitus naturæ ſenſus non poteſt non probare. Quis autem tam efferatus & ab omni humanitate remotus eſt, cui non rem rectâ viâ reputanti, ſupra quàm natura poſtulet, ad altæ ſtultitiæ præſcriptum bibere, naturæ inimiciſſimum eſſe videatur? Compotoris hominis privati puerilis & ſtultus affectus, ut me ipſe ebrietatis probro affi-
ciam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

ciam, perſuadebit: & patriæ, in cujus verba juratum eſt ab omnibus, æquiſſima, cunctiſque ſaluberrima lex, ut ſobriè agam, & me hominem eſſe meminerim, non impetrabit? In gratiamne potoris alicujus immodicâ potione ita me proſternam, ut, præter figuram, humani mihi reliquum ſit nihil? & populi fortiſſimi laudatiſſimique, cui parere ſumma eſt utilitas, legem, omnium ornamentorum vitæ parentem & altricem, recipere gravabor? Amplectenda ergo omnibus ea lex, qua nihil neque honeſtius, neque præclarius, neque facto jucundius, fortiſſimi populi magiſtratus ferre potuere.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

INDEX
PROGYMNASMATVM
APHTHONII.

Fabula pag. 5
Fabulæ exempla 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
Fabularum tractatio 15
Alia fabulæ exempla 12, 13, 14, 15. & deinceps.
Narratio 31
Narrationis exempla 32
Chreia 45
Chreiæ exempla. ibid. & deinceps.
Sententia 86
Sententiæ exempla 78 & deinceps.
Deſtructio, ſive Refutatio 110
Deſtructionis, ſive ſubverſionis exempla 117, & deinceps.
Confirmatio, ſive aſſeveratio 136
Confirmationis exempla 137, & deinceps.
Locus communis 156
Exempla communis loci 157, & deinceps.
Laus, ſive laudatio 184
Laudis exempla 185, & deinceps.
Vituperatio 260
Exempla vituperationis 261, & deinceps.
Comparatio 279
Comparationis exempla 280, & deinceps.
Ethopœia 292
Ethopœiæ exempla 294, & deinceps.
Deſcriptio 319
Deſcriptionis exempla 320 & deinceps.
Theſis 343
Exempla Theſis 344, & deinceps.
Legiſlatio 366
Legiſlationis exempla: ac primùm accuſationis legis 366, & deinceps.
Deinde exempla confirmationis legis 373, & deinceps uſque in finem.

INDEX

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

INDEX

Rerum & verborum in hoc libello explicatorum.

Achaia, pag. 204
Achilles 280,300
Achillis mors 282
Acropolis 328
Actium 325
Actius Navius 92
Acuſilaus 77
Adjuncta 252
Adonidis horti 191
Adonis 35
Adulatio 364
Adulterii pœna 370
Æacus 281,285
Æeta 316
Ægina 206,285
Ægyſthus 144
Æmathia 265
Æqualitas morum 178
Æſchines 97
Æſculapius 209
Æſopi fabulæ 12
Ageſilaus 51,239
Agrigentum 269
Ajax 194
Alcibiades 297
Alcinoi ſylvæ 191
Alexander 327
Alexander Magnus 49, 73, 76, 108, 174, 339, 350, 328, 330
Alexandria arx 320
Alexandrina bibliotheca 321
Ambracia 205
Amicis quid tribuendū 21
Amicitia 178
Amicitia ollaris 364
Amilcar 274,255
Amor 25,77,78,117
Amor cæcus 147
Amphion 216
Amphipolis 267
Amplificandi exempla 249,255
Amplificatio 362
Amyntas 214
Anacharſis 48
Ἀνασκευὴ 110
Ancus Rex 109
Andromache 185,315
Andromede 329
Annibal 114,253,273,372
Ἀντιπελαργεῖν 217
Antiope 311
Antiſthenes 53
S. Antonii habitatio 331
Apes in ore Platonis 23
Apollinis aves. 18
Apollonius Tyanæus 12
Apollo 115,116
Appii Cæci filia 180
Appius Claudius 25

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Aquila 17
Arbacala 257
Arces quaſi arctrices 320
Archeſilaus 102
Archidamus 206
Architas Tarentinus 230
Argos 265
Ariobarzanes 44
Arion vectus à Delphino 117,148
Ariſtides 211,297
Ariſtippus 53,337
Ariſtoteles 105,146
Arnæus 98
Artaxerxes ibid.
Aſdrubal 256,273
Aſtyages Medorum Rex 211
Athenæ 185, 203, 204, 215
Attica 204
Attilius Regulus 273
Avaritia 181,373,363
Auguria 91

B.

Babylon 151
Bacchanalium ritus 133
Barcha 273
Baſilius 131
Bellerophon 91
Bellona 208
Bias 334
Bomolochi 176
Bononienſis Academia 2
Bos pulcher 1
Bucephalus ib

C.

Cæneus 3
Cæſaris comment. 2
Caligula
Calliſthenes ibi
Cambyſes
Campana luxuria Annibalis
Cannæ
Capanæus
Cappa tria peſsima 1
Carbunculus 3
Carpathium mare 1
Carpentani 2
Carteia ibi
Κατασκευὴ 13
Catilina 6
Cato 36
Cato Vticenſis 14
Κατόρθωμα 5
Cauſarum locus 25
Cecropidæ 20
Centauri 28
Chærephon 7
Chimerion 32
Chiron 28
Chloris 20
Chronographia 32
Cicero 68,28
Ciceronis mors 29
Ciceronis oratio pro M. Marcello 25

Cice

Ciconia 217,393
Cilices 11
Circe 122
Cleanthes 105,364
Clementia 353
P. Clodius 41
Clytæmneſtra 144,146
Cocles 156
Codrus 85
Cœleſtis injuria 258
Cœlibatus 357
Cœranus 152
Κόλασις 55
Commiſeratio 162
Comparatio 299
Concluſio 162
Concordia 7
Confirmatio 136
Confutatio 110,111,114
Conjectura 163
Conjecturalis cauſa ibid.
Conſuetudo 176
Conſuetudo contagioſa 94
Conſultatio 258
Continentia 352
Contumacia 178
Corcyra 205
Corinthiorum lex 97
Coronæ victorum 354
Cortina 117
Corys rex Thraciæ 48
Craſſus 335
Crates 54,103
Cretenſes 78
Crocodili lacrymæ 183
Crotoniatæ 10
Cteſias 80
M. Curtius 86
Cyclops 211
Cyllarus equus 191
Cynaras Rex 35
Cypros 11
Cyrrhæi 80
Cyrus rex 35,71,213,340
Cyſſeis 310

D.

DAphne 294,116,137
Dardanus 281,295
Decii 86
Delphini 148
Delphinorum amor erga homines 149
Demochares 252
Δημοβόροι 110
Democratia 93
Democritus 350
Demoſthenes 288
Demoſthenis labores 56
Demoſthenis laus 212
Demoſthenis mors 291
Deorum nomina 329. *filii* 209
Deſcriptio 319,323
Deſidia 69
Dicendi genera 301
Dido 144
Dii 209
Diogenes 48,51,53,54
Diogenes Grammaticus 109
Dionyſius 53

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Dionyſius Halicarnaſſeus 252
Divitiæ 100,101,182,362, 363
Divitiæ veræ 204
Divitiarum affectatio 52
Divitiarum mala 101
Doctrina 45
Domitius Afer 89
Δύσκολος 178

E.

EBrietas 50,168
Echetus 269
Eëtion. 313
Ἦθος 300
Ἔλεγχος 299
Eleutheria 78
Eloquentia 216
Elpenor in porcum 121
Empedocles 269
Encomion 189
Ἐνέργεια 323
Ἐννεάκρουνος 330
Ennius 22,59,63
Enthuſiaſmus 140
Eobanus Heſſus 59
Epaminondas 354
Epheſii 12
Ephori 207
Epilepſia 173
Epimythium 15
Equeſtris faſtus 52
Ethnicorum librorum lectio 123,124
Ethopœia 392
Euclides 105
Eupolis 297
Euripides 77,84,364
Euryſtheus 295,307
Eutrapelus 103

F.

FAbius Maximus 68
Fabula unde dicta 5
Fabula Demoſthenis 8
Herodis Attici ibid.
Menenii Agrippæ ibid.
Themiſtoclis ibid.
Fabula de Accipitre & Luſcinia 28
Agricola & Ciconia 14
Barbaro ruris colendi ignaro 8
Caſſita 20,21
Cicada 22,23
Formicis 22
Fure 13
Iuvene deſidioſo 27
Leone & vulpe 14
Lupis & ovibus 8
Medico & ægroto 13
Membris & ventre 7
Mure urbano & ruſtico 18,19
Simiis 15
Venere & roſa 32
Voluptate & dolore 16
Vulpe hirudinibus obſeſſa 13
Vulpe muſcis obſita 8
Fabulæ definitio, & ſpecies 3

Fabulæ Libycæ 11
Fabulæ Sybariticæ ibid.
Fabularum inventor 7
Fabularum uſus 6
Facta laudandi ratio 249
Factio Barchina 273
Faſtus 53
Favianus 151
C. Flaminius 279
Fons Piſiſtratidarum 330
Forma 141,195
Fortitudo 212,351
Fortuna 93,164
Fruſtro, fruſtror 364
C. Fundanius 237,180

G.

Galenus 197
Gerhardus Noviomagus 304
Glauce 317
Γνώμη 163
Grandines 353
Gratitudo 376
Gyari 181
Gymnoſophiſtæ 49

H.

Hadamariæ incendium 340
Hanno 275
Harpyiæ 29
Hebron 58
Hector 313,314,315
Hecuba 310
Helotes 50
Ἡρακλῆς 295
Heraclitus philoſophus 48
Hercules 72,146,295
Hermandica 257
Herodes Atticus 8
Heſio 271
Heſiodus 28,69
Heſperidum horti 191
Hermodorus 12
Hippon Diarrhytus 151
Hippocrates 197
Hieronymus 123,125
Hiſtoria 34
Hiſpania 255
Homerus 74
Hominis laus à bonis Fortunæ 192, Corporis 194, 195, Animi 196
Mortem ſecuta 200
Hominum miſeria 95,353
Homo 55
Homo bulla 95,306
Honeſtæ partes 353
Horatius Cocles 156
Hoſpitalitas 90
Hymnus 189
Hypotheſis 348
Hypotypoſis 325,327

I.

Iaſon 317
Icon 324
Idolopœia 232
Ignavia 24
Ilias Homeri 7
Illyris 266

Imitatio 29
Improbatio 20
Incendiarii 166
Ioannes Scotus 130
Ioſeph 57
Irus 98
Iſocrates 45,55
Iudas 103
Iulius Cæſar 372
Iuno cur pronuba, & Lucina 208

L.

Labor 6
Lacedæmonii 52,78, 221,206
Laconum convivia 52,53
Lactantius 131
Ladon 116
Lanus fl. 222
Laomedon 270,281,285
Lapitha 174
Laryſſæa 266
Latium 250
Latona 303
Laus 184
Legiſlatio 366,370
Lesbos 205
Leucoſia 25
Lex 366,370,373
Lex Æmylia 374
  Cincia 373
  Cornelia 97
  Fuſia 373
  Helvetiorum de ebrietate 380,381
  Iulia 371
  Licinia 374
  Oppia 373
  Roſcia 372
  Sumtuaria 373
  Talionis 372
  Voconia 373
Liberi parentes alant 376
Libya 250
Ligea 25
Locus communis 160,190, 318
Locus communis à Theſi differt 349
Lucanus 147
Lucina 208
L. Luceius 251
Lucius Tarquinius Lucumo 109
Lucretius ibid.
Luſcinia devorata 28
Lucretia 147
Lycambea ſecta 233
Lycurgus 14

M.

Macaria 85
Macedones 261,265
Macedonia ibid.
Magiſtratus officium 107
Magneſia 268
Mali corvi malum ovum 109
Mardonius Arimneſto Spartiata 211
Marpurgenſis Academiæ Encomion

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Encomion 217
Marpurgum 221
Mars 208
Matrimonii laus 344
Matrimonii mala 353
Matrimonii vituperatio 356
Mauſolus 239
Medea 316
Melampygi 31
Melánthius 98
Memoria 360
Menander 299
Menander Rhetor 245
Menelaus 90
Menœtius Rex 300
Mercurius 209
Metellus Numidicus 355
Mezentius 76
Mida 23, 192
Mimeſis 295
Mileſii 12
Minerva 208
Miletum 153
Mithridates 328
Modeſtia 353
Monarchia 93
Mori, bonum 84, 361
Mors ibid.
Mors qualis optanda 372
Moyſes 103
Mulier 358, 374
Muſa 140
Μισογύνης 116
Myrrha 35

N.

NArrationis Poëticæ tria genera 33
Naupactus 204
Nauplius 209
Neleus ibidem
Neptunus 208
Neſtor 209
Ninus 38
Niobe 294, 302, 303
Non omnia poſſumus omnes 81
Numa Pompilius 76
Νουθεσία 55, 180
Nycteis 311

O.

OBediendum Deo 74
Obedientia 178
Obſes 266
Odyſſea Homeri 7
Oenone 271
Officium 56
Olea 192
Olcades 256
Oligarchia 93
Olympici victores 232
M. Oppius 374
Oratores 33
Orpheus 216
Oſſa & Olympus 116

P.

PÆdagogia 54
Paones 266

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Pagaſæ 268
Palamedes 209
Pallas 208
Pallene 267
Panegyris quid 51
Παράδειγμα 56
Παραίνεσις ibid.
Parentes honorandi 376, 377
Paris 270
Parricidii pœna 380
Parthenope 25
Paſiphaë 146
Πάθος 300
Patriæ amor 91, 92
Patroclus 299
Paulus Apoſtolus 131, 204
Paupertas 95, 96, 365
Paupertas laudata 96, 97, 98
Pecunia 91
Pecuniæ corruptela 96
Pecuniæ obediunt omnia 63
Pelaſgia 204
Peleus 285, 287
Pelias 317
Pella 261
Peloponneſus 204
Peneus 116
Pericles 207
Περιήγησις 323
Perſeus 320
Petrus Moſellanus 17
Phalaris 269
Phavorinus 191
Pheræ 267
Philippi dictum 272, 273
Philippi mors 267
Philippus Macedonum rex 97, 215, 263, 266
Philippi Macedonum Regis genealogia 265
Philoſophia 128, 129
Phocylides 68
Phœbades 117
Phœbus ibid.
Phormio 275
Phrygia 27
Phthia 284
Pietas in parentes 375, 376
Piſiſtratidarum fons 330
Platææ 204
Plato 24, 60, 70, 78, 104
Q. Plemminius 107
Poëta 140
Poëticæ narrationis tria genera 31
Pollio Romulus 378
Pompeius 44, 328
Pomponius Lętus 97
M. Porcius Cato 13
Porci Acarnanii 15
Portunus 20
Portus deſcriptio 32
Poſitio 34
Potidæa 26
Præexercitamenta quatuordecim
Priamus 271, 28

Primiti

Primitiæ 143
Πρόβολος 287
Procruſtes 269
Proſopographia 323
Proſopopœia 293
Providentia 352
Prudentia 359
Ptolomæus Lagi 107
Pulchritudo triplex 141
Punica fides 276, 277
Puteoli 151
Pydna 267
Pylos 205
Pyramides 329
Pyramus & Thysbe 37
Pythagoras 51
Pythagorica litera 48
Pythia 116, 117
Pythius 116
Python ibid.

R.

REſutatio 110, 114
Reinhardi Hadamarii domus 331
Reipub. ſtatus triplex 93
Rex avium aquila 29
Rhetores 33
Romani cives 203
Rubigo 354

S.

SAcrilegus 174
Saguntini 277
Samii 78
Sapientia 68, 210, 211
Sapientiæ laus 60, 209
Satietas omnium rerum 83
Saturnus 24
Sepulchrum divinum 28
Scarabæus 17
Scilurus Scytha 54
Scipio 192
Senectus 379
Senectus laudabilis 358
Sententia 163
Sententiæ compoſitæ 93
Sententiæ ſimplices 92
Seriphius 203
Serpentum deſcriptio 342
Sirenes 26
Sobrietas 171
Socrates 53, 62, 70
Solon 72
Somnolentia 104
Somnus nimius 70
Sophiſta 33
Sophocles 378
Σωφροσύνη 171
Soſicrates 78
Sparta 221
Sphacteria 205
Stadium 330
Staphylus Tyrrhenus 235
Stheneleides 207
Stilpo 71
Stoici 191
Stoicorum Apathia 8
Sybaris 9
Sybaritæ ibid.

Sybari-

Sybaritas mollities perdidit 10, 11
Syphax 99

T.

TAgus 257
Tantalus 302
Tarquinii 110
Tarquinius 49, 50
Taxiletes 49
Temeritas 212
Temetum 154, 155, 169
Tempe 116
Temperantia 381
Temulentia 169
Terentius Varro 68
Tethis 286
Thebæ 266
Thebani ibid.
Themiſtocles, 7, 203
Θεομαχεῖν quid 29
Theodorus 61, 106
Theodoſius Imp. 253
Theognis 87, 108
Theophraſtus 152
Theopompus 231
Therſites 191, 194
Theſes civiles 349
Theſes contemplativæ 350
Theſis 343
Thetys 286, 287
Thomas Aquinas 207, 130
Thomyris regina 40, 335
Thraces 62
Thraciæ 267
Thraſius Eunomus 213
Thucydides 203, 326
Thucydidis laus 185
Tiberius Cæſar 106
Τιμωρία 56
Toloſanum aurum 110
Topographia 326
Topotheſia ibid.
Tuſcia 109
Trapezuntius 33
Triballi 267
Tripodes 117
Troiæ conditores 284
Trojanorum fata 285
Tyberis 156
Tyrannicidarum præmia 164
Tyrannis 107, 159
Tyrannus 163

V.

VAccei 258, 260
M. Valerius Corvinus 156
Valerius Publicola 371
Venus 11
Vigilantia 90, 99
Vinum 144, 234
Virgilius 81
Virginitas 315
Virtus labore comparatur 138
Vita humana 94, 95
Vites Thaſiæ 192
Vituperium 202, 260, 261

Vlyſſes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Vlyſſes 26, 98
Vnus vir, nullus vir 82
Voluptas 16,27,352
Vrbes laudandi ratio 241
Vulcanus 208
Vulgi perverſitas 51
Vxor non ducenda 355

X.

Xenocrates 48
Xanthippus 273

Z.

Zelotypus Mars 32
Zeno 191
Zoilus 238

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 A 6